

BAHAJŲ TIKĖJIMAS
GLOBALINĖS RELIGIJOS
IŠKILIMAS

WILLIAM S. HATCHER

J. DOUGLAS MARTIN

Klaipėda
1998

UDK 29
Ha 387

Versta iš leidinio:
William S. Hatcher, J. Douglas Martin
THE BAHÁ'Í FAITH. THE GLOBAL RELIGION
USA, 1985
Pirmas leidimas lietuvių kalba

Skiriama vyrams ir moterims, atidavusiems savo gyvybę už bahajų
tikėjimą Irane 1844 - 1984 m.

*“Ši tauta praėjo siauromis vargų gatvėmis ir išskleidė savo palapi-
nes ant pasiaukojimo jūros krantų.”*

BAHÁ'U'LLÁH

ISBN 9986-735-03-3

© William S. Hatcher, 1985
© J. Douglas Martin, 1985

TURINYS

Pratarmė	4
Ižanga	5
1. Istorinis pagrindas	9
2. Babo tikėjimas.	13
3. Bahá'u'lláh.	32
4. Tikėjimo įpėdiniai	52
5. Pagrindiniai mokymai	73
6. Dievas, Jo Apsireiškimai ir žmogus.	98
7. Bahá'u'lláh Pasaulinė tvarka.	124
8. Administracija ir įstatymai.	138
9. Bahajų bendruomenė.	159
10. Sėkmės ženklai.	177
Priedas:	
Edvardas Grenvilis Braunas (Edward Granville Browne).	194
Išnašos	197

PRATARMĖ

1974 metais, paskatinti Kanados bahajų Nacionalinės dvasinės asamblėjos, grupė moksleivių ir studentų įkūrė asociaciją, skatinančią sistemingai studijuoti bahajų tikėjimą universitetiniu lygiu. Grupės darbas klestėjo organizuojant paskaitas, konferencijas ir leidžiant seriją publikacijų. Šiandien bahajų Studijų asociacija, kurios būstinė įsikūrusi Otavos mieste Kanadoje, gali pasigirti nacionaliniais filialais keliose pasaulio šalyse.

Augant organizacijai buvo pripažinta, kad nė vieno iš egzistuojančių šaltinių nepakanka sudaryti vadovėliui, kuris galėtų būti mokomąja priemone, tinkama aukštajai mokyklai. Buvo nutarta, kad reikia užsakymo, pagal kurį ir parašytas šis darbas. Todėl autoriai reiškia ypatingą padėką Asociacijai ne tik dėl jų iniciatyvos pateikiant šį projektą, bet ir už nuolatinę paramą siekiant jį realizuoti.

Mes norėtume pareikšti padėką ir Todui Lozonui (Tod Lawson) iš Makdžilio (McGill) Universiteto Islamo instituto, kuris redagavo skyrių apie istorinį islamo pagrindimą; Braunli Tomas (Brownlee Thomas), kuri dosniai dalijosi savo profesiniu techninio redaktoriaus patyrimu; ir Marionai Finli (Marion Finley) iš Lavalio (Laval) universiteto, kuri maloniai sutiko atlikti persiškų ir arabiškų terminų transliteraciją. Padėkos taip pat nusipelno Laris Baknelis (Larry Bucknell) ir Betė Fišer (Betty Fisher) iš "Bahai Publishing Trust" Jungtinėse Valstijose už įvairių realių pagalbą, kurią jie suteikė. Mudu abu giliai dėkingi Zuzanai Laionz (Susan Lyons), kuri redagavo keletą rankraščio variantų.

Ir pagaliau esame dėkingi daugybei draugų, kurie padaršino mus, kad imtumėmės šio projekto; ypač dėkingi savo žmonoms, kurių supratimas ir parama leido jį užbaigti.

Torontas, 1984 m. liepos 8 d. W.S.R., J.D.M.

IŽANGA

Bahajų tikėjimas yra pats jauniausias tarp nepriklausomų pasaulio religijų. Nežymiai prasidėjęs Irane devyniolikto amžiaus viduryje, dabar jis išplito į visas pasaulio dalis, įsteigė savo administracines institucijas daugiau nei dviejuose šimtuose nepriklausomų valstybių ir pagrindinių teritorinių vienetų ir jungia tikinčiuosius iš visų kultūrinių, rasinių, socialinių ir religinių sluoksnių.

Naujasis tikėjimas yra susiformavusi religija, kurios pagrindas yra įkūrėjo Bahá'u'lláh mokymai. Tai nėra kultas, reformacinis judėjimas, kurio nors kito tikėjimo sekta ar paprasčiausia filosofinė sistema. Jis taip pat nereiškia bandymo sukurti sinkretišką naują religiją akumuliuojant įvairius mokymus, parinktus iš kitų religijų. Arnoldo Toynbio (Arnold Toynbee) žodžiais tariant:

Bahajų tikėjimas yra nepriklausoma religija, esanti vienoje gretoje su islamu, krikščionyste ir kitomis pripažintomis pasaulio religijomis. Bahajų tikėjimas nėra kokios nors religijos sekta; tai atskira religija, turinti tokį pat statusą, kaip ir kitos pripažintos religijos¹.

Šioje knygoje siekiama apimti platų bahajų mokymo spektrą. Pačioje pradžioje bus naudinga pabrėžti pagrindinę bahajų tikėjimo koncepciją: žmonijos vienybė. Pagrindinė Bahá'u'lláh žinia yra ta, kad atėjo laikas žmonijai susivienyti į vieną globalinę šeimą. Jis patikina, kad Dievas jungė visas istorines jėgas, ir pasaulis pradeda pripažinti, jog visa žmonių rasė yra vieninga, ypatinga biologinė rūšis.

Šis istorinis procesas, kuriame, bahajų įsitikinimu, jų tikėjimui skirtas pagrindinis vaidmuo, sąlygos globalinės civilizacijos gimimą.

Visiškai atsietai nuo šios kvapą gniaužiančios vizijos, bahajų tikėjimas ypač domisi studentais, siekiančiais susipažinti su religijos istorija. Taip yra dėl to, kad empiriniai faktai yra labai lengvai prieinami. Būtų sunku, ar beveik neįmanoma, tiksliai nustatyti inicijuojančius impulsus, kurie įgalino ankstesnių pagrindinių pasaulio religijų gimimą ir vystymąsi. Bendros mokymo esmės paaiškinimas; tikrieji Jėzaus gyvenimo faktai; era, kurioje gyveno Zoroast-

ra, ir kokią įtaką joje jis darė; netgi istorinis “Krišnos” egzistavimo įrodymas - visa tai lieka neišsprendžiamais klausimais. Mahometo gyvenimas ir asmenybė aiškesni, tačiau netgi čia daugeliu klausimų, kurie gyvybiškai svarbūs, egzistuoja prieštaravimai.

Vienas iš pirmųjų Vakarų istorikų, kuris susidomėjo bahajų istorija, buvo Edvardas Grenvilis Braunas (Edward Granville Browne), žymus Kembridžo orientalistas.² Brauno požiūriu, tada mažai kam žinomas tikėjimas teikė unikalią galimybę išsamiai išstudijuoti, kaip gimsta ir ateina nauja ir nepriklausoma religija. Jis sakė:

“Nes čia jis (teologijos studentas) gali tyrinėti tokias asmenybes, kurios, praėjus kuriam laikui, virsta didvyriais ir pusdieviais, kurių dar nesuniveliavo mitai ir padavimai; jis gali vienodų ir nepriklausomų liudijimų šviesoje tyrinėti tuos keistus entuziazmo, tikėjimo, karšto atsidavimo bei nesutramdomo heroizmo - ar, jei norit, fanatizmo - protrūkius, kuriuos mes įpratę sieti su ankstyvąja žmonių rasės istorija; žodžiu, jis gali būti liudininku, kai gimsta tikėjimas, kuris neišvengiamai užims savo vietą tarp didžiųjų pasaulio religijų.”³

Tą patį pabrėžia ir pastarojo meto stebėtojai, kurie nepriklauso bahajų bendruomenei:

“Babo - bahajų judėjimas suteikia religijos tyrinėtojiui neįkainojamą žinių šaltinį studijuoti jo kilimui ir raidai, kas neįmanoma jokioje kitoje religijoje. Tam yra ne mažiau kaip dvi priežastys. Pirmiausia bahajų tikėjimas yra naujausia religija. Kitos religijos kilo prieš šimtmečius ar net tūkstantmečius. Iš vadinamų vienuolikos pagrindinių pasaulio religijų tik islamas (septintas m. e. amžius) ir sikhų religija (šešioliktas m. e. amžius) teturi po kelis šimtmečius; tuo tarpu kitų - induizmo, budizmo, džainizmo, taoizmo, Konfucijaus tikėjimo, Šinto, Zoroastros pasekėjų, judaizmo ir krikščionybės - amžius skaičiuojamas tūkstantmečiais. Bahajų tikėjimas kilo tik praėjusiam šimtmetyje (1844 m.) ir tik nuo 1963 metų pasiekė paskutinę įmanomą formacinio vystymosi fazę, kuri atsitiktinai daro šį laikmetį tinkamiausiu norint iširti tokią raidą. Todėl bahajų tikėjimas yra naujausių laikų religija ir, aišku, prieinamesnis studijoms ir supratimui negu senesnės religijos.”⁴

Pastaruoju metu suintensyvėjęs Irano bahajų persekiojimas, kurį vykdo islamo režimas toje šalyje, patraukė pasaulio visuomenės dėmesį. Kadangi iš esmės aukos, patiriančios dažnus išpuolius, pri skirtinos kitai religijai, vis didesnę dėmesį patraukia pats bahajų tikėjimas.

Tikėjimo principai, kuriais bahajai skiriasi pirmiausia nuo musulmonų, ir istoriniai įvykiai, atvedę į dabartinį protrūkį, buvo plačių diskusijų objektas Vakarų masinės informacijos priemonėse.

Dėl visų išdėstytų priežasčių bahajų tikėjimas vis dažniau įtraukiamas į universitetų ir koledžų tvarkaraščius studijuojantiems pasaulio religijas. Bahajų tikėjimo įkūrėjo raštai, kartu su giliais jo paskirtų interpretatorių aiškinimais, jau prieinami rinkiniuose, išverstuose ir išspausdintuose angliškai. Be šių šaltinių, literatūra apie bahajų tikėjimą pateikia dvejopą antrinę medžiagą: jo sekėjų komentarus, parašytus siekiant šviesti bahajus ir laimėti paramą prieš daugybę išpuolių, kurių iniciatoriai yra priešininkai iš krikščionybės kulto tarnų. Nė viena iš antrinių publikacijų negali būti laikoma adekvačia ar tinkama siekiant objektyviai pateikti bahajų tikėjimo istoriją ir mokymus.

Šioje knygoje pateikiamos keturios pagrindinės studijų kryptys: 1) Babo ir bahajų tikėjimo istorija; 2) pagrindiniai Bahá'u'lláh mokymai; 3) bahajų tikėjimo institucijų struktūra; 4) bahajų bendruomenės raida. Paskutinėje dalyje išvardijami kai kurie naujai iškilę uždaviniai, kuriuos jauna religija turi išspręsti, nes per 140 augimo metų ji patyrė milžinišką sėkmę.

Bet kokios religijos studijavimas yra problemiškas. Priešingai, negu studijuojant bet kurią mokslo sritį, religija siekia gerai suprasti patį žmogų. Religija reikalauja ne tik dėmesio, bet visiško atsidavimo ir pasišventimo. Atsitiko taip, kad daugelis religinių mąstytojų laikosi tvirtos nuomonės, jog egzistuoja esminis skirtumas tarp tikėjimo ir mokslo, ir kad religijos sritis griežtai atsieta nuo mokslinių tyrinėjimų sferos.

Čia į pagalbą tiems, kurie ryžtasi studijuoti jį, ateina pats bahajų tikėjimas. Vienas iš Bahá'u'lláh, jo įkūrėjo, mokymų yra tas, kad didžiausia Dievo dovana žmonijai yra mąstymas. Bahajų nuomone, mąstymas turi būti taikomas visiems egzistencijos reiškiniams, įskaitant ir grynai dvasinius, o priemonė šioms pastangoms įgyvendinti - tai mokslinis metodas. 'Abdu'l-Bahá sūnus ir paskirtas jo raštų interpretatorius užtikrino, kad: "Bet kuri religija, prieštaraujanti mokslui ir esanti jam priešiška, tėra nemokšiškumas, nes nemokšiškumas yra žinojimo priešingybė."⁵

Todėl kiekvienas, studijuojantis bahajų tikėjimą, pamato neįtikėtinas galimybes nagrinėti šį dalyką. Paslaptys, kurios iškyla studijuojančiam, pavyzdžiui, fiziniai visatos reiškiniai, atspindi ne ką kitą, kaip žmogiškojo pažinimo ribas. Kitaip tariant, tikėjimo uždavinys nėra nuomonės apie fizinį pasaulį pateikimas, kuris prieštarautų mokslui ir protui. Ritualų ir dvasininkijos elito, kuriam suteikiamos ypatingos žinios, nebuvimas irgi palengvina pagrindinių bahajų tikėjimo bruožų supratimą.

Vis dėlto religijos studijos nėra paleontologija. Tai yra tikrovės reiškiniai, į kuriuos reikia įsigilinti kiek tik įmanoma labiau, tirti ne tik protu, bet ir širdimi, jei norime pasiekti tikrą supratimą. Bahajų tikėjimas yra toks dalykas, kuris išreiškia giliausią kelių milijonų žmonių tikėjimą; kuris sąlygoja pačius svarbiausius sprendimus žmonijos gyvenime ir dėl kurio daugelis tūkstančių bahajų sutiko kentėti ir tebekenčia dar ir šiandien persekiojimus ir mirtį.

Šios knygos autoriai siekė pusiausvyros tarp proto ir širdies, kas neišvengiama tiems, kurie ryžtasi studijuoti religiją.

1. ISTORINIS PAGRINDAS

Jeigu sakome, kad religija nepriklauso nuo kitų tikėjimų, tai nereiškia tvirtinimo, jog ji gimė religiniame vakuume. Budizmo pasirodymas rėmėsi induizmu ir tik po to, kai jis peržengė Himalajų kalnus, įgavo visus bruožus, būdingus atskirai religijai, kuriai buvo lemta tapti pagrindine kultūrine jėga Kinijoje, Japonijoje ir kitose Pietryčių Azijos šalyse. Panašiai Jėzus Kristus ir jo artimiausi sekėjai pradėjo savo misiją judaizmo kontekste ir porą šimtmečių šį judėjimą kaimyninės tautos laikė reformuota religijos, iš kurios kilo, atšaka. Krikščionybė nebuvo kaip atskira religija su savo raštais, įstatymais, institucijomis ir ritualais, kol neprasidėjo masinis Viduržemio jūros baseino neosemitinės rasės žmonių perėjimas į ją.

Religinis bahajų tikėjimo pagrindas buvo islamas. Panašiai, kaip krikščionybę pagimdė judėjų tikėjimas mesijo atėjimu, ta religija, kuri peraugo į bahajų tikėjimą, kilo iš vidinių islamo nesutarimų. Taip pat bahajų tikėjimas yra visiškai nepriklausomas nuo tos religijos, iš kurios kilo. Šio požiūrio patikimumas ką tik buvo naujai pripažintas vieno iš produktyviausių modernaus islamo propaguotojų. Allemahas (pagarbi šio žodžio reikšmė: "labai mokytas") Siyidas Tabatabajis kategoriškai pareiškia, kad Babo ir bahajų sektų ... jokiu būdu negalima laikyti šiizmo atšakomis."⁶

Naujasis tikėjimas pirmiausia pasirodė Persijoje, iš esmės musulmoniškame krašte⁷. Tada jis pasklido po kaimynines musulmoniškas šalis Otomanų ir Rusijos imperijose bei šiaurinėje Indijoje. Nors kai kurie iš pirmųjų sekėjų buvo judėjai, krikščionys ar Zoroastros tikėjimo, didžioji dauguma buvo islamo išpažinėjai. Jų religinės idėjos buvo paimtos iš Korano, ir juos pirmiausia domino tie jų naujosios tikėjimo sistemos aspektai, kurie buvo susiję su islamo pranašysčių išsipildymu ir musulmonų mokymo interpretacija. Panašiai ir islamo dvasininkija pradžioje tuos, kurie perėjo į naują tikėjimą, laikė musulmonų eretikais.

Kadangi bahajų tikėjimo pagrindas yra islamas, svarbu mūsų tyrinėjimus pradėti nuo islamo, iš kurio jis ir kilo, nagrinėjimo. Toks

tyrinėjimas svarbus dar ir kitu požiūriu, būtent: islamas tinka nagrinėjant ir religijos istoriją, ir religijų tarpusavio priklausomybę, kas yra pagrindinis dalykas bahajų mokymuose. Tikriausiai bahajų religijos unikalumas slypi dar ir tame, kad ji neginčijamai pripažįsta kitų didžiųjų religijų vertę. Bahajai tiki, kad Abraomas, Mozė, Zoroastra, Buda, Jėzus ir Mahometas yra lygiaverčiai autentiški Dievo pasiuntiniai. Šių dieviškųjų pasiuntinių mokymas yra laikomas keliu į išganymą, prisidedantis prie “nuolat progresuojančios civilizacijos pažangos.”⁸ Bet bahajai tiki, kad daugybė Dievo intervencijų į žmonijos istoriją buvo progresuojančio pobūdžio, kad kiekvienas Dievo apreiškimas buvo tobulesnis, negu paskutinis, ir kiekvienas ruošė dirvą ateisiančiam. Tuo požiūriu islamas, kaip pati moderniausia iš visų prieš tai kilusių religijų, suteikė tiesioginį istorinį pagrindą bahajų tikėjimui. Todėl nieko stebėtina, kad bahajų raštuose randame daug terminų ir koncepcijų iš Korano.

Kai kurios islamo dogmos ypač svarbios norint suprasti bahajų tikėjimą. Kaip ir musulmonai, bahajai tiki, kad Dievas yra Vienas ir absoliučiai nesuvokiamas savo esme. Jis “apreiškia” savo valią žmonijai siųsdamas pasiuntinius, kuriuos bahajai vadina “Dievo Apsireiškimais”. Apsireiškimo tikslas yra suteikti tobulus nurodymus, reikalingus ne tik tikinčiojo dvasiniam augimui, bet ir siekiant suformuoti visuomenę apskritai. Svarbus skiriamasis abiejų religijų bruožas tuo atžvilgiu yra tas, kad iš dabar egzistuojančių religijų Koranas pažymi tik judaizmą, krikščionybę ir patį islamą kaip Dievo įkvėptas religijas, tuo tarpu bahajai tiki, jog visos religijos yra sudėtinės dieviškojo plano dalys:

“Negali būti jokių abejonių, jog pasaulio tautos, kad ir kokios rasės ar religijos būtų, semiasi sau įkvėpimą iš dangiškojo Šaltinio ir yra vieno Dievo tvariniai. Skirtingi įstatymai, kuriems jos paklūsta, pateikti pagal skirtingus reikalavimus ir sąlygas to amžiaus, kuriame jie buvo paskelbti. Visi jie, išskyrus keletą, kurie atsirado kaip žmonijos iškrypėliško elgesio rezultatas, buvo siūsti paties Dievo ir atspindi Jo Valią bei Tikslą.”⁹

Yra dar ir kitas islamo aspektas, kuris padarė įtaką naujos religijos raidai ir kuris sukėlė būtent tokią musulmonų reakciją. Kaip anksčiau krikščionybė, taip ir islamas palaipsniui pasidalijo į keletą didelių sektų. Viena žymiausių yra šiitų sekta, kurios nariai tiki, jog Mahometo intencija buvo siekti, kad jo sekėjai paveldėtų laikiną dvasinį vadovavimą tikintiesiems. Tie išrinktieji, vadinami imamais, arba “vadovais”, buvo laikomi apdovanotais neginčijamu teišumu vykdant jiems priskirtas funkcijas. Tačiau didžioji musulmonų dauguma atmetė tokį požiūrį, nes tikėjo, kad “sunna” - būdas ar elgesio pavyzdys, tradiciškai priskiriamas pranašui Mahometui, - buvo pakankamas įrodymas. Tie, kurie tvirtai laikėsi to pastarojo postulato, buvo pavadinti sunitais. Nors musulmonai sunitai skaičiumi šiandien viršija šiitus ir Vakarų tyrinėtojų paprastai vadinami ortodoksais norint priešpastatyti juos heterodoksams šiitams, vis dėlto šiitai turi ilgas ir gerbtinas tradicijas; tradicijas, kurios tik pastaruosiu metu tapo rimtų studijų objektu, kai išaugo musulmoniškų tyrinėtojų skaičius.¹⁰

Mūsų eros 661 metais, praėjus tik dvidešimt devyneriems metams po Mahometo mirties, valdžia musulmonų pasaulyje perėjo į pirmosios iš daugelio po to valdžiusių dinastijų rankas; teoriškai juos išrinko atsidavę tikintieji, tačiau faktiškai jie atstovavo skirtingoms galingųjų šeimoms. Pirmosios dvi iš šių sunitų dinastijų, Umajadai ir Abasidai, laikė imamus pavojingais savo valdžiai. Dėl to, pasak šiitų raštų, vienas po kito buvo išžudyti visi imamai pradedant Hasanu ir Huseinu, Mahometo anūkais. Šiuos imamus, arba Pranašo palikuonis, po kurio laiko šiitai paskelbė šventaisiais kankiniais.

Nors šiizmas kilo tarp arabų, didžiausią savo įtaką jis pasiekė Persijoje. Iš pat pradžių Persijos atsivertėlius į islamą patraukė idėja apie imamą, kaip apie paties Dievo skirtą vadovą. Priešingai negu arabai, persai jau turėjo ilgaamžę vyriausybę Dievo paskirto monarcho asmenyje, o laikui bėgant susiformavusi ištikimybė šiam asmeniui perėjo Pranašo palikuonims ir paskirtiems įpėdiniams.¹¹ Po

šimtmečius trukusios sunitų kalifų priespaudos imamų tradicija galiausiai pasiekė triumfą Persijoje, kai iškilo stipri šiitų Safavidų dinastija.

Tačiau iki to laiko Imamų linija baigėsi. Viena iš Irano šiitų tradicijų yra ta, kad 873 metais dvyliktasis ir paskutinis paskirtasis imamas - tuo metu dar vaikas - dingo, "pasislėpė", kad išvengtų savo pirmtakų likimo. Tikima, kad jis pasirodys "pabaigos laike", kad įvestų teisingą valdymą visame pasaulyje. Ši aschatologinė tradicija ("paskutinio įvykio" doktrina) turi daug bendro su krikščionių laukiamu Kristaus sugrįžimu arba budizmo Mahajanos pažadu, kad ateis Maitrėja Buda, "visuotinio teisingumo Buda". Tarp kitų vardų, kuriais musulmonai vadina šį pažadėtąjį pranašą, "Pasislėpusįjį Imamą", yra vardai *Mahdi* (Dievo Vedamas) ir *Qa'im'as* (Tas, Kuris Pakils - t.y., iš Pranašo šeimos).

Visus šešiasdešimt devynerius metus po jo dingimo buvo sakoma, kad Pasislėpusysis Imamas bendrauja su savo sekėjais per daugelį savo pasiuntinių. Tarpininkai pasivadino *babais* (vartais), nes jie buvo vienintelis kelias pas Pasislėpusįjį Imamą. Iki 941 metų buvo keturi babai, tačiau ketvirtasis mirė nepaskelbęs savo įpėdinio.

Ar paties Imamo, ar paskutinio babo sprendimas nebeskelbti įpėdinio reiškė, kad tikintieji turi visa perleisti į Dievo rankas. Atėjus laikui pasirodys Dievo vienas ar daugiau pasiuntinių, iš kurių vienas bus pats Imamas Mahdi, arba Qa'im'as, kuris vėl bus tiesi upė, nešanti žmonių labai Dieviškąją Valią. Pagal šią tradiciją bahajų religija ir jos pirmtakas, Babo tikėjimas, pasirodė devyniolikto amžiaus viduryje.

2. BABO TIKĖJIMAS

Devynioliktojo amžiaus pradžia buvo periodas, kai visi, tiek islamiškasis, tiek ir krikščioniškasis pasaulis, laukė mesijo pasirodymo. Persijoje du įtakingi teologai Šeichas Achmedas-i-Ahsa'i ir jo mokinys bei sekėjas Siidas Kazimas-i-Rašti skelbė doktriną, kuri radikaliai skyrėsi nuo ortodoksinio šiizmo. Jau nekalbant, kad Koraną jie aiškino labiau alegorine prasme, o ne paraidžiui, šeichai, kaip vadino jų sekėjus, skelbė, kad imamo Mahdi, paskirto perėmėjo ir Mahometo įpėdinio, sugrįžimas netoli.¹² Jų mokymas atkreipė daugelio dėmesį ir sukėlė laukimo atmosferą, panašią į dabartinių krikščionių, pavyzdžiui, mileritų¹³ Europoje ir Amerikoje, kurie tuo metu nekantriai laukė Jėzaus Kristaus sugrįžimo.

Prieš mirtį, 1843 metais Siidas Kazimas ragino savo sekėjus pasklisti po pasaulį ir ieškoti Pažadėtojo, kurį būtina rasti kuo greičiau. Jis nurodė, kad metai pagal islamo kalendorių bus 1260 m. e., arba praėjus lygiai tūkstančiui mėnulio metų nuo Pasislėpusiojo Imamo dingimo.

Vienas iš vadovaujančiųjų šeichų, žmogus, vardu Mula Huseinas, savo ieškojimus staiga baigė Širazo mieste 1844 metų gegužės 23 dieną, kai pamatė jaunuolį, vardu Siyyidas (vardas, suteikiamas Mahometo palikuonims) Ali-Mohamedas, kuris ir pasiskelbė esąs Pažadėtasis, kurio ieškojo šeichai. Vėliau šis pareiškimas buvo surašytas ilgame dokumente, pavadintame *Qayyumu'l-Asma*, kurį jaunas Siyyidas pradėjo rašyti tą pačią naktį ir kuris tapo kertiniu Babo tikėjimo akmeniu. Dokumentas patvirtina jo autorių esant Dievo Pasiuntinui, lygiaverčiu Jėzui, Mahometui ir visiems kitiems, atėjusiems dar prieš juos. Tolesniuose savo pareiškimuose Siyyidas Ali-Mohamedas vadina save tradiciniu musulmonų vardu Babas (Vartai), nors iš konteksto buvo aišku, kad šiuo terminu jis apibūdina dvasiškąją pareiškimo pusę, kas labai skyrėsi nuo bet kurio panašaus ankstesnio pareiškimo.¹⁴

Babo asmenybės žavesys ir jėga, kartu su jo ypatingu sugebėjimu išaiškinti pačias painiausias Korano vietas, paskatino Muļą Husseiną paskelbti apie savo tikėjimą.¹⁵ Jis tapo pirmuoju tikinčiuoju Babo tikėjime. Per keletą savaičių dar septyniolika ieškančiųjų pripažino Babo pasiskelbimą esant pažadėtuojų pranašu. Jis paskyrė visus pirmuosius aštuoniolika tikinčiųjų “Gyvaisiais Laiškais” ir išsiuntinėjo juos po visą Iraną, kad paskelbtų apie Dievo Dieną, išpranašautą Korane ir visuose ankstesnių religijų raštuose.

Siyyidas Ali-Mohamedas, kuris į istoriją įėjo Babo vardu, gimė Širazo mieste 1819 m. spalio 20 d. pirklio šeimoje.¹⁶ Tiek motina, tiek ir tėvas buvo Pranašo Mahometo palikuonys. Tėvas mirė, kai Babas buvo dar vaiku, tad Babą užaugino dėdė iš motinos pusės Chadži Mirza Siyyidas, kuris vėliau tapo labiausiai atsidasviusiu jo sekėju ir viena iš pirmųjų naujojo tikėjimo aukų. Visi išlikę liudijimai tvirtina, kad Babas buvo ypatingas vaikas. Nors jis tegavo pradinį rašymo ir skaitymo įgūdžius, nes buvo įprasta, kad tik mažuma persų vaikų gaudavo šiokių tokių išsilavinimą, jis rodė vidinį išprusimą, stebinusį tiek jo mokytoją, tiek ir kitus suaugusius, su kuriais jis susidurdavo. Šiuos proto ypatumus papildė išskirtinė dvasinė prigimtis. Dar būdamas mažas berniukas, jis ilgam pasinerdavo į meditacijas ir maldas. Vieną kartą, kai jo mokytojas tam pasipriešino sakydamas, kad toks ilgalaikis atsidasvimas vaikui nėra reikalingas, rašoma, kad Babas taręs, jog jis buvo namie pas savo “senelį”, kurį stengėsi pralenkti. Jis turėjo omeny Pranašą Mahometą, apie kurį šitaip retsykais kalbėdavo tie, kurie galėjo skelbtis esą tiesioginiai jo palikuonys.

Babas baigė mokyklą, kai jam dar nebuvo suėję nė trylikos, o būdamas penkiolikos metų amžiaus jis prisijungė prie dėdės ir šeimos veiklos Širaze. Netrukus po to jį pasiuntė perimti vadovavimą prekybiniams šeimos namams Bušyre. Dirbdamas prekyboje, kur jis pelnė doro ir gabaus prekybininko reputaciją, jis toliau tęsė savo meditacijas, iš kurių kai kurias užrašė. 1841 metų pavasarį jis išvyko iš Bušyro, ilgam apsistodamas įvairiuose musulmonams šven-

tuose miestuose, kur yra kankinių imamų šventyklos. Vizito Karbiloje metu Babas sutiko Siyyidą Kazimą, kuris jį pasveikino su pagarba ir entuziazmu, kurio Siyyidas nesiteikė niekam paaiškinti ir kuris didžiai nustebino jo mokinius. Babas trumpai pabuvo su grupe žmonių, supusių Siyyidą Kazimą, o po to grįžo į Iraną, kur vedė Chadidži, dukrą iš pirklių, su kuriais buvo tolimi giminės, šeimos. Nepraėjus nė dvejiems metams, jis paskelbė savo deklaraciją Mulai Huseinui Širazo mieste.

Kitas žingsnis buvo viešas naujos religijos paskelbimas. Tai prasidėjo nuo Babo vizito į musulmonų maldininkų centrą, miestus dvynius Meką ir Mediną Arabijoje. 1844 metų gruodžio 20 dieną, penktadienį, stačias, ranką uždėjęs ant Kaabos, švenčiausios viso musulmoniškojo pasaulio šventovės, durų rankenos Babas viešai paskelbė: „Aš esu Qa'imas, Kurio atėjimo jūs visi laukėte.“ Jis taip pat įteikė specialią „lentelę“ arba laišką Mekos šerifui, šventyklų globėjui, kuriame jis skelbė tą patį. Nė karto, nors jam buvo rodoma didelė pagarba, sunitų vadovai nesuteikė jo pareiškimams deramo dėmesio. Babas laisvai išvyko į Persiją, kur aktyvi „Gyvųjų Laiškų“ mokymo veikla sukėlė audringą tiek dvasininkijos, tiek ir likusios visuomenės dalies reakciją.

Šiitų dvasininkijai Babo pareiškimai pasirodė ne tik eretiški, bet ir pavojingi patiems islamo tikėjimo pagrindams. Ortodoksiškasis islamas laikosi nuomonės, kad Mahometas buvo „Paskutinis iš Pranašų“, todėl nešantis žmonijai paskutinį Dievo apreiškimą prieš „Teismo Dieną“. Tik islamas išlikęs grynas ir nesuteptas, nes jo patikėtinis, Koranas, turi autentiškus žodžius, išstartus paties Pranašo. Tuo remdamasi musulmonų teologija nuėjo taip toli, kad ėmė tvirtinti, jog islamas turi visa, ko žmonijai kada nors prireiks iki Teismo Dienos, ir kad tolesnio dieviškojo tikslo apreiškimo nebebus.

Todėl Babo misijos paskelbimas buvo iššūkis šios teologinės sistemos pagrindams. Šiizmui, pagrindinei islamo atšakai Persijoje, šis iššūkis buvo ypač pavojingas. Per keletą šimtmečių šiizmo

dogmos įgavo neribotą galią visam žmonių gyvenimui ir “Pasislėpusiojo Imamo” asmeniui, kurio atėjimas skelbė Teismo Dieną. Iš tikrųjų kartais sakoma, kad patys šachai valdė kaip Imamo patikėtiniai. Lygiai taip ir visi mulos Persijoje pakilo į nuožmią kovą su Babu, kai tik jie išgirdo apie jo pasiskelbimą. Ši opozicija sustiprėjo dar labiau, kai Babas garsiai paskelbė apie dvasininkijos tamsumą ir išsigimimą, kuriuos jis laikė svarbiausia kliūtimi siekiant Persijos žmonių pažangos.

Mulų opozicija toli gražu nesibaigė smerkimu iš sakyklos. Devynioliktojo amžiaus Persijoje šių dvasininkija reiškė galios ir valdžios sistemą, kuri veikė lygia greta su šacho valdžia. Daugelį kasdienio gyvenimo klausimų sprendė islamo religiniai įstatymai, kuriuos taikydavo modžahedai ar teologijos daktarai. Teoriškai šių bažnytinių teismų sprendimai priklausė nuo pasaulietiškosios vyriausybės narių, kuriuos jie rėmė. Praktiškai šių dvasininkai turėjo savo priemones, su kurių pagalba jie įgyvendindavo savo nuosprendžius. Šiandieninis autoritetingas šio dalyko tyrinėtojas aprašo sąlygas, vyravusias Persijoje tuo metu, kai Babas paskelbė apie savo misiją:

“Didžiąją Kajaro periodo dalį daugelį modžachedų, ypač Isfahare ir Tabrize, supo tikros asmeninės armijos. Pradžioje jas daugiausia sudarė tikri plėšikai (luti), o ne mulos. Luti, kurių tikroji paskirtis buvo sudaryti riteriškas brolijas, panašias į priešininkų fati Anatolijoje ir arabų žemėse, rėmė bažnytinę valdžią, ignoruodami valstybę ir stiprindami fatvas. Kaip atlygį jie gaudavo leidimą plėšikauti ir grobti, o kai iškildavo atpildo grėsmė rasdavo prieglobstį, vadinaimą basta, kurį suteikdavo mečetės ir ulamai savo namuose.”¹⁷

Šios asmeninės armijos buvo priešakiniai būriai, ir tai buvo dar didesnis mulų jėgos šaltinis. Paskelbus priešą netikėliu, dvasininkija galėjo sukelti fanatiškų ir dažniausiai tamsuolių gyventojų iš miestų ir kaimų minias, ir jie užtvindydavo gatves gindami tai, ką laikė vieninteliu tikru tikėjimu. Ne tik heterodoksinės grupės, bet netgi pati valstybė dažnai pajusdavo šį bažnyčios ginklą.

Nepaisant vis didėjančio pavojaus iš šios pusės, laikotarpis nuo 1845 iki 1847 metų buvo liudininkas, kaip vis daugėjo žmonių, kurie skelbėsi esą “babiais”, arba Babo sekėjais. Iš tikrųjų tarp šių žmonių buvo daugelis tų, kurie nusigrėžė nuo dvasininkijos. Vienas iš naujai įtikėjusių buvo gabus ir ypač įtakingas teologas, vardu Siyyidas Yahyay-i-Darabis, kurį vėliau pavadino “Vahidu” (Nepri-lygstamasis). Kai Babui uždėjo namų areštą, kurį paskelbė Širazo miesto valdytojas, raginamas vietinės musulmonų dvasininkijos, buvo pasiūstas Vahidas, kad apklaustų jį Mohamedo Šacho, Persijos valdovo, vardu. Mat Šachas išgirdo gandus apie naują judėjimą ir norėjo gauti patikimą informaciją iš pirmų lūpų. Nieko stebėtino, kad, sužinojęs apie Vahido atsivertimą, Šachas išleido įsakymą nedelsiant atgabenti Babą į sostinę - Teheraną - su palyda, bet elgėsi su juo kaip su garbingu svečiu. Babas jau anksčiau buvo prašęs leidimo susitikti su valdovu ir visapusiškai išaiškinti savo misiją.

Deja, planas nepavyko, Mohamedas Šachas buvo silpnas ir ner-zyttingas žmogus, kenčiantis nuo paskutinės stadijos ligos, kuri jį po metų nuvarė į kapus. Dar daugiau, jis buvo visiškoje savo pirmojo ministro Chadži Mirza Agasi įtakoje, o pastarasis buvo vienas iš keisčiausių figūrų Irano istorijoje.¹⁸

Pirmasis ministras buvo Šacho auklėtojas nuo pat jo vaikystės ir jautė begalinį pasitikėjimą. Jausdamas, kad jo paties įtaka gali nebepataisomai susilpnėti Šachui susitikus su Babu, pirmasis ministras įsakė kuo slapčiausiai nugabenti Babą į Maku tvirtovę šiaurinėje Azerbaidžano provincijoje, Rusijos pasienyje. Šachui buvo paaiškinta, kad Babo atvykimas į sostinę galėjo sukelti nepageidautiną susidūrimą tarp jo sekėjų ir ortodoksinės dvasininkijos bei išprovokuoti netvarką visuomenėje, kaip tais laikais buvo įprasta.¹⁹

Taigi pirmasis ministras, kuris buvo kilęs iš Azerbaidžano, parinko šią vietą ne atsitiktinai, o tvirtai įsitikinęs, kad laukiniai Kurdistano gyventojai bus tikrai nedraugiški Babui ir jo žiniai. Didžiam jo nusivylimui, įvyko priešingai. Naujasis tikėjimas išplito net Azer-

baidžane, o Maku tvirtovės gubernatorius bei kiti vietiniai valdžios atstovai pasijuto bejėgiai atsispirti savo kalinio užvaldančiam nuoširdumui. Griebdamasis paskutinės priemonės sulaikyti tai, ką jaučė esant vis didėjančiu pavojumi, Chadži Mirza Agasi perkėlė Babą iš Maku į lygiai tokią pat nuošalią Čikriko pilį. Įvyko lygiai tas pats, ir kurdas, vardu Yahya Chanas, tvirtovės valdytojas, tapo dar vienu sekėju, kurį sužavėjo Babas.

Matydamas, kad artėja Šacho mirtis ir bijodamas įtakingiausių Persijos žmonių grupių nemalonės, kurią pats savo netikusiu valdymu buvo nusipelnęs, Cahdži Mirza Agasi pabandė prisiplakti prie galingos musulmonų dvasininkijos, kuri visomis išgalėmis priešinosi Babui ir reikalavo oficialiai pasmerkti naująjį judėjimą. Jų reikalavimu pirmasis ministras įsakė, kad Babą atgabentų į Tabrizo miestą aukščiausių bažnyčios vadovų teismui.

Teismas įvyko 1848 metų vasarą ir visais atžvilgiais pavirto absurdišku įvykiu. Buvo aišku, kad vienintelis jo tikslas - tai pažeminti kalinį.²⁰ Susirinkusieji paskelbė nuosprendį skirti Babui kūno bausmę, ir jis turėjo iškęsti bastinadą.²¹ Visos jo kančios baigėsi netikėtu rezultatu: jos suartino babą su vieninteliu vakariečiu, kuris aprašė savo susitikimą su juo. Vykdam bastinadą, vienas iš mulų sukirto Babui per veidą, ir anglas gydytojas, daktaras Viljamas Kormikas (Dr. William Cormick), buvo paprašytas suteikti medicininę pagalbą. Štai jo ataskaita:

“(Babas) buvo labai švelnus ir malonios išvaizdos vyriškis, gana smulkus ir, kaip persas, labai gražus, melodingu, švelniu balsu, kuris mane be galo sukrėtė... Ir tikrai visa jo išvaizda ir elgesys be galo traukdavo žmones jo pusėn. Aš nieko neišgirdau apie jo doktriną iš jo paties lūpų, nors žinojau, kad jo religija turėjo tam tikrą sąryšį su krikščionyste... Labai įtikėtina, kad jo religijoje nėra musulmoniško fanatizmo krikščionių atžvilgiu, taip pat nėra ir tų suvaržymų moterims, kurie egzistuoja (islame).”²²

Kol Babą laikė kalėjime, jo sekėjai kentė vis aršesnius minios išpuolius, kuriuos provokuodavo šiitų mulos. Taip jiems iškilo savi-gynos uždavinys. Islame, priešingai krikščionybei, yra labai blogai suprasta doktrina apie džichadą (šventąjį karą), pagal kurią leidžiamas prievartinis karinis pagonių atvertimas į tikrąjį tikėjimą. Ji taip pat leidžia musulmonams gintis užpuolimo atveju, tačiau draudžia bet kokią agresiją, sukeliančią kovas, ir atvertimą kitų “tautų iš Knygos” (t. y. naujai paskelbtos religijos sekėjus, kuriuos paprastai vadina žydais ir krikščionimis).²³ Išauklėti tokioje musulmoniškoje vertybių sistemoje, babiai jautėsi visiškai teisūs, gindami save ir savo šeimas nuo mulų išpuolių. Kai kurie iš jų netgi tikėjosi, kad Babas iškels savąją džichado doktriną...

Tačiau jiems teko nusivilti. Savojoje “*Qayyumu'l-Asma*” Babas smulkiai išdėstė pagrindinius principus apie Korano džichado koncepciją ir ragino savo sekėjus laikytis pagrindinių visuomenės įstatymų, nes jie čia gyveno. Todėl kova prieš musulmonus, kaip tautą iš knygos, buvo jiems uždrausta. Babas patvirtino, kad bet koks agresyvus džichadas turi būti palaimintas jo paties, tačiau tokio sutikimo jis niekada nedavė, nepaisant vis agresyvesnio konflikto su šiitų dvasininkija.

Šie draudimai buvo pirmasis žingsnis palaiapsniui sukritikuojant koncepciją, kuri buvo pati fundamentaliausia doktrina islamo religijoje. Kai galiausiai buvo parašytas “*Bayan*” (“Išaiškinimas”), knyga, kurioje išdėstyti visi Babo tikėjimo įstatymai, džichado doktrinos joje nebuvo. Nors babiams buvo palikta teisė gintis nuo užpuolikų, tačiau jiems buvo uždrausta skelbti Babo mokymą su kard rankoje, ką buvo leidęs pranašas Mahometas, nes ikiislamiškojo periodo Arabijoje vyravo barbariškos sąlygos. Babas sakė, kad jo tikėjimo saugumas ir galutinis triumfas yra Dievo rankose.

Kol Babas buvo nelaisvėje ir laukė teismo, jo sekėjų skaičius augo kitose šalies dalyse. Maždaug tuo pat metu, kai jis viešai paskelbė savo deklaraciją Tabrize, didelė grupė žymiausių jo sekėjų

susirinko Badašto kaime. Ši konferencija turėjo didelę įtaką Babo tikėjimo raidai. Viena iš žymiausių Babo sekėjų, kuri čia dalyvavo, buvo moteris, vardu Qurratu'l-Ayn, įėjusi į bahajų istoriją kaip Tahirih (Tyroji).

Gimusi mokytojų ir teologų šeimoje, Tahirih buvo pripažinta kaip viena iš gambiausių Persijos poetų. Kad galėtume įvertinti šio pareiškimo didybę, būtina atminti, kaip uždarai ir be jokių teisių gyveno to meto musulmonų moterys. Veikiama dėdės ir pusbrolio įtakos, kurie tapo Šeicho Achmedo sekėjais, Tahirih susipažino su kai kuriais pirmaisiais babiais. Nors Babo ji niekada nesutiko, tačiau su juo susirašinėjo ir paskelbė apie savo tikėjimą; jis pavadino ją vienu originaliausių "Gyvųjų Laiškų".

Viena svarbiausių konferencijos Badašte priežasčių buvo būtinybė nuspręsti, kokių žygių imtis Babo išlaisvinimui iš pilies Čikrike. Tačiau susitikimo atmosfera staiga įkaito, kai Tahirih drąsiai ėmė aiškinti kai kurias Babo žinios reikšmes. Vieni babilai galėjo jų tikėjimo įkūrėją palaikyti religijos reformatoriumi; kitus galėjo suklaidinti žodžio "babas" supratimas. Tahirih kruopščiai išaiškino paties Babo pareiškimų apie jo misiją reikšmes, kuriuos pirmą kartą ištarė naktį, kai pasiskelbė Mulos Huseino akivaizdoje, kad jis ir yra ilgai lauktasis Imamas Mahdi, tas kuris turėjo kilti iš Mahometo namų. Tokiu būdu jis buvo Dievo pranašas, įkūrėjas naujos ir nepriklausomos religijos. Lygiai, kaip pirmieji krikščionys turėjo išsivaduoti iš Tūros įstatymų ir priesakų, taip ir babilai kvietė atsisakyti islamo šarijato (kanoninio įstatymo) pripažinimo. Babas paskelbė naujus socialinius mokymus, kuriais ir turėjo vadovautis babilai.

Tam, kad dar labiau sustiprintų savo aiškinimo įspūdį, Tahirih pasirodė vienoje iš konferencijos sesijų be šydo, kurį nešioti reikalauja musulmoniškoji tradicija. Ši jos akcija, kaip ir daugelis kitų, panašių į šią, buvo žiaurus išbandymas kai kuriems konservatyviems babilams, ir dar labiau sustiprino ortodoksinių musulmonų priešiskumą. Neįtikėtinos istorijos, kad babilai yra ateistai, pripažįstantys

seksualinę laisvę ir bendruomeninę nuosavybę, buvo aktyviai platinamos mulų pastangomis, kurie nutarė parodyti šio judėjimo pavojingumą tiek visuomenės moralei, tiek ir tvarkai.²⁴

Padėtis tapo visai nestabili 1848 metų rugsėjį, kai Mohamedas Šachas visai pasidavė daugybei savo ligų. Po jo mirties buvo laukiama įprastos politinės suirutės, kol nebus išspręstas paveldėtojo klausimas.²⁵

Politiniai priešai nuvertė Chadži Mirza Agasį, o mulos tuo pasinaudojo ir sukėlė netvarką, norėdami sustiprinti savo kampaniją siekiant sunaikinti Babo ereziją.

Mazindarano provincijoje babių grupė, kurią sudarė apie trys šimtai žmonių, vadovaujami mulos Huseino ir gabiausio Babo mokinio, jaunuolio, vardu Quddus (kuris lydėjo Babą jo, maldininko, kelionėje į Meką), pasijuto esą apgulti mažoje tvirtovėje, kurią jie paskubom buvo iširengę nuošalioje šventykloje, paskirtoje musulmonų šventajam Šeichui Tabarsi. Jie entuziastingai peržygiavo per visą provinciją skelbdami, kad pasirodė pažadėtasis Kaymas, ir kviesdami visus, kas juos girdi, pakilti ir sekti paskui. Vietinė šiitų dvasininkija paskelbė juos eretikais, sukėlė keleto kaimų gyventojus ir išprovokavo puolimą. Nespėjus babilams užsidaryti už sienų, kurias pasistatė prie Šeicho Tabarsi šventyklos, mulos apkaltino juos sukėlus visuomenėje netvarką, kurią išprovokavo pačios dvasininkijos paskelbtos erezijos ir atsimetimo pasmerkimas. Toje įkaitusioje atmosferoje, kuri gaubė kovą dėl valdžios tarp Mohamedo Šeicho sosto paveldėtojų, šis beprotiškas kaltinimas buvo lyg kibirkštis parako statinėje. Mirza Taki Chanas, didelių gabumų, tačiau negailestingas ir įtarus žmogus, pakeitė Chadži Mirzą Agasį ir tapo didžiuoju viziriu. Nusprendęs, kad reikia sutriuškinti Babo judėjimą, naujasis viziris pasiuntė ginkluotą paramą, tuo norėdamas pagelbėti muloms ir jų šalininkams.

Tačiau Šeicho Tabarsi apsiaustis virto pažeminimu babių prie-

šininkams. Visus metus viena armija po kitos, pasiekiant tūkstantinių karių skaičių, buvo siunčiamos nugalėti keletą šimtų tvirtovės gynėjų, ir visų jų laukė garantuota nesėkmė. Galiausiai mažasis garnizonas, praradęs didžiąją savo žmonių dalį - įskaitant Mulos Husseinio žūtį, - buvo priverstas pasiduoti, išgavęs iškilmingą priesaiką Koranu, kad juos paleis į laisvę. Tačiau, vos tik spėję palikti tvirtovės priedangą, jie buvo suimti. Daugelis žuvo iškart, kitus nukankino mirtinai, iš likusių buvo atimtas turtas, o jie patys parduoti į vergiją. Quddus buvo atiduotas į vietinės dvasininkijos rankas, kurie sudarkytą kūną vilko gatvėmis, kol galiausiai nužudė.

Panašūs dalykai vyko ir kituose dviejuose pagrindiniuose centruose, Nayrize ir Zandžane. Abiejose vietovėse ginkluotos princų Qajar pajėgos atėjo paremti minios, kurioje kilo fanatiškas įsiūtis, išprovokuotas šiitų dvasininkijos, nusiteikusių sunaikinti visus naujosios religijos sekėjus. Nayrize netgi tas faktas, kad babius vedė toks žymus asmuo kaip Vahidas, neįstengė nuraminti nei įsiutusios vietinės valdžios, nei sukilusios įpykusios minios. Vahidas žuvo skerdynėse užėmus mažą tvirtovę, kurioje prieglobsčio ieškojo apsuptieji babiai. Zandžane, kaip ir tvirtovėje prie Šeicho Tabarsi, besiginančius babius apgavo pažadais suteikti laisvę ir pasirašyti taikos sutartį, patvirtintą Koranu, tačiau belaisvių laukė panašios skerdynės.

Smurtas klestėjo visoje šalyje. Kai mulos paskelbė, jog "atskalūnų" turtas bus konfiskuojamas, daugelis vietinės valdžios atstovų prisidėjo prie babių persekiojimo. Socialinė padėtis neteikė jokios apsaugos. Sostinėje Teherane, maždaug tuo pat metu, kai vyko skerdynės Zandžane, septyni žymūs ir didžiai gerbiami vadai iš pirklių ir mokslo žmonių tarpo buvo viešai nubausti ypač žiauria mirtimi, kai nepakluso ir neatsisakė savo naujojo tikėjimo. Visuomenėje sukeltą įtūžį rodo tas faktas, kad vienas iš nužudytųjų, Mirza Kurbanas Ali, kuris buvo laikomas neapsakomo šventumo žmogumi, buvo dvasinis valdovo šeimos bei dar keletu vyriausybės narių patarėjas.²⁶

Už daugumą šių ir dar būsimų žiaurumų atsakinga ne tik šiutu dvasininkija, bet ir naujasis pirmasis ministras Mirza Taki Chanas. Naujasis valdytojas Nasiri'd-Dinas Šachas tebebuvo šešiolikmetis jaunuolis, todėl dar kartą valdovo autoritetas atiteko pirmajam ministrui. Mirza Taki Chanas vadovavo grupuotei, kuri į sostą pasodino naująjį valdovą ir nugalėjo kitų dviejų pretendentų į sostą šalininkus. Nusprendęs, kad jo paties valdžią bei bendrą režimo stabilumą sustiprins babių judėjimo numalšinimas, jis prisidėjo prie tų siaubingų skerdynių, kurios įvyko tvirtovėje prie Šeicho Tabarsi, Nayrize ir Zandžane, bei "Septynių Teherano kankinių", kaip jie buvo pavadinti vėliau, mirties. Dabar jis nusprendė išplėsti judėjimo širdį.

Kol tebevyko Zandžano apsiaustis, Mirza Taki Chanas įsakė Azerbaidžano valdovui atgabenti Babą į Tabrizą, kur jam viešai bus įvykdyta mirties bausmė.²⁷

Mirza Taki Chanas neturėjo asmeninių įgaliojimų išleisti tokį įsakymą, be to, jis nieko apie tai nepranešė kitiems vyriausybės nariams. Todėl Azerbaidžano valdovas, kuris pradėjo gerbti savo belaisvį, atsisakė paklusti Mirzos Taki Chano įsakymui. Taigi, pastarasis galiausiai buvo priverstas pasiųsti savo brolių Mirzų Chasaną Chaną įvykdyti šią užduotį. Babą skubiai atgabeno į Tabrizą, kur modžachedų vadovai turėjo bylą spręsti daugiau pagal religinius, o ne pasaulietinius įstatymus. Kaip Mirza Taki Chanas ir tikėjosi, dvasininkija mielai dalyvavo pasirašant oficialų mirties nuosprendį ir apkaltinant jį erezija. 1850 metų liepos 9 dieną tūkstantinės minios, kuri aplipo stogus ir langus aplink miesto aikštę, akivaizdoje buvo atlikti visi pasiruošimai įvykdyti mirties nuosprendį.

Babas ir vienas iš jo mokinių buvo prišti virvėmis prie kareivinių sienos, o 750 armėnų krikščionių karių būrys buvo sustatytas priešais, sudarant ugnies būrį. Būrio vadas Samas Chanas nenorėjo būti mirties bausmės vykdytoju, bijodamas ant savo galvos užsitraukti Dievo atpildą. Sakoma, kad Babas jį patikinęs: "Vykdyk

savo užduotį, o jei tavo ketinimai nuoširdūs, Visagalis tikrai tave išvaduos nuo šio keblumo.”²⁸

Daugelis mačiusių paliudijo, kas atsitiko.²⁹ Būrys priartėjo ir 750 šautuvų iššovė. Iššovus visiems užtaisytiems šautuvams, dūmai iš jų užtemdė aikštę. Jiems išsisklaidžius, žiūrovai negalėjo patikėti savo akimis, matydami Babo bendražygį stovint be jokio įdrėskimo prie sienos; o Babas buvo dingęs! Virvės, ant kurių abu kabojo, buvo sukaptos kulku. Prasadėjo karštligiškos paieškos, ir Babą sudarado sveiką sėdint tame kambaryje, kuriame jis buvo praleidęs paskutinę naktį. Jis ramiai kalbėjosi su savo sekretoriumi, duodamas paskutinius nurodymus.

Minia jautėsi taip, lyg netoliese būtų pajutę pragarą, o armėnų būrys atsiskė toliau dalyvauti egzekucijoje. Mirza Hasanas Chanas pajuto tikrą grėsmę, kad nepastovi minia, kuri pradžioje sveikino Babą, vėliau nuo jo atsimetė, gali palaikyti jo išsigelbėjimą Dievo ženklų ir pakilti jo ginti. Todėl skubiai buvo sušauktas musulmonų pulkas, Babą ir jo bendražygį iš naujo pririšo prie sienos, ir nuaidėjo antra salvė. Šįkart abiejų belaisvių kūnai buvo suvarpyti kulku. Paskutiniai Babo žodžiai, sušukti miniai, buvo:

“O, nepastovioji minia! Jei jūs būtumėte įtikėję Mane, kiekvienas iš jūsų būtų pasekęs šio jaunuolio pavyzdžiu ir noriai paaukojęs save Mano kelyje. Ateis diena, kai jūs pripažinsite Mane; tą dieną aš nustosiu būti su jumis.”³⁰

Nepaprastos Babo mirties aplinkybės vėl patraukė daugelio dėmesį, ir nuvilnijo nauja susidomėjimo jo žinia banga. Pasakojimas plito kaip gaisro liepsna ne tik tarp persų, bet ir tarp diplomatų, pirklių, karinių patarėjų bei žurnalistų, kurie tuo metu Persijoje sudarė gausią europiečių kariuomenę. Prancūzų konsulato darbuotojo A. L. M. Nikolaso (Nicolas) žodžiai perteikia dramatos, įvykusios Persijoje, poveikį vakariečiams:

“Tai vienas iš žymiausių drąsos pasireiškimų, kurį kada nors žmonijai teko stebėti, ir nuostabus meilės įrodymas, kurį mūsų herojus jautė savo bendrapiliečiams. Jis pasiaukėjo žmonijos labui; jis atidavė kūną ir sielą, jis kentėjo dėl jos sunkumus, įžeidimus, orumo pažeminimus, kankinimus ir kankinio mirtį. Savo krauju jis uždėjo antspaudą ant visuotinės brolystės pakto, ir kaip Jėzus jis atidavė savo gyvybę, kad pranašautų santarvę, teisingumą ir meilę savo tėvynainiams.”³¹

Tačiau Babo mirtis, sekusi po daugumos tikėjimo vadovų, įskaitant beveik visus “Gyvuosius Laiškus,” nužudymo, babių bendruomenei buvo triuškinantis smūgis. Bendruomenė neteko taip reikalingo jai vadovavimo tuo metu, kai persekiojimas vis stiprėjo ir intensyvėjo, o gyventi pagal Babo mokymą tapo dar sunkiau.

Babiai nuolat pabrėždavo, kad jų vienintelis rūpestis - tai skelbti naują dvasinį ir socialinį mokymą, atskleistą Babo. Taip pat, kadangi jų pagrindinis religijos požiūris ir idėjos rėmėsi islamo tikėjimo pagrindais, jie tikėjo, jog turi pilną teisę ginti save ir savo šeimas, neperžengdami gynybos ribų ir nepereidami į agresiją, ir taip išsaugoti savo religijos likučius.

Netekus vadovaujančios rankos tų, kurie suprato Babo žinią, bet kurie žuvo žiaurių represijų metu, vykusių Mirzos Taki Chano valia, galima buvo numatyti, kad nesuvaldomo būdo babiai neįstengs išlaikyti jiems būdingos drausmės.

Tai atsitiko 1852 metų rugpjūčio 15 dieną, kai du babių jaunuoliai, nebeištverę kančių, kurias nuolat kentė, ir pajutę neviltį dėl valdžios elgesio, nukreipė pistoletą į Šachą. Šachas išvengė rimtesnio sužeidimo, nes pistoletas tebuvo užtaisytas šratais paukščiams, bet pasikėsinimas į valdovo gyvybę sukėlė naują persekiojimų bangą, kurios užmojis viršijo viską, ką šalis buvo mačiusi iki tol. Įsigalėjo teroras.

Išliko kapitono Alfredo fon Goumoens, kuris buvo Austrijos

karo atašė Šacho rūmuose, aprašymas. Pasibaisėjęs žiaurumais, kurių liudininku tapo, jis paskelbė apie savo atsistatydinimą ir netrukus parašė straipsnį, kurį išspausdino Vienos laikraštis:

“Išklausyk manęs, mano drauge, kuris patiki savo reikalus žmogiškai širdžiai ir europietišškai etikai, išklausyk manęs, kad išgirstum apie tuos nelaiminguosius išbadytomis akimis, kurie buvė verčiami visų akivaizdoje springdami valgyti savo nupjautas ausis; arba kuriems išrauti dantys nežmoniškai žiauria egzekutoriaus ranka; arba kurių nuskustos galvos buvo paprasčiausiai sutraiškytos plaktuko smūgiais; arba apie tai, kaip turgų apšvietė nelaimingos aukos, nes iš kairės ir dešinės stovintys išdūrė galias skylės jų krūtinėse ir pečiuose, o į tas žaizdas įgrūdo degančius deglus. Mačiau grandinėmis sukaustytus, kuriuos tempė per turgų žygiuojančių kariūnų pulkas, o nelaimingųjų kūnuose deglai jau buvo nudegę taip trumpai, kad žaizdoje ruseno kūno riebalai lyg ką tik uždegus lempą. Neretai atsitinka, kad nepailstantis rytiečių išradingumas sugalvoja naujų kankinimo būdų. Jie nudiria babilams odą nuo padų, pila į žaizdas verdančią alyvą, perskelia pėdą taip, kad ji pasidaro panaši į arklį kanopą, ir verčia auką bėgti. Iš aukų krūtinės riksmo negirdėti, kankinimus kenčia gūdžioje bežadėje tyloje, apsupti įspūdžių ieškančių fanatikų; dabar ji verčia bėgti; kūnas nepakelia to, ką iškenčia siela; jis pargriūna. Pasigailėkite jo! Išvaduokite jį nuo skausmo! Ne! Egzekutorius užsimoja rumbu, ir - aš pats buvau to liudininkas - nelaiminga auka, kęsdama šimteriopas kančias, bėga! Tai agonijos pradžia. O atėjus galui, jie kabino supjaustytus ir subadytus kūnus už rankų ir kojų žemyn galva prie medžio, ir dabar kiekvienas persas iki valiai galėjo bandyti savo rankos taiklumą iš tam tikro, bet ne per didelio atstumo į garbingą grobį, atiduotą jam pribaižti. Aš mačiau kūnus, kuriuos suplėšė beveik šimtas penkiasdešimt kulų.”³²

Garbingiausia naujojo persekiojimo auka tapo poetė Tahirih, kuriai tam tikrą laiką buvo uždėtas namų areštas. Vienas iš naujojo amžiaus bruožų, kurį ji skelbė kaip Babo apreiškimą, buvo suvar-

žymų, laikančių moterį žemesnėje padėtyje, panaikinimas. Išgirdusi apie savo mirties nuosprendį, kalėjimo prižiūrėtoji ji tarė: “Mane jūs galite nužudyti ir dabar, tačiau moterų emancipacijos sustabdyti jums nepavyks.”³³

Taip baigėsi bahajų vadinamas “Babo Laikotarpis”, pirmoji bahajų istorijos atkarpa. Trumpą laiką visa Persija kybojo ant plauko, tačiau greitų socialinių permainų dar nebuvo. Jei tik Babas būtų turėjęs ketinimą paimti politinę valdžią, kuo jį kaltino priešai, niekas neabejoja, kad jis būtų tapęs krašto valdovu. Ypatingi jo artimiausių sekėjų sugebėjimai, akivaizdus visuomenės palankumas naujai religinei žinia, žema moralė ir susiskaldymas tiek pasaulietinės, tiek ir religinės valdžios viršūnėje bei laikinas netvarkos visuomenėje periodas, sekęs po Mohamedo Šacho mirties sukūrė tokią situaciją, kad Babui būtų užtekę tik pasinaudoti daugelio pasiūlymais gelbėti šalį.

1846 metų pabaigoje Isfahano gubernatorius Manuchiras Chanas, vienas iš galingiausių imperijos žmonių, pasiūlė Babui visišką paramą savo armija ir turtais, ragindamas jį skelbti žygį į Teheraną ir susiremti su dvasininkija bei Chanu. Tokį poelgį buvo galima visiškai pateisinti šiizmo dogmomis. Pamatinis principas, kuriuo rėmėsi Persijos valdovo sostas, buvo tas, kad Šachas tebuvo tik patikėtinis, valdęs karalystę Imamo Mahdi vardu. Kadangi pagrindinis Babo pareiškimas buvo tas, kad jis yra ilgai lauktasis dvasinis vadovas, o kai kurie didžiausi karalystės protai ir sielos pripažino tokį jo pareiškimą, tad, ištikimai laikantis šiizmo, Mohamedas Šachas ir Naziri’-d-Din Šachas privalėjo atidžiai ištirti jo pareiškimą su didžiausia pagarba. To jie nepadarė tik dėl didžiausio religinių ir politinių vadovų priešiško, kurie bijojo, kad Babas gali tapti grėsme valdžiai, kurią jie turėjo.

Atsisakęs jėga paremtos pergalės, nors tai kainavo jam gyvybę, Babas galutinai įrodė taikingą savo misijos pobūdį ir visišką pasitikėjimą dvasine galia, kurią jis iškart skelbė esant vienintele jo atrama.

Koks buvo tas mokymas, kuris sukėlė tokią audringą reakciją ir dėl kurio Babas ir tūkstančiai jo sekėjų nesipriešindami atidavė savo gyvybes? Atsakymas toli gražu nėra paprastas. Kadangi Babo žinios ryšys su specifiniais šiizmo principais yra toks glaudus, vakariečiams labai sunku suvokti daugelį dalykų, kuriuos jis nagrinėja savo raštuose. Iš tikrųjų svarbi priežastis, dėl ko Babas sėkmingai patraukė į naująjį tikėjimą įžymiausius teologus ir jaunų seminaristų žiedą, buvo jo be didelių pastangų atliekamas pačių painiausių islamo teisėtvarkos, pranašavimų bei tikėjimo dogmų aiškinimas.

Jo klausytojus stebino, kad jaunas žmogus, mažai teišlavintas tose mokslo srityse, kur didžiausią pažangą buvo padarę Persijos intelektualai, taip lengvai gebėjo stulbinti garbingus teologus, kurie turėjo paaukoti visą savo gyvenimą toms studijoms, kad visuomenė pripažintų jų nuopelnus. Pačiose pirmosiose žiniose apie babius dažniausiai smulkiai aprašomi šie paaiškinimai ir efektas, kurį jie sukeldavo klausytojams. Europos ar Šiaurės Amerikos skaitytojams šie dalykai dažniausiai lieka neaiškūs.³⁴

Nepaisant savo tobulumo, Babas neskaitino tokioms studijoms mokslo žmonių, dvasininkų ir seminaristų, kurie prisijungė prie jo tikėjimo. Gal geriausiai tokį jo požiūrį suprasime prisiminę, kad šiizmo teologijos studijas pasmerkė Britanijos orientalistas Edvardas Grenvilis Braunas (Edward Granville Browne). Braunas rašė apie traktatus, komentarus, aukščiausius komentarus ir užrašus, kuriuos aktyviai naudojo savo intelektualinėje veikloje devynioliktojo amžiaus Persija, kaip apie neįmanomus skaityti "paistalus", kurių patį egzistavimo faktą rimti mokslininkai "privalo ištirti", pridėdamas, kad jo nuomonę palaiko svarbiausi islamo mąstytojai:

"Šeichas Mohamedas Abduchas, kuris iki mirties buvo didysis Egipto muftis ir al-Azharo universiteto rektorius, nepralenkiamas šviesiausio proto mąstytojas, kokį tik galėjo pagimdyti šių laikų islamas, entuziastingai mylėjęs arabų kalbas ir literatūrą, sakydavo,

kad visą šį šlamštą reikėtų sudeginti ir taip ištuštinti niekų prikimštas knygų lentynas, numalšinti įgimtus įnorius ir išgryninti žinojimą. Toks didžiojo mokyto musulmonų teologo požiūris, taigi mes su juo turime nedvejodami sutikti...³⁵

Tais klausimais jau daug buvo kalbėjęs pats Babas. Savo pagrindinėje knygoje *“Bayan”* jis rašė, kad mato tą laiką, kai Persijos įstatymų sąlygojamas energijos švaistymas baigsis, o žmonių intelektualiniai sugebėjimai nebebus varžomi prietarų. Jis kalbėjo apie ateinantį amžių, kai bus plėtojamos visiškai naujos mokslo ir tyrimų šakos, kai netgi vaikų žinios žymiai pralenks jo laikų mokslo lygį.³⁶

Todėl žymiai įdomesnė, palyginti su jo plačiais teologiniais komentarais, yra Babo žinia apie pasaulietinį gyvenimą. Vienas iš svarbiausių skirtumų tarp islamo ir krikščionybės yra pirmojo iškeliamas apreiškimas kaip nuoroda, smulkiai aiškinanti, kaip struktūrizuoti pasaulietinį gyvenimą. Korane numatomas grynai musulmoniškos visuomenės sukūrimas. Mahometas žengė ta kryptimi pirmą žingsnį, kai įkūrė pirmąją musulmonišką valstybę Medinoje. Be abejonės, aišku, kad krikščioniškame kalendoriuje metus skaičiuojant nuo Kristaus gimimo tariamos datos, islamo kalendorius prasideda nuo “hidžro” ir nuo musulmoniškos valstybės Medinoje įkūrimo. Priešingai priskyrimui Cezariui “to, kas Cezario”, islamo mokyje pateikiami plataus spektro moraliniai įstatymai apie valstybinį žmogiškųjų reikalų sprendimą. Musulmonai šiitai tvirtai tikėjo, kad pasirodžius Imamui Mahdi, jis ne tik atvers kelią žmogaus sielos išganymui, bet ir iš naujo patvirtins koncepciją apie “tautą, atvesiančią žmoniją į teisingumo kelią.”³⁷

Būtent tokiu požiūriu remiantis reikia suprasti Babo žinią. Jo klausytojų protas bei širdis buvo užsklęsti tame proto pasaulyje, kuris nuo viduramžių mažai tepakito, išskyrus tai, kad jis tapo dar tamsesnis, dar labiau izoliuotas ir fatalistinis.³⁸ Šią problemą Babas sprendė sukurdamas koncepciją apie visiškai naują visuomenę, ku-

riuje išlieka didžioji dalis klausytojams gerai pažįstamų kultūros ir religijos elementų, tačiau kurie, kaip ir parodė tolesni įvykiai, galėtų pagimdyti naują galingą motyvaciją. Jis kvietė Šachą ir Persijos žmones sekti jį kuriant naująją visuomenę. Trumpo dar jam likusio laikotarpio metu jis sukūrė įstatymų sistemą, taikytiną sprendžiant žmonių reikalus; palaikant taiką ir visuomeninę tvarką; ekonominės veiklos raidos kryptį, įstatymus tokioms socialinėms institucijoms, kaip vedybos, skyrybos ir paveldėjimas; tarpnacionaliniai babių valstybės santykiai su kitomis šalimis. Maldos, meditacija, moralinės nuostatos ir pranašo nurodyta kryptis pateikiama atskiram tikinčiajam. Šiuos mokymus vienas bahajų istorijos tyrinėtojas apibūdino kaip sąmoningai pateiktus “griežtus, sudėtingus ir nepalenkiamus.” Jų tikslas buvo pagreitinti atsiskyrimą nuo musulmoniškųjų rėmų ir mobilizuoti visus unikalaus vaidmens žmonijos istorijoje atlikimui.³⁹ Šis vaidmuo yra neatsiejama tema, būdinga kiekvienam “Bayan” skyriui, o Persijos dvasiniai ir socialiniai pokyčiai turėjo būti tam įžanga. Babas skelbė, kad pagrindinis jo misijos tikslas yra pasiruošti ateinančiam visuotiniam Dievo Apsireiškimui. Šį pažadėtąjį pranašą Babas vadino taip: “Tas, per Kurį apsireišk Dievas.” Pats Babas, nors ir būdamas nepriklausomu Dievo pasiuntiniu lygia greta su Moze, Jėzumi ir Mahometu, buvo pranašas to, kurio laukė visos pasaulio religijos. Vardas “Babas” naujajame apreiškime reiškė žymiai daugiau, nei tai reiškė islame; Babas buvo “vartai” į Dievo Apsireiškimą, kurio žinia pasklis po visą pasaulį.

Ištisi skyriai knygoje “Bayan” ir kiti Babo raštai skirti šiam pagrindiniam dalykui nagrinėti. Iš jų aiškiai matyti, kad Babas savo religinį laikotarpį matė kaip pereinamąją stadiją. Pasirodžius Pažadėtajam, bus pateikti mokymai ateinančiam amžiui; jis ir nuspręs, kuri babių sistemos dalis išliks, jei išvis ji bus reikalinga.

“Knygos “Bayan” skaitymas tūkstantį kartų negali prilygti skaitymui vienintelės eilutės, kurią atneš “Tas, per Kurį apsireišk Dievas...” Šiandien knyga “Bayan” tėra sėkla; pradžia apsiereškimo “To,

per Kurį Apsireikš Dievas,” visiška tobulybė bus akivaizdi... “Bayan” gauna visą savo šlovę iš “To, per Kurį apsireikš Dievas.”⁴⁰

Babas atsisakė tiksliai pasakyti, kada pasirodys Pažadėtasis, bet nurodė, kad tai įvyks netrukus. Kai kuriems jo sekėjams buvo pasakyta, kad jie savo akimis matys tą, per kurį apsireikš Dievas, ir jiems bus suteikta garbė jam tarnauti. “Bayan” ir kiti raštai pateikia alegorines užuominas apie “devintuosius metus” ir “devynioliktus metus.” Dar daugiau, Babas kategoriškai pareiškė, kad nė vienas negali apsisaukti esąs tuo, per kurį apsireikš Dievas, ir tikėtis sėkmės. Babiiai buvo įspėti neprieštarauti nė vienam tokiam apsisaukėliui, bet išsaugoti su juo taiką, kad viskas vienaip ar kitaip išsispręstų paties Dievo valia. Pavyzdžiui, ištikimajam garbiajam Vahidui Babas rašė:

“Prisiekiu Tuo, Kurio galios dėka sudygsta sėkla ir Kuris įkvepia gyvybės dvasią visa kam, jog jei matysiu, kad Jo apsireiškimo dieną tu nepripažįsti Jo, aš neabejodamas išsižadėsiu tavęs ir atimsiu tavo tikėjimą... Iš kitos pusės, jei man pasakys, kad krikščionis, kuris nepriklauso Mano Religijai, įtikės Jį, saugosiu jį kaip Savo Akį.”⁴¹

Todėl jeigu babių valstybė būtų tapusi tikrove, ji tebutų buvusi žinios apie Pažadėtojo atėjimą skelbėja ir skleidėja po visą pasaulį. Babo ir daugumos jo artimiausių mokinių kankinio mirtis bei keleto tūkstančių jo sekėjų skerdynės sugriovė šią viziją jai dar nespėjus įsitvirtinti. Ir tikrai - 1852 metais Babo misija žlugo, o jo tikėjimas buvo per plauką nuo išnykimo.

3. BAHÁ' U' LLÁH

Ižymiausias iš saujelės babių vadovų, išvengusių žūties 1848 - 1853 metų skerdynėse, buvo kilmingas žmogus, vardu Mirza Huseinas Ali.⁴² Jo šeima buvo viena iš seniausių Persijos giminių, turinčių didžiulius žemės plotus Nure, Mazandarano provincijoje.⁴³ Mirza Huseinas Ali buvo vienas iš pirmųjų, paskelbusių savo tikėjimą Babu 1844 metais, kai Mula Huseinas gavo Babo žinią, siųstą į šeimos namus Teherane. Sprendžiant iš Mulos Huseino aprašymo apie tą atsitikimą, aišku, kad jis ieškojo Mirzos Huseino Ali ypatingu Babo pavedimu. Ir tikrai, Babas atidėjo ilgai planuotą kelionę į Meką, kus jis pirmąkart viešai pagarsino savo misiją, kai gavo Mulos Huseino laišką, kuriame aprašė savo vizito pas Mirzą Huseiną Ali rezultata. Keturi atsivertėlio broliai perėjo paskui jį į naująjį tikėjimą, įskaitant jaunesnįjį pusbrolių, vardu Mirza Yahya. Kadangi dauguma Babo sekėjų buvo iš dvasininkijos, pirklių ir valstiečių luomo, įtakingos šeimos narių atsivertimas buvo didelis pasiekimas.

Pirmuosius trejus - ketverius metus Mirzos Huseino visuomeninė padėtis, kad ir tapusį naujojo tikėjimo mokytoju, gynė jį tam tikra prasme nuo fizinių išpuolių, dėl kurių labiausiai kentė jo tikėjimo broliai. Jo veiklą taip pat gynė aukštos moralinės asmeninės savybės, tokios neįprastos valdžios sluoksniuose, kur kyšininkavimas buvo valstybinės institucijos požymis, nuo kurio priklausė visa reikalo sėkmė. Kelios šios šeimos kartos užėmė įtakingus politinius postus. Jo tėvas, Mirza Abas, buvo Mazandarano provincijos valdytojas. Gimęs 1817 metų lapkričio 12 dieną, Mirza Huseinas Ali tebuvo vos 22 metų amžiaus, kai 1839 metais mirė tėvas, tačiau jam visvien buvo pasiūlytas jo tėvo postas valdžioje. Dideliam visų giminaičių ir pažįstamų nustebimui, jis atmetė šį pelningą pasiūlymą. Vietoj to keletą metų visas savo jėgas skyrė šeimai priklausiusio turto valdymui, jaunesnių šeimos narių auklėjimui ir mokymui, ir įvairiai labdaringai veiklai, dėl ko jis užsitarnavo savo įprastinį vardą "Vargšų Tėvas", sugalvotą aplinkinių žmonių.

Tapęs Babo sekėju nuo dvidešimt septynerių metų amžiaus, Mirza Huseinas Ali energingai ėmėsi jauno tikėjimo reikalų, nes kaip tik tuomet prasidėjo pirmieji persekiojimai, vėliau pasiekę neįprastą užmojų. Jis daug ir plačiai keliavo, jo dėka į tikėjimą atsivertė daug įtakingų žmonių, tarp jų kai kurie giminaičiai, jis teikė finansinę paramą įvairiose šalies vietovėse vykdomai mokymo apie babilus veiklai.

Iškart, tik paskelbęs apie savo tikėjimą, Mirza Huseinas Ali pradėjo susirašinėti su Babu, ir tai tęsėsi iki Babo mirties nuosprendžio 1850 metais. Dėl šio susirašinėjimo ir dėl artimo bendravimo su tokiais babilų vadovais, kaip Vahidas, Quddus, Mula Huseinas ir Tahirih, jo tikėjimo broliai vis labiau laikė jį vadovu aiškinant tikėjimo mokymą. Mirzos Huseino Ali, kaip vadovo, įtaka ypač pasireiškė 1848 metų Badašto konferencijoje, kurią jis pats asmeniškai organizavo ir kuriai netiesiogiai vadovavo. Šioje konferencijoje gana dramatiškai atsiskleidė revoliucinis Babo mokymo pobūdis.⁴⁴

Antras dalykas, įvykęs Badašte, irgi turėjo didelę reikšmę ateičiai, naujai išaušusios Dievo Dienos garbei. Mirza Huseinas Ali suteikė kiekvienam iš aštuoniasdešimt vieno dalyvio naują vardą, atskleidžiantį kiekvieno ypatingas dvasines savybes. Kaip tik Badašte didžiajai poetei iš Kazvino Kurratu'l-Ayn buvo suteiktas vardas Tahirih (Tyroji); tuo pačiu buvo nutildyti tie, kurie protestavo prieš jos pasirodymą susirinkime be šydo. Pats sau Mirza Huseinas Ali pasirinko vardą Baha (Grožis, arba Garbė). Konferencijai pasibaigus, jo teisė skirti vardus buvo patvirtinta Babo laiškais, rašytai Badašto konferencijos dalyviams, kuriuose jis raštiškai kreipėsi į kiekvieną vardą, duotu konferencijoje paties Mirzos Huseino Ali. Babas pasiuntė Baha ypatingos žvaigždės formos dokumentą, kurį sukūrė jo paties ranka. Jį sudarė virš trijų šimtų trumpų eilėraščių, kuriuose visuose buvo darinių su žodžiu "Baha", tarp jų ir vardas Bahá'u'lláh - "Dievo Šlovė".

Kaligrafijos menas Persijoje buvo ypač pagirtinas rašto žmonių kultūrinis pasiekimas, o čia minimas rankraštis buvo laikomas

šedevru, kuriam negalėjo prilygti jokio kaligrafijos meistro kūrinys - "toks puikus ir sudėtingas", tariant rašytojo žodžiais, "žiūrint iš tolo, raštas atrodė tik kaip rašalo dėmė ant popieriaus."⁴⁵ Mirza Huseinas Ali tapo žinomas Bahá'u'lláh vardu tiek tarp savo bendražygių babių, tiek ir istorijoje.

Badašto konferencija sukėlė naują smurto bangą, dėl kurios susidarė tokia padėtis, jog nė vienas naujojo tikėjimo narys nebebuvo apsaugotas nuo puolimo. Kai Bahá'u'lláh įsikišo, norėdamas apginti Tahirih ir kai kuriuos jos bendražygius, kuriuos areštavo tuoj po šios konferencijos, jį patį areštavo ir paskyrė bastinadą kaip bausmę. Tą pačią bausmę jam skyrė ir vėlesnio arešto metu, kai buvo suimtas kecionėje į Šeich-Tabarsi į susitikimą su Quddus bei Mula Huseinu. Būdamas laisvėje, jis dar kartą bandė įtikinti draugus ir giminaičius, esančius valdžioje (kurie prieštaravo jo pasirinktai veiklai), kad babilai yra ir taikingi, ir paklusnūs įstatymams. Jis perspėjo tuos valdžios atstovus, kad jei valdovas nesiims tramdyti dvasininkijos vykdomo persekiojimo, imperijoje prasidės masinis smurtas ir netvarka.

Įspėjimas pasirodė pernelyg tikslus, kai du jauni babilai pasikėsino į Šeicho gyvybę 1852 metų vasarą. Kartu su kitais žymiais babilais Bahá'u'lláh buvo areštuotas, nugabentas į Teheraną ir įkalintas pagarsėjusiam kalėjime, žinomame vardu "Sijah-Čal" (Juodoji Duobė). Jis aprašomas kaip "požeminis kalėjimas Teherane - pasibaisėtina duobė, kažkada buvusi vandens baseinu vienoje iš viešųjų miesto pirčių".⁴⁶

Sijah-Čale Bahá'u'lláh praleido keturis mėnesius, kurių metu Persiją nusiaubė prieš babilus nukreipta ugnis. Sijah-Čalo belaisviai gyveno nuolat jausdami mirties grėsmę. Kiekvieną dieną egzekutoriai nusileisdavo laiptais į duobę, išsirinkdavo auką ir išsivedavo ją egzekucijai. Keletą pasmerktųjų nužudė vietoje. Kai kuriais atvejais plaktuku į aukos gerklę suvarydavo sunkų medinį kaištį, o jo kūną taip ir palikdavo ištisoms valandoms ar net dienoms, pri-rakiną prie dar gyvų kalinių.

Viena iš Sijah-Čalo, apie kurią pasakojimai tapo nemirtingos bahajų istorijos dalimi, aukų buvo jaunuolis, vardu Suleimanas Chanas, buvęs valdovo armijos raitelis.

Nepaisydamas pavoju, Suleimanas Chanas jau buvo patyręs nemaža rizikos, mėgindamas išgelbėti Babo palaikus, paliktus pagriovyje įvykdžius egzekuciją Tabrize. Kai atėjo jo mirties diena, egzekutoriai subadė Suleimano Chano kūną durklais ir įkišo į žaizdas po degančią žvakę. Tokį jį ir vedžiojo sostinės gatvėmis, kol krito negyvas. Persų kultūra nevertina nieko labiau už stilių, o tai liudijo dvasinį pakilimą ir būties dramatiškumą, nes Suleimanas Chanas svyrinėdamas ėjo sostinės gatvėmis ir, šypsodamasis sutiktiems pažįstamiems, deklamavo didžiųjų Persijos klasikų eiles. Paklaustas, kodėl, atrodydamas toks laimingas, jis dar ir nešoka, jis patenkino savo kankintojų prašymą lėtai sukdamasis pagal didingus šokio judesius, sukurtus Molavi mistikų.⁴⁷

Tokios sukrečiančios mirtys neišvengiamai atkreipė dėmesį ir pakurstė daugelio Vakarų mokslininkų ir menininkų vaizduotę. Tokie skirtingi žmonės, kaip grafas de Gobineau, Sara Bernar, Levas Tolstojus ir Ernestas Renanas buvo sukrėsti jaunojo Babo ir daugybės jo sekėjų tragiškos lemties. Edvardas Braunas pirmiausia susipažino su šia istorija iš grafo de Gobineau raštų ir skyrė didelę savo gyvenimo dalį babių ir bahajų tikėjimo tyrinėjimui. Braunas taip aprašo jaunuosius kankinius:

“Tai tų, kurių viltis nepripažino nevilties, kurių meilė nepažino šalčio, kurių tvirtumas nežinojo svyravimo, gyvenimas ir mirtis uždeda šiam judėjimui tokį antspaudą, kuris būdingas tik jam. Nes, kad ir kokie būtų doktrinų nuopelnai ir trūkumai, dėl kurių žuvo dešimtys ir šimtai mūsų tėvynainių, jie bent surado kažką, dėl ko buvo pasiryžę:

“Palikti visa šioje padangėje,
Kentėti nuogiems lietuje ir saulėje,
Visad dirbti ir laukti saugantis.”

Tai, ką jie iškentėjo, nėra nei maža, nei lengva, ir tikrai, ką jie laiko vertu gyvybės, mes turėtume bent suprasti. Aš nekalbu apie tą didelę įtaką, kurią, aš tvirtai tikiu, babių tikėjimas turės ateityje; nekalbu nė apie naują gyvenimą, kurį jis įkvėps negyvėliams; nes, laimės jis, ar ne, neprilygstamas babių kankinių didvyriškumas išliks amžinas ir nepajudinamas...

Bet ko aš nesitikiu sugebėsiantis jums perduoti - tai nuostabą keliančio tų žmonių nuoširdumo ir neapsakomo tokio nuoširdumo, kartu su kitais bruožais, poveikio kiekvienam, kas su jais susidūrė. Čia jūs turite manimi tikėti..."⁴⁸

Kažkokio stebuklo dėka Bahá'u'lláh išliko gyvas, iškentėdamas baisiausias, vieną po kitos kylančias persekiojimų bangas. Pasaulietinė valdžia be galo nenoriai paleido jį, nes jautė jo įtaką babių bendruomenei. Tačiau, spaudžiant jo aukštos socialinės padėties šeimai bei asmeniškai įsikišus Rusijos ambasadoriui kunigaikščiui Dolgorukovui, būtų buvę visiškai neprotinga pasmerkti jį myriop be jokio teismo. O teismą organizuoti buvo įmanoma. Šacho užpuolėjas pats pripažino savo kaltę, dalyvaujant Rusijos vyriausybės atsiųstam atstovui, tuo visiškai išteisindamas babių vadovus, įskaitant ir Bahá'u'lláh.⁴⁹

Naujasis pirmasis ministras buvo Bahá'u'lláh giminaitis, todėl sugebėjo įtikinti karališkosios šeimos narius, troškčius nuteisti kalinį myriop, kad verčiau būtų išstremti jį iš Persijos.⁵⁰ Buvo paskelbta apie ištrėmimą, bet prieš tai Šachas konfiskavo jo turtus, namus Teherane leido nusiaubti, namus kaime sulygino su žeme, o meno kūriniai ir rankraščiai atsidūrė Persijos valdžios (įskaitant ir patį pirmąjį ministrą) pareigūnų rankose.

Netekęs viso savo turto, nusilpęs ir su amžiniais randais nuo fizinių bausmių, iškentėtų Sijah-Čale, Bahá'u'lláh buvo išstremtas iš savo gimtojo krašto be teismo ir be pinigų. Tie, kurie jį pamatydavo, nustebdavo, nes tokie sunkūs išbandymai, atrodė, suteikė jam naujos galios ir tvirtumo. Iš tikrųjų toje tamsioje Sijah-Čalo duo-

bėje atsitikė žymiausias babių ir bahajų istorijos įvykis. Kaip tik patį Bahá'u'lláh apgaubė skraistė “To, per Kurį apsireiškė Dievas”. Bahá'u'lláh aprašė tai, kas jam nutiko kalėjimo požemyje, taip pirma kartą nurodydamas savo misiją:

“Vieną naktį sapne iš visų pusių pasigirdo šie išaukštinti žodžiai: “Iš tikrųjų Mes išgarsinsime Tavo pergalę per Tave patį ir Tavo plunksną. Nesielvartauk dėl to, kas Tave ištiko, ir nebijok, nes Tu esi saugus. Netrukus Dievas išaukštins žemiškąjį turtą - tuos žmones, kurie pagelbės Tau per Tave patį ir per Tavo vardą, kurių širdis Dievas atgaivino, nes pažino Jį...” Visas tas dienas, kurias gulėjau prirakintas Teherano kalėjime, nors varginantis grandinių svoris bei pridvisęs oras leido man tik retkarčiais prisnūsti, vis dėlto tomis nedažnomis miego valandėlėmis aš jaučiau, lyg kažkas plaukė iš Mano širdies ir liejosi krūtinėje tarsi galinga srovė, kuri veržėsi žemės vaga, prasidėjusi aukštuose kalnuose. Kiekvienas Mano kūno sąnarys atrodė lyg degęs ugnyje. Tomis minutėmis iš Mano burnos sklido tokios eilės, kurių nė vienas žmogus nebūtų pajėgęs klausytis.”⁵¹

Tokiu būdu Bahá'u'lláh tapo Babo apreiškimu ir tiesos skleidėju tiems, kurie jį sekė. Yra daug liudininkų, kad Babas pradžioje laikė Bahá'u'lláh tuo, kuriam jis pats atėjo ruošti kelią. Tą jis nuolat pabrėždavo keletui savo artimiausių mokinių, ir taip aprašė nuostabioje knygos “Bayan” dalyje:

“Gera tam, kurio žvilgsnis regėjo Bahá'u'lláh Tvarką ir sakė padėkos žodžius savo Viešpačiui! Nes per jį tikrai ateis apsireiškimas. Dievas tikrai tą išpranašavo “Bayane”.⁵²

Po keturis mėnesius trukusio įkalinimo Sijah-Čale, Bahá'u'lláh buvo išlaisvintas tokiu pat būdu, be teismo, kaip kad ir buvo suimtas: jam buvo pranešta, kad pagal oficialų Šacho įsakymą jis ištremiamas kartu su šeima ir visais, kurie panorėtų jį lydėti. Svarbu tai, kad jis nepasinaudojo proga paskelbti sekėjams apie savo misiją. Rusijos pasiūlyto prieglobsčio jis atsisakė ir pasirinko savo trem-

ties vieta Bagdada, dabartinį Iraką, tuo metu buvusį turkų Otomanų imperijos kaimynine provincija. Pamažu, per kitus trejus metus, aplink jį susirinko nedidelė babių, kaip ir jo šeimos narių, lydėjusių jį į tremtį, kolonija. Vienas iš jų buvo jaunesnysis pusbrolis Mirza Yahya, kuris pasibaisėjęs paliko Persiją ir prisijungė prie šeimos 1853 metais, tik atvykęs į Iraką. Tai buvo ta netikėta priežastis, iš naujo sukėlusį sunkumą ir pasipriešinimo bangą.

Mirzos Yahya istorija iškart sukelia susidomėjimą ir užuojautą. Jo veikla sukėlė mirtiną pavojų Bahá'u'lláh misijai, o pasekmės iki šios dienos tebekursto priešiško ugnį bahajų bendruomenei.

Mirza Yahya buvo trylika metų jaunesnis už Bahá'u'lláh, bet jo išsilavinimas nė iš tolo neprilygo pastarojo. Būdamas talentingu kaligrafu, kurį laiką jis buvo asmeniniu Bahá'u'lláh sekretoriumi. Tie, kurie jį pažinojo, apibūdindavo jį kaip baikštų ir nepaliekančių jokio įspūdžio žmogų, kurį lengvai veikdavo stipresnės asmenybės. Jis noriai perėjo paskui brolių į babių tikėjimą ir netgi lydėjo jį kai kuriose ankstesnėse kelionėse tikėjimo tikslais.

Mirza Yahya, švelnios prigimties žmogų, babių bendruomenė gerbė dėl jo artimos giminystės su Bahá'u'lláh bei aukštos šeimos padėties. Maždaug tuo metu, kai vyko Badašto konferencija, pasitaręs su Bahá'u'lláh ir kitais vadovaujančiais babilais, Babas parašė pareiškimą, skelbiantį Yahya tituluotu babių bendruomenės vadovu Babo mirties atveju. Žiūrint iš retrospektyvos aišku, kad nominacijos tikslas buvo sukurti kanalą, kurio pagalba Bahá'u'lláh būtų galėjęs toliau vadovauti naujojo tikėjimo reikalams išvengdamas pavojaus, jei būtų reikėję dar pridėti oficialų titulą prie ir taip jau garsaus savo vardo.⁵³ Yahyai tuo metu, kai buvo suteiktas paskyrimas, didelis pavojus negrėsė, nes didžiąją laiko dalį jis išgyveno atsiskykęs savo giminės dvaruose šiaurėje, o kai pavojus atslinkdavo iki tos vietos, pabėgdavo.⁵⁴

Tačiau nespėjęs tremtiniams įsikurti Irake, Yahya pasidavė

spaudimui ir priėmė įtaką daryti sugebančios asmenybės pasiūlymą; tai buvo musulmonų teologijos studentas Siyyidas Mohamedas, kuris, atrodo, norėjo tapti doktrinos bahajų bendruomenei autoriumi. Jis įkalbėjo Yahya atsisakyti brolio suteikto titulo ir perimti vadovavimą babių religijai.⁵⁵ Kurį laiką Yahya svyravo; tačiau, padrąsintas Siyyido Mohamedo, jis palaipsniui atsiskyrė nuo Bahá'u'lláh ir pasiskelbė esąs nukankinto Babo įpėdinis su visais įgaliojimais ir galia.

Bahá'u'lláh reakcija į šį Yahya poelgį leidžia giliai pažvelgti į jo charakterį. Užuot leidęs į diskusijas ir tuo būdu sukėlęs pavojų bendruomenei, Bahá'u'lláh, nieko neįpėjęs, išvyko į gretimo Kurdistanu kalnus netoli Suleimanijos. Beveik dvejus metus jis praleido visiškai be jokio ryšio su babių bendruomene. Ši savanoriška tremtis į laukinę Kurdistaną primena panašius laikotarpius iš kitų didžiųjų religijų įkūrėjų gyvenimo. Kaip paaiškėjo vėliau, tai buvo jo didžiausio kūrybingumo metai. Jo misija ėmė įgauti apibrėžtą formą jo mintyse, pamažu išreikštą maldomis, meditacija ir eilėmis, kurias sukūrė atsisakymo mėnesiais. Keletas iš šių pirmųjų jo misijos nurodymų pasauliui išliko originaluose, parašytuose persų kalba.

Kol Bahá'u'lláh buvo Suleimanijoje, visi babių religijos reikalai buvo Yahya rankose, kuriam gelbėjo jo naujasis patarėjas Siyyidas Mohamedas. To vadovavimo rezultatas buvo beveik visiška anarchija mažojoje babių tremtinių bendruomenėje. Mažiau nei per dvidešimt keturis mėnesius beveik tuzinas neviltingai puolusių sielų pateikė savo įvairius pareiškimus, patys mėgindami užimti netvirtų vadovų vietą. Mirza Yahya pasitraukė iš bendruomenės gyvenimo, palikdamas Siyyidui Mohamedui spręsti iškilusius teologinius klausimus, kaip jis pats išmano. Tariamasis vadovas pademonstravo visišką savo nesugebėjimą vadovauti, nors taip aktyviai to siekė. Tačiau daugumai babių ši pamoka nenuėjo veltui.

Kadangi padėtis pastebimai blogėjo, keletas tremtinių pradėjo aktyviai ieškoti, kur apsisotojės Bahá'u'lláh, norėdami įtikinti jį su-

grįžti. Galiausiai vienas iš labiausiai užsispyrusių surado Bahá'u'lláh pagal gandas, kuriuos išgirdo apie "šventąjį", gyvenantį kalnuose. Netgi Yahya, kartu su šeimos nariais, pritarė kvietimui, kurį kiti babai perdavė Bahá'u'lláh, prašydami jį perimti vadovavimą bendruomenei. 1856 metų kovo 19 dieną jis pasidavė visų prašymams.

Kiti septyneri metai buvo sukrečiančių pasikeitimų nustatant naujas vertybes babių bendruomenėje liudininkais.

Pavyzdžio, mokymo ir griežtos drausmės dėka Bahá'u'lláh atstatė bendruomenės moralinį ir dvasinį lygį, kurį ji buvo pasiekusi, kol buvo gyvas Babas. Mirza Yahya liko visiškai nušalintas, o Bahá'u'lláh dvasinio mokytojo autoritetas buvo pripažintas visame Bagdade bei kaimyniniuose regionuose. Princai, mokslo vyrai, mistikai ir valdžios atstovai ateidavo pas jį patys, neišskiriant nė daugelio pačių įžymiausių asmenybių, žinomų Persijos visuomenėje.

Bagdade Bahá'u'lláh sukūrė "Kitab-i-Iqan", arba "Tikrumo knygą", kurioje išdėstė visą planą, Dievo skirtą žmonijos atpirkimiui. Knygoje detaliam pateikiamas Bahá'u'lláh mokymas apie Dievo prigimtį, eilės apie dieviškųjų Apreiškimų funkciją bei žmonijos dvasinę evoliuciją. Jį užbaigiama tiesos apie savo misiją įrodymu. Per keletą metų "Iqan" tapo įtakingiausia knyga iš visų Bahá'u'lláh raštų ir pagrindu daugeliui darbų apie bahajų tikėjimo plitimą.

Tačiau auganti Bahá'u'lláh įtaka sukėlė baimę ir įtarimą Šachui bei jo vyriausybės nariams, kurie savo ruožtu kreipėsi į Osmanų imperijos valdovus. Staiga, iš anksto neįspėjus, 1863 metų balandį Bahá'u'lláh ir jo šeima buvo pranešta, kad Otomanai turėjo nusileisti Persijos reikalavimui išsiųsti tremtinius toliau nuo jų gimtosios šalies sienų. Juos privertė išvykti ir įsikurti Konstantinopolyje (dabar Stambulas).

Besiruošiant išvykimui, Bahá'u'lláh laikinai persikėlė gyventi į sodą Tigro upės saloje, nuo tada bahajams žinomą Ridvano (Rojaus) vardu, taip tuomet jis buvo pavadintas. Kaip tik tame sode

saujelei išrinktųjų, jo artimiausių sekėjų, jis pasiskelbė esąs “Tas, per Kurį apsireikš Dievas”, Dievo pasiuntinys pasauliui, apie kurį kalbėjo Babas bei ankstesnių religijų raštai. Bahajų istorija remiasi Bahá'u'lláh patyrimu Sijah-Čale, kaip apreiškimo aušra. Ridvano deklaracijoje jo pareiškimas buvo aiškiai perduotas kitiems, todėl babių istorijos eiga iš esmės pasikeitė. Šiandien šis įvykis pažymimas visame pasaulyje kaip pagrindinė bahajų tikėjimo šventė, nors tos deklaracijos reikšmė tapo akivaizdi tik po ketverių metų, kai Bahá'u'lláh viešai paskelbė apie savo misiją.⁵⁶

1863 metų rugpjūčio 16 dieną tremtinių būrys atvyko į Otomanų imperijos sostinę Konstantinopolį; po kelionės, trukusios tris mėnesius, jie apsistojo čia labai trumpam. Santykiai tarp Otomanų imperijos ir Persijos ilgą laiką buvo įtempti, juos nuolat dar labiau aštrino trumpalaikiai karai, begalinės intrigos ir nuolatinė teritorijų aneksija. Šacho vyriausybei, bijančiai, kad babilai tremtiniai per savo ryšius su Persija netaptų Turkijos politikos įrankiu, ėmė vis labiau nepatikti sprendimas apgyvendinti bendruomenę Otomanų imperijos sostinėje. Todėl Persijos ambasadorius Mirza Chuseinas Chanas pradėjo kampaniją, siekiančią priversti Turkijos valdžią perkelti babilus į atokesnę imperijos vietą.⁵⁷ Savo spaudimą jis sustiprino įspėjimu, kad babilai yra bet kokios valstybės nustatytos tvarkos priešai ir ypatinga grėsmė tokiai kosmopolitinei bei netvirtai visuomenei, kokia buvo Otomanų imperija. Jo pastangos nenuėjo veltui. 1863 metų gruodžio pradžioje Bahá'u'lláh, jo šeima ir bendražygiai staiga buvo išstremti be išankstinio įspėjimo į Adrianopolį (dabar Edirna) europinėje Turkijos dalyje.⁵⁸

Adrianopolyje prasidėjo naujas bahajų istorijos etapas. Jau pastebimas Bahá'u'lláh poveikis nuolatiniam lankytojų srautui, kurie jį surasdavo, akivaizdūs nuostabą keliantys pakitimai, kurie įvyko Bagdado bendruomenėje, bei jo platus susirašinėjimas bei įtaka persekiojamoms babių grupėms visoje Persijoje padarė jį centrine babių tikėjimo figūra. Jo deklaracijos Ridvano sode mokymas buvo atvirai svarstomas babių tarpe. Kadangi bendruomenė tapo imli

mokymui, Bahá'u'lláh nutarė, kad atėjo laikas viešai paskelbti apie savo misiją.

Pirmas žingsnis prieš paskelbimą buvo supažindinti Mirzą Yahya, oficialųjį babių tikėjimo patikėtinį, su misijos esme. Pareiškime, pavadintame Suriy-i-Amr,⁵⁹ Bahá'u'lláh paskelbė, kad jis yra "Tas, per Kurį apsireikš Dievas", ir kvietė Yahyą pripažinti ir paremti jį, kaip įsakmiai jam buvo prisakęs Babas. Tačiau atsakymo nesulaukė. Netrukus po to, kai tremtiniai pasiekė Adrianopolį, Yahya, vėl paskatintas to paties Siyyido Mohamedo, pradėjo machinacijas, turėjusias atstatyti jo prarastą autoritetą. Kai tas nepavyko, Yahya dukart mėgino pasikėsinti į savo brolio gyvybę. Netrukus po antrojo nepavykusio pasikėsinimo jam buvo perskaitytas Bahá'u'lláh pareiškimas.

Yahya trumpam susvyravo, tačiau netrukus nustebino babių bendruomenę pasiskelbdamas, kad jis, o ne Bahá'u'lláh, buvo Dievo Apsireiškimas, pažadėtas Babo. Jo reakcija bent jau padarė padėtį aiškia ir įrodė, kad ankstesnę sumaištį ir nevilgtį sukėlė jo elgesys. Yahyą apleido beveik tą pačią naktį visi Adrianopolio babciai bei didžioji dauguma Persijoje ir Irake, įskaitant dar gyvus tikinčius Babo šeimos narius. Edvardas Braunas apskaičiavo, kad ne daugiau kaip trys - keturi iš šimto liko su Yahya, tuo tarpu visi kiti pripažino Bahá'u'lláh pareiškimą. Būtent nuo tos dienos babciai ėmė vadintis bahajais, o bahajų tikėjimas iškilo kaip atskira religija.⁶⁰

Įgijęs autoritetą tarp Babo sekėjų, Bahá'u'lláh nukreipė dėmesį į savo misiją. Pradedant 1867 metų rugsėju jis parašė krūvą laišku, kurie sudaro žymiausių dokumentų dalį religijos istorijoje. Jie buvo adresuoti bendrai visiems "Žemės Valdovams", o kai kuriems valdovams jis parašė asmeniškai. Juose jis skelbėsi esąs Pažadėtasis Toroje, Biblijoje ir Korane ir kvietė valdovus pakilti ir tapti jo religijos šalininkais. Laiškuose buvo niūrus perspėjimas, kad devynioliktojo amžiaus pasaulis bus suskaldytas dalimis, kad turi gimti pasaulinė civilizacija. Pagrindinis naujojo amžiaus bruožas bus vi-

sos žmonių rasės vienovė. Bahá'u'lláh ypač ragino galinguosius Europos valdovus pajungti visus kitus uždavinius pasaulio vienybės sukūrimui:

“Turi ateiti laikas, kai bus įkurta būtinai reikalinga didelė visa apimanti žmonių asamblėja. Visi valdovai ir karaliai Žemėje turės joje dalyvauti ir priimdami sprendimus naudoti tokius būdus ir metodus, kurie padėtų pagrindus pasaulio Didžiajai Taikai tarp žmonių... Didžiuotis turi ne tas, kuris myli savo šalį, bet tas, kuris myli visą pasaulį. Žemė yra viena šalis, o žmonija - jos gyventojai.”⁶¹

Laiškai patikina, kad Dievas išjudino istorinę jėgą, kuriai negali atsispirti jokios žmonių pastangos. Valdovams jis rašė, kad Dievas jiems suteikė galią, jog tarnautų žmonijos poreikiams ir sukurtų taiką tarp tautų, įtvirtintų socialinį teisingumą ir pasaulio vienybę. Tos vyriausybės, kurios mėgins naudoti savo galią ir priešintis žmonijos susivienijimo procesui, užtrauks pražūtį sau ir savo tautai.

Vos prasidėjus viešam skelbimui, naująjį tikėjimą ištiko skaudus smūgis, kurio pasekmės tebejaučiamos dar ir šiandien. Jį vėl sudavė Mirza Yahya. Yahyos atsisakymas pripažinti Bahá'u'lláh misiją baigėsi tuo, kad jis galutinai prarado savo įtaką Babo sekėjams. Vėliau Yahya profesoriui Braunui pasakojo, kad jį taip apleido visi tremtiniai, jog kartais jis būdavo priverstas pats eiti į turgų ir nusipirkti maisto. Tačiau jį vis dar rėmė Siyyidas Mohamedas bei dar du Adrianopolio tremtiniai. Šiai mažai grupei pavyko sutrukdyti visišką Babo sekėjų atsivertimą, kuris įvyko visose Persijos ir Osmanų imperijos teritorijose. Bahá'u'lláh laiškai pasaulio valdovams buvo postūmis šiam atsivertimui.

Tuo istorijos laikotarpiu nusilpusi Osmanų imperija buvo ant skilimo ribos. Spaudimas įvairių mažumų, sudariusių imperiją, buvo ypač stiprus ir nesuvaldomas europinėje dalyje, esančioje už Adrianopolio, kur tokios naujos valstybės kaip Graikija, Bulgarija, Ser-

bija ir Juodkalnija pradėjo atsiskirti nuo imperijos. Persijos ambasadorius Konstantinopolyje Mirza Huseinas Chanas dėjo visas pastangas mėgindamas įtikinti Turkijos valdžią, kad grupė tremtinių bahajų kelia tiek politinę, tiek ir religinę grėsmę. Todėl Mirza Yahya ir Siyyidas Mohamedas siekė apibūdinti Bahá'u'lláh žinią valdovams būtent tokioje šviesoje. Anoniminiai laišakai, įspėjantys apie politinius konspiratorius, ėmė plūsti į Konstantinopolį. Be abejonės, tos istorijos atrodė gana įtikėtinos, nes nuolatinis srautas lankytojų iš visų imperijos kampelių plūdo į Adrianopolį ir ieškojo Bahá'u'lláh; Adrianopolio valdovai irgi atrodė esą jo įtakoje.⁶²

Žinoma, kad Bahá'u'lláh buvo pasiūlytas ir Britanijos, ir Rusijos prieglobstis dar pačioje babių persekiojimo pradžioje, o tai irgi galėjo sustiprinti Otomanų imperijos valdytojų baimę, kad Yahyos kaltinimuose yra šiek tiek tiesos. Buvo nutarta kartą ir visiems laikams išspręsti tremtinių bendruomenės reikalą. Sultonas Abdu'l-Azizas išleido įsakymą be teisės apskūsti, kuriuo Adrianopolio tremtiniam buvo paskirtas įkalinimas iki gyvos galvos Akro nusikaltėlių kolonijoje Palestinoje. 1868 metų rugpjūčio 21 dienos rytą Bahá'u'lláh ir septyniasdešimt - aštuoniasdešimt jo šeimos narių bei artimiausių bendražygių buvo sulaipinti į garlaivį Galipolyje, o po varginančios dešimties dienų kelionės buvo išlaipinti į krantą prie Jūros Vartų ir lydimi stiprios sargybos nuvaryti į niūrią Akro tvirtovę.

Tokia buvo likimo ironija, kad Mirza Yahya ir Siyyidas Mohamedas pateko į tinklą, kurį patys užmetė. Įtardama, kad Yahya pats gali būti užsikonspiravęs, Turkijos valdžia įkalino jį Kipro saloje kartu su kitais trimis bahajais, kurie, kaip buvo manoma, susilpnins jo veiklą.⁶³ Siyyidas Mohamedas ir vienas jo bendramintis buvo išsiųsti į Akrą su grupe tremtinių dėl tos pačios priežasties.

Akrą parinko todėl, kad visi tvirtai tikėjo, jog Bahá'u'lláh neišgyvens to išmėginimo. 1860-aisiais miestas - kalėjimas buvo kenksminga žmogui vieta, nusikaltėlių iš visų imperijos vietų kalėjimas,

miestas su gatvių labirintais, pristatytas drėgnų griūvančių namų. Nuolatiniai vėjai ir potvyniai bei atoslūgiai išplaudavo į pakrantę visas Viduržemio jūros atliekas, nuo kurių oras darėsi toks nesveikas, kad žmonės sakydavo, jog paukštis, užklydęs į Akrą, krenta žemėn negyvas.

Pirmieji dveji bahajų įkalinimo metai buvo begalinio skurdo ir sunkumų periodas. Iš Konstantinopolio Persijos ambasadorius atsiuntė nurodymą pasiųsti vyriausybės atstovą į Akrą, kad stebėtų, jog Otomanų imperijos valdžia griežtai laikytųsi visų oficialiame nuosprenđyje nurodytų taisyklių. Daug tremtinių mirė dėl žiauraus elgesio, kurį jie visi turėjo kęsti; tarp jų buvo antrasis Bahá'u'lláh sūnus Mirza Mihdi, kuris neteko gyvybės tragiško atsitikimo nežmoniškose kalėjimo sąlygose metu. Palengvėjimas atėjo 1870 metais, kai tvirtovės prirėikė kareivinėms sustiprėjus įtampai tarp Turkijos ir Rusijos, ir kalinius perkėlė į išnuomotus namus bei kitus pastatus.

Pamažu, nepaisant žmonių prietarų, Bahá'u'lláh įtaka ėmė įgauti tokį pat pobūdį, kaip ir Bagdade bei Adrianopolyje. Užjaučiantys gubernatoriai sumažino sargybinių skaičių, o įtakingi asmenys ėmė reikšti savo susižavėjimą ir dėmesį. Tada ištiko dar vienas smūgis. Siyyidas Mohamedas ir abu jo bendražygiai, apimti pavydo, kad gerinama kalinių padėtis, ėmė agituoti miesto varguomenę užpulti Bahá'u'lláh namus, tikėdamiesi, kad tada jis žus.

Naujasis grasinimas kai kuriems tremtiniams pasirodė nebeištverinama provokacija. Pamindami principus, kad smurtas draudžiamas ir galima pasitikėti tik Dievo Valia, kurią jie išpažino, septynetas tremtinių perėmė šį reikalą į savo rankas. Tyčia sukėlę grumtynes, jie nužudė Siyyidą Mohamedą ir abu jo bendražygius.

Šios žmogžudystės pakenkė naujajam tikėjimui daug labiau, nei pats Siyyidas Mohamedas būtų galėjęs tai padaryti ir įpylė alyvos į begėstančią kankinimų ugnį, kurstomą musulmonų dvasininkų.

kijos. Patį Bahá'u'lláh šis incidentas paveikė labiau nei fizinis įkalinimas, kadangi tai suteršė jo darbo garbingumą. Tuo laiku savo laiške jis rašė:

“Įkalinimas negali padaryti Man jokios gėdos. Ne, vardan Mano gyvybės, jis suteikė Man šlovę. Tas, kas gali Man padaryti gėdą, yra elgesys tokių Mano sekėjų, kurie išpažįsta man meilę, o iš tikrųjų seka blogiu.”⁶⁴

Netrukus pasaulietinis teismas nustatė, kad smurto prasiveržimas nepriskirtinas nei Bahá'u'lláh, nei daugumai bahajų Akre ir nubaudė tik pačius kaltininkus. Pamažu aistros aprimo; tuo metu Bahá'u'lláh vėl ėmėsi rašyti gausybę laiškų karaliams ir valdovams, nes tą darbą buvo nutraukęs išvykimas iš Adrianopolio. Asmeniškai laišškai buvo adresuoti imperatoriui Luji Napoleonui, karalenei Viktorijai, kaizeriui Vilhelmui I, carui Aleksandrui II, Naziri'd-Din Šachui Persijoje, Austrijos imperatoriui Francui Jozefui bei Otomanų imperijos sultonui Abdu'l-Azizui.

Tuose laiškuose Bahá'u'lláh kvietė monarchus vienytis kuriant tarptautinį tribunolą, kuris būtų įgaliotas spręsti nesutarimus tarp tautų. Šią pasaulinės vyriausybės užuomazgą, rašė jis, turėtų remti tarptautinė policija, kurią išlaikytų narės valstybės ir kuri palaikytų taikius tarptautinių konfliktų sprendimus.

Laiškuose taip pat buvo raginama ugdyti bendrumo jausmą tarp pasaulio tautų. Pavyzdžiui, Bahá'u'lláh kvietė sukurti tarptautinę pagalbinę kalbą, kuri įgalintų kiekvieną visuomenę išlaikyti savo kultūrinį identiškumą ir kartu turėtų galimybę bendrauti su visomis kitomis rasėmis ir nacijomis. Privaloma švietimo sistema užtikrintų visuotinį raštingumą; tarptautinė svorio ir matų sistema sukurtų bendrus standartus globalinėje ekonomikos sistemoje; karinės išlaidos būtų žymiai sumažintos, o mokesčiai panaudojami socialinei gerovei užtikrinti. Monarchai buvo raginami taikyti demokratinius vyriausybės principus sprendžiant tarptautinius reikalus.

Kadangi kaliniai buvo griežtai izoliuoti, šios ypatingos žinios išskelaudavo iš kalėjimo, paslėptos užjaučiančių lankytojų drabužiuose. Prancūzijos konsulas pats asmeniškai perdavė pirmą Bahá'u'lláh kreipimąsi imperatoriui Luji Napoleonui.

Ši galinga žinia buvo adresuota ir pasaulio religijų vadovams, įskaitant popiežių Pijų IX. Jų pagrindinė tema buvo kvietimas religijų vadovams atidėti į šalį dogmas ir, nusileidus iš savo religijos vadovų padėties aukštybių, rimtai apsvarstyti Bahá'u'lláh pateiktus raginimus. Laiškuose jis tvirtino, kad pirmiausia dvasininkija atmesdavo ir persekiodavo kiekvienos pasaulio religijos įkūrėjus.

Laiškai popiežiui Pijui IX ypač įdomūs studijuojantiems institucijos istoriją, nes jame aprašomi veiksmai, kurių nė popiežiaus įpėdiniai neištengia išvengti. Romos popiežius buvo kviečiamas atsisakyti savo laikinos aukščiausios valdžios popiežių pripažįstančiose valstybėse pasaulietinės valdžios naudai, palikti izoliuotus Vatikano rūmus ir susitikti su nekatalikiškų tikėjimų vadovais, aplankyti pasaulietinius valdovus visame pasaulyje ir raginti juos gyventi taikoje ir teisybėje, atsisakyti pernelyg sudėtingų ceremonijų, kurių per daug atsirado aplink jo asmenį ir “būti tokiu, koks buvo jo Viešpats.” Panašiai jis ragino ir katalikų dvasininkiją:

“... neatsiskirti nuo kitų bažnyčiose ir vienuolynuose. Ateikite man išėjus ir užsiimkite tuo, kas tinkama jūsų ir kitų žmonių sieloms. Taip liepė jums Atpildo Dienos Karalius. Užsisklęskite Mano meilės tvirtovėje. Tai tikrai yra tinkamas užsidarymas, jei jūs esate iš tų, kurie tą priima... Tās, Kuris buvo nevedęs (Jėzus), nerado sau vietos gyventi ir priglausti galvą dėl to, ką padarė klastingųjų rankos. Jo šventumas yra ne tai, ką jūs įsivaizduojate ar tikite, bet tuose dalykuose, kuriuos Mes valdome.”⁶⁵

Nė į vieną laišką nebuvo gauta aiškaus atsakymo, parašyto tų, kam jie buvo adresuoti. Tarp kelių užrašytų vertinimų žinoma, kad karalienė Viktorija paprasčiausiai tarė: “Jei tai nuo Dievo, tada

išliks; jei ne, pakenkti visvien negali.”⁶⁶

Tačiau laikui bėgant šie laišakai patraukė dėmesį, nes prasidėjo stulbinantis pildymasis to, ką jis buvo kiekvienam išpranašavęs.⁶⁷ Imperatorius Luji Napoleonas, atrodęs to laiko galingiausiu Europos valdytoju, buvo įspėtas, kad dėl nenuoširdumo ir valdžios panaudojimo blogam:

“... karalystėje prasidės neramumai, o tavo imperija išslys tau iš rankų kaip bausmė už tai, ką esi padaręs blogo... pompastiškumas rodo tavo išdidumą? Prisiekiu gyvybę! Jis neišliks...”⁶⁸

Per kitus dvejus metus imperatorius neteko sosto ir imperijos, kai jį visiškai nelauktai sutriuškino prie Sedano, o jį patį ištrėmė iš gimtosios šalies.⁶⁹

Lygiai taip pat ir Luji Napoleono nugalėtojas kaizeris Vilhelmas I, ką tik tapęs Vokietijos imperatoriumi, gavo panašų įspėjimą. Išdidumas ir žemiškosios valdžios troškimas privertė kitus atsukti į Vokietiją “atpildo kardus”, kurie paliko “Reino krantus paplūdusius krauju”. Panašūs įspėjimai buvo adresuoti Rusijos carui, Austrijos imperatoriui Francui Jozefui ir Persijos Šachui.

Ypač aiškiai įspėjimai buvo išdėstyti laiškuose Turkijos sultonui Abdu'l-Azizui ir jo pirmajam ministrui Ali Pašai, kurių rankose buvo Akro belaisvių gyvybė. Abiejuose laiškuose buvo išpranašauta ir Ali Pašos, ir jo padėjėjo Fu'ad Pašos, užsienio reikalų ministro, mirtis, turkiškų Europos dominijų praradimas ir paties sultono žlugimas. Visų šių pranašysčių išsipildymas dar labiau išgarsino Bahá'u'lláh vardą.⁷⁰

Dešimties metų periodas, prasidėjęs 1863 metais, buvo oficialus Bahá'u'lláh misijos skelbimas, o jo kulminacija tapo knyga, kuri šandien laikoma širdimi to, ką bahajai vadina Bahá'u'lláh apreiškimu, t. y. Kitab-i-Aqdas (pažodžiui išvertus, Švenčiausioji Knyga).

Kitab-i-Aqdas pateikia planą, kaip įkurti ir palaikyti autoritetą tos sistemos, kurią Bahá'u'lláh siūlė žmonijai. Ji prasideda jo misijos paskelbimu, kad jis esąs "Karalių Karalius", kurio misija yra niekas daugiau, kaip Dievo Karalystės Žemėje sukūrimas. Pagrindinės dvi temos yra skelbimas įstatymų, kurie turi pakeisti žmonių sielas ir rodyti kelią visai žmonijai, bei sukūrimas tokių institucijų, per kurias bus galima vadovauti jį pripažįstančioms bendruomenėms. Šios dvi temos labiausiai išplėtos 7 ir 8 dalyse. Pakanka pasakyti, kad bahajams Aqdas sistema visiškai pakeičia abu tuos islamiškuosius įstatymus, kuriuos Babas paliko nepakeistus, bei griežtą kodeksą, kurį parašė pats Babas. Džichadas, arba jėgos panaudojimas, uždraustas visiškai, lygiai kaip ir bet kokie religiniai vaidai.⁷¹ Kai buvo pasiektas visiškas atsiskyrimas nuo islamo, netgi Babo griežčiausias draudimas studijuoti teologiją buvo panaikintas. Bahajai buvo raginami išaiškinti tiesą visur, kur tik įmanoma:

"Išpėkite... mylinčiuosius vienintelį tikrąjį Dievą pernelyg kritiškai nevertinti žmonių žodžių ir raštų. Verčiau tegu jie atvira širdimi ir su meilinga užuojauta vertina tokius pasakymus ir parašymą."⁷²

Sulig Kitab-i-Aqdas parašymo pabaiga atsiveria baigiamasis Bahá'u'lláh misijos periodas. Izoliacija, kurios siekė sultonas savo įsaką ištremti, subyrėjo. Du vėlesnieji kūrybingi dešimtmečiai buvo skirti vien tik didžiuliam darbui, kuriame buvo išdėstyta Bahá'u'lláh vizija apie žmonijos ateitį. Garbingieji visos Palestinos žmonės pirmiausiai karštai juo žavėjosi, o vėliau tapo atvirais sekėjais. Vyriausias musulmonų dvasininkas, Akro muftis, atsivertė į naująjį tikėjimą, o miesto gubernatorius niekada neįeidavo pas Bahá'u'lláh prieš tai nenusiavęs apavo pagarbos ženklan. Miesto - kalėjimo vartai visada buvo atviri nuolatiniam lankytojų srautui, kurių įspūdžiai ir laišškai iš Akro palaikė bahajų bendruomenes Persijoje ir Irane. Viešieji darbai, kaip, pavyzdžiui, Bahá'u'lláh raginimu atlikta senojo vandentiekio rekonstrukcija aprūpino Akrą gėlu vandeniu, pagelbėjo nugalėti vietinių gyventojų priešišumą, su kuriuo susidūrė tremtinių būrys, atvykęs 1868 metais.

1877 metais Bahá'u'lláh sutiko persikelti iš Akro į netoliese esančią sodybą, vadinamą Mazra'ih, kurią draugai paruošė jam gyventi. Po dviejų metų tremtiniam už minimalią sumą pavyko išsinuomoti nuostabius rūmus miesto pakraštyje, kadangi turtingas jų savininkas išvyko dėl kylančios epidemijos grėsmės.

Kaip tik šiuose paskutiniuose savo namuose, vadinamuose Baddži (Džiaugsmas), Bahá'u'lláh priėmė profesorių Brauną, vieną iš nedaugelio vakariečių, žinomų tuo, kad aplankė jį ar susirašinėjo. Sukrėstas babių kankinių likimo, Braunas užsispyrė parašyti babių ir bahajų tikėjimo istoriją. Jis taip aprašo savo susitikimą Badžyje su bahajų tikėjimo įkūrėju:

“Atsidūriau dideliame kambaryje, kur palei galinę sieną stovėjo žemos sofas, o kitame gale priešais duris stovėjo dvi - trys kėdės. Nors aš menkai tesuvokiau, kur mane atvedė ir ką pamatysiu (nes man nieko aiškiai nepasakė), bet po vienos kitos sekundės, drebdamas iš nustebimo ir apimtas pagarbios baimės, aš staiga aiškiai suvokiau, kad čia esu ne vienas. Kampe, kur sofa rėmėsi į sieną, sėdėjo garbaus amžiaus, nuostabios povyzos žmogus, kurio galvą vainikavo veltinis galvos apdangalas, panašus į tadžą, nešiojamą dervišų (bet neįprastos formos ir aukščio), kurio apačią juosė mažas baltas turbanas. To veido, nuo kurio negalėjau atplėšti akių, niekada negalėsiu pamiršti, nors ir aprašyti jo neįstengčiau. Tos skvarbios akys, rodės, skaito tavo sielą; galia ir išmintis žymėjo tą iškilią kaktą... Nereikėjo nė klausti, prieš ką aš stovėjau; nusilenkiau tam, kuris buvo objektas tokio atsidavimo ir meilės, kad karaliai galėjo pavydėti, o imperatoriai tik veltui dūsauti!

Švelnus pagarbūs balsas liepė man sėstis, o paskui tęsė: “Tegu bus pagirtina Dievui tai, ko tu pasiekei!... Tu atėjai pamatyti kalinio ir tremtinio... Mes trokštame tik gero pasauliui ir laimės tautoms; tačiau jie laiko mus kovų ir maištų priežastimi, vertais kalėjimo ir tremties... Tos kovos ir kraujo praliejimas, ir vaidai turi liautis, o žmonės tapti viena gimine ir viena šeima... Tegu žmogus nesi-

didžiuoja tu, kad myli savo kraštą; verčiau tegu didžiuojasi tu, kad myli visą žmoniją...”⁷³

Vėliau tais pačiais metais Bahá'u'lláh “išskleidė savo palapinę” ant Karmelio kalno, kitoje pusėje įlankos priešais Akrą. Čia jis parodė vietą, kurią parinko Babo palaikų perlaidojimui. Nuo tada ši vieta tapo pagrindine, šalia kurios pastatytos šventyklos, administraciniai pastatai ir užveisti sodai, ir tai yra tarptautinė bahajų tikėjimo būstinė.

Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais Bahá'u'lláh vis labiau šalinosi visuomenės, kad galėtų atsidėti vien rašymui ir susitikimams su keliaujančiais bahajų maldininkais. Visi praktiniai bendruomenės reikalai buvo perduoti į vyriausiojo sūnaus Abbas, kurį jis pats pavadino 'Abdu'l-Bahá (pažodžiui verčiant - Baha Tarnas), rankas. 1891 metų gale Bahá'u'lláh tarė savo artimiesiems, kad jo darbas atliktas ir jis norėtų “palikti šį pasaulį”. Jis sakė girdįs šaukimą į “kitas karalystes, į kurias niekada nenukrypo akys žmonių, nešiojančių vardą”. Tuoj po to jam kilo karštinė, ir po trumpos ligos, auštant 1892 metų gegužės 29 dienos rytui, eidamas septyniasdešimt penktuosius metus, jis mirė.

4. TIKĖJIMO ĮPĖDINIAI

Mirus Bahá'u'lláh, bahajų tikėjimas įžengė į tokią vystymosi stadiją, kurią žymėjo, bahajų nuomone, skiriamasis jų religijos požymis. Tai buvo aiškus Bahá'u'lláh įgaliojimų perdavimas sukurtai institucinei sistemai, kuri turi valdyti, ginti ir gausinti bahajų bendruomenes. Ši sistema yra pagrindinis dalykas, pagelbėjęs bahajų tikėjimui išvengti susiskaldymo į sektas, taip būdingo kitoms nepriklausomoms religijoms.

Sistema remiasi pagrindiniais tarpusavyje susijusiais dokumentais, kuriuose Bahá'u'lláh išdėstė "Sandorą", arba garbingą susitarimą su savo sekėjais. Sandora įvardijo jo vyriausią sūnų 'Abdu'l-Bahá kaip vienintelį įgaliotą jo mokymo interpretatorių ir visų tikėjimo reikalų tvarkytoją. Vienas iš vardų, kuriuo jis vadina 'Abdu'l-Bahá, yra Ghusn-i-A'zam (Galingiausia Šaka). Sandoros dokumentuose aiškiai sakoma, kad 'Abdu'l-Bahá negali būti laikomas pranašu ar dieviškosios žinios pasiuntiniu, o tik nuostabiu žmogiškuoju pavyzdžiu, išreiškiančiu Bahá'u'lláh mokymą. Jo autoriteto patvirtinimas buvo aiškus ir platus:

"Tas, kuris atsisuks į jį, tikrai atsisuks į Dievą, o tas, kuris nuo jo nusigręš, bus nusigręžęs nuo Mano puikybės, atsisakys Mano įrodymų ir bus vienas iš tų, kurie nusideda. Iš tikrųjų tarp jūsų jis yra Dievo priminimas ir Jo pasitikėjimas jumis, ir Jo apsireiškimas jums, ir Jo pasirodymas tarp tarnų, esančių šalia. Taip Man buvo prisakyta nešti jums Dievo, jūsų Sutvėrėjo, žinią, ir aš perdaviau jums tai, kas buvo įsakyta."⁷⁴

Bahá'u'lláh ypač rūpinosi, kad bahajų bendruomenė, dar jam esant gyvam, įprastų prie to vaidmens, kurį 'Abdu'l-Bahá turėjo suvaidinti po jo mirties. Visi reikalai, liečiantys bahajų bendruomenės santykius su pasaulietine valdžia, lygiai kaip ir visi ryšiai su kitais Palestinos gyventojais buvo perduoti į 'Abdu'l-Bahá rankas. Keliaujančius maldininkus iš Persijos visada priimdavo Mokytojas

(dar vienas vardas, kurį Bahá'u'lláh skyrė tik savo vyriausiajam sūnui), ir susitikimus su tikėjimo įkūrėju organizavo taip pat tik jis. Pareigų, kurios buvo pavestos 'Abdu'l-Bahá, pobūdis bei reikalavimai, kylantys drauge su bahajų bendruomenės augimu, suteikė jam galimybę parodyti savo ypatingus asmeninius sugebėjimus. Profesorius Braunus, kuris pirmąkart su 'Abdu'l-Bahá susitiko 1890 metais, o vėliau susipažino gana artimai, rašė:

“Mažai tesu sutikęs žmonių, kurių pati išvaizda darytų tokį įspūdį. Aukštas, stipraus sudėjimo vyriškis, tiesaus kaip strėlė stoto, baltu turbanu ir apdaru, juodomis garbanomis, beveik siekiančiomis pečius, plačia galinga kakta, rodančia didelį intelektą ir nepajudinamą valią, skvarbiomis erelio akimis ir ryškiais, tačiau maloniais veido bruožais - toks buvo mano pirmasis įspūdis apie Abbas Efendi, “mokytoją” (Aqa) (sic), kaip jį “par excellence” vadina babilai. Po to sekęs pokalbis tik dar labiau sustiprino mano pagarbą, kurią buvo įkvėpusi vien tik jo išvaizda. Manychiau, kad iškalbingesnio, labiau argumentuojančio, labiau sugebančio pailustruoti pavyzdžiais, išsamiau susipažinusio su šventomis žydu, krikščionių ir musulmonų knygomis, vargu ar berastum tarp tos iškalbios, guvios ir subtilios rasės, kuriai jis pats priklauso, žmonių. Tos savybės ir elgesys, iškilus ir malonus, privertė mane suprasti, kodėl jis daro tokią įtaką ir kuo nusipelno pagarbą, reiškiamą ne tik jo tėvo sekėjų. To žmogaus didybe ir galia negali abejoti nė vienas, kas jį matė.”⁷⁵

Žiūrint iš retrospektyvos aišku, kad 'Abdu'l-Bahá matė savo uždavinį sustiprinti bahajų tikėjimą labai plačiu mastu visoje Europoje ir Šiaurės Amerikoje kaip vieną iš svarbiausių jo laukiančių tikslų.⁷⁶ Atsivėrė galimybės, kurias dar labiau praplėtė susidomėjimas, kurį babių epas sukėlė intelektualų ir meninkų sluoksniuose, ypač Vakarų Europoje. Šiaurės Amerikoje pirmas oficialus viešas bahajų religijos pripažinimas įvyko Religijų parlamente 1893 metų Čikagoje vykusios Pasaulinės mugės metu, kai kalbėjęs krikščionių atstovas užbaigė savo kalbamą temą Bahá'u'lláh žodžiais, skirtais Edvardui Braunui ir pasakytais prieš trejus metus.

Maždaug tuo pat metu Sirijos pirklys Ibrahimas Cheirala, kuris atsivertė į bahajų tikėjimą Kairo mieste Egipte, emigravo į Jungtines Valstijas ir ėmėsi mokyti tikėjimo. Pirmasis Amerikos bahajas buvo draudimo agentas, vardu Torntonas Čeisas (Thornton Chase). Iki 1897 metų Cheirala pranešė, kad bahajų tikintieji Čikagos ir Kenošos miestuose Viskonsino valstijoje pasiekė šimtus. Vėlesnei tikėjimo raidai buvo būdinga, kad visi “deklarantai” buvo skatinami parašyti pačiam ‘Abdu’l-Bahá į Šventąją Žemę ir pareikšti savo tikėjimą Bahá’u’lláh mokymu bei parašyti Mokytojo palaiminimo.

Cheiralos veikla buvo svarbi ne tik tuo, kad jo pastangos patraukė į tikėjimą daug žmonių, bet ir tuo, jog tarp jų buvo keletas asmenų, kurie vėliau tapo pagrindiniais tikėjimo propaguotojais Vakaruose. Vienas iš pastarųjų tikinčiųjų Vakaruose buvo talentinga ir energinga moteris, vardu Luiza Getsinger (Louisa Getsinger), kuri išvyko į kelionę po visas Jungtines Valstijas skaitydama paskaitas besidomintiems, mėgindama perkelti naujojo tikėjimo poveikį toliau už Čikagos ir Kenošos.

Šių kelionių metu ji susitiko ir patraukė į bahajų tikėjimą filantropišką milijonierę ponią Febę Herst (Phoebe Hearst). 1898 metais ji pareiškė norą susitikti su ‘Abdu’l-Bahá ir jis sutiko. Tada ponija Herst surinko penkiolikos maldininkų grupę, iš kurių pirmieji atvyko į Akrą 1898 metų gruodžio 10 dieną. Ponia Getsinger, jos vyras daktaras Edvardas Getsingeris (Edward Getsinger) ir Ibrahimas Cheirala buvo tarp tų pirmųjų. Susitikimas kėlė tam tikrą asmeninį pavojų dėl nesiliaujančios politinės įtampos Artimuosiuose Rytuose. Tokioje įtemptoje aplinkoje netikėtas vakariečių atvykimas tikrai sukėlė daug įtarimų.

Nepaisant įvairių kliūčių, šis trumpas vizitas turėjo nepaprastos reikšmės ankstyvajam bahajų tikėjimo augimui Vakaruose. Parties ‘Abdu’l-Bahá proto ir asmens žavesio poveikis pirmiesiems Bahá’u’lláh sekėjams iš Vakarų buvo greitas ir nenugalimas. Jie tikėjo, kad jame vėl pamatė Jėzaus Kristaus dvasią, vaikstančią

žmonijos tarpe. Iš tikrųjų jų entuziazmas buvo toks, kad jie buvo pasiryžę priskirti jam daug daugiau, negu kad buvo skyręs savo sūnui pats Bahá'u'lláh. Kai kurie, tarp jų ir ponias Herst, tikėjo, kad 'Abdu'l-Bahá pats buvo "Mesijas", Jėzaus Kristaus sugrįžimas.⁷⁷ Todėl verta šiuo klausimu pacituoti paties 'Abdu'l-Bahá žodžius:

"... ką vadiname Angelų Viešpačiu ir Pažadėtuojų Kristumi yra Palaimintoji Tobulybė (Bahá'u'lláh) ir Jo Šventenybė, Išaukštintasis (Babas). Mano vardas 'Abdu'l-Bahá (Baha Tarnas). Mano titulas yra 'Abdu'l-Bahá. Mano tikrovė yra 'Abdu'l-Bahá. Mano garbė yra 'Abdu'l-Bahá. Vergavimas Palaimintajai Tobulybei yra mano šlovinga ir spindinti karūna, o tarnavimas visai žmonių rasei yra mano nuolatinė religija... Nei vardo, nei titulo, nei paminėjimo, nei pagyrimo aš neturiu ir neturėsiu, išskyrus 'Abdu'l-Bahá... Tai yra mano didžiausias nuopelnas. Tai yra mano amžinasis gyvenimas. Tai yra mano amžinoji šlovė."⁷⁸

Santykių tarp 'Abdu'l-Bahá ir jo tėvo sekėjų Vakaruose reikšmė išdėstyta pirmojo babių - bahajų šimtmečio istorijoje, išleistoje 1944 metais:

"Keliaujantys maldininkai sugrąžino pirmųjų tikėjimo dienų pojūtį, kai Pranašą regėjo žmonių akys ir girdėjo žmonių ausys, o pasaulis buvo pilnas ekstazės, panašios į nuostabios aušros auksinę šviesą... Visa Bahá'u'lláh tikėjimo veikla Amerikoje kilo iš kelių dešimčių sielų, kurios pasiekė visų žemiškųjų būtybių tikslą po apsilankymo Ake ir Haifoje nuo 1894 iki 1911 metų."⁷⁹

Herstų suorganizuota grupinė kelionė davė pradžią bahajų lankytojų iš Europos ir Šiaurės Amerikos srautui ir apėmė beveik dvidešimt trijų metų laikotarpį; jis tęsėsi iki pat 'Abdu'l-Bahá mirties 1921 metais su pertrauka, kol vyko I pasaulinis karas.

Bendruomenės steigėsi visose Jungtinėse Valstijose ir Kana-doje. Buvo organizuojami vieši susirinkimai ir neformalių diskusi-

jų grupės, ir prasidėjo kukli knygelių apie tikėjimą leidyba. Šias publikacijas sudarė beveik vien tik ištraukos iš Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá Lentelių kartu su ataskaitomis, kurias pateikdavo Šiaurės Amerikos tikintieji, grįžę iš maldininkų kelionės į Aką (Akrą). Neformalios organizuotos grupės irgi keitėsi spausdinimo mašinėle perspausdintų didesnių ištraukų kopijomis, pradedant maldomis ir Bahá'u'lláh meditacijomis, baigiant ištraukomis iš laiškų, kuriuos 'Abdu'l-Bahá parašė kai kuriems tikintiesiems.

Vos prasidėjusi ši tikėjimo raidos stadija buvo sustabdyta tokio smūgio, kuris kai kuriais požymiais buvo panašus į jau žinomą babių istorijoje Yahyos epizodą. Jaunesnysis 'Abdu'l-Bahá pusbrolis, vardu Mohamedas-Ali, ėmė kenkti autoritetui, kurį naujoji tikėjimo galva užsitarnavo. Negalėdamas paneigti kai kurių specifinių sąlygų, išdėstytų jo tėvo sandoroje, Mohamedas-Ali pirmiausia siekė apriboti 'Abdu'l-Bahá funkcijas bahajų bendruomenėje. Kai tas nepavyko, Mohamedas-Ali pirmiausia bandė įkurti savo sekėjų grupę pačioje bendruomenėje. Pirmasis atskilimas įvyko prieš pat pirmosios grupės iš Vakarų atvykimą, ir tai tuoj pat patraukė daktaro Cheiralos dėmesį.

Pastarasis save laikė ir įtakingiausiu tikėjimo mokytoju Šiaurės Amerikoje, ir pagrindiniu jo fundamentaliųjų koncepcijų propaguotoju. Braunas išleido ištraukas iš Cheiralos paskaitų, kurios pateikia stulbinantį jo požiūrį į kai kurias dėstomas koncepcijas.⁸⁰ Vienintelės bahajų temos, kurios išliko jiems migruojant iš Persijos į Šiaurės Ameriką, buvo Bahá'u'lláh asmenybė ir idėja apie žmonijos vienovę. Šias abi koncepcijas Cheirala ir pateikė, tačiau tokia me egzoterinių doktrinų audinyje, kad jos nieko bendro nebeturėjo su bahajų tikėjimo įkūrėjo mokymu.

Savo vizito į Akrą metu 1898-aisiais Cheirala ieškojo, kas patvirtintų 'Abdu'l-Bahá atstovavimą bahajų tikėjimui. Tuo metu 'Abdu'l-Bahá ištaisė daugelį klaidingų Cheiralos koncepcijų ir primygtinai ragino jį pradėti rimtas bahajų raštų studijas. Tačiau pastara-

sis atsisakė ir vis labiau ir labiau tolo nuo Bahá'u'lláh mokymo. To paties apsilankymo metu jį susirado Mohamedas-Ali; grįžęs į Ameriką kitais metais, Cheirala apstulbino savo draugus ir studentus bahajus atsisakydamas pripažinti 'Abdu'l-Bahá ir siekdamas įtakoti tikėjimo likimą Vakaruose. Tačiau šios pastangos perimti vadovavimą bahajams nepavyko, ir Cheirala labai nusivylęs grįžo į Siriją. Jam išvykus skilimo pavojus praėjo, nes Mohamedas-Ali neįstengė patraukti tikinčiųjų savo pusėn, išskyrus mažą saujelę giminaičių bei tarnų.

Ši krizė turėjo pasekmių bahajų istorijai. Šiuo svarbiu metu tikėjimas įgavo vieną kryptį, kuri galėjo realizuoti jo skelbiamą nepriklausomos pasaulinės religijos gimimą. Nėra abejonių, kad jei Mohamedui-Ali ir Cheiralai būtų pasisekė perimti vadovavimą judėjimui ir dominuoti jame, jis greit būtų nusiritęs į kulto statusą.

Vietoj to bahajų bendruomenė Šiaurės Amerikoje, nors ir sumažėjusi bei kenčianti nuo kaltinimų ir atremianti juos, kreipėsi į 'Abdu'l-Bahá su prašymu nurodyti veiklos kryptį pagal jo tėvo mokymą. Atsakydamas, laisviau ir gyviau nei bet kada anksčiau, jis išvardino pagrindinius bahajų apreiškimo bruožus... Perspėdamas, kad nesileistų į metafizinius svarstymus, 'Abdu'l-Bahá pats sau iškėlė uždavinį paaiškinti Bahá'u'lláh socialinę žinią pasauliui. Nesibaigiančiame laiškų sraute, užstalės pokalbiuose su keliaujančiais maldininkais ir aiškinamuosiuose raštuose 'Abdu'l-Bahá sakė, kad reikia pakeisti ne tik žmogaus širdį, bet ir visą socialinę tvarką. Buvo pabrėžiama visų pasaulio religijų reikšmė, būtinybė panaikinti rasinius prietarus, visuotinis švietimas, lygybės tarp vyro ir moters įvedimas, teisingumas socialinėje ir ekonominėje sistemoje bei daugybė kitų panašių dalykų. Socialinis Bahá'u'lláh mokymas buvo pritaikytas dabartinės visuomenės reikmėms kenčiant nuolatines krizes, kurios krečia pasaulį.⁸¹

1908 metais Jaunųjų Turkų Revoliucija išlaisvino visus politinius ir netgi religinius kalinius Otomanų imperijoje. Tada ir 'Ab-

du'l-Bahá gavo leidimą išvykti iš Palestinos ir galimybę tiesiogiai vadovauti savo tėvo tikėjimo susikūrimui ir plitimui Vakaruose. Tačiau prieš tai jis galėjo įvykdyti vieną iš karščiausių savo gyvenimo troškimų ir atlikti vieną iš svarbiausių savo pareigų, pavestų paties Bahá'u'lláh. 1909 metų kovo 20 dieną, dalyvaujant grupei tikinčiųjų iš Rytų ir Vakarų, jis įdėjo mažą medinį karstelį su Babo kūno palaikais į nuostabų marmurinį sarkofagą, padovanotą bahajų iš Birmos. Laidotuvės įvyko akmeninėje šventykloje, pastatytoje Karmelio kalno atšlaitėje, vietoje, kurią parinko Bahá'u'lláh prieš daugelį metų ir kurią norėjo matyti kaip vietą komplekso daugelio administracinių institucijų, sudarysiančių tarptautinę bahajų tikėjimo būstinę. Bahajų bendruomenė laiko babių kankinių kraują "sėkla" administracinėms institucijoms, kurias kurti kvietė Bahá'u'lláh ir kurias bahajai ėmė steigti visame pasaulyje vadovaujami 'Abdu'l-Bahá. Dabar pačioje bahajų bendruomenės širdyje Babo pasiaukojimas glaudžiai susisiejo su tos religinės sistemos centrinėmis institucijomis, o esminis, istorinis babių ir bahajų tikėjimų susijungimas įgavo įtikinamą simbolinę išraišką.

1910 metais 'Abdu'l-Bahá Šventojoje Žemėje susiklostė palankios aplinkybės išvykimui, kurio jis taip ilgai troško. Kalėjimo sunkumai rimtai pakenkė jo sveikatai, todėl pirmasis jo kelionės tikslas buvo sveikatos taisymas Egipte. Paskui 1911 metų rugpjūčio 11 dieną, lydimas grupelės padėjėjų, jis sėdo į laivą "S. S. Corsica", plaukiantį į Marselį, taip pradėdamas savo dvidešimt aštuonis mėnesius trukusią kelionę po Vakarų pasaulį. Į šią kelionę įėjo du apsilankymai Londone, Paryžiuje ir Štutgarte bei trumpesni vizitai į kitus Europos centrus bei neatidėliotina kelionė po Šiaurės Ameriką.

1912 metų balandžio 11 dieną 'Abdu'l-Bahá atvyko į Niujorką. Savo turnė po Šiaurės Ameriką metu jis aplankė keturiasdešimt didesnių ir mažesnių Jungtinių Valstijų miestų ir nukeliavo nuo vieno vandenyno iki kito. Tarp visų buvo Čikaga, kur jis padėjo kertinį akmenį pastatui, turėsiančiam tapti "Motina Šventove Vakaruose". Jis apsilankė Eliote, Meino valstijoje, kur Sara Farmer (Sarah

Farmer) tapo bahajų tikėjimo šalininke ir atidarė savo mokyklą, Žaliojo Akro centrą, kur buvo sistemingai dėstomas bahajų žinios mokymas.⁸²

Kanadoje 'Abdu'l-Bahá aplankė Monrealį, kur svečiavosi pas kanadietį architektą Viljamą Saderlendą Maksvelą (William Sutherland Maxwell) ir jo žmoną Mei Boulz Maksvel (May Boles Maxwell). Ponia Maksvel bahaje tapo būdama labai jauna moteris ir buvo nukeliavusi į Akrą kartu su Herstais 1898 metais.

'Abdu'l-Bahá vizitas Monrealyje daugeliu atžvilgiu buvo toks, kaip ir visuose pagrindiniuose Vakarų centruose.⁸³ Jis aplankė Notr-Dam katedrą, buvo pakviestas pasakyti kalbą Mesijo bažnyčioje ir šv. Džeimso bažnyčioje, kreipėsi į gausų profsajungų susirinkimą jų pačių salėje Sen Lorencio gatvėje, dalyvavo daugelyje neoficialių pokalbių tiek Vindzoro viešbutyje, tiek ir Maksvelų namuose Pain Aveniu, kur jis buvo šeimos svečiu pirmąją savo vizito pusę. Kaip ir visur Šiaurės Amerikoje bei Europoje, pagrindiniai laikraščiai išsamiai aprašinėjo jo kelionę.

Šios kelionės rezultatai siekė toli. Vakarų tikintieji tiesiogiai atsivėrė savo tikėjimo vadovui ir pripažintam aiškintojui. Jį sutikdavo būriai tikinčiųjų ieškodami jo patarimo; jie galėjo išsiaiškinti ir papildyti savo supratimą apie tikėjimo mokymą teologiniais, socialiniais ir moraliniais klausimais. Vakarų publika susidarė labai palankią nuomonę apie naująją religiją, o tai buvo labai svarbu jos sekėjams toliau siekiant jos plitimo. 'Abdu'l-Bahá kalbėjo ne tik bažnytiniuose susirinkimuose, bet ir organizacijose už taiką, profsajungose, universitetuose bei įvairiose socialinių reformų siekiančiose organizacijose. Kelionės pabaigoje Bahá'u'lláh visuomeninė žinia buvo viešai paskelbta, ir nauja bahajų karta iš įvairių Vakarų visuomenės sluoksnių papildė bahajų bendruomenę.⁸⁴

I Pasaulinio karo metus 'Abdu'l-Bahá praleido gana atsiskyęs savo namuose Haifoje Šventojoje Žemėje. Jo ryšiai su Vakarais ir

jų interpretacija, pateikta jo pusbrolio Mohamedo-Ali, vėl sukėlė įtarimą Otomanų imperijos valdžiai. Dar kartą pasigirdo grasinimas, kad jį nuteis, o mažąją bahajų koloniją Šventojoje Žemėje išstems. Tačiau šis pavojus praėjo 1918 metais, kai karas baigėsi svarbiausių jėgų pralaimėjimu ir Turkija neteko visos savo valdžios Artimųjų Rytų arabiškose dalyse.

Po to, kai buvo išlaisvintas iš Akro kalėjimo 1908 metais, 'Abdu'l-Bahá vėl pradėjo be galo svarbius procesus, siekdamas sukurti tarptautinę bendruomenę, kuri atspindėtų Bahá'u'lláh mokymą. Pagrindinis šio darbo tikslas buvo ugdyti bahajų administracines institucijas. Dirbdamas tą darbą pagal nurodymus Bahá'u'lláh sandoroje, 'Abdu'l-Bahá skatino steigti jo vadinamas "dvasines asamblėjas" tiek Šiaurės Amerikoje, tiek ir Persijoje. Šiems renkamiems organams buvo suteikti įgaliojimai vystyti tokią veiklą, kaip literatūros leidyba, mokymo programų sudarymas bei atsidavęs darbas tiek vietiniu, tiek ir nacionaliniu lygiu. Jos turėjo būti Bahá'u'lláh vadinamų "Teisingumo Rūmų" pirmtakės.

1908 metais 'Abdu'l-Bahá surašė "Valių ir Testamentą", kuriame ganėtinai smulkiai apibūdino esmę ir funkcijas tų centrinių institucijų, kurios, Bahá'u'lláh nuomone, turėjo vadovauti visiems tikėjimo reikalams. Dvi pagrindinės institucijos buvo pavadintos "Globėju" ir "Visuotiniais Teisingumo Rūmais". Globėjui vieninteliam buvo suteikti įgaliojimai interpretuoti bahajų mokymą, ir juo buvo paskirtas Šogi Effendi Rabani, vyriausias 'Abdu'l-Bahá anūkas. 'Abdu'l-Bahá buvo paskirtas Centru ir interpretatoriumi pagal Bahá'u'lláh Sandoros nurodymą, o Globėjas turėjo būti tas, į kurį visi tikintieji turėjo kreiptis bet kuriuo bahajų tikybos klausimu. Kita pagrindinė institucija, nurodyta "Valioje ir Testamente", buvo Visuotiniai Teisingumo Rūmai, kurių pirmoji paskirtis buvo teisinė ir administracinė atsakomybė už bahajų bendruomenę. Tikėjimo Globėjui turėjo gelbėti grupė ypač patyrusių padėjėjų, jo paties ir pavadintų "Dievo Tikėjimo Rankomis", o Visuotiniai Teisingumo Rūmai turėjo užtikrinti tarptautinę administracinę tvar-

ką bahajų bendruomenėje. Kadangi tai aukščiausias administracinis bendruomenės organas, nariai į jį turi būti renkami iš suaugusių pasaulio bahajų tarpo visų nacionalinių dvasinių asamblėjų tarptautiniame kongrese.

‘Abdu’l-Bahá “Valia ir Testamentas”, kartu su Bahá’u’lláh Kitáb-i-Ahd (Sandoros Knyga) buvo priemonės, kurių dėka Bahá’u’lláh sandora įgavo praktinę išraišką, o čia pateikti nurodymai padėjo bahajų bendruomenei, nuolat didėjančiai ir po ‘Abdu’l-Bahá mirties.⁸⁵

Kol vyko I Pasaulinis karas, ‘Abdu’l-Bahá padiktavo keletą žinių Šiaurės Amerikos tikintiesiems. Keturi iš tų keturiolikos laišku buvo skirti bendrai Jungtinių valstijų ir Kanados tikintiesiems. Aštuoni buvo parašyti specialiai kaip nurodymai tikintiesiems iš įvairių Jungtinių Valstijų regionų, o du buvo adresuoti tiesiai Kanados bahajams. Visų keturiolikos tema buvo ta, ką ‘Abdu’l-Bahá pavadino “Dieviškuoju Planu”, t. y. skleisti po visą pasaulį visai žmonijai Bahá’u’lláh žinią. Amerikos ir Kanados bahajus jis kvietė būti tais, kurie paskleis tikėjimą visose Žemės rutulio dalyse. ‘Abdu’l-Bahá patikino, kad jiems tenka visa atsakomybė įgyvendinant šį uždavinį, būsimosios kartos akyse jie turės “dvasinę pirmenybę” tarp kitų bahajų bendruomenių pasaulyje. Įvairiausi tarptautinio mokymo planai, kurių dėka bendruomenė išaugo, o Bahá’u’lláh žinia ir mokymas pasklido po visus pasaulio kampelius, rodo, kaip Šiaurės Amerikos bahajai reagavo į kvietimą, išdėstyta tuose laiškuose.⁸⁶

Ankstų 1921 metų lapkričio 28 dienos rytą, po trumpos ligos mirė ‘Abdu’l-Bahá, eidamas septyniasdešimt aštuntuosius metus. Ta atmosfera, kuri tvyrojo jo laidotuvių metu, rodė, kokie drastiški pasikeitimai buvo įvykę ir kokia buvo bahajų tikėjimo padėtis Šventojoje Žemėje tik per keletą metų. Vos prieš trylika metų ‘Abdu’l-Bahá, bejėgis tremtinys, susidūrė akis į akį su viešos egzekucijos grėsme. Tačiau iki savo mirties dienos jis užsitarnavo neprilygsta-

mo išminčiaus ir filantropo reputaciją, tikrai šventojo vardą, kuri gerbė visų religijų bendruomenės Palestinoje. Išsilaisvinus nuo be-teisiškumo, kuri kentė dėl turkų valdymo, jo reputacija klestėjo. Pagarba jam sklido iš visų gyventojų. Britanijos vyriausybė suteikė jam garbės riterio titulą, pripažindama 'Abdu'l-Bahá humanitari-nę pagalbą Palestinos liaudžiai badmečiu po I Pasaulinio karo.

Laidotuvės, kurios įvyko lapkričio 29 dieną, Palestinos istorijo-je nė su kuo nepalyginamos. Milžiniška minia, maždaug virš de-šimties tūkstančių žmonių, įskaitant garbiuosius musulmonų, Ro-mos katalikų, graikų ortodoksų, žydų ir Druzės bendruomenių va-dovus, lygiai kaip ir aukštus Britanijos pareigūnus, Jeruzalės ir Fi-nikijos gubernatorius, sudarė palydą. Buvo aišku, kad, nepaisant to, kokias negandas dar teks iškęsti tikėjimui įvairiose pasaulio vie-tose, jam pasisėkė - 'Abdu'l-Bahá vadovaujant tikėjimo reikalams buvo įkurtas tarptautinis centras, kuris rėmėsi į įspūdingą vyriau-sybinio pripažinimo ir viešosios pagarbos pagrindą.⁸⁷

Tuo savo istorijos metu bahajų bendruomenę tikriausiai suda-rė 100 000 tikinčiųjų, gyvenančių Persijoje, kur jie jautė didesnį ar mažesnę pakantumą, ir mažos grupelės kai kuriose kitose šalyse. Be Persijos, pagrindinės pasaulio vietos, kuriose buvo bahajų ben-druomenių - tai Indija ir Šiaurės Amerika. Organizacija ir leidyba buvo minimali, lygiai kaip ir finansiniai ištekliai. Didelis viešumas buvo 'Abdu'l-Bahá nuopelnas bei keletas jo artimausių bendražy-gių pastangų vaisius, bet jis dar turėjo paskatinti žymų bendruo-menės augimą. Patį 'Abdu'l-Bahá pasaulietinė valdžia pripažino, tačiau tai irgi dar turėjo pavirsti į formalų bahajų tikėjimo, kaip gyvybingos religinės sistemos, pripažinimą.

Šiandien, nepraėjus nė pusšimčiui metų, padėtis iš esmės pasi-keitė. Bahajų tikėjimas tapo plačiai pripažinta religija, viena iš spar-čiausiai plintančių, savo gretose vienijanti beveik visų rasių žmones įvairios socailinės, kultūrinės ir tautinės kilmės iš beveik 200 nepri-klausomų valstybių bei pagrindinių teritorijų. Vieninga administra-

cinė sistema įdiegta vietiniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu daugeliu atvejų yra pripažįstama pasaulietinės valdžios atstovų.

Pagrindinių bahajų apreiškimo atstovų Bahá'u'lláh, Babo ir 'Abdu'l-Bahá raštai buvo išversti ir išleisti beveik 700 kalbų. Maldos namai, bahajų mokyklos, administracinės būstinės ir bendruomenių centrai buvo įkurti visame pasaulyje, o žemės sklypai buvo nupirkti būsimų planų įgyvendinimui. Bahajų tarptautinė bendruomenė akredituota prie Jungtinių Tautų Organizacijos kaip tarptautinė nevyriausybinė organizacija, turinti konsultacinį statusą Ekonominėje ir Socialinėje Taryboje. Vertinant bet kuriuo požiūriu pasiekimai ypač aukšti. Ši fenomenali ekspansija vyko dėka Šogi Effendi Rabani, 'Abdu'l-Bahá anūko, paties Bahá'u'lláh paskirto būti Tikėjimo Globėju.

Pirmasis Globėjo instituciją sugalvojo Bahá'u'lláh, tačiau specifines jo funkcijas ir įgaliojimus aiškiai išdėstė 'Abdu'l-Bahá savo "Valioje ir Testamente". Dvi svarbiausios Globėjo funkcijos buvo bahajų mokymo interpretacija ir vadovavimas bahajų bendruomenei. Atsimindamas Mohamedo-Ali pastangas perimti vadovavimą bendruomenei, 'Abdu'l-Bahá kalba labai griežtai, kad visiems būtų aišku, jog Šogi Effendi yra įgaliotas veikti savo nuožiūra tikėjimo naudai. Bet koks pasipriešinimas jam bus laikomas pasipriešinimu tikėjimo įkūrėjams:

“O jūs, ištikimi 'Abdu'l-Bahá mylimieji! Jums pritinka kuo labiausiai rūpintis Šogi Effendi, išaugusia šaka ir subrandintu vaisiumi abiejų gerbiamų ir Dieviškų Medžių,⁸⁸ kad spinduliuojančios prigimties nesuteptų nusiminimo ir liūdesio dulkės, kad diena iš dienos jis jaustų didesnę laimę, džiaugsmą ir dvasios pakilimą ir išaugtų į medį, nešantį vaisius.

Nes jis yra Dievo Tikėjimo globėjas po 'Abdu'l-Bahá. Afnanai, Tikėjimo Rankos (ramsčiai) ir Viešpaties mylimieji privalo paklusti jam ir atsigręžti į jį. Tas, kuris jam nepaklus, bus nepaklusęs Die-

vui; o tas, kas išsižadės jo, bus išsižadėjęs ir Teisiojo. Saugokitės, kad kas nors nesuprastų šių žodžių neteisingai ir nepasielgtų panašiai, kaip tie, kurie sulaužė Sandorą po (Bahá'u'lláh) Išėjimo Dienos ir ieškojo priežasčių iškelti maišto vėliavą, rodė užsispyrimą ir plačiai atvėrė duris neteisingiems aiškinimams...”⁸⁹

Vos tik tapęs Globėju, Šogi Effendi aiškiai parodė, kad ne tik bahajų tikėjimas įžengė į naują savo augimo stadiją, bet ir įgaliojimai, išvardinti panašiuose į ką tik cituotą pareiškimą, reiskia funkciją, kuri skiriasi nuo charizmatinio vadovavimo, charakterizuoto 'Abdu'l-Bahá. Praėjo tai, ką jis vadino “apaštališka era”, ir prasi-dėjo “formavimosi amžius”.⁹⁰

Šiame naujame periode būtent Globėjo institucijai priklausė tikinčiųjų meilė ir ištikimybė. Paskirtojo Globėjo asmenybė neturėjo jokios reikšmės. Tikintiesiems buvo draudžiama pažymėti bet kokias Globėjo gyvenimo šventes; nebuvo rekomenduojama ir fotografuoti; buvo paskirti atstovai, kurie atliko viešas oficialias funkcijas, priklausiusias Globėjui; o sunkus administracinis, vertėjavi-mo ir rašymo darbas atimdavo Šogi Effendi visą laiką, ir per visą gyvenimą neatsirado laiko kelionei, panašiai į 'Abdu'l-Bahá.

Vienintelis atvejis, kai jis, kiek leisdavo laikas, atlikdavo savo visuomenės veikėjo vaidmenį, buvo Globėjo susitikimai su nuolatinė keliaujančių maldininkų, kurie lankė Bahajų Pasaulinį Centrą, tėkme tiek iš Rytų, tiek ir iš Vakarų. Tačiau ir šie susitikimai dažniausiai apsiribodavo vaišėmis “Maldininkų Namuose” Haifoje.

Lengviausia aptarinėti bahajų istorijos laikotarpį nuo 1921 iki 1963 metų, nagrinėjant svarbiausius projektus, kurių įgyvendini-mo ėmėsi Šogi Effendi kaip Globėjas. Ypač išryškėjo keturios veiklos kryptys: Pasaulinio Bahajų Centro statyba, bahajų mokymo ver-timas ir interpretacija, administracinės veiklos plėtojimas ir 'Abdu'l-Bahá dieviškojo plano įgyvendinimas.

Tik perėmęs atsakomybę ir visą likusį savo gyvenimą Šogi Effendi daugiausiai laiko skyrė bahajų tarptautinės būstinės statybai palei įlanką Haifoje. Dar gyviems esant Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá keli žemės sklypai vienas po kito buvo nupirkti tremtinių bendruomenės pastangomis. Iš jų svarbiausios buvo vieta šventyklai, kur palaidotas Bahá'u'lláh (netoli Badži rūmų Akro pakraštyje), ir vieta šventyklai Karmelio kalno papėdėje viršutinėje Haifos miesto dalyje, kur palaidoti Babo palaikai. Atskirų bahajų dosnumo dėka, kaip atsakymas į asmeniškus Šogi Effendi prašymus, turtas žymiai padidėjo vadovaujant Globėjui. Buvo pasodinti nuostabūs sodai, pastatyti pirmieji iš daugelio pagrindinių statinių ir sukurtas projektas dvasinio centro ir administracinio komplekso, tinkamo sparčiai didėjančiai tarptautinei bendruomenei ir galinčio patenkinti tolesnio jos augimo reikmes; komplekso, numatyto tapti vienu iš gražiausių pasaulyje. Taip plačiai išsibarsčiusi bendruomenė įgijo keliaujantiems maldininkams centrą, iš kurio eina vadovavimas, labai padedantis kurti bendrumo jausmą.

Bet kurioje religinėje sistemoje vienas iš svarbiausių dalykų yra apsisprendimas, kuriuos raštus kanonizuoti ir kaip tuos šventus raštus pritaikyti asmeninio ir bendruomenės gyvenimo poreikiams. Gavęs įgaliojimus 'Abdu'l-Bahá "Valioje" būti vieninteliu bahajų raštų interpretatoriumi, Šogi Effendi interpretavo pasaulio įvykius bahajų raštų šviesoje ir pateikė bahajų bendruomenei šios analizės rezultatus ilguose laiškuose, skirtuose bahajų pasauliui.⁹¹

Tuo pat metu naujai susidariusios bahajų bendruomenės užtvindė Haifą laiškais su begale įvairiausių klausimų, liečiančių bahajų raštus, o Globėjo atsakymai į šiuos paklausimus irgi sudarė žymią Bahá'u'lláh apreiškimo interpretacijos dalį. 1940-ųjų pradžioje Šogi Effendi sukonzentravo visą savo analitinę mintį į bahajų istorinius įvykius; o 1944-aisiais, pažymint Babo deklaracijos paskelbimo šimtmetį, jis pateikė labai išsamią studiją, apimančią visą šimtmetį, praėjusį nuo pirmojo Babo pareiškimo apie savo misiją Mulai Huseinui, iki pirmojo "Septynerių metų plano".⁹²

Apie paties Šogi Effendi programą interpretuoti bahajų raštus daug sako tas faktas, kad jis buvo pasiruošęs būti pagrindiniu raštų vertėju iš persų ir arabų kalbų į anglų kalbą.⁹³ Jis mokėsi anglų kalbos iš pat mažens, tapęs jaunuoliu studijavo Amerikos universitete Beirute, o vėliau Oksfordo universitete, kur jis išbuvo iki pat 'Abdu'l-Bahá mirties 1921 metais. Kadangi pagrindiniai administraciniai bahajų tikėjimo organai per pirmuosius lemiamus Globėjo dešimtmečius veikė angliškai kalbančiuose kraštuose, Šogi Effendi sugebėjimas reikšti ir interpretuoti bahajų koncepcijas anglų kalba teikė neįkainojamą galimybę vadovauti naujam tikėjimui Vakarų pasaulyje.

Jo, kaip vertėjo, vaidmuo turėjo ilgalaikę reikšmę bahajų bendruomenei. Tai garantavo doktrinos vientisumą pirmaisiais globalinės tikėjimo ekspansijos metais ir tuo būdu smarkiai sumažino skilimo grėsmę.

Greta vertėjavimo ir Pasaulinio Tikėjimo Centro statybos, Šogi Effendi daug energijos skyrė administracinių institucijų sistemos įgyvendinimui pagal Bahá'u'lláh nurodymus, kurių pradmenys buvo sukurti jau 'Abdu'l-Bahá. Kiekviena vietovė, kur buvo devyni ar daugiau suaugusių tikinčiųjų, buvo raginama išsirinkti "Vietinę Dvasinę Asamblėją", galinčią vadovauti tikėjimo reikalams tame regione. Kai tik vietinių dvasinių asamblėjų skaičius bet kurioje šalyje įgydavo pakankamą pagrindą, Globėjas paragindavo išsirinkti nacionalinę dvasinę asamblėją, kurios jurisdikcija atsidadavo tos šalies tikėjimo reikalų sprendimas.

Nuolatinis laiškų srautas iš Haifos teikdavo toms susikūrusioms institucijoms nurodymus, kaip taikyti bahajų raštus bendruomenės gyvenime. Platesnio pobūdžio kreipimaisi ragindavo visus tikinčiuosius širdingai remti ir paklusti savo išrinktiems organams. Buvo nustatyti bahajų pasitarimo principai, o asamblėjos buvo raginamos sąmoningai mokyti, kaip rasti bendrus sprendimus.

Pagal 'Abdu'l-Bahá "Valią", per 1951-1957 metų laikotarpį Glo-
bėjas paskyrė keletą žymiausių tikinčiųjų būti Dievo Tikėjimo Ran-
komis ir skyrė jiems ypatingas pareigas - mokyti tikėjimo ir ginti jo
institucijas. Šią globalinę administracinę struktūrą vainikavo Vi-
suotinių Teisingumo Rūmų institucija, kuri buvo Bahá'u'lláh idėja.
Šogi Effendi nurodė, kad pagausėjęs bahajų bendruomenei Visuo-
tinius Teisingumo Rūmus turės rinkti visa tarptautinė bahajų ben-
druomenė per nacionalines dvasines asamblėjas.

Reikia pasakyti, kad svarbų vaidmenį šiame raidos procese su-
vaidino Šiaurės Amerikos bahajų bendruomenė, ypač Jungtinių
Valstijų bahajai. 'Abdu'l-Bahá iškalbingai byloja apie jos narių dva-
sines savybes ir veiklą. Jis taip pat noriai pripažino daugelį Jungti-
nių Valstijų, kaip nacijos, požymių. Dar daugiau, jis nurodė, kad
Amerika taps Bahá'u'lláh numatytos administracinės tvarkos "lop-
šiu". Dėl šio ypatingo žmonijos posūkio reikšmės "artėja diena, kai
jūs tapsite liudininkais to, kaip... Vakarai pakeičia Rytus, skleisda-
mi dievišką vadovavimo šviesą."⁹⁴

Todėl, kai Šogi Effendi ėmėsi administracinės tvarkos kūrimo,
jis atsigrėžė į Amerikos bahajus, kaip į savo pagrindinius bendra-
žygius. Keletas jau dalyvavo bahajų mokymo projektuose toli nuo
savo gimtųjų krantų, o viena iš jų, Marta Rut (Martha Root), kilusi
iš garsios Amerikoje šeimos, patyrė sėkmę, kai jos dėka į tikėjimą
atsivertė pirmasis karūnuotas asmuo - Rumunijos karalienė Mari-
ja.⁹⁵ Amerikos bahajai buvo "pagrindiniai aktyvistai" įgyvendinant
Bahá'u'lláh "Valią". Kaip tik susirašinėjimo tarp bahajų Nacionali-
nės Dvasinės Asamblėjos Valstijose ir Kanadoje⁹⁶ bei Šogi Effendi
dėka palaipsniui susiformavo vietinės ir nacionalinės institucijos,
kurios funkcionavo pagal rašytinius tikėjimo principus. Kitų šalių
bendruomenėms buvo patariama sekti šiuo pavyzdžiu. Kultūriniai
skirtumai gali daryti įtaką antraeiliams dalykams, tuo tarpu admi-
nistracinė tvarka turi būti iš esmės vienoda, o tam buvo reikalingas
modelis.

Amerikos bendruomenė turėjo sukurti šį modelį, tačiau Šogi Effendi perspėjo, kad jų mandatas neturi nieko bendra su jų šalies politine sistema. Priešingai: Bahá'u'lláh Persijoje pasirodė ne kultūrinio tos šalies pranašumo dėka, o kaip tik dėl ryškios moralinės degradacijos joje. Panašiai ir jo administracinė tvarka pirmiausia turėjo būti sukurta tokioje socialinėje aplinkoje, kuriai būdingas materializmas, beteiškumas ir politinė korupcija. Čia, kaip tai atsitiko ir Persijoje, Bahá'u'lláh pademonstruotų, kad tik Dievo galyje yra tautos ir visuomenės atgimimas.⁹⁷

Netrukus paaiškėjo priežastys, dėl kurių Šogi Effendi skyrė tiek daug laiko ir energijos bahajų administracinės tvarkos vystymui pirmaisiais savo globėjiškos veiklos metais. Administracinės tikėjimo institucijos buvo būtinos priemonės įdiegti Bahá'u'lláh "Dieviškąjį Planą" ir paskleisti bahajų žinią pasaulyje. Kad plačiai išbarstyta bendruomenė galėtų įvykdyti tokį didžiulį uždavinį, būtinai reikėjo sukurti administracinius organus, galinčius nuspręsti, kaip mobilizuoti žmonių pajėgas. Dar daugiau, svarbiausia buvo skirti pakankamai laiko, kad šios institucijos spėtų išmokti bahajiško administravimo ir pasitarimo pradmenis.

Tačiau tik nuo 1937 metų, praėjus šešiolikai metų po 'Abdu'l-Bahá mirties, Šogi Effendi ėmėsi sistemingai realizuoti tuos tikslus, kuriuos 'Abdu'l-Bahá išdėstė gausybėje savo laišku, adresuotų Šiaurės Amerikos bahajams. 1937 metų balandį buvo pateiktas pirmasis septynerių metų planas, apimantis tris pagrindinius tikslus: 1) įsteigti bent po vieną dvasinę asamblėją kiekvienoje Jungtinių Valstijų valstijoje ir kiekvienoje Kanados provincijoje; 2) užtikrinti, kad nors vienas bahajų mokytojas gyventų kiekvienoje Lotynų Amerikos šalyje; 3) užbaigti pirmųjų bahajų maldos namų architektūrinį projektą Šiaurės Amerikoje - pastato, kuriam kertinį akmenį padėjo 'Abdu'l-Bahá savo vizito 1912 metais metu ir kuris daugeliu požiūrių simbolizuotų pačią tarptautinę bahajų bendruomenę. Nepaisant kliūčių, kilusių dėl prasidėjusio II Pasaulinio karo, šis planas buvo sėkmingai realizuotas Babo deklaracijos šimtmečio 1944 metais sukakčiai.

Po dvejų metų pertraukos, 1946 metais buvo priimtas antrasis septynerių metų planas. Šio plano centras buvo Europa, kurioje tuo metu tebuvo dvi nacionalinės dvasinės asamblėjos: Didžiojoje Britanijoje ir Vokietijoje. Planas taip pat ragino steigti vietines dvasines asamblėjas Lotynų Amerikoje bei žymiai padidinti jų skaičių Šiaurės Amerikoje. Sėkminga šio plano pabaiga taip pat sutapo su pagrindiniu bahajų šimtmečiu, Bahá'u'lláh misijos pradžios Sijach-Čale 1953-aisiais šimtosiomis metinėmis. Vienas iš pagrindinių šio septynerių metų plano tikslų buvo įkurti nepriklausomą nacionalinę dvasinę asamblėją Kanadoje. Tai buvo pasiekta 1948 metais. 1949 metais ji buvo inkorporuota specialiu Parlamento Aktu,⁹⁸ pasiekimas, kurį Šogi Effendi pažymėjo kaip "unikalų tikėjimo metraščiuose, tiek Rytuose, tiek ir Vakaruose."

Abu įspūdingiausi šio antrojo plano pasiekimai kiekvienas skyrium turėjo ypatingą ryšį su Šiaurės Amerikos bahajų bendruomene. 1953 metų balandis žymus tuo, jog oficialiai buvo pašventinti maldos namai Vilmetoje, Iliojaus valstija, kurie turėjo būti pirmasis iš daugelio panašių pastatų, kuriuos reikėjo pastatyti visuose penkiuose Žemės rutulio kontinentuose. Architektas buvo prancūzų kilmės kanadietis, vardu Jean-Louis Bourgeois. Jo ypatingą koncepciją italų architektas Luigi Quaglino aukštai įvertino kaip "naujovišką kūrinį, kuris sukels revoliuciją pasaulinėje architektūroje. Be abejo, - pridūrė jis, - tai bus ilgalaikis istorijos reiškinys."⁹⁹

Dar vienas triumfališkas tų metų reiškinys buvo taip pat pastatas, nuostabi šventykla, vainikuojanti akmeninį statinį, suręstą paties 'Abdu'l-Bahá, kuris turėjo būti mauzoliejumi Babui. Šios šventyklos architektas buvo kitas kanadietis, Viljamas Saderlendas Maksvelas, pas kurį buvo apsistojęs 'Abdu'l-Bahá Monrealyje savo vizito metu. Ypatingas dizainas, auksinis kupolas, karūnuojąs balto marmuro arkadą, ir rožinio granito kolonos padarė Pasaulinį Centrą ant Karmelio kalno vienu iš nuostabiausių akcentų ant Viduržemio jūros krantų.

1953 metais, neduodamas nė atsikvėpti, Šogi Effendi pateikė

bahajų bendruomenei ambicingiausia per visą istoriją uždavinį - globalinį planą, kurį jis pavadino "Dešimties Metų Pasauliniu Kryžiaus Žygiu". Šis planas turėjo baigtis 1963-aisiais, Bahá'u'lláh Ridvano sode paskelbtos deklaracijos šimtmečiui. Tikėjimui reikėjo atverti šimtą trisdešimt dvi šalis ir pagrindines teritorijas, o 120-ies šalių ir teritorijų veikiančias bendruomenes reikėjo išplėsti. Reikėjo įsteigti nacionalines dvasines asamblėjas daugumoje Europos ir Lotynų Amerikos šalių ir keleriopai padidinti asamblėjų ir tikinčiųjų skaičių bei vertingų įnašų fondą. Šis planas, kaip ir ankstesnieji, buvo įvykdytas nustatytu laiku (iš tikrųjų to pasiekta gerokai anksčiau); o rezultatai pranoko visus bahajų bendruomenės lūkesčius.

1957 metų lapkrityje, atvykęs į Angliją pirkti įrangos bahajų archyvo rūmams ant Karmelio kalno, Šogi Effendi staiga susirgo azijietišku gripu. Lapkričio 4 dieną jis mirė nuo širdies priepuolio, palikdamas bahajų pasaulį apstulbusį ir laikinai puolusį neviltin; dešimties metų plano vykdymas buvo tik įpusėjęs.

Teoriškai Globėjo postas buvo perduodamas. 'Abdu'l-Bahá "Valia ir Testamentas" įpareigojo bahajų tikėjimo Globėją skirti įpėdinį iš tiesioginių Bahá'u'lláh palikuonių, tačiau nurodė kai kurias savybes, būtinas tokiam įpėdiniui. Šogi Effendi mirė įpėdinio nepalikęs, o kadangi nė vienas šeimos narys nepasižymėjo būtinomis dvasinėmis savybėmis, surašytomis Bahá'u'lláh Sandoroje ir 'Abdu'l-Bahá "Valioje ir Testamente", todėl antro Globėjo nebebus. Vienintelė kita institucija, turinti įgaliojimą perimti vadovavimą bahajų bendruomenei, buvo Visuotiniai Teisingumo Rūmai - organas, kurį dar reikėjo išrinkti.¹⁰⁰

Trys tarpusavyje susiję faktoriai atsakė į tą dilemą, kuri iškilo bahajų pasauliui: 1) iš Šogi Effendi pareiškimų darėsi aišku, kad, jo manymu, palankios Visuotinių Teisingumo Rūmų rinkimams sąlygos bus po sėkmingo dešimties metų plano įvykdymo; 2) tuo tarpu bahajų visuomenė galėjo remtis smulkiu nurodymų planu, parengtu Šogi Effendi; 3) galiausiai viename iš savo laišku bahajų

pasauliui jis įvardijo Dievo Tikėjimo Rankas “Pagrindiniais Valdytojais” tikėjime ir kvietė juos artimai bendradarbiauti su nacionalinėmis dvasinėmis asamblėjomis siekiant, kad dešimties metų planas būtų įvykdytas ir kad tikėjimo vienybė būtų išsaugota.¹⁰¹

Padrašinti paskutinio pareiškimo, Tikėjimo Rankos tęsė savo darbą kasmetinių “konklavų” pagrindu. Tų konsultacijų metu gimė daugelis žymiausių pareiškimų, įskaitant oficialią deklaraciją, kad Šogi Effendi nepareiškė savo valios ir nepaskyrė paveldėtojo į Globėjo postą (1957 metų konklava), ir paskelbė, kad Visuotiniai Teisingumo Rūmai bus išrinkti visų nacionalinių dvasinių asamblėjų narių iš bahajų pasaulio balsavimu 1963 metais (1959 metų konklava).

Iki 1961 metų balandžio įsikūrė dvidešimt viena nauja nacionalinė dvasinė asamblėja Lotynų Amerikoje; o po metų dar vienuolika buvo išrinktos Europoje. Ir kiti dešimties metų plano tikslai buvo arba įvykdyti, arba dar ir viršyti. 1963 metų pavasarį, suėjus lygiai šimtmečiui po pirmojo Bahá'u'lláh paskelbimo apie savo misiją saujelei sekėjų Ridvano sode, penkiasdešimt šešių išrinktų nacionalinių dvasinių asamblėjų nariai iš viso pasaulio dalyvavo pirmųjų Visuotinių Teisingumo Rūmų rinkimuose. Stebinančio pasiaukojimo ženklau Tikėjimo Rankos atsisakė savo įgaliojimų, leidusių jiems veikti lygia greta su išrinktais nariais į šią aukščiausią bahajų bendruomenės administracinę instituciją.

Rinkimai į Visuotinius Teisingumo Rūmus buvo neblėstančios svarbos įvykis bahajams. Po viso šimtmečio kovų, persekiojimų ir nuolatinių vidaus krizių, padedant demokratiniams rinkimų procesams, bahajų bendruomenei pavyko įkurti nuolat veikiančią instituciją, galinčią vadovauti tikėjimo reikalams. Dar daugiau, jos įkūrimo siekė pats Bahá'u'lláh, ir ši institucija buvo įrašyta jo raštuose greta kitų principų, kuriuos dar patvirtino 'Abdu'l-Bahá.

Kosmopolitinis atstovavimas Visuotiniuose Teisingumo Rūmuose atrodė ypač tinkamas šios institucijos esmei ir funkcijoms: devyni

nariai iš keturių kontinentų buvo trijų pagrindinių religijų (žydų, krikščionių ir musulmonų) bei keleto etninių grupių atstovai.¹⁰²

Neskaitant jų, kaip institucijos, svarbos, Visuotiniai Teisingumo Rūmai simbolizuoja tą elementą, kurį bahajai laiko savo tikėjimo esme: vienybę. Nepajudinamą autoritetą sprendžiant bendruomenės reikalus turinčių Visuotinių Teisingumo Rūmų įkūrimas reiškė, kad bahajų tikėjimas išliko vieningas kritiškiausiais religijos istorijos momentais per labiausiai pažeidžiamą pirmąjį savo šimtmetį, kuriame skilimas būna vos ne tradicinis.

Kaip akivaizdžiai liudija Mirzos Yahyos, Mohamedo-Ali ir Ibrahimio Cheiralos pavyzdžiai, buvo daug nepavykusių bandymų suskaldyti bahajų bendruomenę sunkiausiais jos gyvavimo metais. Tai geras įrodymas, kad vadovavimą iš Bahá'u'lláh perėmus 'Abdu'l-Bahá ir Šogi Effendi, visos panašios pastangos žlugo.¹⁰³ Įsteigus pripažintą nuolat veikiančią ir įgaliojimus turintį organą, kuriam buvo pavaldūs visi tikintieji atskirai ir visos bahajų bendruomenės administraciniai vietinio bei nacionalinio lygio vienetai, bendruomenės vienybė įgavo institucijos, kuriai priklausė visi tikintieji, formą.¹⁰⁴

Išrinkus Visuotinius Teisingumo Rūmus atsirado galimybė atnaujinti dvi pagrindines veiklos sritis, kurios priklausė Globėjui: 1) kurti naujas institucijas ir administracines agentūras, kaip to reikalavo greita tikėjimo ekspansija; 2) sudaryti naujus globalinius mokymo planus 'Abdu'l-Bahá vizijai apie "dvasinį planetos užkariavimą" įgyvendinti.

1964 metais, praėjus vieneriems metams po rinkimų, Visuotiniai Teisingumo Rūmai pateikė devynių metų planą, kuris įvykdytas, kaip ir buvo numatyta, 1973 metais, pažymint šimtąsias metines nuo Bahá'u'lláh Kitab-i-Aqdas, arba Švenčiausios Knygos, parašymo. Tuoj po to įvykio buvo paskelbtas penkerių metų planas, įvykdytas 1979 metais. Tada Visuotiniai Teisingumo Rūmai sudarė trečiąjį globalinį mokymo planą, skirtą septyneriems metams, tačiau bahajų pasaulis pasiryžo įvykdyti jo uždavinius iki 1986 metų.

5. MOKYMO PAGRINDAI

TRYS PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Diskutuodami apie bahajų tikėjimo mokymą, mes pirmiausia nagrinėjame tris pagrindinius principus: 1) Dievo vienovę; 2) žmonių vienovę; 3) esminę religijos vienybę.

DIEVO VIENOVĖ

Bahajų tikėjimas, kad yra vienas Dievas, reiškia jų tikėjimą tuo, jog visata, visi tvariniai ir visos esamos jėgos buvo sukurtos vienos antgamtinės Būtybės. Ši Būtybė, kurią mes vadiname Dievu, turi visišką valdžią savo tvariniams (visagalį), lygiai kaip ir tik jam būdingą idealų ir užbaigtą pažinimą (visažinis). Nors mūsų koncepcijos apie Dievo prigimtį gali būti skirtingos, nors mes jam galime melstis įvairiomis kalbomis ir vadinti jį įvairiais vardais - Alachu ar Jehova, Dievu ar Brahma - vis tiek mes visi kalbame apie tą pačią unikalią Būtybę.

Šlovindamas Dievo kūrybą, Bahá'u'lláh sakė: “Visų šlovė vieninteliam Dievui, visų garbė Jam, karaliui Viešpačiui, neprilygtamam ir šlovingiausiam visatos Valdytojui, Kuris iš nebūties suteikė tikrovę visiems daiktams, Kuris iš nieko sukūrė tobuliausią ir subtiliausią Savo kūrinijos gausą ir Kuris, gelbėdamas savo tvarinius nuo žeminančio atskyrimo ir visiško išnykimo pavojaus, priėmė juos į Savo neblėstančios šlovės karalystę. Niekas daugiau, išskyrus Jo visaapimančią malonę, Jo visiems skiriamą gailėstingumą, to pasiekti nebūtų galėjęs.”¹⁰⁵

Bahá'u'lláh sakė, kad Dievas yra pernelyg didelė ir pernelyg subtili Būtybė, kad ribotas žmogaus protas įstengtų kada nors pakankamai jį suprasti arba susikurti tikslų jo įvaizdį:

“Kokia nuostabi vienybė Gyvojo, Amžinojo Dievo - vienybė, kuri pašlovinta labiau už viską, kuri peržengia viso, kas sukurta, supratimo ribas... Kokia išaukštinta buvo Jo nepaperkama Esybė, koks visiškai nepriklausomas Jo supratimas apie visus sukurtus daiktus ir kokia nepalyginamai išaukštinta Ji išliks, ir Jos nepajėgs išaukštinti nė vienas gyvenantis danguje ar Žemėje!”¹⁰⁶

ŽMONIJOS VIENOVĖ

Antrasis pagrindinis bahajų principas yra žmonijos vienovė. Tai reiškia, kad visa žmonių rasė yra unifikuota, ryškius bruožus turinti rūšis, organinis vienetas. Ši žmonių rasė yra “kūrybos apogėjus”, aukščiausia gyvybės ir sąmonės forma, kurią yra sukūręs Dievas; tarp kitų tvarinių tik žmogiškosios būtybės turi gebėjimą suvokti Dievo buvimą ir bendrauti su Jo dvasia:

“Sutvėręs pasaulį ir visa, kas jame gyvena ir juda, Jis (Dievas), tiesiogiai naudodamasis Savo nevaržoma ir laisva Valia, pasirinko žmogų ir suteikė jam unikalius bruožus ir sugebėjimus, kad pažintų ir mylėtų Jį - sugebėjimą, kurį reikia laikyti pradiniu impulsu ir pagrindiniu tikslu, išsiskiriančiu tvarinių visumoje... Iš visų sukurtų dalykų tik žmogų pasirinko ir suteikė tokią didelę malonę, taip dosniai...”¹⁰⁷

Žmonijos vienovė reiškia ir tai, kad visoms tautoms būdingos tos pačios Dievo suteiktos savybės. Fiziniai skirtumai, kaip, pavyzdžiui, odos spalva ar plaukų sandara tėra išankstinis nusistatymas ir neturi nieko bendro su įsivaizduojamu pranašumu, kurį viena etninė grupė turėtų prieš kitą. Bahajų mokymas atmeta visas teorijas apie rasinį pranašumą, kadangi jos pagrįstos vaizduote ir nežinojimu.¹⁰⁸

Bahajai tiki, kad žmonija visada sudarė vieną biologinę rūšį, tačiau prietarai, tamsumas, galios siekimas ir egoizmas neleido

daugeliui žmonių pripažinti ir sutikti su ta vienove. Pagrindinė Bahá'u'lláh misija buvo pakeisti tokią padėtį ir pasiekti, kad visi sąmoningai pripažintų žmonijos vienovę. Bahajai tiki, kad organinis vienetas, koks yra žmonija, dalyvauja kolektyvinio augimo procese įausdama tėvišką Dievo globą. Panašiai kaip kiekvienas organizmas pasiekia brandą viena po kitos einančių vystymosi stadijų eigoje, taip ir žmonija palaipsniui vystosi savo kolektyvinės brandos linkme.

Pagrindinė žmogaus socialinės evoliucijos išraiška yra jo sugebėjimas organizuoti visuomenę vis aukštesniame vienybės lygyje su vis aiškesne jos sudėtinių dalių specializacija ir su vis didesne tarpusavio priklausomybe ir bendravimu tarp tų specializuotų dalių būtinybe. Šeima, gentis, miestų visuomenė, nacija - tai signalinės stadijos socialinėje evoliucijoje. Paskutinioji šio kolektyvinio augimo proceso stadija, išreiškianti žmonijos evoliucijos kulminaciją, yra pasaulio vienybė: visuomenės organizacija planetos civilizacijos prasme.

Apie šį bahajų mokymą Šogi Effendi kalbėjo taip:

“Žmonijos vienovės principas - ašis, apie kurią sukasi visas Bahá'u'lláh mokymas - nėra vien tik tuščių emocijų pasireiškimas ar neaiškios ir bergždžios vilties išraiška... Jo žinia taikytina ne tik individui, bet turi ryšį pirmiausia su tų pagrindinių santykių, kurie turi sujungti visas valstybes ir nacijas kaip vienos šeimos narius, prigimtimi... Ji reiškia organinius pokyčius šiandieninės visuomenės struktūroje, pokyčius, kurių pasaulis dar neregėjo... Tam reikia labai daug: rekonstruoti ir demilitarizuoti visą civilizuotą pasaulį... Ji reiškia užbaigti žmonijos evoliuciją, prasidėjusią nuo gyvenimo šeimomis, jos tolesnį vystymąsi į gentinį solidarumą, peraugusį į miestų visuomenę ir vėliau - į nepriklausomų ir suverenių nacių instituciją.

Žmonijos vienovės principas, kaip skelbia Bahá'u'lláh, reiškia nei daugiau, nei mažiau kaip iškilmingą patvirtinimą, kad šios ga-

lutinės stadijos pasiekimas evoliucijoje pakopomis yra ne tik būtinas, bet ir neišvengiamas, kad jo realizacija sparčiai artėja ir niekas daugiau, išskyrus tą jėgą, kurią pagimdė Dievas, jo neįgyvendins.”¹⁰⁹

Žmonijos vienovės principas reiškia ne tik naują individualią sąmonę, bet ir nacių vienybės, pasaulinės vyriausybės ir galiausiai planetos civilizacijos sukūrimą. Užtat nepakanka, kad žmonija tik pripažintų savo vienovę, o pati toliau gyventų susiskaldžiusiame pasaulyje, pilname konfliktų, prietarų ir neapykantos. Vienybę turime išreikšti kurdami tikrai unikalią ir unifikuotą socialinę sistemą, pagrįstą dvasiniais principais. Tokios sistemos sukūrimas reiškia dievišką tikslą socialinėje žmonijos evoliucijoje:

“...bahajų gyvenimo tikslas yra siekti žmonijos vienovės. Viso mūsų gyvenimo uždavinys yra glaudžiai susijęs su visų žmonių gyvenimu; mes ieškome išsigelbėjimo ne tik sau, bet ir visai žmonijai... Mūsų tikslas yra sukurti pasaulinę civilizaciją, kuri savo ruožtu paveiks individo charakterį. Tai savotiška krikščionybės priešingybė, kuri prasidėjo nuo individo ir per jį siekė paveikti visuotinį žmogaus gyvenimą.”¹¹⁰

Todėl, bahajų požiūriu, fundamentalus, dvasinis visuomenės tikslas yra sukurti aplinką, palankią visų jos narių sveikam augimui ir raidai.

Bahá'u'lláh pateikė išsamiai aprašytą pasaulio vienybės sukūrimo sistemą, kuri aptariama tolesniuose šios knygos skyriuose. Trumpai tariant, tai, ką jis siūlo, yra naujų socialinių struktūrų, kurios grindžiamos dalyvavimu ir pasitarimu, sukūrimas. Šių naujų struktūrų pradinis tikslas yra panaikinti konfliktus tarp suinteresuotų pusių ir tokiu būdu sumažinti potencialius skirtumus visuose visuomenės sluoksniuose. Naujosios numatytos struktūros apima daugelį galingų tarptautinių pasaulinės vyriausybės organų: pasaulinę įstatymų leidžiamąją organizaciją, atitinkamai atstovaujama

ir turinčią įgaliojimus; tarptautinį teismą, turintį galutinį sprendžiamąjį balsą visuose ginčiuose tarp nacijų, tarptautines policijos pajėgas.

Jis mokė, kad tokių naujų socialinių struktūrų kūrimas turi būti paremtas fundamentalios žmonijos vienovės individualia ir kolektyvine sąmone:

“Jūs esate vieno medžio vaisiai ir vienos šakos lapai. Jūs turite rodyti vienas kitam meilę ir harmoniją, draugiškumą ir bičiulystę... Tokia galinga yra vienybės šviesa, kad gali apšviesti visą Žemę...”¹¹

O kitoje dalyje jis kalba taip:

“Ne tas turi didžiutis, kurs myli savo šalį, bet tas, kurs myli visą pasaulį. Visa Žemė tėra viena šalis, o žmonija - jos piliečiai.”¹²

Vienybė, bahajų supratimu, labiau yra priešybių vienybė, o ne vienodumas. Vienybę pasieksime ne nugalėdami skirtumus, bet geriau suvokdami ir gerbdami neįkainojamą kiekvienos atskiros kultūros vertę, arba, tikriau sakant, kiekvieno individo vertę. Ne patys skirtumai sukelia konfliktus, o mūsų nesubrendęs požiūris į juos, mūsų netolerancija ir prietarai. Ši požiūrį ‘Abdu’l-Bahá išreiškia taip:

“Jei kas tvirtintų, kad tikros ir ilgalaikės vienybės negalima šiame pasaulyje niekaip realizuoti, nes jos tautos labai skiriasi savo elgesiu ir papročiais, savo skoniu, temperamentu ir charakteriu, mintimis ir požiūriais, tiems atsakytume, kad skirtumai būna dvejiopai: vienus sukelia destrukcija, kurią galima iliustruoti nesantikos ir kovos dvasia, teikiančia gyvybės konfliktuojančioms ir priešiškomis tautoms bei nacijoms; tuo tarpu kiti skirtumai yra tobulybės simbolis ir paslaptis bei visų Šlovinamo malonės pasireiškimas.

Pažiūrėkime į sodo gėles: nors skirtingų rūšių, spalvų, formų ir pavidalo, tačiau maitinamos to paties šaltinio vandens, gaivina-

mos to paties vėjelio dvelksmo ir tos pačios Saulės spindulių - šie skirtumai tik sustiprina jų žavesį ir padidina jų grožį. Kaip nemalonūs būtų akiai vienodi augalai ir gėlės, lapai ir žiedai, vaisiai, šakos ir spalvos! Spalvų, formų ir pavidalo įvairovė praturtino ir papuošė sodą ir tuo sustiprino jo daromą efektą. Tokiu pat būdu, kai minčių, temperamento ir charakterio skirtumus suvienija tos pačios organizacijos galia ir įtaka, žmonijos tobulumo grožis ir šlovė atsiskleidžia ir pasireiškia dar labiau. Niekas daugiau, išskyrus šventą pasaulio Dievo, kuris valdo ir yra aukščiau už visų tvarinių tikrovę, galią, negali harmonizuoti priešingų minčių, jausmų, idėjų ir įsitikinimų, būdingų žmogaus vaikams.”¹¹³

Kadangi pasaulio vienybės ir planetos civilizacijos sukūrimas reiškia šios planetos žmonijos evoliucijos užbaigtumą, jis reiškia žmonijos “amžiaus ribą”, žmonių rasės brandą. Šią stadiją Šogi Effendi apibūdino taip:

“Bahá'u'lláh Apreiškimas, jo aukščiausia misija yra šios organinės ir dvasinės visų nacijų vienybės pasiekimas, kuri, jei atvirai pripažinsim jos reikšmę, savo buvimu reiškia, jog visa žmonių rasė pasiekė savo amžiaus brandą. Tai turime priimti... kaip šios planetos žmonių kolektyvinio gyvenimo raidos pakopomis paskutinės ir aukščiausios stadijos požymį. Pasaulinės bendruomenės susiformavimas, pasaulio piliečių sąmonės pasireiškimas, pasaulinės civilizacijos ir kultūros susikūrimas... turėtų iš esmės būti, kalbant apie šios planetos gyvenimą, aukščiausiu pasiekimu organizuojant žmonių visuomenę, nors žmogus, kaip individas, privalės be galo progresuoti ir tobulėti, skatinamas tokio pasiekimo.”¹⁰⁹

Įvairios stadijos žmonijos raidoje panašios į individo gyvenimo stadijas. Dabartinė stadija lyginama su paauglyste, po kurios iškart ateina branda:

“Ilgį kūdikystės ir vaikystės amžiai, kuriuos žmonių rasė turėjo pergyventi, nuėjo į praeitį. Dabar žmonija išgyvena sąmyšį, neiš-

vengiamą pačioje maištingiausioje jos evoliucijos stadijoje, kai jaunatviškas veržlumas ir smarkumas pasiekia kulminaciją, o po to pamažu ateina ramybė, išmintis ir supratimas, būdingi brandai. Tada žmonija pasiekia tokią brandos stadiją, kuri suteiks jai galios ir sugebėjimų, nuo kurių priklausys galutinis išsivystymas.”¹¹⁴

Kalbėdamas apie žmonijos brandos amžių, Šogi Effendi sako:

“Tie mistiniai, visa apimantys, tačiau neapibūdinami pokyčiai, kurie mums asocijuojasi su brandos amžiumi, neišvengiamu individo gyvenime... turi... dalyvauti žmonių visuomenės organizavimo evoliucijoje. Anksčiau ar vėliau, tačiau tokią stadiją turi pasiekti ir kolektyvinis žmonijos gyvenimas, toji stadija suteiks dar ryškesnį pobūdį žmonijos santykiams ir atskleis tokias galimybes jos gerovei kelti, kad jų užteks ir per ateinančius amžius siekiant to aukšto tikslo įgyvendinimo.”¹¹⁵

Žinoma, ta žmonijos istorijos dalis, kuri žinoma mums, atitinka žmogaus kūdikystę, vaikystę ir paauglystę. Todėl, tvirtina Bahá'u'lláh, mes linkę nepakankamai vertinti tikrąsias žmonių rasės galimybes. Tačiau tie jai būdingi sugebėjimai atsiskleis, kai žmonija pasiekia savo brandą:

“Tikrai sakau jums šiame savo galingiausiame Apreiškime, kad visi praeities Laikotarpiai pasiekė savo visišką... pilnatvę... Galios, įgimtos žmogui, visa jo paskirtis Žemėje, jo paveldimas tikrovės tobulumas - visa tai turi apsireikšti šią Pažadėtąją Dievo Dieną.”¹¹⁶

Apibendrinus bahajų principus apie žmonijos vienovę, reiškia, kad žmonių rasė yra organinis vienetas, kurio kolektyvinis visuomeninis gyvenimas vystosi laipsniškai, persiorganizuodamas į vis aukštesnę vienybės lygį (šeima, gentis, miestų visuomenė, nacija). Ypatinga Bahá'u'lláh misija buvo suteikti postūmį kitai tos visuomeninės evoliucijos stadijai, būtent, skatinti žmonių visuomenės persiorganizavimą į planetos civilizaciją. Tai įmanoma pasiekti, tik

reikia sukurti naujas visuomenines struktūras, kurios sumažintų arba panaikintų interesų susidūrimus; išugdyti naujo lygio žmonių sąmonę, kuri ir yra žmonijos vienovės pagrindas. Dar daugiau, žmonijos susivienijimas reiškia, kad žmonijos kolektyvinis gyvenimas pasiekė brandą.

Bahajų bendruomenė laikoma būsimos pasaulio civilizacijos ir užuomazga, ir prototipu. Ji taip pat suteikia individui galimybę išbandyti gyvenimą vienybėje ir ugdyti tą naują sąmonę savyje. Kitoje dalyje ši tema nagrinėjama plačiau.

RELIGIJOS VIENOVĖ

Trečiasis pagrindinis bahajų principas, religijos vienovė, glaudžiai susijęs su žmonijos vienovės principu. Mūsų diskusija apie žmonių rasės organiškos vienybės koncepciją baigėsi išvada, kad žmonijos kolektyvinio brendimo procesas visiškai panašus į individo: lygiai kaip žmogiškosios būtybės pradeda savo gyvenimą būdami bejėgiais kūdikiais ir per vėlesnes stadijas pasiekia brandą, taip ir žmonija savo kolektyvinį visuomeninį gyvenimą pradėjo nuo primityviausios stadijos ir laipsniškai pasiekė brandos amžių. Individo atžvilgiu aišku, kad branda pasiekama dėka išsilavinimo, kurį suteikia tėvai, mokytojai, visuomenė apskritai. Bet kokios jėgos skatina žmonijos kolektyvinę evoliuciją?

Bahajų tikėjimo atsakymas į šį klausimą yra toks: “Religijos apreiškimas”. Viename iš pagrindinių savo darbų, Kitab-i-Iqan (Tikrumo Knyga), Bahá'u'lláh aiškina, kad Dievas, Sutvėrėjas, kišosi ir dar kišis į žmonijos istoriją per savo pasiuntinius ar kalbančiuosius jo vardu. Tie pasiuntiniai, kuriuos Bahá'u'lláh vadina “Dievo Apsireiškimais”, iš esmės yra pagrindinių žinomų religijų įkūrėjai, tokie, kaip Abraomas, Mozė, Buda, Jėzus, Mahometas ir kiti. Jų dvasia, kurią paskleidžia šie apsi-reiškimai, kartu su jų mokymo įtaka ir socialinėmis sistemomis, pagrįstomis jų įstatymais bei priesakais, įga-

lina žmoniją siekti pažangos savo kolektyvinėje evoliucijoje. Paprastai tariant, Dievo Apsireiškimai yra pagrindiniai žmonijos švietėjai.

Kalbėdamas apie įvairias religines sistemas, atsiradusias žmonijos istorijoje, Bahá'u'lláh sakė:

“Tie principai ir įstatymai, tos tvirtai įkurtos ir galingos sistemos, kilo iš to paties Šaltinio ir yra tos pačios Šviesos spinduliai. Kad jos skiriasi viena nuo kitos, yra dėl to, jog turėjo atitikti tų amžių, kai buvo paskelbtos, reikmes.”¹¹⁷

Vadinasi, religijų vienybės principas reiškia, kad visų didžiųjų religijų įkūrėjai- Apsireiškimai - atėjo Dievo siūsti ir kad visos jų įkurtos religinės sistemos yra dalis vieno dieviško plano, kurį vykdo Dievas.

Iš tikrųjų tėra tik viena religija, Dievo religija. Ta vienintelė religija nuolat vystosi, o kiekviena atskira religinė sistema reiškia kurią nors stadiją bendrame vystymesi. Bahajų tikėjimas skirtas dabartinei religijos evoliucijos stadijai.

Norėdamas pabrėžti idėją, kad visi Apsireiškimai ir veiksmai priklauso nuo Dievo valios, o nekyla iš žmogiškųjų šaltinių, Bahá'u'lláh naudojo žodį “apreiškimas” įvardinti tam reiškiniui, kuris kartojasi kiekvieną kartą pasirodžius naujam Apsireiškimui. Ypač tai taikytina Apsireiškimui raštams, kuriuose pateikiamas neklystantis Dievo Žodis. Kadangi jie išlieka dar ilgai po to, kai baigiasi žemiškasis Apsireiškimų gyvenimas, jie sudaro ypač svarbią apreiškimo dalį. Tai yra taip teisinga, jog kartais terminas “apreiškimas” vartojamas labai griežta prasme, reiškiančia Apsireiškimui raštus ir žodžius.

Religijos istorija - tai eilė Dievo apreiškimų, o terminas “nuolatinis apreiškimas” vartojamas šio proceso apibūdinimui. Taigi, pasak Bahá'u'lláh, nuolatinis apreiškimas yra motyvuojančioji žmo-

nijos pažangos jėga, o Apsireiškimas Bahá'u'lláh yra šiuolaikiškiausias apreiškimo pavyzdys.¹¹⁸

Norėdami aiškiau apibrėžti bahajų religijos koncepciją, palyginkime ją su kitais požiūriais į religiją. Egzistuoja požiūris, jog įvairios religinės sistemos atsiranda iš žmogaus siekio rasti tiesą. Šiuo požiūriu didžiųjų religijų įkūrėjai nėra Dievo apreiškimai, siųsti mums; tai greičiau filosofai ar mąstytojai, žmogiškosios būtybės, kurios tobulesnės nei kiti, ieškantys tiesos. Šis požiūris atmeta pagrindinį religijos vienybės principą, nes manoma, kad įvairios religinės sistemos atspindi skirtingas nuomones ir įsitikinimus, prie kurių priėjo klystančios žmogiškosios būtybės, o ne neklystantys tiesos apreiškimai, siųsti to paties šaltinio.

Kita vertus, daugelis įvairių religinių tradicijų ortodoksų įrodinėja, kad pranašas ar jų tradicijos įkūrėjas reiškia tikrą Dievo apreiškimą žmonijai, tačiau kitų religijų įkūrėjai yra netikri pranašai, ar bent jau aiškiai žemesnio lygio, palyginti su jų tradicija. Pavyzdžiui, daugelis žydų tiki, kad Mozė buvo tikras Dievo pranašas, tačiau Jėzus ne. Panašiai ir daugelis krikščionių tiki Jėzaus apreiškimu, tačiau Mahometą laiko apsišaukėliu pranašu, o Mozę žemesnio lygio už Kristų.

Bahajų religijos vienovės principas iš esmės skiriasi nuo šių abiejų tradicinių koncepcijų. Bahá'u'lláh kai kuriuos didžiųjų religijų mokymo skirtumus paaiškino ne žmogiškąja įkūrėjų savybe klysti, o skirtingomis tų amžių, kai vyko apsiireiškimai, reikmėmis. Be to, jis palaikė mintį, kad religijoje atsispindi žmonių padarytos klaidos trumpinant tekstus arba pridėdant svetimas mintis. Dar daugiau, bahajai mano, kad nė vienas įkūrėjas nėra viršesnis už kitą. Šogi Effendi šį požiūrį konkretizavo taip:

“Pagrindinis principas, išsakytas Bahá'u'lláh, kuriuo Jo tikėjimo sekėjai tvirtai tiki, yra tas, kad religinė tiesa yra ne absoliuti, o santykinė, kad dieviškasis Apreiškimas yra begalinis ir besivystantis

procesas, kad visos didžiosios pasaulio religijos yra dieviškos savo prigimtimi, kad jų pagrindiniai principai yra absoliučiai harmoningi, kad jų tikslai ir uždaviniai yra vieni ir tie patys, kad jų mokymas tėra vienos tiesos aspektai, kad jų funkcijos yra viena kitą papildančios, kad jos skiriasi tik neesminiais savo doktrinų požymiais ir kad jų misijos reiškia vieną po kitos einančias stadijas dvasinėje žmonių visuomenės evoliucijoje.”¹¹⁹

BAHAJŲ APREIŠKIMAS - ŠVENTIEJI RAŠTAI

Bahá'u'lláh raštus sudaro daugiau kaip šimtas knygų ir lentelių, kurių dauguma parašyta sunkiomis įkalnimo sąlygomis, aprašytomis anksčiau. Ši visa literatūra ir sudaro bahajų apreiškimą. 'Abdu'l-Bahá raštai ir Šogi Effendi interpretacijos bahajams yra kilę iš pirmojo šaltinio, tačiau lygiai tokie pat autoritetingi.

Bahá'u'lláh raštai yra kelių kategorijų: 1) pirmai kategorijai priklauso pagrindinės koncepcijos, atsispindinčios Kitab-i-Iqan, su nuolatinio apreiškimo temos plėtojimu. 2) antrai kategorijai - žmonių gyvenimo ir elgesio principai, išdėstyti Bahá'u'lláh ištarmėse, kai jis kalba kaip Dievo pasiuntinys Žemėje. Čia jis išaiškino gyvenimo esmę ir tikslą, aprašė jo procesus, patarė žmogui elgtis pagal Dievo valią, pareiškė išpėjimą ir priminė pažadus, jei žmogus jų laikysis. 3) trečiai kategorijai - įstatymai ir priesakai, kurie panašūs į patarimus, išskyrus tai, kad bahajams jie yra privalomi ir būtinai. 4) ir ketvirtai - Bahá'u'lláh įsteigtos socialinės ir administracinės institucijos, aiškiai nurodytos jų įgaliojimų ribos, taip pat jų prerogatyvos ir galia.

Dvi pastarosios kategorijos, įstatymai ir instrukcijos, kartu sudaro sistemą, vadinamą “Administracine Bahá'u'lláh tvarka”. Administracinės tvarkos tikslas yra saugoti bahajų bendruomenės vienybę ir būti priemone, įgyvendinant pasaulio vienybę. Tolesnės šios knygos dalys nagrinėja Administracinę tvarką.

Kitos Bahá'u'lláh raštų lengvai išskiriamos kategorijos yra atsidavimas, misticizmas, filosofija ir istoriografija. Įvairovė didelė ir rodo ypatingą Bahá'u'lláh rūpestį dėl žmogaus ir visuomenės poreikių.

Daugumą pagrindinių šių raštų principų galima laikyti pagalbinais siekiant realizuoti fundamentalų bahajų tikslą - įgyvendinti unifikuotą pasaulinę tvarką. Jų taikymas padeda sumažinti konfliktų skaičių tarp grupių bei individų ir tokiu būdu sukurti socialinį klimatą, palankų vienybei. Šogi Effendi pateikė kai kurių pagrindinių bahajų principų suvestinę. Pateikiame nesutrumpintą, nes ja remsimės tolesnėje diskusijoje:

“Bahajai pripažįsta Dievo ir jo Pranašų vienybę, palaiko nevaržomo tiesos siekimo principą, smerkia visus prietarus ir išankstinį nusistatymą, moko, kad pagrindinis religijos tikslas yra skelbti santarvę ir harmoniją, žengti į koją su mokslu, kad jį sudaro vienintelį ir tvirčiausią pagrindą taikingai, tvarkingai ir besivystančiai visuomenei. Ji diegia vienodų galimybių, teisių ir privilegijų abiem lytims principą, rekomenduoja privalomą mokymą, naikina didžiulius skirtumus tarp neturto ir turto, šlovina darbą, atliekamą tarnavimo dvasia, ir prilygina jį maldai, rekomenduoja išmokti papildomą tarptautinę kalbą ir steigia organizacijas, kurių tikslas - siekti ir stiprinti amžinąją pasaulinę taiką.”²¹

Būtent šiame kontekste ir panagrinėsime kai kuriuos iš tų principų.

NEPRIKLAUSOMAS TIESOS IEŠKOJIMAS

Vienas iš pagrindinių konfliktų šaltinių šiandieniniame pasaulyje yra tai, kad daugelis žmonių akylai ir nekritiškai pasikliauna įvairiomis tradicijomis, judėjimais ir nuomonėmis. Dievas kiekvienai žmogiškajai būtybei davė protą ir sugebėjimą atskirti tiesą

nuo netiesos. Jei kam nors nesiseka panaudoti savo sugebėjimą mąstyti ir jis mieliau sutinka, nekeldamas sau klausimų, su tam tikromis nuomonėmis ar idėjomis, iš susižavėjimo ar bijodamas tų, kurie jas skelbia, tada jis vengia savo prigimtinės moralinės atsakomybės, suteiktos žmogui.

Dar daugiau, kai žmonės šitaip elgiasi, jie dažnai fantastiškai patiki kokia nors viena nuomone ar tradicija ir darosi netolerantiški tiems, kurie su jais nesutinka. Toks požiūrio laikymasis gali, savo ruožtu, sukelti konfliktą. Istorija buvo liudininkė, kai netgi menki pakeitimai religinėje praktikoje ar nedideli nukrypimai interpretuojant kokią nors doktriną sukėlė konfliktus ar net kraujo praliejimą.

Asmeninis tiesos siekimas įgalina individą suprasti, kodėl jis laikosi tam tikros ideologijos ar doktrinos. Bahajai tiki, kad visi žmonės pamažu supras įvairius tikrovės požymius ir pasieks visišką vienas kito supratimą bei vienybę, jeigu tik nuoširdžiai sieks tiesos. Ryšium su tuo Bahá'u'lláh sako:

“Būdama viena, tiesa yra nedaloma, o skirtumai, kurie atsiranda tarp daugelio tautų, egzistuoja tik dėl prietarų. Jei tik žmonės rastų tiesą, jie pamatytų, kad yra vieningi.”²²

O toliau:

“Tai, kad mes vaizduojamės esą teisūs, o visi kiti neteisūs, yra visų didžiausia kliūtis kelyje į vienybę, o vienybė neišvengiama, jei mes atrasime tiesą, nes tiesa tėra viena.”¹²³

IŠANKSTINIO NUSISTATYMO IR PRIETARŲ NUSIKRATYMAS

Ypatingą dėmesį Bahá'u'lláh skyrė prietarų problemai. Prietariai - tai stiprus emocinis ryšys su kokia nors idėja, nepaisant to, ar ta idėja protinga, ar ne. Bendrasis prietaras - tai, kai žmogus aiškiai save identifikuoja su kokia nors grupe, kuriai jis pats priklauso ir kurią laiko pranašesne už kitas. Todėl jis neigiamai vertina visus žmones, nepriklausančius jo grupei, nepaisant jų asmeninių savybių. Grupiniai prietariai gali remtis rasiniais, ekonominiais, socialiniais, kalbiniais ar kitais panašiais kriterijais. Jie sukelia konfliktus, nes įneša nesutarimus tarp grupių. Neapykanta, kurią sukelia prietariai, gali, o dažnai ir būdavo, neramumų, karų ar netgi genocido priežastimi. Bahá'u'lláh savo sekėjams primygtinai patarė labai stengtis ir atsikratyti visų prietarų ir išankstinio nusistatymo dėl žmogaus prigimties, nes tai sukelia baisesius nukrypimus.

Savo pagrindinėje knygoje apie etiką "Slėpiningi žodžiai" Bahá'u'lláh prisakė žmogui apsvarstyti šį klausimą:

“O, ŽMONIŲ VAIKAI!

Argi jūs nežinote, kodėl mes sukūrėme jus iš tos pačios dulės? Kad nė vienas negalėtų jaustis viršesniu už kitą. Visada atmintkite savo širdyje, kaip buvote sutverti. Kadangi Mes sukūrėme jus visus iš vienos ir tos pačios medžiagos, jums pritinka būti visiems kaip viena siela, žengti drauge, valgyti kartu ir gyventi toje pačioje Žemėje, kad iš jūsų esybės darbai ir veiksmais pasireikštų vienovės ženklai bei atsiribojimo esmė.”¹²⁴

RELIGIJOS IR MOKSLO VIENYBĖ

Pagrindinis konfliktų ir susiskaldymo šaltinis šiandieniniame pasaulyje yra plačiai paplitusi nuomonė, kad egzistuoja esminis

prieštaravimas tarp religijos ir mokslo, kad mokslinė mintis kai kuriais atžvilgiais prieštarauja religijai ir kad žmogus turi pasirinkti: būti religingu ir tikinčiu Dievą ar mokslininku, proto gerbėju.

Bahajų mokymas pabrėžia esminę mokslo ir religijos vienovę. Tokį požiūrį išreiškia ką tik cituotas Bahá'u'lláh pareiškimas, kad tiesa (ar tikrovė) tėra viena. Nes jei tiesa iš tikrųjų tėra viena, neįmanoma, kad kažkas būtų mokslškai neteisinga, o religijos požiūriu teisinga. 'Abdu'l-Bahá šią idėją pabrėžtinai akcentuoja pateikiamoje pastraipoje:

“Jei religiniai įsitikinimai ir nuomonės prieštarauja mokslo teiginiams, jie tėra išankstiniai nusistatymai ir prietarai; nes žinojimo antitezė yra tamsumas, o tamsumas gimdo prietarus. Be abejo, turi būti sutarimas tarp tikros religijos ir mokslo. Jei koks dalykas prieštarauja sveikam protui, tikėjimas juo yra neįmanomas, ir išėities nėra jokios, išskyrus dvejonę ir nepastovumą.”¹²⁵

Bahá'u'lláh patvirtino, kad žmogaus protas ir mąstymo galia yra Dievo dovana. Mokslas kyla, kai mes sistemingai naudojame šias Dievo duotas galias. Todėl mokslo tiesos yra atskleistos tiesos. Pranašų religinės tiesos yra apreiškimo tiesos, t. y. tiesos, kurias Dievas parodė mums, o ne patiems reikėjo jas atskleisti. Bahajai mano, kad tai yra tas pats unikalusis Dievas, kuris yra ir apreiškimo Autorius, ir Kūrėjas tikrovės, kurią mokslas tiria, ir todėl tarp jų abiejų negali būti jokio prieštaravimo.

Prieštaravimai tarp mokslo ir tradicinių religinių tikėjimų kyla dėl žmogaus savybės klysti ir dėl jo arogancijos. Šimtmečių eigoje nukrypimai pamažu įsiskverbė į daugelio religinių sistemų doktrinas, ir tikrieji mokymai, kuriuos originaliuose pateikė Apreiškimas, buvęs jų įkūrėjas, susimaišė su jais. Slenkant laikui šiuos nukrypimus darosi vis sunkiau atskirti nuo originalios žinios. Panašiai ir nepagrįsti įvairių mokyklų samprotavimai apie mokslinę mintį kartais tampa populiariesni ir daro didesnę įtaką, negu patys

nepajudinami mokslinių tyrimų rezultatai, ir pradžioje buvęs ryškus vaizdas pamažu išskysta.

‘Abdu’l-Bahá patvirtina, kad mokslas ir religija papildo vienas kitą:

“Religija ir mokslas yra du sparnai, su kurių pagalba žmogus gali sklandyti aukštybėse, kurių dėka žmogaus siela gali tobulėti. Neįmanoma skraidyti teturint vieną sparną! Jei žmogus bandytų skristi, turėdamas tik religijos sparną, jis greit nukristų į prietarų liūną; kita vertus, vien tik mokslo sparnu jis irgi nepasiektų jokios pažangos, bet įklimptų į neviltį keliantį materializmo liūną. Visos šiandieninės religijos paskendo prietaringose apeigose, nebeteko harmonijos tarp joms būdingų teisingų mokymo principų ir šiuolaikinių mokslinių atradimų.”¹²⁶

Kitame tos pačios knygos skyriuje jis patvirtino, kad mokslo ir religijos vienybės praktikavimo rezultatas buvo religijos stiprinimas, o ne silpninimas, ko bijo daugelis religijos apologetų:

“Kai religija, atsisakiusi savo išankstinio nusistatymo, tradicijų ir neprotingų dogmų, parodys savo pritarimą mokslui, tada pasaulyje atsiras stipri vienijanti, apvalanti jėga, kuri nušluos visus karus, nesutarimus ir kovas - ir tada žmonija bus suvienyta Dievo meilės galia.”¹²⁷

LYGYBĖ TARP VYRŲ IR MOTERŲ

Daugelis religinių ir filosofinių tradicijų moko, kad moterys turi paklusti vyrams kai kuriais socialinio gyvenimo aspektais, bahajų tikėjimas moko, kad vyrai ir moterys yra lygūs. Tiek Bahá’u’lláh, tiek ir ‘Abdu’l-Bahá pabrėžė, kad moterims būdingi visi vyrų intelektualiniai sugebėjimai, ir ateityje jos akivaizdžiai pademonstruos juos intelektinėje ir mokslinėje veikloje visais žmogaus gyvenimo

aspektais. Vienintelė priežastis, trukdanti moterims pasiekti tokį laimėjimų lygį, yra tai, kad joms nebuvo suteiktos vienodos švietimo ir socialinės galimybės. Juo labiau, kad vyrai, kuriems įgimta didesnė fizinė jėga, fiziškai valdė moteris ištikus šimtmečius ir trukdė joms ugdyti savo tikrąsias galias:

“Pasaulį praeityje valdė jėga, o vyras buvo iškilęs virš moters, nes ir kūnu, ir protu buvo galingesnis ir agresyvesnis. Bet jėgų pusiausvyra jau kinta, o proto gyvumas, intuícija ir dvasinės meilės bei patarnavimo savybės, kuriomis stipri moteris, įgauna pranašumą. Todėl naujasis amžius bus ne toks vyriškas, jis bus labiau permelktas moteriškais idealais, ar, tiksliau, tai bus amžius, kai vyriškieji ir moteriškieji civilizacijos elementai pasieks didesnę pusiausvyrą.”¹²⁸

Svarbus pasaulio vienybės aspektas bus didesnės pusiausvyros atsiradimas tarp vyriškosios ir moteriškosios įtakos visuomenėje. Karų išnykimas ir amžinosios taikos įsigalėjimas daug labiau priklausys nuo moteriškosios įtakos:

“Praėjusiais amžiais žmonija turėjo trūkumų ir buvo neveiksminga, nes ji buvo netobula. Karai ir griovimai žlugdė pasaulį; moterų švietimas bus galingas žingsnis karų panaikinimo ir baigimo linkme, nes jos panaudos visą savo įtaką prieš karus... Iš tiesų tai bus svarbiausias faktorius įtvirtinant visuotinę taiką ir tarptautinį arbitražą. Neabejotina, moteris sunaikins karo dvasią žmonijos tarpe.”¹²⁹

VISUOTINIS ŠVIETIMAS

Kaip ir daugeliu kitų klausimų, savo mokymuose Bahá'u'lláh pateikė praktinius nurodymus, kaip suteikti vienodas galimybes abiejų lyčių atstovams. Žmonės raginami garantuoti išsilavinimą visiems vaikams. Tačiau jei finansiniai ar kiti sunkumai šeimoje kai kuriais atvejais neleidžia to padaryti, ir jei negali padėti nė

bendruomenė, nedvejojant pirmenybę reikia suteikti mergaitėms. Taip siekiama dvejopo tikslo. Viena, tai padeda moterims įveikti praeities atsilikimą. Antra, tai taip pat garantuoja, kad jaunoji karta gaus daugiau naudos iš to išsilavinimo, kurį galės suteikti šeima ar bendruomenė, nes juk motinos yra pirmosios auklėtojos.

EKONOMINIS TEISINGUMAS: TURTINĖS NELYGYBĖS PANAIKINIMAS

Bahá'u'lláh numatyta žmonijos vienybė yra pagrįsta teisingumu. Vienas ryškiausių teisingumo trūkumų šiandien yra liūdesį keliantys ekonominių ir materialinių sąlygų skirtumai. Palyginti mažas žmonijos procentas turi didžiulius turtus. Ši mažuma kontroliuoja gamybos priemones ir produkcijos paskirstymą, tuo tarpu daug didesnė žmonijos dalis gyvena baisiame skurde ir nevilty. Šie skirtumai egzistuoja tiek vienoje tautoje, tiek ir tarp tautų: keletas aukšto pramoninio lygio šalių valdo didžiulį turta, tuo tarpu iš kitų viskas atimta ir jos išlieka atsilikusios. Dar daugiau, bedugnė, skirianti turtuolius ir vargšus, kasmet gilėja, kas rodo, jog dabartinės ekonominės sistemos nesugeba atstatyti teisingos pusiausvyros. Bahá'u'lláh tvirtina, kad ekonominė neteisybė yra moralinis blogis ir kaip toks - Dievo smerkiamas. 'Abdu'l-Bahá rašė: "Kai regime, kaip neturtas pasiekia bado ribą, aišku, kad ten rasime tironiją."¹³⁰

"Slėpininguose žodžiuose" Bahá'u'lláh į nusikaltėlius tironus kreipiasi šiais žodžiais:

"O ŽEMIŠKIEJI ENGĖJAI!

Patraukite savąsias tironų rankas, nes aš užsibrėžiau nepamiršti jokios žmogiškos neteisybės."¹³¹

Kalbėdamas apie ekonominę neteisybę, jis sakė:

"O DULKIŲ VAIKAI!

Papasakokite turtuoliams apie vargšų atodūsius nakčia, kad nepastabumas nenuvestų jų griovimo keliais ir neatimtų Turtų Me-džio.”¹³²

Viena iš pagrindinių ekonominės nelygybės priežasčių yra be-galinė ir bergždžia konkurencija. Nors protinga konkurencija ne-abejotinai buvo naudingas gamybos augimo stimulas tuo istorijos periodu, kai gamyba nebuvo taip išvystyta, tačiau dabar ją turi pakeisti bendradarbiavimas. Mūsų turimi žmonių ir materialiniai iš-tekliai turi duoti ilgalaikę naudą visiems, o ne trumpalaikę naudą keletui. Tai galima pasiekti konkurenciją pakeitus bendradarbiavi-mu, sudarančiu organizuotos ekonominės veiklos pagrindą.

Kooperacija būtina visuose ekonomikos lygiuose. ‘Abdu’l-Ba-há aiškina, kad kiekviena įmonė turi siekti esminės darbininkų ir savininkų partnerystės. Būtent: įmonės darbininkai turi gauti savo atlyginimą ir nustatytą procentą iš viso pelno. Toku būdu ir darbi-ninkai, ir savininkai bus įtraukti į bendrą įmonės veiklą, kurioje išnyksta interesų konfliktas. Dabartinė sistema, kai visas pelnas ten-ka savininkams, sukelia konfliktą tarp savininkų ir darbininkų, dėl to sutrinka ekonominė pusiausvyrą, atsiranda nelygybė, o dažnai ir išnaudojimas.

Kalbėdamas apie korupciją ir valdžios siekimą, Bahá’u’lláh ra-šė:

“Kai tik atsirado pirmenybės ir pasižymėjimo siekimas, pasau-lis tapo nuniokotas. Jis tapo nelaimingas... Iš tikrųjų žmogus yra kilnus, kadangi kiekvienas yra Dievo ženklų saugykla. Vis dėlto lai-kyti save viršesniu žiniomis, išsimokslinimu ar dorybėmis, pačiam save aukštinti ar siekti pirmenybės yra didelė nuodėmė.”¹³³

‘Abdu’l-Bahá sakė, kad bendradarbiavimas suteikia gyvybės vi-suomenei, lygiai kaip organizmo gyvybę palaiko sąveika įvairių ele-mentų, kurie jį sudaro:

“... gyvybės pagrindas yra ši abipusė sąveika ir pagalba, o grovimo ir žūties priežastys yra šios abipusės pagalbos pertrūkis. Kuo aukštesnės civilizacijos pasaulis siekia, tuo svarbesnis tampa bendradarbiavimo pasireiškimas.”¹³⁴

Ekonominės sistemos, pagrįstos bendradarbiavimu, rémuose bahajų mokymas pripažįsta privačios nuosavybės idėją ir asmeninės ekonominės iniciatyvos poreikį. Egzistuoja įgimti žmonių poreikių ir sugebėjimų skirtumai, o kai kurios tarnavimo visuomenei kategorijos (pavyzdžiui, švietimas) nusipelno didesnės kompensacijos nei kitos.

Tačiau pelno laipsnis turi būti griežtai ribojamas. Būtina garantuoti minimalų pelno lygį, reikalingą būtinoms žmogaus grovės reikmėms patenkinti. Jei dėl kokios nors priežasties (nesugebėjimo ar kitų trūkumų) individo pajamų nepakanka patenkinti būtinoms reikmėms, jam būtina visuomenės teikiama kompensacija. Kita vertus, turi būti nustatyta maksimali pajamų riba. Naudojant pažangią mokesčių sistemą bei kitas priemones, individui atimama galimybė kaupti turtus virš nustatytų ribų. ‘Abdu’l-Bahá aiškiai sako, kad “milijonierių” nebus visuomenėje, sukurtoje pagal bahajų principus, nes bus neįmanoma sukaupti didžiulius žmogui nereikalingus turtus.

Tam tikri atlyginimų skirtumai išliks ir toliau, kad visuomenė galėtų skatinti pastangas tų (gydytojų ar fermerių), kurių paslaugos ypač svarbios bendruomenės grovei; bet tie skirtumai turėtų neviršyti tvirtai nustatytų ribų, siekiant, kad vienas nejaustų skurdo, o kitas nekauptų per didelių turtų. Taigi bahajų ekonomikos mokymas turi kai kurių bendrų elementų, lyginant su įvairiomis dar egzistuojančiomis sistemomis, tačiau jis numato naują unikalią ekonominę tvarką, pagrįstą teisingu produkcijos persikirstymu ir paslaugų teikimu, kuri pasauliniu mastu neturi sau lygios.¹³⁵

DVASINIS VISUOMENĖS PAMATAS

Svarstydami ekonominius ir socialinius klausimus, Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá pabrėžė, kad reorganizuojant ekonominę veiklą taip, kad sumažėtų interesų konfliktas, pasiekiamas tik dalinis sprendimas. Ekonominės nelygybės šaknys yra žmogaus godulys. Todėl ir požiūriai turi keistis iš pagrindų. Jei individas lieka savanaudis, nesubrendęs, godus ir bedvasis, nieko nepadės nė pati tobuliausia ekonominė schema. Dabartinę sunkią padėtį pasaulio ekonomikoje galima pataisyti tik visiškai pakeitus širdį ir protą, ką padaryti pajėgi tik religija: "Visos ekonominės padėties pagrindai yra dieviški savo prigimtimi ir siejasi su širdies ir dvasios pasauliu."¹³⁶

Šis principas tinka ne tik ekonomikai, bet ir daugelio žmonijos veiklos sričių bei problemų sprendimui. Bahajų mokymas tvirtina, kad žmogaus svarbiausia prigimties dalis yra dvasinė ir kad negali būti ilgalaikio jokios žmogaus problemos sprendimo neatsižvelgiant į šį faktą. Viskas galiausiai susiję su žmogaus egzistencijos dvasiniu tikslu, vadinasi, su Dievo pažinimu ir meile bei dvasinių savybių ir dorybių ugdymu.

Štai kodėl Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá pateikia nurodymus, apėpdami tokią plačią žmogaus veiklos sferą. Negalima brėžti griežtos ribos tarp pasaulietinių ir religinių gyvenimo aspektų. Visas gyvenimas turi būti nugyventas iš dvasinės perspektyvos, jei norim, kad jis būtų nugyventas sėkmingai.

Kadangi religija, kurią žmogui perduoda Dievas per vis tobulėsius apreiškimus, visą dėmesį koncentruoja į žmogaus dvasinius matmenis, tik tikra religija gali suformuoti visuomenės pagrindą, o visos grynai žmogiškos pastangos spręsti pasaulio problemas be religijos ir Dievo valios pagalbos pasmerktos žlugti. Apie tai Šogi Effendi rašė:

“Žmonija..., deja, nuklydo per toli ir smuko pernelyg žemai, kad jai be niekieno pagalbos galėtų padėti pripažinti valdovai ir valstybių vadovai - kad ir kokiais nesavanaudiškais tikslais jie vadovautųsi, kad ir kaip suvienytų savo pastangas... Jokia schema, sudaryta pagal aukščiausio lygio apskaičiavimus, negali garantuoti išeičių; jokia doktrina, pagrįsta žymiausių ekonomikos propaguotojų teorijomis, negali tikėtis sėkmės; joks principas, kurį siekia įdiegti karščiausias moralistas, negali sukurti pagrindo, ant kurio tvirtai stovėtų suglumusio pasaulio ateitis.”¹³⁷

PAGALBINĖ TARPTAUTINĖ KALBA

Dabartiniam pasauliui būdinga daugybė kalbų, ir tai yra pagrindinė kliūtis pasaulio vienybei. Praktinio bendravimo lygiu, tokia daugybė kalbinių grupių sutrikdo laisvą keitimąsi informacija, ir vidutiniam vienakalbiui individui sunku susidaryti bendrą pasaulio įvykių vaizdą. Be to, kiekviena kalbinė grupė ar nacija turi tendenciją išlaikyti savo kalbą ir raštiją ir, savo ruožtu, mano ją esant aukštesne už kitų tautų. Šis lingvistinis šovinizmas dažnai sukelia konfliktus.

Todėl nieko stebėtina, kad Bahá'u'lláh kalbėdamas apie žmonijos suvienijimą, įtraukė klausimą apie universalios pagalbinės kalbos vartojimą. Jis primygtinai siūlė mokyti kokią nors vieną kalbą visose pasaulio mokyklose kaip antrąją kalbą. Taip kartą išmoktų savo gimtąją kalbą ir papildomai dar vieną visuotinai vartojamą kalbą. Tokia pasaulinė kalba galėtų būti arba sukurta, pavyzdžiui, esperanto, ar bet kuri kita jau vartojama kalba. Natūraliai vartojamos kalbos privalumas yra tas, kad dalis pasaulio žmonių jau yra ją išmokę. Tačiau sukurtos kalbos privalumas yra jos emocinis natūralumas bei žymiai supaprastinta, taisyklinga gramatika.¹³⁸

Bahajai palaiko patį principą apie pagalbinės kalbos įvedimą, bet nesuteikia pirmenybės nė vienai, tiek natūraliai, tiek ir dirbtinei kalbai. Būsimą kalbą parinks tarptautinis ekspertų komitetas, o ratifikuos pasaulio nacijos.

Bahá'u'lláh pabrėžė, kad universali kalba bus pagalbinė, t. y. ji neužgoš vartojamų natūralių kalbų. koncepcija apie vienybę įvairovėje turi būti taikoma kalbų skirtingumui lygiai taip pat, kaip ji taikoma kitiems skirtumams. Kadangi mažumų lingvistinės grupės turi atlaikyti daugumos lingvistinę asimiliaciją, universalios kalbos įvedimas padėtų išsaugoti mažumų kalbas, o tuo pačiu ir mažumų kultūrinį palikimą.¹³⁹

DU APREIŠKIMO ASPEKTAI

Svarbiausia bahajų mokymo sampratoje yra įvertinimas to vaidmens, kurį apreiškimas vaidina žmonijos istorijoje. Savo diskusijoje apie nuolatinio apreiškimo koncepciją Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá aiškina, kad kiekvienas apreiškimas turi dvejopą tikslą. Pirmiausia kiekvienas turi bendrą tikslą išplėsti mūsų supratimą apie Dievą ir Dievo Valią, taip pat ir mūsų supratimą apie kitus bei apie save pačius. Bet kiekvienas apreiškimas ateina nustatytu laiku ir nustatytoje socialinės evoliucijos vietoje tuo metu, kai žmonija susiduria su ypatingomis problemomis ir iškyla ypatingi poreikiai. Todėl kiekvieno apreiškimo antrasis tikslas yra pateikti žmonijai praktinius nurodymus ir žinias, būtinas iškilusiems sunkumams spręsti.

Vienintelis realus skirtumas tarp šių abiejų tikslų yra tai, kad pirmasis yra bendras, o antrasis specifinis. Pirmuoju atveju Apreiškimas kreipiasi į žmoniją tokiomis universaliomis temomis ir amžiniais gyvenimo klausimais, kaip kančia, gimimas, mirtis, baimė ir meilė. Ši patirtis sudaro kiekvieno žmogaus gyvenimo dalį, kokiais laikais ir kokioje vietoje jis begyventų. Antruoju atveju Apreiškimas kreipiasi į žmoniją, neperžengdamas to laiko ir vietos ribų.

Todėl tam, kad atitiktų kiekvieną naują amžių, kiekvieno apreiškimo nurodymai turi du aspektus: 1) universalųjį (arba amži-

naji); 2) socialinį (arba laikinąjį). ‘Abdu’l-Bahá abu šiuos aspektus religijoje aprašė taip:

“Dieviškosios religijos pateikia dvejopus nurodymus. Pirmiausia tuos, kurie sudaro pagrindinį, arba dvasinį, Dievo Žodžio mokymą. Tai tikėjimas į Dievą, dorybių, būdingų tobulam žmogui, ugdymas, pagirtina moralė, priėmimas laiminimų ir malonių, einančių iš dieviškojo spindėjimo - trumpai tariant, nurodymai, liečiantys moralės ir etikos karalystę. Tai yra fundamentalusis Dievo religijos aspektas, ir jis yra visų svarbiausias, nes Dievo pažinimas yra pagrindinis reikalavimas žmogui... Tai yra visų dieviškųjų religijų pagrindas, pati tikrovė, bendra visiems.

Antra, yra įstatymai ir priesakai, kurie yra laikini ir ne patys svarbiausi. Tai liečia žmonių veiklą ir santykius. Jie yra atsitiktiniai ir pavaldūs pasikeitimams, būdingiems tam laikui ir vietai. Tie priesakai nėra nei amžini, nei fundamentalūs... Atsitiktiniai, arba nepagrindiniai, įstatymai, kurie reguliuoja socialinių organų veiklą ir kasdieninius gyvenimo reikalus, yra kintami ir bus anuliuoti.”¹⁴⁰

Vienas iš pagrindinių konfliktų šaltinių tarp įvairių religinių sistemų yra nesugebėjimas atskirti šių apreiškimo aspektų. Kadangi socialiniai įstatymai kinta vystantis žmonijai, tikinčiuosius tai liūdna, nes tuos įstatymus jie laiko absoliučiai nekintamais. Pavyzdžiui, Jėzus pakeitė daugybę žydų įstatymų, kas labai nuliūdino ortodoksus Mozės sekėjus.

Kai kurie iš tų bahajų principų, kuriuos aptarėme ankstesnėse šio skyriaus dalyse, priklauso socialinių mokymų kategorijai. Pagal bahajų tikėjimą vienintelė svarbiausia mūsų amžiaus socialinė problema yra susiskaldymas. Tokie principai, kaip universalios pagalbinės kalbos įvedimas, yra praktinė priemonė, prisidedant prie pasaulio vienybės sukūrimo.

Tačiau vienybė yra meilės išraiška, tuo tarpu susiskaldymas yra tam tikra neapykantos forma. ‘Abdu’l-Bahá yra pasakęs, kad

meilė yra fundamentalus mokymas, duotas Dievo žmonijai, ir universalus principas, bendras visoms religijoms. Vadinasi, daugelis socialinių problemų, susijusių su žmonijos susiskaldymu, kyla, galutinai išanalizavus, dėl dvasingumo trūkumo. Todėl bahajai daugelį principų, kuriuos pateikė Bahá'u'lláh (pavyzdžiui, vyrų ir moterų lygybė), laiko tiek universalių dvasinių tiesų išraiška, tiek ir pagrindiniais faktoriais sprendžiant dabartines socialines problemas.

6. DIEVAS, JO APSIREIŠKIMAI IR ŽMOGUS

Remdamiesi ankstesnėje knygos dalyje pateikta diskusija apie bahajų mokymą, šioje dalyje mėginsime išsiaiškinti į Bahá'u'lláh mokymą apie didįjį klausimą, glūdinį visose religijose: kokį tikslą bahajų tikėjimas mato žmogaus egzistencijoje? Kokia tikroji žmogaus prigimtis ir koks religijos vaidmuo jo dvasios raidoje? Kas yra “gėris”, ir kas yra “blogis”? Kokia žmogaus atsakomybė prieš Dievą ir kokia dvasinė gyvenimo prasmė? Galiausiai, ką iš tikrųjų reiškia terminas “Dievo Apsireiškimai” ir kokį ryšį ši bahajų koncepcija turi su dieviškuoju apreiškimu, kuris gali būti pažįstamas iš kitų pagrindinių tikėjimų mokymo?

BAHAJŲ KONCEPCIJA APIE ŽMOGIŠKAJĄ PRIGIMTĮ

Daugelis žmonių pragyvena visą gyvenimą taip ir nesusimąstydami apie patį gyvenimą ar jo reikšmę. Jų gyvenimas gali būti pilnas veiklos. Jie gali būti vedę, turėti vaikų, būti verslininkais, mokslininkais ar muzikantais ir neturėti jokio supratimo apie tai, kodėl jie visa tai daro. Jų gyvenimas neturi bendro tikslo, suteikiančio prasmę atskiriems įvykiams, jie gali aiškiai nesuprasti savo prigimties ar identiškumo, kas iš tikro yra.

Bahá'u'lláh mokė, kad tik tikra religija gali suteikti tikslą žmogaus egzistencijai. Jei nebūtų Kūrėjo, jei žmogus paprasčiausiai būtų atsitiktinis termodinaminės sistemos produktas, ką daugelis šiaandiniame pasaulyje tvirtina, tai ir gyvenimo tikslo nebūtų. Kiekviena žmogiška būtybė būtų laikina materiali sąmoningo gyvūno egzistencija, kuri savo trumpame gyvenime tesiektų malonumų, kuo labiausiai vengdama skausmo ir kančios. Tik santykis su Kūrėju ir tas tikslas, kurį davė savo tvariniams Kūrėjas, suteikia žmogaus egzistencijai prasmę. Bahá'u'lláh šį Dievo suteiktą tikslą žmogui aprašo taip:

“Dievo tikslas kuriant žmogų buvo ir visada bus suteikti jam galią pažinti savo Kūrėją ir pajusti Jo buvimą. Ši nuostabiausia tikslą, ši aukščiausia uždavinį vienbalsiai patvirtina visos dangiškos Knygos bei Dievo atskleisti galingi Raštai.”¹⁴¹

Į gyvenimą reikia žiūrėti kaip į džiaugsmingą dvasinį atradimą ir augimą: pradinėse žemiškojo gyvenimo stadijose individas pergyvena švietimo ir mokslo periodą, kuriam pasisekus žmogus gauna pagrindines intelektines ir dvasines priemones, reikalingas nenutrūkstamam augimui. Kai suaugęs žmogus pasiekia fizinę brandą, jis pats tampa atsakingas už tolesnę savo pažangą, kuri dabar priklauso grynai nuo jo paties pastangų. Kasdieninėje kovoje už materialinę egzistenciją palengva gilėja supratimas apie dvasinius principus, kurie yra tikrovės pagrindas, ir tas supratimas efektyviau padeda suprasti savo ryšį su kitais žmonėmis, su Dievu. Po fizinės mirties individas toliau auga ir tobulėja dvasiniame pasaulyje, kuris yra didesnis už fizinį pasaulį, lygiai kaip fizinis pasaulis yra didesnis už tą pasaulį, kuriame gyvename būdami motinos iščiose.

Šis paskutinis pareiškimas grindžiamas bahajų koncepcija apie sielą ir gyvenimą po fizinės mirties. Pagal bahajų mokymą žmogaus esmė yra dvasinė. Be savo fizinio kūno kiekvienas žmogiškas sutvėrimas turi racionalią sielą, sukurtą Dievo. Ši siela yra nemateriali esybė, kuri nepriklauso nuo kūno. Kūnas yra tarsi variklis fiziniam pasaulyje. Individo siela pradeda egzistuoti kartu su fizinio kūno užuomazga ir egzistuoja toliau po fizinio kūno mirties. Siela (dar vadinama dvasia) individui yra jo asmenybės, esybės ir sąmonės sostas, arba vieta.

Sielos ir jos sugebėjimų evoliucija, arba vystymasis, yra pagrindinis žmogaus egzistencijos tikslas. Ši evoliucija vyksta Dievo link, o jos motyvuojanti galia yra Dievo pažinimas ir Jo meilė. Kai mes sužinome apie Dievą, mūsų meilė jam sustiprėja; o tai, savo ruožtu, leidžia mums pasiekti artimesnį bendravimą su sa-

vo Kūrėju. Be to, artėdami į Dievą, mes tobuliname savo charakterį, o mūsų veiksmuose vis labiau ir labiau atsispindi Dievo savybės ir požymiai.

Bahá'u'lláh mokė, kad šis sugebėjimas atspindėti Dievo savybes ir yra tikroji sielos realybė. Tai yra prasmė to, kad žmogus sukurtas “panašus į Dievą”. Dieviškosios savybės nėra sielos išorė. Jos yra joje, kaip gėlės spalva, kvapas ir gyvybingumas glūdi jau sėkloje. Tereikia jas ugdyti. Bahá'u'lláh žodžiais tariant:

“Pačioje kiekvieno tvarinio tikrovėje Jis (Dievas) uždegė vieno Savo vardo, kuris priima šlovę, teikiamą vienos iš Jo savybių šviesą. Tačiau į žmogaus tikrovę Jis nukreipė visų Savo vardų ir savybių šviesą, ir tai yra Jo Paties atspindys. Iš visų tvarinių, tik žmogų išskyrė Savo malone, Savo amžinu dosnumu.”¹⁴²

Bahajų raštai kalba apie laipsnišką individo sielos evoliuciją, arba vystymąsi, kaip apie “dvasinę pažangą”. Dvasinė pažanga reiškia, kad individas susiformuoja sugebėjimus, įgalinančius veikti pagal Dievo Valią ir rodyti Dievo požymius ir dvasią santykiuose su savimi bei kitais žmonėmis. Bahá'u'lláh moko, kad vienintelė tikra ir nesibaigianti žmogaus laimė glūdi siekime tobulėti dvasiškai.

Žmogus, pajutęs savo dvasinę prigimtį ir tvirtai siekiantis tobulėti dvasiškai, Bahá'u'lláh vadinamas “ieškančiuoju”. Bahá'u'lláh aprašė kai kuriuos tikro ieškančiojo bruožus:

“Ieškantysis visais laikais privalo pasitikėti Dievu, turi atsidėti visų Žemės tautų, turi atsiriboti nuo Žemės dulkių ir atsiduoti Tam, Kuris yra Viešpačių Viešpats. Jis niekada neturi siekti iškilti virš kitų, turi iš savo širdies išvalyti visus pasididžiavimo pėdsakus ir tuščių puikybę, turi būti konkretus ir nuolankus, tylus ir tuščiai neplepėti. Nes liežuvis yra rusenanti ugnis, o kalba - mirtinas nuodas. Materiali ugnis suryja kūną, o liežuvio ugnis - ir širdį, ir sielą. Pirmoji trunka tik tam tikrą laiką, o pastaroji veikia šimtmetį.

Liežuvavimą ieškantysis turėtų laikyti sunkia klaida ir būti nuo jo atokiai, nes liežuvavimas užgesina širdies šviesą, sunaikina sielos gyvybę. Jis turi pasitenkinti mažu ir išsilaisvinti nuo nepadorių troškimų. Jis turi branginti draugystę tų, kurie atsisako pasaulio ir kurie laiko nuopelnu, jei kas vengia pagyrų ir malonumų ieškančių žmonių. Kiekvienos dienos aušroje jis turi bendrauti su Dievu ir visa siela kreiptis į savo Numylėtąjį... Jis neturi linkėti kitiems to, ko nelinkėtų pats sau, nei žadėti to, ko negali įvykdyti... Jis turi atleisti nuodėmingajam ir neniekinti žemai puolusiojo, nes nė vienas nežino savo galo. Kaip dažnai klystantysis supranta tikėjimo esmę ir įkvėpęs nemirtingumo vėjo išskrenda į aukštybių Karalystę! O kaip dažnai atsidavęs tikintysis atsiskiriant sielai taip pasikeičia, kad puola į žeminančias liepsnas.

Mes atskleidžiame šias įtikinamas ir svarias ištarmes tam, kad ieškantysis tvirtai žinotų, jog visa praeina, išskyrus Dievą, ir visa yra neverta, išskyrus Tą, Kuris yra visų šlovinamas Objektas.

Šie požymiai yra tarp išaukštintųjų ir sudaro dvasingųjų atpažinimo ženklus...Kai visko atsisakęs nuoširdus kelio ieškotojas įvykdo šias pagrindines sąlygas, tada, ir tik tada jį galima vadinti tikru ieškotoju.¹⁴³

Bahá'u'lláh aiškina, kad pagrindinis, dvasinis religijos vaidmuo yra padėti žmogui suprasti savo prigimtį ir Dievo Valią bei jos tikslą. Dvasinis mokymas, kurį Dievas siunčia žmogui per Apreiškėjus, padeda mums suvokti dvasinę gyvenimo dinamiką. Šie principai leidžia mums suprasti egzistencijos įstatymus. Dar daugiau, jau pačios pastangos laikytis Apsireiškimų mokymo padeda mums ugdyti dvasinius sugebėjimus. Pavyzdžiui, jei žmogus stengiasi atskratyti prietarų ir išankstinio nusistatymo, kaip to reikalauja Bahá'u'lláh mokymas, tai dėl to jis ima labiau pažinti ir pamilti žmones, o tai, savo ruožtu, kiekvienam padeda geriau pragyventi savo gyvenimą.

Bahá'u'lláh pabrėžia, kad be Apreiškimų nuolat pateikiamų Dievo įstatymo ir mokymo mes negalėtume augti ir tobulėti dvasiškai. Dvasinė gyvenimo prasmė mums liktų paslėpta, nors ir kaip stengtumėmės tai atskleisti. Štai kodėl atskleistą religiją bahajai laiko vieninteliu raktu sėkmingam dvasiniam gyvenimui pasiekti.

Kalbėdamas apie Apsireiškimus ir jų įtaką dvasiniam žmonių tobulėjimui, Bahá'u'lláh sako:

“Tiesos Saulės mokymo dėka (t. y. Apreiškimo dėka) kiekvienas žmogus sieks pažangos ir tobulės, kol pasieks tokį lygį, kai visos jo įgimtos galios pasireišk ir parodys jo tikrąją prigimtį esmę. Kaip tik toks buvo tikslas kiekviename amžiuje ir laikotarpyje pasirodančių Dievo Pranašų ir Jo Išrinktųjų, kurie turėjo tokią jėgą, kaip ir Dievas, ir galią, kurią tik Amžinybė gali parodyti.”¹⁴⁴

Kadangi religija turi socialinį matą, bahajai jaučia, kad ilgalaikis atitolimas nuo pasaulietiško reikalų arba kontaktų su visuomene nutraukimas nebūtinai padeda dvasiniam augimui (nors trumpalaikis atitolimas kartais gali būti tinkamas ir sveikas dalykas). Kadangi mes esame visuomenės nariai, didžiausią pažangą galime pasiekti gyvendami su visais bendrą gyvenimą. Iš tikrųjų glaudus ryšys su kitais žmonėmis meilingo tarnavimo dvasia ir bendraujant yra pagrindinė sąlyga dvasinio tobulėjimo procese.

Bahá'u'lláh Dievo tikslą žmoguje regi dviem religijos aspektais: dvasiniu ir socialiniu.

“Dievo tikslas, siunčiant žmonėms Savo Pranašus, yra dvejetainis. Pirmasis tikslas yra išvaduoti žmogaus vaikus iš nežinojimo tamsos ir vesti juos į tikro supratimo šviesą. Antrasis tikslas yra užtikrinti taiką ir ramybę žmonijai bei nurodyti, koku būdu to pasiekti.”¹⁴⁵

Kitaip tariant, teisingo vadovavimo žmonijos socialinei raidai išraiška turėtų būti kolektyvinis dvasinis tobulėjimas:

“Visi žmonės buvo sukurti tam, kad dalyvautų nuolatiniame civilizacijos vystymesi. Visagalis man liudijo: laukinių gyvulių elgesys žmogui nepritinka. Žmogui pritinka kantrumas, gailestingumas, užuojauta ir švelnumas visiems Žemės žmonėms ir giminėms.”¹⁴⁶

Kalbėdamas apie žmogaus sielą, arba dvasią, ir jos santykį su kūnu, Bahá'u'lláh aiškina:

“Žinok, kad žmogaus siela yra išaukštinta ir nepriklauso nuo kūno ar proto silpnumo. Jei sergantis žmogus yra silpnas, taip yra dėl kliūčių, kurios įsiterpia tarp žmogaus sielos ir kūno, o pati siela išlieka nepakitusi, nors kūnui ir reikia gydymo... Tačiau kai ji palieka kūną, parodo tokią pranašumą ir tokią įtaką, kuriai neprilygsta jokia žemiška jėga...Pagalvokit apie Saulę, kurią užstojo debesys. Stebėkite, ir jums pasirodys, kad jos spindesys dinga, tačiau iš tikrųjų tos šviesos šaltinis lieka nepakitęs. Žmogaus sielą reikėtų lyginti su Saule, o visi žemiškieji dalykai prilygsta jo kūnui. Tol, kol jokia išorinė kliūtis nestoja tarp jų, kūnas, būdamas vientisas, pastoviai atspindi sielos švytėjimą ir yra palaikomas jos galios. Tačiau kai tik šydas juos atskiria, atrodo, jog švytėjimas silpnėja... Žmogaus siela yra ta Saulė, kuri apšviečia kūną ir jį palaiko, ir tokia turi likti...”¹⁴⁷

Siela ne tik kad tęsia savo gyvenimą po žmogaus kūno fizinės mirties, bet ir iš tikrųjų yra nemirtinga. Bahá'u'lláh rašo:

“Tu turi žinoti tiesą - siela, atsiskyrusi nuo kūno toliau tobulės, kol pasieks Dievą būdama tokios būklės ir būsenos, kurių negali pakeisti nei amžiai ir šimtmečiai, nei pasikeitimai ar šio pasaulio ypatybės. Ji gyvuos tol, kol gyvuos Dievo Karalystė, Jo valdžia, Jo viešpatija ir galia.”¹⁴⁸

Komentuodamas racionalios sielos nemirtingumą, 'Abdu'l-Bahá aiškina, kad kiekvienas tvarinys, sukurtas iš elementų, yra pavaldus irimui:

“Siela nėra sudaryta iš elementų, ji nėra sudaryta iš daugelio atomų, ji yra vientisa nedaloma substancija ir todėl amžina. Ji visiškai nepriklauso fiziniams tvariniams, todėl ji yra nemirtinga!”¹⁴⁹

Bahá'u'lláh moko, kad žmogus neturi jokios egzistencijos prieš savo gyvenimą čia, Žemėje. Taip pat ir jo siela neatgimsta keletą kartų skirtinguose kūnuose. Tačiau jis aiškina, kad sielos evoliucija vyksta Dievo linkui ir visada tolsta nuo materialiojo pasaulio. Žmogiškoji būtybė devynis mėnesius praleidžia iščiose ruošdamasi įžengti į šį fizinį gyvenimą. Per tą devynių mėnesių periodą gemalas įgauti fizinį pavidalą (pavyzdžiui, akis, galūnes ir t. t.), būtiną šio pasaulio egzistencijai. Panašiai ir šis fizinis pasaulis primena iščias, kaip pasiruošimą įžengti į dvasinį pasaulį. Mūsų laikas čia yra pasiruošimo periodas, per kurį turime įgyti dvasios ir intelekto savybes, būtinas gyvenimui kitame pasaulyje.

Esminis skirtumas yra tas, kad fizinė raida motinos iščiose yra nesąmoninga, tuo tarpu dvasinis ir intelektualinis tobulėjimas šiame pasaulyje priklauso grynai nuo sąmoningų individo pastangų:

“Neprilygstamasis Kūrėjas visus žmones sutvėrė iš tos pačios medžiagos ir išaukštino jų būseną prieš kitus Jo tvarinius. Todėl sėkmė ar nesėkmė, pasiekimai ar praradimai turi priklausyti nuo paties žmogaus pastangų. Kuo labiau jis stengiasi, tuo didesnė pažanga.”¹⁵⁰

Bahajų raštuose dažnai kalbama apie Dievo malones ar gailėstingumą žmonijai, kartu paaiškinama, kad visada būtinas tinkamas žmogaus atsakas į Dievo malonę ir gailėstingumą, ir jis turi persunkti visą žmogaus sielą bei viską jame pakeisti:

“Nesvarbu, kokio masto yra Dievo gailėstingumas, tačiau, jei jis paties žmogaus nepalaikomas, nepapildomas sąmoningomis žmogaus pastangomis, jo poveikis nebus pilnas ir nesuteiks tikro bei laukto pranašumo.”¹⁵¹ Taigi, pagal bahajų koncepciją išsigel-

bėjimas nėra vienos krypties Dievo dovana mums; tai daugiau dialogas, bendradarbiavimo sutartis, kurią suteikė Dievas, todėl žmogus turi joje aktyviai ir protingai dalyvauti.

Kadangi žmogaus prigimties esmė yra dvasinė, jo pagrindinės savybės atspindi sielos savybes. Kitaip tariant, žmogaus asmenybė, žmogaus pagrindiniai intelekto ir dvasios požymiai kyla iš sielos, kuri trumpame jo žemiškame gyvenime reiškiasi kūno dėka. Kai kurie požymiai, kuriuos Bahá'u'lláh pavadino sielos savybėmis, yra šie:

- 1) protas, kuris atspindi racionalios minties sugebėjimus ir intelektualinę veiklą;
- 2) valia, kuri atspindi sugebėjimą veikti savarankiškai;
- 3) "širdis", arba sugebėjimas sąmoningai, kryptingai ir pasiaukojančiai mylėti (kartais tai vadinama altruizmu).

Tos unikalios savybės priskirtinos tik žmogaus biologinei rūšiai. Gyvūnai ir kitos gyvybės formos racionalios sielos neturi. Gyvūnų gyvenimui būdinga tam tikra proto ir emocijų forma, tačiau jame nėra žmogiškojo sąmoningumo ar savęs suvokimo. Gyvūnas elgtis vienaip ar kitaip verčia instinktai, sudarantys dalį jų fizinės sandaros, tačiau jiems nebūdingos sąmoningos mintys, racionalūs ieškojimai ar valia, būdingi žmogui. Gyvūnas neturi sąmoningo savo egzistencijos prasmės pajautimo.

Tačiau bahajų tikėjimas aiškiai moko, kad fiziškai žmonių rasė nuolat vystėsi, pereinama iš žemesnių į aukštesnes formas, kol galiausiai pasiekė savo dabartinės žmogiškosios formos brandą. Žemė buvo žmonių rasės, kur ji formavosi, gimtinė lygiai kaip motinos iščios yra gimtinė žmogiškosios individo esybės formavimuisi. 'Abdu'l-Bahá žodžiais tariant:

"... žmogus, pradėjęs savo egzistenciją ir būdamas Žemės iščiose, kaip embrionas motinos iščiose, palaipsniui augo ir vystėsi, pereinamas iš vienos formos į kitą, iš vieno pavidalo į kitą, kol pasiro-

dė visoje savo grožybėje ir tobulybėje - stiprus ir galingas. Tai visiškai tikra, kad pradžioje jis neturėjo to grožio, gracijos ir elegancijos ir kad tik palaipsniui jis įgijo šį pavidalą, šią formą, šį grožį ir šią graciją.”¹⁵²

Tačiau ‘Abdu’l-Bahá pabrėžė, kad ilgame savo evoliucijos procese žmonių rasė visada buvo biologinė rūšis, ryškiai besiskirianti nuo kitų gyvūnijos biologinių rūšių:

“... embrionas pereina įvairias stadijas ir pasiekia įvairaus laipsnio pokyčius... kol pasirodo proto ir brandos pažymiai. Tokiu pat būdu žmogaus egzistencija šioje Žemėje nuo pradžios, iki kol pasiekia tokią stadiją, formą ir būvį, per ilgą laiką pereina daugybę stadijų... Tačiau ir nuo pat savo egzistencijos pradžios žmogus yra atskira biologinė rūšis. Taip ir žmogaus embrionas motinos iščiose kinta ir pereina iš vienos stadijos į kitą, iš vienos formos į kitą, kol pasiekia savo didžiausią grožį bei tobulybę. Bet ir būdamas motinos iščiose, ir tebeturėdamas keistą formą, visiškai kitokią nei dabartinė jo forma bei figūra, jis yra aukštesnės biologinės rūšies embrionas, o ne gyvūno; jo biologinės rūšies ir esmės neveikia jokie pokyčiai.”¹⁵³

Vadinasi, netgi būdamas žemesnės fizinės egzistencijos formos, kuri primena kai kuriuos gyvūnus, žmogus yra ryškiai aukštesnė biologinė rūšis, be to, besiskirianti jai būdinga nematerialia siela, kuri, kaip jau aiškinome, yra unikali žmogaus savybė.

Tačiau žmogaus fizinį kūną sudaro elementai, ir jis funkcionuoja pagal tuos pačius fiziologinius principus kaip ir kiti gyvūnai. Mūsų žemiškojo gyvenimo metu mus veikia beveik tokie patys fiziniai troškimai bei kančios kaip ir gyvūnus: alkis, seksualiniai troškimai, baimė, skausmas, pyktis, fizinės ir dvasinės negalios ir panašiai. Tai mummyse sukelia kūrybinę įtampą: mūsų fiziniai poreikiai ir troškimai kartais mus verčia elgtis gyvuliškai, tuo tarpu dvasinė prigimtis siekia visiškai kitokių tikslų. Bahá’u’lláh aiškina, kad ko-

va, siekiant valdyti fizinius troškimus ir nukreipti juos kūrybine linkme, yra būtina žmogaus augimo proceso dalis. Tik derindami savo dvasinę ir fizine prigimtį galime pasiekti tobulumo.

Jei nesistengsime, kad mūsų fizinės galimybės atitiktų dvasines, mus gali užvaldyti fizinės aistros. Galime tapti vieno ar kito savo polinkio vergu, dėl ko prarasime dideles galimybes veikti pagal savo dvasinę prigimtį. Pavyzdžiui, žmogus, tapęs narkomanu ar alkoholiku, iš tikrųjų nebegali tobulinti savo dvasinių savybių, kol neišsigydys. Panašiai ir siekimas vien materialinių gėrybių gali atimti žmogui visą energiją ir laiką, kurio nebelieka ugdyti pagrindinei, dvasinei prigimčiai.

Priešingai daugumai kitų religijų doktrinų ir filosofijų, bahajų tikėjimas nemoko, kad žmogaus fiziniai troškimai yra “nedori” ar “blogi”. Visa Dievo kūryboje laikoma iš esmės gera. Iš tikrųjų jau pats žmogaus kūnas ir jo fizinės savybės turi būti tikra varomoji jėga sielai tobulėti. Kai visą kūno energiją pamažu ima valdyti siela, ji tampa priemone, išreiškiančia dvasinės savybes. Tik nevaldomos fizinės aistros tampa blogio priežastimi ir sutrikdo dvasinį augimą.

Pavyzdžiui, žmogaus seksualinė aistra laikoma Dievo dovana. Jos valdoma išraiška yra įteisinti vedybiniai ryšiai, kurie gali būti galingos dvasinės meilės pobūdžio. Tačiau ta pati seksualinė aistra, nukreipta neteisinga linkme, gali sąlygoti ydingus, bevaisius ir netgi griaunančius veiksmus.

Kadangi kūnas yra racionaliosios sielos varomoji jėga šiame žemiškame gyvenime, svarbu jį palaikyti ir juo rūpintis. Bahá'u'lláh labai smerkia bet kokios formos asketizmą ir visišką savęs išsižadėjimą. Jis pabrėžia sveiką drausmę. Todėl bahajų raštuose yra daugybė praktinių įstatymų, liečiančių žmogaus kūno priežiūrą: teisinga mityba, reguliarus prausimasis ir pan. Viso to pagrindas, kaip ir kitais bahajų tikėjimo aspektais, yra saikas: dalykai, kurie

būna naudingi, jei vartojami saikingai, tampa žalingi, jei saiko nesilaikoma.

Bahajų raštuose aiškiai pripažįstama, kad tam tikri fiziniai faktoriai, nepriklausantys nuo asmens valios, pavyzdžiui, genetiniai susirgimai ar maisto trūkumas vaikystėje, gali turėti lemiamos reikšmės žmogaus vystymuisi šiame žemiškajame gyvenime. Tačiau tokia materialinė įtaka nebūna nuolatinė ir pati savaime ji negali pakenkti sielai. Daugiausia, ką ji gali - tai laikinai sutrikdyti dvasinio augimo procesą, ir netgi tai galima ištaisyti tolesnio spartesnio vystymosi dėka. Iš tikrųjų bahajų raštuose aiškinama, kad būtent tais atvejais, kai žmogus užsispyręs ir drąsiai kovoja su fizinėmis, emocinėmis ir proto negandomis, vyksta intensyviausias dvasinis augimas, o ir pats žmogus neturi į tuos sunkumus žiūrėti su panieka, nes juk jie galiausiai jam ir padėjo augti dvasiškai. Vadinas, pripažinimas, kad fizinė būklė gali laikinai ir kartais smarkiai paveikti dvasinio augimo procesą, toli gražu nėra įsitikinimas, kaip daugelis filosofų materialistų įrodinėja, kad mes visiškai priklausomi nuo tam tikro genetinių ir aplinkos fizinių faktorių derinio:

“... judėjimas yra visos egzistencijos pagrindas. Visi materialūs dalykai vystosi iki tam tikros ribos, paskui prasideda irimas. Tai įstatymas, kuris valdo visus fizinius tvarinius... Tačiau žmogaus sielos irimas nepaliečia. Jos vienintelis judėjimas vyksta tobulėjimo linkme; sielos judėjimą sudaro tik augimas ir pažanga...

Mirtingųjų pasaulis yra prieštaravimų, priešingybių pasaulis; judėjimas yra priverstinis dalykas, viskas juda arba pirmyn, arba atgal. Dvasios karalystėje judėjimas atgal neįmanomas, visas judėjimas vyksta tobulybės link.”¹⁵⁴

Keletą kartų bahajų raštuose minimas augimas kovos ir kančių dėka. Nors daugelį mūsų kančių sukelia nerūpestingas gyvenimo, kurį galima sutvarkyti, būdas, tačiau augimo procese tam tikra kančių dozė būtina. Iš tiesų visiškai suprantama, kad kančios ir pasiaukojimas yra pagrindiniai komponentai siekiant materialinės ar

intelektualinės sėkmės. Todėl mūsų neturėtų stebinti tai, kad dar svarbesnis siekis augti dvasiškai negalimas be tų pačių elementų:

“Viskas šiame pasaulyje svarbu, reikalauja viso siekiančiojo dėmesio. Tas, kuris ko nors siekia, turi nugalėti sunkumus ir trukdymus, kol pasiekia tikslą ir sėkmę. Taip yra šiame pasaulyje. Koks aukštas yra tas tikslas, kurį puoselėja Susiėjimas Aukštybėse.”¹⁵⁵

Taip mes prieiname prie bahajų koncepcijos apie gėrio ir blogio santykį žmoguje. ‘Abdu’l-Bahá rašo taip:

“Žmoguje nieko nėra blogo, jame viskas yra gėris. Kai kurie požymiai ir prigimties savybės kai kuriuose žmonėse atrodo peiktinos, tačiau tikrovėje taip nėra. Pavyzdžiui, tik pradėjęs gyventi, kūdikis yra godus, piktas ir nekantrus. Tada galima sakyti, kad gėris ir blogis yra žmogaus prigimtyje, ir tai prieštarauja grynajam gėriui prigimtyje ir tvarinyje. Atsakydami į tai teigiame, kad godumas, kuris reiškia prašymą ko nors daugiau, yra pagirtina savybė, jei ji tinkamai panaudojama. Todėl, jei žmogus yra godus mokslo ir žinių arba godžiai siekia tapti užjaučiančiu, dosniu ir teisingu, tai yra pagirtina. Jei jis savo pyktį ir įniršį nukreipia prieš kraujo ištroškusius tironus, kurie panašūs į pasiutusius žvėris, yra labai pagirtina; tačiau jei tų savybių teisingai nepanaudoja, jos tampa peiktinomis... Tai liečia visas žmogaus savybes, kurios sudaro visą jo gyvenimo kapitalą; jei jos naudojamos ir rodomos neleistinu būdu, tada jos tampa peiktinomis. Todėl aišku, kad tvarinys yra grynas gėris.”¹⁵⁶

Todėl bahajų tikėjimas atmeta koncepciją apie “įgimtą nuodėmę” arba panašią doktriną, įrodinėjančią, kad žmogus yra blogis savo esme arba turi savyje blogio sėklą iš prigimties. Visos galios ir savybės mumyse yra duotos Dievo ir todėl naudingos mūsų augimui. Tokiu pat būdu bahajų mokymas neigia Šėtono egzistenciją, arba velnią, arba “blogio jėgą”. Aiškinama, kad blogis yra gėrio nebuvimas; tamsa yra šviesos nebuvimas; šaltis yra šilumos nebuvimas.¹⁵⁷

Kaip tikra, kad Saulė yra visos gyvybės šaltinis Saulės sistemoje, taip pat tikra, jog tėra viena jėga ar galia šioje visatoje - tai jėga, kurią mes vadiname Dievu.

Tačiau jei žmogus Dievo duotos laisvos valios dėka nusigręžia nuo šios galios ar nesistengia ugdyti savo dvasinių savybių, rezultatas bus netobulumas. Tiek individe, tiek ir visuomenėje išliks vadinamosios "juodos skylės". Tos juodos skylės - tai netobulumas, o 'Abdu'l-Bahá sakė, kad "blogis yra netobulumas".

Jei tigras suplėšo ir suėda kitą gyvūną, tai nėra blogis, nes tai yra tigro įgimto išlikimo instinkto išraiška. Tačiau jei žmogus nužudo ir suėda kitą žmogišką būtybę, toks poelgis laikomas blogiu, nes žmogus yra mąstanti būtybė ir gali pasielgti kitaip. Toks poelgis nėra jo tikrosios prigimties išraiška.

Kadangi tam tikra prasme mes esame netobulos būtybės, mums būdingi tam tikri įgimti poreikiai, kuriuos turime tenkinti. Tie poreikiai iš dalies yra fiziniai ir apčiuopiami, tačiau iš dalies ir dvasiniai, todėl neapčiuopiami. Tai Dievas mus sutvėrė tokius ir suteikė mums tokią padėtį. Kadangi Dievas mus tikrai myli, jis suteikė galią mums natūraliai patenkinti visus savo poreikius. Tačiau jei mes per savo nežinojimą ar sąmoningai mesdami iššūkį mėginame kai kuriuos savo poreikius tenkinti nenatūraliai ar nesveiku būdu, tada galime iškraipyti tikrąją savo prigimtį ir sukelti savyje naujus poreikius, kurių patenkinti normaliai neįmanoma.

"...sugebėjimai būna dvejopi: natūralūs ir įgyti. Pirmieji yra Dievo kūrinys ir yra grynas gėris - Dievo tvariniuose blogio nėra; tačiau įgytas sugebėjimas gali tapti blogio atsiradimo priežastimi. Pavyzdžiui, Dievas visus žmones sukūrė tokiu būdu ir suteikė jiems tokią sandarą ir ypatybes, kad jiems naudingi cukrus ir medus, o nuodai jiems kenkia ir juos naikina. Ši prigimtis ir ši sandara yra įgimtos, ir Dievas tuo pačiu apdovanojo visą žmoniją. Tačiau žmogus ima prie nuodų priprasti, jei vartoja juos po truputį kasdien. o

pamažu didindamas dozę pasiekia tokią stadiją, kad be kasdienės opiumo dozės nebegali gyventi. Tokiu būdu natūralios savybės visiškai iškraipomos. Pažiūrėkite, kaip galima pakeisti įgimtas savybes ir kūną, kol galiausiai įvairių įpročių ir treniruočių dėka jie visiškai pasikeičia. Ydingų žmonių niekas nepeikia dėl jų įgimtų savybių ir prigimties, juos kritikuoja dėl įgytų savybių ir iškreiptos prigimties.”¹⁵⁸

Bahá'u'lláh sakė, kad išdidumas, arba galvojimas tik apie save, yra vienas iš didžiausių dvasinio augimo kliuvinių. Išdidumas - tai perdėtas savo svarbos visatoje jausmas, kai žmogui atrodo, jog jis yra viršesnis už kitus. Išdidžiam asmeniui atrodo, jog jis turi absoliučiai kontroliuoti savo gyvenimą ir jo aplinkybes, jis siekia vadovauti kitiems, nes tokia galia padeda jam palaikyti šią iliuziją. Todėl išdidumas yra kliuvinys. Jis yra kliuvinys dvasiniam augimui, nes išdidaus asmens viltys turi pildytis be galo, kad įrodytų jo tuščią ir iliuzorinę savęs patvirtinimo koncepciją.

Kitaip tariant, bahajų moralės ir etikos supratimo raktas slypi bahajų dvasinio augimo koncepcijoje: visa tai, kas skatina dvasinį augimą, yra gėris, o tai, kas dvasiniam augimui trukdo, yra blogis. Bahajų požiūriu, atskirti “gėrį” nuo “blogio” (arba “teisinga” nuo “neteisinga”) reiškia pasiekti tokį savęs pažinimą, kad galėtume spręsti, kas skatina mūsų dvasinį augimą, o kas ne.¹⁵⁹ O toks pažinimas pasiekiamas tik Apsireiškimų mokymo dėka.

Bahá'u'lláh nuolat pabrėžia, kad tik atskleista religija gali mus išgelbėti nuo netobulybės. Dėl to Dievas ir siuntė savo Apsireikšimus, kad parodytų mums kelią į dvasinį tobulėjimą ir paliestų mūsų širdis Dievo meilės dvasia, nes mes sugebame pajusti savo tikrąją galią ir parodyti savo buvimą vienybėje su Dievu. Tai ir yra tas “išsigelbėjimas”, kurį suteikia religija. Ji neišgelbsti mūsų nuo “įgimtos nuodėmės”, kažkokios dėmės, neapsaugo ir nuo išorės blogio galios, arba velnio. Vietoj to ji išvaduoja mus nuo žemėsiosios prigimties, iš tos nelaimės, kur klesti asmeninis nusivylis-

mas ir iš kur kyla pavojinga socialinė destrukcija, ji parodo mums kelią į galią, į džiaugsmą teikiančią laimę.

Iš tikrųjų pagrindinė priežastis, kad nelaimės ir baisūs socialiniai konfliktai bei šiandieninio gyvenimo krizės taip paplitę, yra ta, kad žmonija nusigręžė nuo tikrosios religijos ir dvasinių principų. Bahajai tiki, kad vienintelis išsigelbėjimas visais amžiais yra atsigręžimas į Dievą, Jo tos dienos Apsireiškimo priėmimas ir sekimas jo mokymu. Bahá'u'lláh pabrėžė, kad giliai suprasdami savo egzistencijos esmę neišvengiamai prieisime prie išvados ir turėsime pripažinti, jog mums niekas nepriklauso, kalbant absoliučiais terminais. Viskas, ką turime - savo fizinį kūną ir savo racionalią sielą - gauta iš mūsų Sutvėrėjo. Kadangi Dievas mums davė tiek daug savo laisva valia, mes, savo ruožtu, turime pareigą Dievui.

“Pirmoji priedermė, prisakyta Dievo Jo tarnams, yra atpažinti Tą, Kuris yra Dievo Apreiškimo dienos versmė ir Jo įsakymų ištaka, Kuris atstovauja Dievybę tiek Jo Tikėjimo Viešpatijos, tiek kūrinijos pasauly (t. y. Apsireiškimas)... Kiekvienam, siekiančiam šio paties tauriausio būvio, šios nepaprastos šlovės aukštumų, pridera laikytis kiekvieno įsakymo To, Kuris yra pasaulio Troškimas. Šios dvi pareigos yra neatskiriamos. Nė viena iš jų nėra įmanoma be kitos.”¹⁶⁰

Kitame skyriuje Bahá'u'lláh priminė savo sekėjams, kad tos pareigos, kurias Dievas mums skyrė, yra tik mūsų pačių naudai: pačiam Dievui nereikalingos nei mūsų maldos, nei atsidavimas, nes Dievas yra visiškai savarankiškas ir nepriklausomas nuo visų savo tvarinių. Todėl mes galime būti tikri, kad viskas, ką Dievas daro, yra tobulai pagrįsta Jo tyra meile mums. Nėra jokio “suinteresuotumo” iš Dievo pusės:

“Tą pareigą, kurią Tu (Dieve) skyrei Savo tarnams, kad iki begalybės aukštintų Tavo didybę ir šlovę, tėra Tavo malonės jiems ženklas, jog kiekvienas gali pasiekti tą padėtį, kuri yra įgimta pa-

čiai jų esmei, tą padėti, kuri leidžia jiems pažinti pačius save.”¹⁶¹

Apibendrinant reikia pasakyti, kad mūsų gyvenimo Žemėje dvasinė prasmė yra suteikti galimybę mums mokytis; mūsų gyvenimas yra augimo periodas, kurio metu mes visą dėmesį skiriame savo vidinių dvasinių ir intelektualinių sugebėjimų ugdymui. Kadangi tie sugebėjimai yra mūsų nemirtingos sielos savybės, jie yra amžini, ir mes turime iš visų jėgų stengtis juos išstobulinti. Bet tokios pastangos yra vertos, kadangi siela yra vienintelė mūsų dalis, kuri išlieka. Visa, kas skatina mūsų dvasinį augimą, yra gėris, o tai, kas trukdo, yra blogis.

Dievas siuntė Apsireiškimus, kad jie mus mokytų tikrųjų principų, kurie valdo mūsų dvasinę prigimtį. Tam, kad augimas būtų sėkmingas, mes turime atsigrežti į atskleistą religiją ir priimti Apsireiškimų mokymą. Tokio augimo proceso rezultatas yra tai, kad individas sugeba visapusiškiau atspindėti Dievo savybes ir priartėti prie Jo. Tuo pat metu teisingai taikomi socialiniai principai, kuriuos pateikia Apsireiškimai, padeda sukurti tokią socialinę aplinką, kuri palankiai veikia dvasinio augimo procesą. Tokios socialinės aplinkos sukūrimas dvasiniu požiūriu yra tikrasis visuomenės tikslas.

Bahá'u'lláh nustatė žmogui aukščiausią moralės standartą ir ragino visomis išgalėmis jo siekti. Kadangi Dievas suteikė mums laisvą valią, giliai išanalizavus aišku, kad mes atsakome už savo veiksmus prieš Dievą. Dievas yra teisingas ir nė iš vieno nereikalauja to, ko jis nesugeba. Dievas yra ir gailestingas, tad visada atleis kiekvienai sielai, kuri tikrai gailisi dėl praeities nusizengimų ir klaidų.

Poetinėje dalyje Bahá'u'lláh aprašė aukštos moralės žmogaus elgesį ir ragino savo sekėjus gyventi taip:

“Būk dosnus savo turte ir dėkingas neturte. Būk vertas savo kaimyno pasitikėjimo ir žvelk į jį giedriu ir draugišku veidu. Būk brangenybė neturtėliui, patarėjas turtuoliui. Atsiliepk į pagalbos

šauksmą, šventai laikykis savo pažado. Būk teisingas priimdamas sprendimą ir atsargus kalboje. Nebūk neteisingas nė vienam žmogui ir rodyk nuolankumą visiems žmonėms. Būk kaip žibintas tiems, kurie vaikšto tamsoje, džiaugsmas liūdintiems, šaltinis trokštantiems, rojus nusiminusiems, parama ir gynėjas priešpaudos aukoms. Tegu dorumas ir teisingumas žymi visą tavo elgesį. Būk namai klajokliui, paguoda kenčiančiam, galingas bokštas bėgliams. Būk akys aklajam, ir kelią rodanti šviesa klystančiam. Būk papuošalas teisingumo veide, karūna ant kaktos skaistybei, teisingumo šventovės ramstis, gyvybės dvasia žmonijos kūnui, teisingumo angelų vėliava, šviesa dorybių horizonte, rasa žmogaus širdies dirvai, arka virš žinių vandenyno, Saulė malonių rojuje, perlas išminties karūnoje, skaisti šviesa tavo kartos dangaus skliaute, nuolankumo medžio vaisius.¹⁶²

APSIREIŠKIMAI

Kaip jau pažymėjome, bahajų mokyje rašoma, kad visais laikais žmonijos raidos varomoji jėga yra Apsireiškimų, arba Dievo Pranašų, atėjimas. Vargu ar galima prieštarauti, kad žmonijos istoriją stipriai veikia pasaulio didžiųjų religijų įkūrėjai. Didžiulė Jėzaus Kristaus, Budos, Mozės arba Mahometo įtaka pasauliui matoma ne tik kultūros formose ir vertybių sistemose, kurios kyla jų darbų bei mokymų dėka, bet taip pat atsispindi ir tame pėdsake, kurį žmonijai paliko jų gyvenimo pavyzdys. Netgi tie, kurie nebuvo nei tikinčiasiais, nei sekėjais, pripažino didžiulę šių asmenybių įtaką žmogaus asmeniniame ir kolektyviniame gyvenime.

Pagrindinių religijų įkūrėjų ypatingos įtakos pasireiškimas žmonijos istorijoje iškelia filosofinį klausimą apie jų tikrąją prigimtį. Tai visų prieštaringiausias klausimas religijos filosofijoje, į kurį pateikiami patys įvairiausi atsakymai. Religijų įkūrėjai buvo laikomi filosofais arba didžiais mąstytojais, kurie, galbūt, nuėjo toliau ir nagrinėjo išmintingiau nei kiti jų amžiaus filosofai. Kita vertus, jie buvo paskelbti esą Dievas arba Dievo įsikūnijimas. Buvo daugybė

teorijų, kurios išsitenka tarp šių abiejų kraštutinių nuomonių.¹⁶³

Todėl nenuostabu, kad bahajų raštuose tiek daug vietos skiriama šiai temai, kuri yra pati religijos esmė. Viename iš pagrindinių Bahá'u'lláh darbų, Kitab-i-Iqan (Tikrumo Knyga), smulkiai išdėstoma bahajų koncepcija apie Dievo Apreiškimų prigimtį.

Pasak Bahá'u'lláh, visi Dievo Apreiškimai turi tą pačią metafizinę prigimtį ir tokią pačią dvasinę galią. Jie yra absoliučiai lygūs. Nė vienas iš jų nėra pranašesnis už kitą. Kalbėdamas apie Apsireiškimus, jis rašo:

“Šie šventi Veidrodžiai, tie amžinos šlovės Dienos Šaltiniai yra, visi kartu ir kiekvienas atskirai, pavyzdžiai Žemėje To, Kuris yra centrinė visatos Orbita, jos Esmė ir galutinis Tikslas. Iš Jo eina žinojimas ir galia; iš Jo eina Valdovo galia... Dėka šių Dieviškosios Dorybės Perlų apreiškimo visi Dievo vardai ir savybės, tokios, kaip žinojimas ir galia, aukščiausioji valdžia ir galybė, gailestingumas ir išmintis, šlovė, malonė ir dosnumas yra akivaizdūs.

Šios Dievo savybės nėra ir niekada nebuvo suteiktos tik kai kuriems iš Pranašų, o kiti jų neturėjo... Jei kai kurios Dievo savybės aiškiai nepasireiškė išorinėje šių Būties Atsiribojimų veikloje, jokiū būdu nereiškia, kad tie, kurie yra Dievo savybių Dienos Šaltiniai ir Jo šventų vardų Brangenybės, tikrai jų neturėjo.”¹⁶⁴

Kaip jau minėta, diskusijų apie religijų vienovę 5 dalyje Bahá'u'lláh aiškina, kad tie skirtumai, kurie egzistuoja tarp įvairių Dievo Apsireiškimų mokymo nekyla dėl jų lygio ar svarbos skirtumo, o tik dėl nevienodų tuometinių civilizacijų poreikių ir sugebėjimų:

“Tos... galingos sistemos kilo iš to paties Šaltinio ir yra tos pačios Šviesos spinduliai. Kad jos skiriasi viena nuo kitos, taip yra dėl įvairių reikalavimų tais amžiais, kuriuose jos buvo paskelbtos.”¹⁶⁵

Pačiais griežčiausiais žodžiais jis įspėja žmones nesiremti skirtumais, būdingais Apsireiškimų mokymui ir asmenybėms, ir neįrodinėti, kad jų lygis skirtingas:

“Būkite atsargūs, o tikintieji Dievo Vienybė, kad jums nekiltų pagunda ieškoti skirtumų tarp Jo Tikėjimo Apsireiškimų, arba laikyti žemesniais tuos ženklus, kurie lydėjo ir skelbė jų Apreiškimą. Tai yra tikroji Dievo vienybės reikšmė... Dar daugiau; būkite tikri, kad visų ir kiekvieno iš šių Dievo Apsireiškimų darbai ir veiksmai... yra įsakyti Dievo ir atspindi Jo valią bei Tikslą. Tie, kurie randa nors mažiausią įmanomą skirtumą tarp jų asmenybių, jų žodžių, jų žinios, jų veiksmų bei elgesio, tikrai nebetiki Dievu, sutepė Jo ženklus ir išdavė Jo Pasiuntinių tikėjimą.”¹⁶⁶

Tačiau bahajų doktrina apie Apsireiškimų vienovę nereiskia, kad viena ir ta pati siela vėl ir vėl atgimsta skirtinguose fiziniuose kūnuose. Mozė, Jėzus Kristus, Mahometas ir Bahá'u'lláh - visi jie skirtingos asmenybės, atskiros individualios realybės. Jų vienovę sudaro tai, kad kiekvienas iš jų atskleidė ir parodė Dievo požymius ir savybes tuo pačiu laipsniu: Dievo dvasia, kuri buvo gyva kiekviename iš jų, buvo tokia pati visuose juose.

Bahá'u'lláh pateikia analogiją, aiškindamas santykį tarp skirtingų Apsireiškimų bei tarp kiekvieno Apsireiškimą ir Dievo. Šioje analogijoje Dievas prilyginamas Saulei, nes jis yra unikalūs gyvybės šaltinis visai fizinei gyvybei Žemėje. Dievo dvasia ir savybės yra šios Saulės spinduliai, o kiekvienas Apsireiškimas yra kaip tobulas veidrodis. Jie yra keli veidrodžiai, ir visi jie nukreipti link tos pačios Saulės, ta unikali Saulė atsispindi kiekviename veidrodyje. Tačiau kiekvienas veidrodis yra skirtingas, kiekvienas turi savo formą ir skiriasi vienas nuo kito.

Lygiai taip ir kiekvienas Apsireiškimas yra ryški individuali būtybė, tačiau Dievo dvasia ir savybės, atsispindinčios kiekviename, yra tos pačios.¹⁶⁷

Apsireiškimas išreiškia egzistencijos lygį, esantį tarp Dievo ir žmogaus. Taip, kaip žmogus yra aukštesnis už gyvūnus, nes turi

tokių savybių, kokių neturi gyvūnas (t. y. savo nematerialios sielos požymius), taip ir Apsireiškimai turi savybių, kurių eilinis žmogus neturi. Tai nėra lygio skirtumas, tai yra rūšinis skirtumas. Apsireiškimai nėra vien dideli žmogiškieji mąstytojai ar filosofai, turintys didesnę supratimą ar daugiau žinių, negu kiti. Jie yra pačia savo esme viršesni už tuos, kurie panašių savybių neturi.

Buvo pastebėta, kad žmogiškosios būtybės turi dvigubą prigimtį: fizinę kūną, kurį sudaro elementai ir kuris funkcionuoja pagal tuos pačius principus, kaip ir gyvūno kūnas; ir nematerialią racionalią nemirtingą žmogišką sielą. Bahá'u'lláh moko, kad Apsireiškimai irgi turi šią dvejopą prigimtį, bet jie turi dar ir trečią prigimtį, unikalią jų padėčiai: sugebėjimą priimti Dievo apreiškimą ir neklystamai perduoti jį žmonijai.

“Žinokite, kad Šventieji Apsireiškimai, nors ir yra be galo tobuli, bet apskritai teturi tris prigimtis. Pirmoji prigimtis yra fizinė; antroji prigimtis yra žmogiškoji, t. y. racionali siela; trečioji yra dieviškasis pavidalas ir dangiškoji puikybė.

Fizinė prigimtis yra fenomenali, ji sudaryta iš elementų, ir būtinai visa, kas yra sudaryta, paklūsta irimo dėsniai... Antroji prigimtis yra racionali siela, kas yra žmogiškoji tikrovė. Ši irgi yra fenomenali, ir Šventieji Apsireiškimai turi ją kaip ir kiti žmonės... Žmogaus dvasia turi pradžią, bet neturi pabaigos; ji tęsiasi amžinybę... Trečioji prigimtis yra dieviškasis pavidalas ir dangiškoji puikybė; tai Dievo Žodis, Amžinoji Malonė, Šventoji Dvasia. Ji neturi nei pradžios, nei pabaigos... Pranašystės tikrovė, kuri yra Dievo Žodis ir tobula apsireiškimo būseną, neturėjo jokios pradžios ir neturės jokios pabaigos; jos kilmė skiriasi nuo kitų ir prilygsta Saulei.”¹⁶⁸

‘Abdu’l-Bahá aiškina, kad ir pati individuali Apsireiškimo siela skiriasi nuo paprastų žmonių sielos:

“Tačiau individuali Dievo Apsireiškimų tikrovė yra šventa tik-

rovė ir todėl ji yra pašventinta, o tai, kas liečia jos prigimtį ir padėtį, yra išskirta iš kitų dalykų. Tai kaip Saulė, kuri savo esme yra šviesos skleidėja, lyginant su Mėnuliu... Kitos žmogiškosios tikrovės yra tos sielos, kurios kaip Mėnulis ima šviesą iš Saulės; tačiau toji šventa tikrovė yra šviesa pati savaime.”¹⁶⁹

Todėl Apsireiškimas nėra eilinė asmenybė, kurią Dievas pasirenka savo pranašu kažkuriame jos natūralaus gyvenimo tarpsnyje. Ne, Apsireiškimas yra ypatinga būtybė, turinti unikalų ryšį su Dievu, ją Dievas siunčia iš dvasinio pasaulio kaip dieviškojo apsi-reiškimo instrumentą. Tačiau, nors Apsireiškimo individuali siela ir turi fenomenalią pradžią, vis dėlto ji egzistavo dvasiniame pasaulyje iki fizinio gimimo šiame pasaulyje. Kita vertus, nemirtingos eilinių žmonių sielos tokios išankstinės egzistencijos neturi, nes savo egzistenciją pradeda kartu su žmogaus pradėjimu. Kalbėdamas apie išankstinę sielų egzistenciją, Šogi Effendi sakė:

“Priešingai nuo mūsų, pranašai turi išankstinę egzistenciją. Kristaus siela egzistavo dvasiniame pasaulyje iki Jo gimimo šiame pasaulyje. Mes negalime įsivaizduoti, koks tas pasaulis yra, todėl nepakanka žodžių aprašyti Jo esybės būseną.”¹⁷⁰

Apsireiškimas jaučia savo tikrovę ir identiškumą jau nuo pat vaikystės, nors savo misiją atvirai išsakyti mokymus ir mokyti kitus jis gali pradėti ir vyresnio amžiaus. Kadangi jis tiesiogiai priima apreiškimą iš Dievo, Apsireiškimai turi absoliutų supratimą apie gyvenimo tikrovę. Vien tik tas vidinis, Dievo suteiktas žinojimas įgalina juos suformuluoti mokymą ir įstatymus, kurie atitinka žmonių poreikius ir sąlygas tam tikru istorijos laikotarpiu:

“Kadangi Šventą Tikrovę, aukščiausius Dievo Apsireiškimus, supa tvarinių esmė ir savybės, jie priima tikrovę ir pakyla virš jos suprasdami visa, todėl jų žinojimas yra dieviškas žinojimas, o ne įgytas - kitaip tariant, tai yra dieviškoji malonė, dieviškasis apreiškimas... Aukščiausi Dievo Apsireiškimai supranta esybės paslap-

ties tikrovę. Todėl jie įveda įstatymus, tinkamus ir pritaikytus žmonių pasaulio būsenai, nes religija yra pagrindinis ryšys, kuris kyla iš daiktų tikrovės...Aukščiausi Dievo Apsireiškimai ... supranta šį esminį ryšį, ir to žinojimo pagrindu įveda Dievo įstatymą.”¹⁷¹

Joks žmogus negali “tapti” Dievo Apsireiškimu. Kiekvieną sielą gali paliesti Dievo Dvasia, ir todėl jis gali daryti dvasinę pažangą, kaip aiškinome anksčiau. Tačiau Apsireiškimas išlieka idealiame lygyje, kurio negali pasiekti pats tobuliausias žmogus.

Pratęsiant analogiją apie veidrodį, eilinių žmonių sielas irgi galima prilyginti veidrodžiams - tačiau, priešingai Apsireiškimams, jie nėra tobuli. Kitaip tariant, kiekviena žmogiškoji būtybė gali atspindėti kai kurias Dievo savybes, tačiau tik labai ribotai ir netobulai. Eiliniams žmonėms dvasinis tobulėjimas reiškia sielos veidrodžio tobulinimą, valymą ir blizginimą, kad nuolat ir vis aiškiau atspindėtų Dievo savybės. Kai kuriuose epizoduose Bahá'u'lláh plačiai naudoja “veidrodžio valymo” pavyzdį dvasinės pažangos analogijai. Ši analogija pabrėžia tikėjimą, kad žmogus yra sukurtas netobulus, tačiau turi begalinę galimybę tobulėti; tuo tarpu Apsireiškimas jau yra tobulos esybės stadijoje.

Bahá'u'lláh ir ‘Abdu’l-Bahá moko, kad nėra jokių kitų būtybės lygių, išskyrus tris aptartuosius: žmogiškosios būtybės, Apsireiškimą ir Dievą. Nėra tokios hierarchijos, kaip demonai, angelai ir archangelai. Kadangi šie žodžiai turi tam tikrą apibrėžtą reikšmę, jie yra lyg simboliai, žymintys įvairias žmogaus vystymosi stadijas, būtent: netobulybė - tai demonas, o dvasingumas - angelas. Apsireiškimai jau yra tobulybės stadijoje, o kiti žmonės turi galimybę tapti tobulais, nes kiekviena žmogiškoji siela turi sugebėjimą atspindėti Kūrėjo savybes. Žmogaus galutinė tobulumo riba, kaip aiškina ‘Abdu’l-Bahá, yra absoliutus tarnavimas Dievui:

“Žinok, egzistencijos galimybių riba yra tarnavimas, pranašystė ir Dievybė, tačiau dieviškoji ir nenumatomoji tobulybė yra beri-

bė... Kaip dieviškosios malonės yra beribės, taip žmogaus tobulumas yra ribotas. Jei būtų įmanoma pasiekti tobulumo ribą, tada viena iš būtybės tikrovių galėtų pasiekti nepriklausomumo nuo Dievo būklę, o nenumatomoji tobulybė - pasiekti visiško absoliuto stadiją. Bet kiekvienai būtybei būdinga riba, kurios neįmanoma peržengti... tas, kuris yra pasiekęs tarnavimo ribą, kad ir kaip toli jis būtų pažengęs neriboto tobulumo link, niekada nepasieks Dievo būklės... Petras negali tapti Kristumi. Visa, ką jis gali daryti, pasiekęs tarnavimo būklę, tai toliau siekti begalinio tobulumo.”¹⁷²

Tačiau dėl to, kad žmogus sugeba pasiekti bendravimą su Dievu ir taip pajusti Dievo dvasią, jis gali būti “įkvėptas”. Bahajų raštai skiria įkvėpimą nuo apreiškimo. Apreiškimas yra neklystamas tiesioginis kuriančiojo Dievo žodžio priėmimas, būdingas tik Apsireiškimams, kurie jį perduoda žmonijai. Įkvėpimas yra netiesioginis sąlyginis dvasinės tiesos priėmimas, būdingas kiekvienai žmogiškai sielai. Jis kyla iš konteksto to dvasinio gyvenimo, kurio kultūrą veikia Dievo Apsireiškimas. Kiekvienas žmogus gali būti įkvėptas Dievo dvasios. Tačiau įkvėpimo patyrimas mums įmanomas tik todėl, kad Dievo dvasia mums perduodama per Apsireiškimus. Trumpai tariant, įkvėpimas priklauso nuo apreiškimo.

Bahá'u'lláh aiškina, kad Dievo Šventa Valia kartais pasirenka eilinius žmones pranašais ir įkvėpia juos tam tikriems žygiams žmonijos labui. Į tuos pavyzdžius įeina hebrajų pranašai Izaijas ir Jeremijas. Buvo ir kitų įkvėptų “šventųjų” ir “pranašų”. Tačiau netgi pranašai nepasiekia Apsireiškimų, kurie pateikia žmonijai neklystamus Dievo apreiškimus, būsenos. Vis dėlto pranašai išlieka eiliniai vyrais ir moterimis, kurių įkvėpimo galia buvo Dievo išvystyta ir panaudota. Bahajų raštuose jie vadinami “mažaisiais pranašais”, arba “priklausomais pranašais”. O Apsireiškimai vadinami “universaliais”, arba “nepriklausomais” Pranašais:

“Pranašai yra dvejoji. Vieni yra nepriklausomi Pranašai, kuriais sekama; kiti nėra nepriklausomi, jie patys yra sekėjai.

Nepriklausomi Pranašai pateikia įstatymus ir sukuria naują ciklą... Be jokio tarpininko jie gauna malonę iš Dievo tikrovės, o jų šviesa yra esminė šviesa. Jie yra kaip Saulė, kuri savaime yra šviesa... Kiti Pranašai yra sekėjai ir skelbėjai, nes jie yra šakos, o ne nepriklausomi Pranašai; jie gauna malonę iš nepriklausomų Pranašų ir juos veda apšviestu keliu universalūs Pranašai. Jie yra kaip Mėnulis, kuris pats savaime nėra šviečiantis, bet atspindi Saulės šviesą.¹⁷³

Todėl bahajai filosofus, reformatorius, šventuosius, mistikus ir humanitarinių judėjimų iniciatorius laiko eiliniaus žmonėmis. Daugeliu atvejų jie gali būti Dievo įkvėpti. Tačiau apreiškimas yra vien tik Apsireiškimo dovana, ir tai yra galutinė varomoji visos žmonijos pažangos jėga.

BAHAJŲ KONCEPCIJA APIE DIEVĄ

Kas yra Dievas, kurį atskleidė daugelis Apsireiškimų? Pagal bahajų mokymą Dievas yra taip toli nuo savo tvarinių, kad per visą amžinybę žmogus niekada neįstengs sukurti jokio aiškaus jo vaizdo ir nepasieks netgi paties menkiausio jo antgamtinės prigimties suvokimo. Netgi jei mes sakome, kad Dievas yra Visagalis, Begalinis Teisingumas, šie žodžiai kyla iš labai riboto žmogiškojo patyrimo apie galią, meilę ar teisingumą. Iš tikrųjų mūsų pažinimas apie ką nors yra ribojamas mūsų pažinimo tų savybių ar požymių, kurie mums suprantami:

“Žinokite, kad yra dvejetainis pažinimas: daikto esmės pažinimas ir jo savybių pažinimas. Daikto esmė pažįstama per jo savybes, priešingu atveju, jis lieka nepažįstamas ir paslėptas.”¹⁷⁴

Vadinasi, žmonėms Dievo pažinimas reiškia Dievo požymių ir savybių pažinimą, o ne tiesioginį jo esmės pažinimą. Bet kaip mes galime pasiekti Dievo požymių pažinimą? Bahá'u'lláh rašo, kad

visi tvariniai yra Dievo rankų darbas, ir todėl atspindi kai ką iš jo požymių. Pavyzdžiui, netgi uolos ar kristalo sandaroje galima išžvelgti Dievo kūrybos tvarką. Tačiau kuo tobulesnis tvarinys, tuo labiau jis gali atspindėti Dievo požymius. Kadangi Apsireiškimas yra aukščiausia kūrybos forma, kurią mes pažįstame, todėl Apsireiškimas suteikia geriausią mums įmanomą Dievo pažinimą:

“Visa, kas yra danguje, ir visa, kas yra Žemėje, yra tiesioginis liudijimas apie Dievo požymius ir vardus, kadangi kiekviename atome atsispindi požymiai, turintys iškalbingą įrodymą apie Didžiausios Šviesos apreiškimą... Tai yra tikra ir apie žmogų... Kadangi jame atsiskleidžia visi Dievo požymiai ir vardai tokiu laipsniu, kurio neviršija jokia kita sutverta būtybė... o iš visų žmonių, tobuliausių, iškiliausių ir visų puikiausių, išsiskiria Tiesos Saulės Apsireiškimai. Nes visa šalia Apsireiškimų gyvena pagal jų Valią, juda ir turi savo būseną jų didžios malonės dėka.”¹⁷⁵

Nors uola ar medis irgi atspindi savo Kūrėjo subtilumą, tačiau tik sąmoninga būtybė, kokia yra žmogus, gali atkartoti Dievo požymius savo gyvenime ir veiksmuose. Kadangi Apsireiškimai jau yra tobulumo stadijoje, gilesnę Dievo požymių reikšmę geriausiai galima suprasti iš jų gyvenimo. Dievo neriboja fizinis kūnas, todėl mes negalime jo pamatyti betarpiškai ar apžvelgti jo asmenybę. Taigi, mūsų pažinimas apie Apsireiškimus suteikia labiausiai mums prieinamą Dievo pažinimą.

“Tu turi žinoti, kad Nematomasis negali jokia išmintingu būdu įkūnyti savo esmės ir atskleisti jos žmogui. Jis yra ir visada buvo taip išaukštintas virš visko, ką galima apžvelgti ar suvokti... Tas, Kuris amžiams yra paslėptas nuo žmogaus akių, niekada nebus pažintas kitaip, kaip per savo Apsireiškimus, o Jo Apsireiškimai negali pateikti didesnio įrodymo apie Savo misijos tiesą, kaip Savo Paties Asmens įrodymu.”¹⁷⁶

O kitoje ištraukoje sakoma panašiai:

“Senovės Būtybės pažinimo durys visada buvo ir toliau bus uždarytos žmogui. Jokio žmogaus supratimas niekada nepateks į Jo šventą dvarą. Tačiau Jo malonės ir Jo mielaširdystės ženklai Jis apreiškė žmonėms Savo dieviškojo kelio Dienos Žvaigždės, Savo dieviškosios vienybės Simbolius, ir įsakė, kad tų šventų Būtybių pažinimas prilygsta Jo Paties pažinimui.”¹⁷⁷

Aišku, kad tik tie, kurie gyvena Apsireiškimo laiku, gali jį tiesiogiai stebėti. Bahá'u'lláh aiškina, kad dėl šios priežasties esminis ryšys tarp individo ir Dievo palaikomas kiekvieno Apsireiškimo raštais ir žodžiais. Bahajams Apsireiškimo Žodis yra Dievo Žodis, ir į tą Žodį individas gali atsigręžti savo kasdieniame gyvenime, kad priartėtų prie Dievo ir įgytų gilesnį Jo pažinimą. Rašytas Dievo Žodis yra tas instrumentas, kuris sukuria Dievo buvimo pojūtį kasdieniame žmogaus gyvenime:

“Sakau: pirmasis ir svarbiausias Jo tiesos įrodymas yra Jo paties Esmė. Antrasis yra jo Apreiškimas. Kas nepripažįsta vieno ar kito, Jis davė žodžius, kuriuos apreiškė kaip Savo tikroviškumo ir teisingumo įrodymą... Jis apdovanojo kiekvieną sielą sugebėjimu atpažinti Dievo ženklus.”¹⁷⁸

Kaip tik dėl šios priežasties kasdieninė malda, meditacija ir šventų raštų studijavimas sudaro svarbią bahajo individualios dvasinės veiklos dalį. Jie jaučia, kad tokia drausmė yra vienas iš svarbiausių būdų priartėti prie Kūrėjo.

Padarykime išvadas: bahajų požiūris į Dievą yra toks, kad jo esmė yra amžinai abstrakti, tačiau jo požymiai ir savybės yra visiškai pastovios Apsireiškimuose.¹⁷⁹ Kadangi mūsų pažinimas apie viską yra ribotas, Apsireiškimų pažinimas (eiliniams žmonėms) prilygsta Dievo pažinimui.¹⁸⁰

7. BAHÁ'U'LLÁH PASAULINĖ TVARKA

Daugeliui žmonių Dievo egzistencija kelia abejonių, nes jie negali rasti nieko, kas įrodytų jo buvimą. Kaip mes galime sužinoti apie Dievą ir būti įsitikinę jo egzistavimu - yra vienas svarbiausių filosofijos ir religijos klausimų. 6 dalyje pateiktas bahajų atsakymas į šį klausimą gana gerai pagrįstas. Bahajų tikėjimas moko, kad Dievas pateikia mums aiškius ženklus apie savo egzistavimą ir rodo savo meilę mums per Apsireiškimus, kuriuos jis laikas nuo laiko siunčia, kad žmonija žinotų, kokia jo Valia.

Pasak Bahá'u'lláh, Dievas pažadėjo, kad jis iš eilės siųs Apsireiškimus, kurie mokys žmogų ir rodys jam kelią. Bahajų raštuose šis pažadas vadinamas "Didžiąja Sandora". Apsireiškimų arba Dievo Pasiuntinių eilė prasideda istorijos priešaušryje: Mozė ateina po Abraomo; Jėzus - po Mozės; o Mahometas pasirodo po Jėzaus. Šiame amžiuje pažadėtąją eilę tęsia Bahá'u'lláh žinia. Kiekvienas dieviškasis pasiuntinys - ir tie, kuriuos istorija įrašė, ir tie, kurių atmintis neišlaikė - Dievo plane suvaidino savo svarbų vaidmenį.¹⁸¹

Sandora yra susitarimas, arba sutartis, kurioje surašytos abiejų pusių pareigos. Didžiojoje Sandoroje Dievas, iš savo pusės, pažada Apsireiškimų seką. Bahá'u'lláh moko, kad žmonės, atsakydami į dieviškąjį pažadą, turi dvigubą pareigą Dievui: jie turi pripažinti ir priimti Apsireiškimą, kai jis ateina, ir paklusti bei siekti įdiegti gyvenime tą mokymą, kurį pateikia Apsireiškimas. Bahá'u'lláh moko: "Abi šios pareigos neatskiriamos. Nė viena nėra priimtina be kitos".¹⁸²

Kaip tik dėl šios priežasties bahajai, kilę iš žydų, krikščionių ar kitų religijų, nemano, kad jie apleido savo ankstesnę religiją tapdami bahajais. Jie tiki, kad ir toliau vykdo savo, kaip tikinčiųjų, pareigas būdami sekėjais kiekvieno Dievo Apsireiškimo, įkūrusio savą religijos tradiciją. Taip sakant, jie "išlaiko Sandorą" pripažindami Dievo Apsireiškimų eiliškumą, o ne sekdami tik vienu ir lai-

kydami jo mokymą pranašesniu už kitų. Jie laiko save vykdytojais tų dvasinių įsipareigojimų, kuriuos paveldėjo iš savo pirminio tikėjimo.

Reikia pabrėžti dar vieną bahajų koncepcijos apie Didžiąją Sandorą dalį. Kadangi Apsireiškimų pasirodymas neturi pradžios, jis neturės ir pabaigos. Bahajų Apreiškimas nesiskelbia esąs galutinė stadija toje kryptyje, kurią Dievas nurodo žmogaus dvasinei evoliucijai. Bahá'u'lláh žodžiais tariant: “Dievas siuntė Savo Pasiuntinius po Mozės ir Jėzaus, ir jis siųs kitus iki “galo, kuris neturi galo”...¹⁸³ Bahajų raštuose tvirtinama, kad “praėjus visam tūkstančiui metų”, pasirodys kitas Dievo apsireiškimas, kuris tęs niekad nesibaigiantį evoliucijos procesą.¹⁸⁴

Šioje visa apimančioje sandoroje yra ir kitų sąsajų tarp žmogaus ir Dievo atskirose žmonijos raidos stadijose ir civilizacijos gimime. Abi perėjo daugelį stadijų, ir bahajai tiki, kad kiekviena apreiškta religija atliko tam tikrą vaidmenį bendrame procese. Panašiai kaip augantis vaikas pamažu išmoksta įvairių dalykų (valgyti, vaikščioti, skaityti, dirbti kartu su kitais ir pan.) kad subręstų, taip ir žmonija pamažu vystėsi dvasinės brandos linkme, sėkmingai ugdydama įvairias dvasines savybes.

Pavyzdžiui, per Abraomo apreiškimą hebrajai suvokė Dievo vienovę ir galėjo panaudoti žmonijos vystymosi galimybes, kurias atskleidė ši didžioji tiesa. Laikui atėjus ši koncepcija paveikė visą Vakarų ir musulmoniškąją civilizaciją. Panašiai ir Mozė apreiškė “Dievo Įstatymą”, Buda parodė būdą kaip atsiriboti nuo savęs, o Jėzus Kristus mokė mylėti Dievą ir savo bendrapiliečius. Bahá'u'lláh aiškina, kad toks laipsniškas žmogaus dvasinės sąmonės vystymasis yra ir natūralus, ir būtinas. Prieš pradėdamas bėgioti ir šokinėti vaikas pirmiau turi išmokti vaikščioti.

Kad įvykdytų kokią nors užduotį, žmogus turi išmokti, kaip tą padaryti. Pagal bahajų tikėjimą kiekvienas Apsireiškimas parodė

pagrindinius būdus tiems, kurie jį pripažino, sudarydamas sandorą tarp savo sekėjų ir savęs. Bahajų mokyme ši sandora vadinama “Mažąja Sandora”. Kiekvienas Dievo Pasiuntinys ją vadina vis kitaip, priklausomai nuo besikeičiančių evoliucionuojančios žmonių rasės poreikių. Ji “mažoji” ne dėl to, kad ne tokia svarbi, o todėl, kad veikia Didžiosios Sandoros uždavinių ir tikslų rėmuose. Mažąją sandorą galima vadinti ir “pagalbine sandora”, arba “papildoma sandora”, nes ji tarnauja kaip pagalbinė priemonė didiesiems, amžiniems Dievo tikslams.¹⁸⁵

Kaip jau pažymėta, bahajai mano, kad ypatinga bahajų apreiškimo misija yra pasaulio vienybės sukūrimas. Todėl Bahá'u'lláh sandora nukreipta į šį tikslą. Bahajams pasaulio vienybė reiškia ne tik brolybės ir meilės jausmo tarp tautų atsiradimą, bet ir globalinių institucijų, būtinų harmoningo ir vieningo socialinio planetos gyvenimo įtvirtinimui, įkūrimą. Karai galiausiai turi liautis, o visuotinė taika tarpti visų Žemės tautų ir bendruomenių dėka.

Bahajų raštuose ši vizija apie žmonijos ateitį vadinama Bahá'u'lláh “pasauline tvarka”. Savo apimtimi ši vizija užima žmogui žadą. Nors dauguma žmonių tikriausiai sutiktų, kad šis bahajų tikslas yra vertas, tačiau nemažai laikys tai utopija ir netikės, kad kada nors tokia ideali visuomenė susiformuos. Dar daugiau. Daugelis žmonių mano, kad žmonija turi rūpintis vien tik vidiniu individo vystymusi, ir juos stebina, jog yra religija, kuri tiek daug dėmesio skiria žmonijos kolektyviniam gyvenimui, socialinių organizacijų kūrimui ir socialinių tikslų vykdymui.

Priežastis, dėl kurios bahajai tiki, jog atėjo laikas žmonijai vienytis, yra jų tikėjimas, kad pasaulio vienybė yra Dievo Valia: tai Dievas nori žmonijos vienybės; jis sukūrė žmones, kurie gali susivienyti, ir davė jiems sugebėjimą tas galimybes plėtoti. Bahá'u'lláh Sandora laikoma pagrindiniu Dievo duotu instrumentu, galinčiu išlaisvinti šias žmogaus galias pasiekti pasaulio vienybę. Sandora žmogui suteikia dvasinių jėgų, kurios gimdo viltį, keičia širdis ir

nugali prietarus. Joje taip pat pateikiama socialinių įstatymų ir institucijų sistema, kuri veikia dvasinių principų pagrindu ir sieja juos su praktiniais žmonių gyvenimo klausimais. Bahajai jaučia, kad šios sistemos dėka žmonija gali sukurti globalinę visuomenę, pagrįstą teisingumu:

“Pasaulio pusiausvyra sutriko dėl vibruojančio poveikio, kurį daro ši didinga, ši nauja Pasaulinė tvarka. Organizuotas žmonijos gyvenimas patyrė revoliuciją, veikiant šiai unikaliai, šiai nuostabiai Sistemai - nieko panašaus mirtingųjų akys dar nematė.”¹⁸⁶

Pagrindinį vaidmenį klojant pamatus šiai Bahá'u'lláh sistemai suvaidino jo sūnus 'Abdu'l-Bahá. Vaidmenį, kurį 'Abdu'l-Bahá suvaidino bahajų istorijoje, jau aptarėme anksčiau, o jo svarbą Bahá'u'lláh misijoje parodo tai, kad Bahá'u'lláh paskyrė jį “Savo Sandomos Centru”. 'Abdu'l-Bahá buvo suteikti įgaliojimai interpretuoti bahajų apreiškimą ir buvo patikinta, kad jo interpretacija bus neklystama, nes jam vadovaus Dievas.¹⁸⁷ Bahá'u'lláh taip pat paliko savo sūnui nurodymus, kaip taikyti jo mokymą, ir drauge uždėjo jam pareigą priimti visus sprendimus dėl Pasaulinės Bahá'u'lláh tvarkos institucijų įkūrimo. Remdamasis gautais įgaliojimais, 'Abdu'l-Bahá parašė daugybę įvairių knygų, kurios sudaro dalį pagrindinės bahajų tikėjimo literatūros.

Savo ruožtu, 'Abdu'l-Bahá paskyrė Šogi Effendi Rabani bahajų bendruomenės Globėju ir šventų raštų vertėju po savęs, be to, 'Abdu'l-Bahá stebėjo pirmųjų vietinių dvasinių asamblėjų, kurios turėjo peraugti į pagrindines Pasaulinės tvarkos institucijas, susikūrimą. Šogi Effendi darbas įgalino sukurti Visuotinius Teisingumo Rūmus.

'Abdu'l-Bahá gyvenimo pavyzdys pademonstravo Bahá'u'lláh mokymo taikymą praktikoje ir jo vertę individo dvasiniam gyvenimui ir vystymuisi. Tačiau jis nelaikomas kitu Apsireiškimu ar tokiu lygio Pranašu, kaip Babas ir Bahá'u'lláh. Apsireiškimas įgalio-

jimus gauna tiesiai iš Dievo, ir tai sudaro jo dvasinės prigimties dalį, tuo tarpu 'Abdu'l-Bahá gavo Bahá'u'lláh įgaliojimus. Tačiau bahajai 'Abdu'l-Bahá laiko unikalium autoritetu, kuris buvo bahajų mokymo pavyzdys, o Šogi Effendi aprašė jį šiais žodžiais:

“Jis yra ir visada bus laikomas pirmuoju ir svarbiausiuoju Bahá'u'lláh neprilygstamos ir visa apimančios Sandoros Centru ir Ašimi, Jo aukščiausiu rankdarbiu, Jo šviesos Veidrodžiu be dėmelės, tobulu Jo Mokymo Pavyzdžiu, Jo Žodžio neklystančiu Interpretatoriumi, kiekvieno bahajo idealo įsikūnijimu... 'Abdu'l-Bahá asmenyje neprilygstami žmogaus prigimties požymiai ir antgamtinis pažinimas bei tobulumas susipynė ir pasiekė visišką harmoniją.”¹⁸⁸

Įsitikinimas, kad pasaulio vienybė yra įmanomas dalykas, dar remiamas atsidavimo ir noro siekti šio uždavinio įvykdymo, tikriausiai yra vienintelis svarbiausias bahajų bendruomenės skiriamasis bruožas. Tai akivaizdžiausias skirtumas tarp bahajų tikėjimo ir anksčiau atskleistų religijų. Kas liečia jo dvasinį mokymą ir pagrindines doktrinas, bahajų tikėjimas turi daug bendrų sąlyčių taškų su tradicinėmis religijomis, ypač semitine grupe (judaizmu, krikščionyste ir islamu). Tačiau bahajų tikslas yra pasiekti pasaulio vienybę ir įkurti pasaulinę civilizaciją remiantis tikėjimu, išreikštu Bahá'u'lláh Sandoroje, yra ir šiuolaikiškas, ir unikalus. Plačiau išgarsėjusioje apžvalgoje Amerikos sociologas profesorius Vorenas Vagaras (Warren Wagar) rašo: “... Iš visų pozityvių šiuolaikinių religijų, kurios skelbiasi esančios dieviškos kilmės, vienintelė, pasišventusi žmonijos susivienijimo darbui religija yra bahajų tikėjimas.”¹⁸⁹

Ypatinga Sandora, kurią Bahá'u'lláh sudarė su žmonija, veikia per sistemą, vadinamą Administracine tvarka. Jau matėme, kad Bahá'u'lláh mokymas ir raštai yra įvairių kategorijų. Bahá'u'lláh rašė įvairiomis temomis, įskaitant kai kurias pagrindines koncepcijas ir doktrinas; principus ir ištarmes apie pagrindinius žmonijos kelius; įstatymus ir priesakus, laikomus ypač svarbiais asmenybės tobulėjimui ir socialinio gyvenimo organizavimui; specifines insti-

tucijas, kurios yra sudėtinė bahajų apreiškimo dalis, ir kurių negalima atskirti nuo dvasinio mokymo.

Istatymai, priesakai, iš vienos pusės, ir bahajų bendruomenės institucijos iš kitos pusės, sudaro sistemą, vadinamą bahajų tikėjimo “Administracine tvarka”. Būtent ši Administracinė tvarka yra pagrindinė Mažosios Sandoros su žmonija išraiška.¹⁹⁰ Skiriamasis Mažosios Sandoros bruožas yra tas, kad įkūrėjas įvardijo įstatymus ir institucijas, kurios turi vadovauti jos sekėjų bendruomenei istorijos eigoje. Dar daugiau. Savo raštuose jis aiškina, o kartu ir patvirtina kiekvienos šių institucijų tikslų tipą, jos veiklos ribas, prerogatyvas, funkcijas ir vaidmenį. Sistemos pagrindus padėjo ‘Abdu’l-Bahá ir bahajų tikėjimo Globėjas Šogi Effendi, kurie abu veikė neviršydami savo įgaliojimų, aiškiai nustatytų Bahá’u’lláh, bei pagal Bahá’u’lláh rašytinius nurodymus.

Dvi pagrindinės Administracinės tvarkos institucijos, kurias Šogi Effendi vadino “ramsčiais”, yra Globėjas ir Visuotiniai Teisingumo Rūmai. Globėjo suvaidintas vaidmuo ir jam Sandoros suteiktų įgaliojimų esmė jau buvo nagrinėta anksčiau. Nors jo nebėra gyvųjų tarpe, jo interpretacijos apie bahajų mokymą išlaiko vis tą pačią svarbą bahajų bendruomenei, kaip ir jam gyvam esant. Visuotinius Teisingumo Rūmus įsteigė pats Bahá’u’lláh kaip aukščiausią įstatymų leidžiamąjį bahajų Administracinės tvarkos organą. Kalbant apie santykius tarp Visuotinių Teisingumo Rūmų ir Globėjo, pirmieji rašo:

“Reikia suprasti... kad prieš priimdami sprendimą bet kuriuo klausimu Visuotiniai Teisingumo Rūmai kruopščiai ir visapusiškai išanalizuoja tiek Šventuosius Tekstus, tiek ir Šogi Effendi raštus ta tema. Interpretacijos, kurias parašė mylimas Globėjas, apima labai daug klausimų ir yra lygiaverčiai pačiam Tekstui.”¹⁹¹

Centrinę savo tikėjimo įstatymų leidžiamąją instituciją Bahá’u’lláh pavadino “Teisingumo Rūmais”. Teisingumo Rūmus su-

daro devyni suaugę žmones, kuriuos periodiškai renka suaugę bendruomenės tikintieji. Netrukus Teisingumo Rūmai bus trijų lygių: 1) vietiniai (municipalitetas arba atskira gyvenvietė); 2) viduriniai (paprastai nacionaliniai); 3) tarptautiniai. Dabar ši institucija kol kas veikia tarptautiniu lygiu - pirmieji Teisingumo Rūmai buvo išrinkti tarptautinėje konvencijoje 1963 metais. Šis organas šandien vadovauja bahajams visame pasaulyje. Tai yra vienintelis tikėjimo įstatymų leidžiamasis organas ir pagal tikslus Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá tekstus jo potvarkiai bahajams turi tokią pat vertę, kaip ir patys tekstai. Skirtumas tas, kad Teisingumo Rūmai turi teisę anuliuoti ir pakeisti bet kurį savo nutarimą, jei tai naudinga besivystančiai bahajų bendruomenei ar to reikalauja susidariusios aplinkybės, tuo tarpu įstatymai, kurie vainikuoja bahajų tekstus, išliks nepakitę.

Bahajų tikėjimo nacionalinio ir vietinio lygio administracijai dabar vadovauja nacionalinės ir vietinės “dvasinės asamblėjos”. Šios institucijos renkamos ir funkcionuoja panašiai kaip Teisingumo Rūmai; netrukus jos bus vadinamos viduriniais arba vietiniais “Teisingumo rūmais”.

Bahajai tiki, kad Dievas vadovauja vietiniams ir viduriniams Teisingumo Rūmams, tačiau Teisingumo Rūmai yra unikalūs savo įkvėpimu ir autoritetu. Jiems ši institucija reiškia aukščiausias žmonijos pastangas siekti Dievo vienovės ir dvasios harmonijos. Bahá'u'lláh sako, kad Dievas pats padarė tai įmanoma ir saugos Visuotinius Teisingumo Rūmus nuo galimų klaidingų sprendimų.¹⁹²

Be to, yra kontinentinio, nacionalinio, regioninio ir vietinio lygio bahajų institucijos, kai kurios iš jų renkamos ir funkcionuoja bendrų pasitarimų ir sprendimų būdu, kitos skiriamos ir veikia atskirų jų narių darbo dėka. Šią sistemą smulkiau nagrinėsime kituose skyriuose.

Institucijų sistema sudaro dalį bahajų tikėjimo, todėl jos negalima atskirti nuo grynai dvasinių principų ir mokymo. Bahajai tiki,

kad jų administracinė tvarka reiškia “branduolį” ir “esmę” naujos socialinės tvarkos, kuri turi suvienyti žmoniją. Apie tai Šogi Effendi kalba:

“... Ši Administracinė tvarka iš pagrindų skiriasi nuo visko, ką ankstesni pranašai buvo įdiegę, kadangi Bahá'u'lláh Pats atskleidė jos principus, įsteigė jos institucijas, paskyrė asmenį Savo Žodžio interpretatoriumi ir suteikė būtinus įgaliojimus tam organui (Visuotiniams Teisingumo Rūmams), kuris turi papildyti ir pritaikyti Jo įstatymus.”¹⁹³

Svarbu aiškiai atskirti bahajų tikėjimo Administracinę tvarką nuo Pasaulinės tvarkos, pateiktos paties Bahá'u'lláh. Kalbėdami apie Pasaulinę tvarką, bahajai remiasi tuo efektu, kurį, jų nuomone, turi padaryti jų tikėjimo įkūrėjo mokymas, kad susidarytų pasaulinė vyriausybė, ilgalaikė taika ir vieninga planetos civilizacija. Aišku, kad tokia Pasaulinė tvarka dar neegzistuoja; greičiau tai yra tikslas, kurio siekia bahajų bendruomenė. Tačiau pagrindinės administracinės tvarkos institucijos jau egzistuoja ir funkcionuoja kaip tarptautinės bahajų bendruomenės dalis.

Šogi Effendi perteikia bendrą Bahá'u'lláh vizijos apie būsimą Pasaulinę tvarką vaizdą:

Žmonių rasės vienybė, kaip numato Bahá'u'lláh, apima pasaulio tautų sandraugos sukūrimą, kurioje visos nacijos, rasės, tikėjimai ir klasės visam laikui susijungia, kurioje valstybių narių autonomija ir asmeninė laimė bei individuali iniciatyva tvirtai ir patikimai saugoma. Ši tautų sandrauga, kiek mes galime įsivaizduoti, turės būti sudaryta bendrų pasauliui įstatymų pagrindu, o jos nariai, būdami visos žmonijos patikėtiniai, visiškai kontroliuos visų į ją įeinančių nacių išteklius, įves tokius įstatymus, kurie bus reikalingi palaikyti gyvenimo tvarkai, patenkinti poreikiams ir reguliuoti santykiams tarp visų rasių ir tautų. Pasaulinis vykdomasis organas, remiamas tarptautinių karinių pajėgų, vykdys priimtus spren-

dimus ir taikys įstatymus, išleistus šio įstatymų leidžiamojo organo, bei stengsis apsaugoti organišką tautų sandraugos vienybę. Pasaulinis tribunolas svarstys ir taikys priimtą privalomą galutinį nuosprendį visuose ginčiuose, galinčiuose kilti tarp įvairių, šios universalios sistemos elementų... Bendras pasaulinis raštas, literatūra, vienoda universalī valiuta, svorio ir matų sistema supaprastins ir palengvins bendravimą ir supratimą tarp tautų ir žmonių rasių...

Tarptautinės varžybos, neapykanta ir intrigos išnyks, o rasinių priešiškumą ir prietarus pakeis draugiškumas tarp rasių, supratimas ir bendradarbiavimas. Religinių nesutarimų priežastys bus pašalintos visam laikui, ekonominiai barjerai ir apribojimas bus visiškai panaikinti, o susiskirstymo ryškiosiomis klasėmis nebeliks...¹⁹⁴

Bahajai netiki, kad Pasaulinė tvarka bus įdiegta vien tik jų pastangomis ar jų tikėjimo dėka. Jie tiki, kad Dievo Valia veikia daugeliu skirtingų būdų ir įvairiais lygiais, visuose pasaulio kampeliuose ir visose tautose, kad būtų pasiektas šis didis tikslas. Tautų Lyga ir Jungtinių Tautų Organizacija laikomos ypač svarbiu žingsniu susivienijimo link. Todėl daugelis bahajų aktyviai dalyvauja Jungtinių Tautų darbe ir jos organizacijose bei daugelyje kitų nepolitinių judėjimų. Tačiau jie palaiko mintį, kad jų tikėjimas ir jo Administracinė tvarka turi suvaidinti lemtingą vaidmenį vieningo pasaulio kūrimo procese.

Kad suprastume, kaip bahajai supranta ryšį tarp jų tikėjimo ir jo Administracinės tvarkos, iš vienos pusės, ir siekimo įtvirtinti pasaulinę taiką bei sukurti Pasaulinę tvarką, iš kitos pusės, naudinga atsiminti, kad būsimąją pasaulio civilizaciją jie sieja su tūkstantmečiu, arba "Dievo Karalystės" atėjimu, minimu kitų religijų šventuose raštuose. Jie tiki, kad pasaulinės taikos ir vienybės įtvirtinimas reiškia Dievo Karalystės atėjimą į Žemę, galutinį gėrio triumfą prieš blogį, kaip simboliškai kalbama senesnėse religijose. Jie tiki, kad Dievo Valia turi įtvirtinti Pasaulinę tvarką ir kad toks buvo jo ketinimas per visą žmonijos istoriją.

Kai kuriose tradicinėse religijose Dievo Karalystės įkūrimas siejamas tik su Dievo veikla. Tikima, kad žmogaus vaidmuo šiame procese bus visiškai pasyvus ir kad Karalystės atėjimas įvyks staiga, stebuklingai ir antgamtiniu būdu.¹⁹⁵

Bahajai tiki, kad Dievas yra visagalis ir kad jis tikrai nedelsiant įkurtų savo Karalystę Žemėje, jei tokia iš tikrųjų būtų jo valia. Tačiau Bahá'u'lláh aiškina, kad Dievas siekia mus išmokyti tikro būdo, kaip įkurti Karalystę patiems. Bahajai mano, kad šiandieninė visuomenė nepajėgi patenkinti tikrųjų mūsų poreikių, nes jie grindžiami požiūriu, prieštaraujančiu Dieviškajam Įstatymui. Vadinausi, Dievas kuria savo pažadėtą Karalystę Žemėje ir tuo pat metu leidžia mums įgyti gyvenimo patyrimą, leidžiantį pamatyti savo pačių veiklos pasekmes - tikrąją savo sugebėjimų ir ribotumą esmę. Bahá'u'lláh įspėja, kad tik visiškai supratę ir pripažinę praeities klaidas, mes sugebėsime jų išvengti ir nebekartosime tragiškų klaidų, dėl kurių susidarė dabartinė situacija pasaulyje, kuriame tvyro nuolatinė karo ir jo keliamų kančių grėsmė, žmonių išnaudojimas ir neviltilis.¹⁹⁶

Bahá'u'lláh numatė, kad Pasaulinės tvarkos įvedimas vyks trimis pakopomis. Pirmoji pakopa yra socialinio žlugimo periodas, lydintis visuotinių kančių, visa apimančių, skaudžių, iki šiol neregėtų kančių. Bahajai tiki, kad pirmoji pakopa yra gerokai įpusėjusi ir kad sąmyšis, apėmęs pasaulį, atneš išbandymus į kiekvieno žmogaus gyvenimą ir į kiekvieną šiandienos socialinę instituciją. Savo darbe "Pažadėtoji diena ateis" ("The Promised Day Is Come") Šogi Effendi šią žmonijos kančią vadina "atpildo neganda" ir "šventu aukščiausios tvarkos aktu", siųstu Dievo:

"Tai ir Dievo atėjimas, ir apsivalymo procesas visai žmonijai. Jos ugnis baudžia žmonių rasę už iškrypimus ir suvirina jos sudėtinę dalis į vieną organinę, nedalomą, visą pasaulį apimančią bendruomenę. Žmonija tais lemtingais metais... verčiama atsiskaityti už savo praeities veiksmus, ji apvaloma ir ruošiamą būsimai misi-

jai. Ji negali nei pabėgti nuo atsakomybės už praeitį, nei išvengti to, kas laukia ateityje...”¹⁹⁷

Pagal bahajų tikėjimą dabartinis kančių ir sunkumų periodas pasieks kulminaciją, kai visas pasaulis raitysis dvasinėse, fizinėse ir socialinėse konvulsijose. Ta krizė žymės pirmos pakopos pabaigą ir perėjimą į antrąją Dievo plano pakopą. Apie šią krizę Bahá'u'lláh rašo:

“Mes davėme jums, o žmonės, laiko! Jei jūs skirtą valandą neatsigrešite į Dievą, Jis tikrai skirs jums žiaurius išbandymus, ir jus užgrius liūdnos negandos iš visų pusių. Kokia griežta iš tikrųjų bus bausmė, kuria jūsų Viešpats jus tada nubaus!”¹⁹⁸

Antroji pakopa žmonijos vystymesi, vedančiame į Pasaulinę tvarką, bus “Mažosios Taikos” įgyvendinimas. Remiantis įvairiais pareiškimais iš bahajų raštų, tikriausiai galima tvirtinti, kad ši antroji stadija numatoma kaip nuolatinis karo stabdymas, o ne tikros globalinės taikos įtvirtinimas. Mažoji Taika - tai terminas, apibūdinantis politinę taiką, kurią pasaulio tautos sudarys pagal tarptautinį susitarimą. Pagrindinis Mažosios Taikos bruožas yra tarptautinis saugumas, pašalinantis naujo karo tarp tautų grėsmę. Šis saugumas bus aiškiai išdėstytas oficialiame susitarime, kurį remis visos Žemės tautos, ir bus pagrįstas “kolektyviu saugumu”, pagal kurį visos tautos kolektyviai sukils, kad nugalėtų bet kurią tautą agresorę. Bahá'u'lláh yra pasakęs: “Jei kuris nors iš jūsų tarpo pakels ginklą prieš kitą, sukilkite visi prieš jį, nes tai niekas kita, kaip teisingumo pasireiškimas.”¹⁹⁹

Šią temą 'Abdu'l-Bahá plėtoja toliau:

“Jie (pasaulio valdovai) turi sudaryti sutartį ir įkurti sandorą, kurios sąlygos bus aiškios, nekeičiamos ir griežtos. Jie turi ją skelbti visam pasauliui ir gauti visos žmonijos rasės sutikimą... Visos žmonijos jėgos turi būti sutelktos, kad užtikrintų šios Didžiosios Sandoros stabilumą ir amžinumą. Šiame visa apimančiame Pakte turi

būti tiksliai nustatytos kiekvienos nacijos sienos, išdėstyti principai, kuriais grindžiami santykiai tarp vyriausybių, ir pasirašyti visi tarptautiniai susitarimai bei pareigos... Pagrindinis šio Pakto principas turi būti nustatytas toks, kad kuriai nors vyriausybei pažeidus bet kurį jo punktą, visos Žemės vyriausybės sukiltų ir priverstų ją paklusti, ne, visa žmonių rasė turėtų spręsti, remdamasi visomis turimomis priemonėmis, kaip sunaikinti tokią vyriausybę. Jei ši didžiausia gydomoji priemonė būtų taikoma sergančiam pasaulio kūnui, jis tikrai išsigydytų nuo visų ligų ir amžiams liktų sveikas bei saugus.”²⁰⁰

Bahajai tiki, kad Mažoji Taika eis iškart po dabartinio kančių ir socialinės netvarkos periodo. Iš tikrųjų jie mano, kad šios pastarosios tragedijos bus pagrindinė priežastis, kuri privers žmones ir tautas padaryti galą karui bet kokia kaina. ‘Abdu’l-Bahá numatė, kad Mažoji Taika bus įgyvendinta šiame amžiuje.²⁰¹

Mažoji Taika laikoma būtina preliudija į trečiąją stadiją, reikalingą pasaulinės taikos įtvirtinimui, ir ta stadija susiformuos labai palengva. Bahá’u’lláh šią galutinę stadiją pavadino “Didžiąja Taika”. Jis sako, kad jos atėjimas sutaps su bahajų Pasaulinės tvarkos įtvirtinimu. Šio skyriaus pradžioje citavome Šogi Effendi tos būsimosios Pasaulinės taikos aprašymą. Kitoje vietoje jis kalba apie ją kaip “galutinį visų rasių, tikėjimų, klasių ir nacijų susiliejimą”. O tuo tarpu Mažoji Taika bus pasiekta “Žemės tautų dėka, kurios dar nejaučia (Bahá’u’lláh) Apreiškimo, bet ir nejausdamos įdiegia (jo) bendrus principus”. Didžioji Taika gali ateiti tik pripažinus Bahá’u’lláh tikėjimą ir įgyvendinus jo tikslus.”²⁰²

Bahajai tiki, kad tik evoliucijos iš Mažosios Taikos į Didžiąją Taiką metu Žemės tautos galutinai pripažins Bahá’u’lláh misiją, o jos principus sąmoningai priims bei taikys didžioji žmonijos dalis.

Bahajų tikėjimo Administracinė tvarka laikoma būsimosios Pasaulinės taikos “embrionine forma”. Pasak Šogi Effendi, bahajų

Administracinės tvarkos institucijos ir įstatymai “bus pavyzdys būsimajai visuomenei, priemonė Didžiosios Taikos įtvirtinimui ir organizacija, vienijanti pasaulį bei skelbianti doros ir teisingumo karalystę Žemėje.”²⁰³

Didžiosios Taikos vizija sutampa su panašia Habakuko vizija apie laiką, kai “Žemę užpildys Viešpaties šlovės pažinimas, kaip vanduo jūrą” (Habakukas, 2:14). Ji žymės “tautų išgijimą”, pažadėtą krikščionių apokalipsėje (Apreiškimas, 22:2). Ji atneš ne tik pasaulinę civilizaciją, bet ir “masių dvasingumą”. Ji reikš “visos žmonių rasės brandos mažių”.²⁰⁴

Kalbėdamas apie Didžiąją Taiką, Šogi Effendi rašo:

“Tada gims pasaulinė civilizacija, ji klestės ir išliks amžiams, jos gyvenime bus tokia pilnatvė, kokios pasaulis dar neregėjo ir dar negali suvokti. Tada Amžinoji Sandora bus visiškai įvykdyta. Tada pažadas, vainikuojantis visas Dievo Knygas, bus įvykdytas ir visos pranašystės, ištartos senųjų Pranašų, bus praėjusios, o pranašaujančiųjų ir poetų vizija bus įkūnyta. Tada planeta, pažadinta visuotinio jos gyventojų tikėjimo vienu Dievu ir ištikimybės bendram Apreiškimui, atspindės pagal jiems suteiktus sugebėjimus neblėstančią Bahá'u'lláh viešpatavimo šlovę... ir planeta bus paskelbta žemiškuoju rojumi, galinčiu įvykdyti savo nuo neatmenamų laikų skirtą priedermę jos Kūrėjo meilės ir išminties dėka.”²⁰⁵

Bahajų suvokimu, Dievo Valia veikia dviem būdais ar dviem lygiais. Yra bendroji Dievo Valia, kuri apima visa ir kuri iš esmės sukelia kiekvieną istorijos įvykį, kad ir koks jis atrodytų nereikšmingas. Laikui bėgant visa pasitarnauja Dievo tikslui suvienyti žmoniją. Dėl šios priežasties bahajai visa širdimi remia daugelį universalų ir humanitarinių veiklos sferų, stengdamiesi suprasti visus teigiamus elementus kitose religijose, su kurių filosofijomis jie ir ne visiškai sutinka.

Kita vertus, bahajai tiki, kad jų tikėjimas ir jo Administracinė tvarka yra ypatinga Dievo Valios išraiška šiame amžiuje. Per jį žmonių problemos įgavo vienybės dvasią ir pobūdį. Savo svarbiausiu uždaviniu bahajai laiko šio Dievo duoto instrumento tobulinimą. Naujojo apreiškimo įtakai apimant visą visuomenę įvyks evoliucijos procesas - perėjimas iš Mažosios Taikos į Didžiąją Taiką. Žmonės pripažins Dievo Valią žmonijai ir bus Dievo Karalystės įsigalėjimo Žemėje liudininkai.

8. ADMINISTRACIJA IR ĮSTATYMAI

Vienu iš skiriamųjų savo religijos bruožų bahajai laiko ypatingą Bahá'u'lláh Sandorą, kurios dėka įsitvirtins būsimoji pasaulinė tvarka ir pasaulinė civilizacija. Jie tiki, kad šios globalinės sistemos branduolys ir pavyzdys jau yra įstatymuose bei Administracinėje tvarkoje, kuriuos pateikė tikėjimo įkūrėjas, o įdiegė ir išplėtojo 'Abdu'l-Bahá ir Šogi Effendi. Dėl šios priežasties bahajai daug laiko ir energijos skiria savo bendruomenės institucijų raidai. Šie bahajų Administracinės tvarkos organai naudojami ne tik problemų sprendimui bei kolektyvinių nutarimų priėmimui pačioje tikinčiųjų bendruomenėje: jie taip pat nuolat naudojami ir tobulinami tam, kad jų Dievo įkvėptas administracinis potencialas palengva atsiskleistų, lygiai kaip žmogiškieji sugebėjimai atsiskleidžia mokymo ir nuolatinių pastangų dėka.

Tai paaiškina skiriamą didelį dėmesį administraciniam procesui, jau pamatytą daugelio, kurie stebi bahajų bendruomenę. Bahajai tiki, kad Dievas ištaisė vieną iš labiausiai sugadintų ir blogiausiai žmonijos vykdomos veiklos sričių šiandieninėje civilizacijoje ir padarė ją tinkamą dieviškiems tikslams. Jie įsitikinę, kad Dievas nori, jog administracinis tarnavimas taptų dvasiniu tikslu, ir laimina ne tik tiesiogiai prie jo prisidedančius, bet ir visą visuomenę, nuo kurios tai priklauso.²⁰⁶

BAHAJŲ TIKĖJIMO INSTITUCIJOS

Remiantis bahajų tikėjimo Globėjo raštais ir Visuotinių Teisingumo Rūmų įstatymų leidimo ir vykdomąja valdžia, bahajų bendruomenės organizacija struktūriškai sudaryta iš dviejų pagrindinių institucijų rūšių: 1) tos, kurios skirtos spręsti kasdienio bendruomenės gyvenimo problemas ir tikslus; 2) tos, kurių funkcija yra apsaugoti bendruomenę ir ypatingais būdais platinti tikėjimą. Pagrindinės sprendimus priimančios institucijos yra Visuotiniai Tei-

singumo Rūmai, veikiantys tarptautiniu lygiu, ir dvasinės asamblėjos, egzistuojančios tiek vietiniu, tiek ir nacionaliniu lygiu. Apsaugos – platinimo institucijos kilo iš galios, kurią Dievo Tikėjimo Rankoms suteikė Bahá'u'lláh Sandora, o jas išplėtė Globėjas bei Visuotiniai Teisingumo Rūmai, įskaitant patarėjų tarybas ir pagalbines tarybas. Jos pataria, drąsina ir skatina tiek dvasines asamblėjas, tiek ir kiekvieną tikintįjį. Čia aptariamos abi šios bahajų administracinės tvarkos šakos.

VISUOTINIAI TEISINGUMO RŪMAI IR DVASINĖS ASAMBLĖJOS

Rengiantis artimiausiu metu įsteigti Teisingumo Rūmus kiekviename mieste, kaip raginama Bahá'u'lláh raštuose, 'Abdu'l-Bahá nustatė, kad ten, kur suaugusių bahajų skaičius yra devyni ar daugiau, reikia suorganizuoti rinkimus ir sukurti "Vietinę Dvasinę Asamblėją", kuri būtų tikėjimo valdymo organas toje vietovėje. Kiekvieną dvasinę asamblėją sudaro devyni asmenys, išrinkti iš suaugusių tos vietinės bendruomenės narių. Į dvasinių asamblėjų pareigas įeina visos vietinės bahajų veiklos priežiūra, švietimo programų įgyvendinimas, tikėjimo platinimas (mokymas), vadovavimas viešumui vietiniu lygiu ir leidybai, darbui tikėjimo labui, bahajų fondo naudojimas, tikinčiųjų pasitarimas specifiniais bahajų įstatymo ir mokymo klausimais bei daugelis kitų panašių dalykų.²⁰⁷

'Abdu'l-Bahá vadovavo pirmųjų dvasinių asamblėjų Persijoje ir Vakaruose įsteigimui ir teikė nurodymus jų veiklos pradžioje. Tam uždaviniui Šogi Effendi, būdamas bahajų bendruomenės Globėju, skyrė daug savo laiko. Pagrindinė administracinių principų dalis, išdėstyta gausioje abiejų paskirtųjų interpretatorių korespondencijoje, buvo išspausdinta daugybėje knygų ir vadovėlių, naudojamų visame bahajų pasaulyje. Čia pateikiami nurodymai daugybe klausimų ir garantuojama, kad bahajų bendruomenės

raida per ateinančius šimtmečius įeis į tikslūs rėmus, kuriuos nurodo Bahá'u'lláh tiesiogiai ir kuriuos surašė Sandoroje su savo interpretatoriais.²⁰⁸

Dvasinės asamblėjos buvo kuriamos ir nacionaliniu (kartais regioniniu) lygiu. Jų pareigos analogiškos vietinių dvasinių asamblėjų pareigoms, nors žymiai sudėtingesnės ir platesnės apimties. Be to, jų pareiga yra prižiūrėti, kaip dirba vietinės dvasinės asamblėjos, ir nuspręsti, už ką atsako vietiniai organai, o kokias pareigas perduoti nacionalinio ir regioninio lygio organams.

Kiekvienos vietinės dvasinės asamblėjos nariai renkami tiesiogiai savoje vietinėje bendruomenėje, tuo tarpu nacionalinės dvasinės asamblėjos nariai renkami naudojant dviejų pakopų balsavimo sistemą. Visi suaugę bahajų bendruomenės nariai tam tikrame teritoriniame vienetė išrenka nustatytą delegatų skaičių. Skaičius priklauso nuo bahajų bendruomenės apimties toje šalies dalyje. Tada visos šalies delegatai susirenka į kasmetinę nacionalinę konvenciją ir išrenka devynis narius iš visų suaugusių nacionalinės bahajų bendruomenės narių, nepaisant to, ar jie yra nacionalinės konvencijos delegatai, ar ne.

Rinkimų procesas, pagal kurį įkuriamos bahajų dvasinės asamblėjos, turi keletą įdomių ir netgi unikalių ypatybių. Visas balsavimas vyksta slaptai. Dar daugiau: bahajų mokymas draudžia bet kokios formos rinkiminę kampaniją, įskaitant ir kandidatų nominaciją. Kiekvienas balsuojantysis įrašo devynis savo pasirinktus žmones. Suskaičiavus balsus, išrinktais skelbiami tie nariai, kurie surinko daugiausia balsų. Šioje sistemoje nebūtina kandidatų nominacija ir prezentacija, taigi pasirinkimo galimybė yra maksimali, atpalaiduojanti nuo būtinybės įrodyti savo galią, kaip būna kituose rinkimuose. Laikoma, kad visi suaugę tikintieji, išrinkti rinkimų būdu, sugebės ir bus pakankamai pasiruošę perimti nacionalinės ar vietinės asamblėjos narių pareigas.

Rinkimai vyksta kasmet balandžio pabaigoje ir sutampa su ba-

hajų Ridvano švente. Tada išrinkta dvasinė asamblėja dirba visus metus, pradėdama savo darbą iškart po rinkimų.

Šio proceso dvasią ir formą turbūt geriausiai iliustruoja šie Šogi Effendi žodžiai:

“Jei tik mes atkreipsime savo žvilgsnį į bahajų asamblėjų nariams būtiną aukštą kvalifikaciją, kaip nurodoma ‘Abdu’l-Bahá Lentelėse, mus apims nepilnavertiškumo ir baimės jausmas ir pasijusime nedrąsiai, tačiau jeigu pakilsime vertai vykdyti savo pareigą, visus mūsų trūkumus kompensuos visa nugalinti Jo malonės ir galingos dvasia. Todėl išrinktiems delegatams tinka apsvarstyti be lašelio aistros, išankstinio nusistatymo ir materialinio suinteresuotumo vardus tik tų, kurie geriausiai sugeba derinti neabejotino lojalumo požymius su nesavanaudišku atsidavimu, šviesiu protu, pri pažintais sugebėjimais ir brandžiu patyrimu.”²⁰⁹

Reikia pažymėti dar vieną svarbų bahajų rinkimų požymį: kaip ir daugelyje kitų sričių savo mokyje (palyginink, pavyzdžiui, lyčių lygybės nagrinėjimą 5 dalyje), Bahá’u’lláh pateikė praktinę dvasinio vadovavimo išraišką. Jis pažymėjo, kad rasinės mažumos ir etninės grupės labai atsiliko dėl jų diskriminacijos daugelyje pasaulio dalių. Tų mažumų nariai niekada neturėjo galimybės ugdyti savo protinių sugebėjimų, kurių jie turi lygiai tiek pat, kiek ir laimingesnės tautos. Bahajų bendruomenė turi ryžtingai tvarkyti reikalus taip, kad ši neteisybė ir kliūtys būtų pašalintos kiek tik įmanoma ryžtingiau. Todėl rinkimų procese, kai į kurį nors postą pretenduoja asmuo iš mažumų grupės ir koks nors kitas žmogus, rinkėjas sąmoningai turi balsuoti už asmenį iš mažumų grupės; bahajų rinkimuose, esant lygiam balsų skaičiui, tačiau vienam iš renkamųjų atstovaujant mažumų grupei, pirmenybė turi būti suteikta jam, ar jai, patvirtinant pranašumą balsavimu.

Tokie pat rinkimų principai taikomi ir renkant narius į Visuotinius Teisingumo Rūmus. Šiuo atveju rinkėjai yra nacionalinių dva-

sinių asamblėjų nariai iš bahajų pasaulio. Tačiau, priešingai vietinėms nacionalinėms ir dvasinėms asamblėjoms, Visuotiniai Teisingumo Rūmai renkami tik kas penkti metai tarptautinėje konvencijoje, vykstančioje Izraelyje, Haifos miesto Bahajų Tikėjimo Pasauliniame Centre.²¹⁰

TIKĖJIMO RANKOS, PATARĖJŲ TARYBOS IR JŲ DEPUTATAI

Grupinio sprendimų priėmimo sistemą papildė daugelis patariamųjų organų. Per visą savo gyvenimą ir Bahá'u'lláh, ir 'Abdu'l-Bahá skyrė žymiausius tikinčiuosius tarnauti Tikėjimo Rankomis platinant ir ginant bahajų tikėjimą. 'Abdu'l-Bahá Valia ir Testamentas patvirtina, kad šias funkcijas reikės tęsti per visą bahajų laikotarpį, ir todėl Šogi Effendi paskyrė Tikėjimo Rankas, iš kurių dvidešimt septyni dar buvo gyvi jo mirties dieną 1957 metų lapkriatyje. Valia ir Testamentas sako:

“O draugai! Dievo Tikėjimo Rankos turi būti įvardintos ir paskirtos paties Dievo Tikėjimo Globėjo. Visi turi būti jo šešelyje ir paklusti jam...

Dievo Tikėjimo Rankų pareiga yra skleisti Dieviškuosius Kvausus, mokyti žmonių sielas, skatinti mokytis, tobulinti žmonių būdą ir visais laikais bei visomis aplinkybėmis būti šventais ir atsiribojusiais nuo žemiškųjų dalykų. Jie turi rodyti dievobaimingumą savo elgesiu, manieromis, darbais ir žodžiais.”²¹¹

Nebelikus Globėjo nebebuvo kaip paskirti kitus Tikėjimo Rankas po Šogi Effendi mirties. Tačiau Visuotiniai Teisingumo Rūmai turi visus įgaliojimus, suteiktus aiškiai Bahá'u'lláh Sandora, įkurti tokias institucijas, kurių, jų nuožiūra, reikia bahajų bendruomenės evoliucijai. Kadangi Valia ir Testamentas nurodo, kad Tikėjimo Rankų funkcijos turi būti perduodamos toliau ir jos turi suda-

ryti dalį Administracinės tvarkos, Visuotiniai Teisingumo Rūmai šiam tikslui įkūrė specialią instituciją, instituciją visiškai skirtingą nuo dvasinių asamblėjų rinkimų sistemos. Ši institucija vadinama "Patarėjų Taryba",²¹² o jos nariai dirba kontinentiniu lygiu. Patarėjais yra žymūs tikintieji, kurie skiriami penkeriems metams, o kiekvienu kontinentinę tarybą sudaro nuo septynių iki šešiolikos narių.

Tikėjimo Rankos, paskatinti Šogi Effendi, jau paskyrė kiekvienam kontinentui deputatų grupes, kurias Globėjas laiko pagalbinėmis tarybomis. Tos pagalbinės tarybos buvo patvirtintos prie patarėjų tarybų Visuotinių Teisingumo Rūmų sprendimu, ir jos padeda joms tokiu pat būdu, kaip anksčiau padėjo Tikėjimo Rankoms. Vėliau, pastaraisiais metais bahajų tikėjimui sparčiai augant, Visuotiniai Teisingumo Rūmai įgaliojo kiekvieną pagalbinės tarybos narį paskirti sau į pagalbą "asistentus", kurie dirbtų vietiniu lygiu. Tokiu būdu, lygiagrečiai su nacionalinių ir vietinių dvasinių asamblėjų sistema, dabar veikia atskira administracinės tvarkos atšaka, kuri atlieka specialias funkcijas kontinentiniu, regioniniu ir vietiniu lygiu.

PATARĖJŲ SANTYKIAI SU DVASINĖMIS ASAMBLĖJOMIS

Yra du pagrindiniai skirtumai tarp institucijų, kurios sudaro dvi bahajų administracinės tvarkos atšakas. Šie skirtumai priklauso nuo jų veiklos pobūdžio ir joms suteiktų įgaliojimų. Dvasinės asamblėjos yra korporaciniai organai, sudaromi rinkimų, kuriuose dalyvauja visa bahajų bendruomenė, būdu, ir jos funkcionuoja normalaus proceso dėka, kai laikomasi daugumos nuomonės. Patarėjus ir jų deputatus individualiai skiria Visuotiniai Teisingumo Rūmai bei, atitinkamai, patarėjų tarybos, ir jie toliau funkcionuoja kaip atskiri Bahá'u'lláh tikėjimo tarnai. Nors dvasinių asamblėjų nariai kartais gali vykdyti individualias užduotis, pavyzdžiui, kaip

išrinkti pareigūnai, ir nors vyksta pasitarimai tarp patarėjų ir pagalbinių tarybų, iš esmės asamblėjos išlieka korporaciniais organais, tuo tarpu kitos institucijos yra grupės, kuriose dirba atskiri bendradarbiai.

Antrasis skirtumas yra įgaliojimų, kuriuos turi kiekviena bahajų administracijos atšaka, prigimtis. Sprendimų galią bendruomenės gyvenimo klausimais turi tik dvasinės asamblėjos ir Visuotiniai Teisingumo Rūmai kaip aukščiausia instancija. Patarėjai ir pagalbinių tarybų nariai pataria dvasinėms asamblėjoms, komentuoja jų planus ir daro visa, kas būtina jų veiklos ugdymui, tačiau jų vaidmuo tuo ir apsiriboja. Galutinę atsakomybę ir įgaliojimus pasiekti sprendimus turi dvasinės asamblėjos, nes jos yra išrinkti bahajų bendruomenės atstovai. Būtent šis faktorius labiausiai ir skiria Rankų, patarėjų ir pagalbinės tarybos narių vaidmenį bahajų tikėjime nuo “dvasininkijos” vaidmens (kaip paprastai būna kitose religijose). Rankos ir jų įpėdiniai, patarėjai bei pagalbinės tarybos neturi nei įgaliojimų priimti sprendimus, nei atlikti dvasininkijos funkcijas; neturi ir teisės interpretuoti Šventus raštus.²¹³ Dar daugiau: patarėjai tarnauja tik tam tikrą periodą, kuriam jie paskirti, o ne visą savo gyvenimą.

Ir vis dėlto jų vaidmuo labai svarbus. Kaip individai, jie parenkami dėl to, kad parodė sugebėjimus įnešti svarų indėlį į bendruomenės gyvenimą. Bahajų raštuose jie aukštai vertinami bendruomenės narių, ir tiek dvasinės asamblėjos, tiek ir atskiri tikintieji turi naudotis jų pagalba, kurią jie gali suteikti dėl savo patyrimo.

TARPTAUTINIS MOKYMO CENTRAS

1973 metais patarėjai ir pagalbinės tarybos susirinko kartu vienintelės tarptautinės institucijos, veikiančios bahajų tikėjimo Haifos Pasauliniame Centre Izraelyje, nurodymu.²¹⁴ Ši institucija žinoma Tarptautinio Mokyimo Centro vardu. Jos narius sudaro te-

besantys gyvi Tikėjimo Rankos ir keletas patarėjų, kuriuos šiam tikslui paskyrė Visuotiniai Teisingumo Rūmai. Laikui bėgant, kai išmirs likę Rankos, visi nariai Centre bus tik Visuotinių Teisingumo Rūmų skirti, ir toliau Mokymo Centras veiks, vadovaujamas Teisingumo Rūmų.

Pagrindinės Tarptautinio Mokymo Centro pareigos yra koordinuoti įvairių patarėjų tarybų veiklą, padėti Visuotiniams Teisingumo Rūmams sudaryti globalinius planus tikėjimui plėsti. Naudinga pažymėti, kaip bahajų raštuose atskiriama atskirų tikinčiųjų dvasinė būseną nuo pareigų, kurias jie gali užimti, ar funkcijų, kurias jie gali vykdyti bahajų bendruomenėje. Visuotiniai Teisingumo Rūmai yra pareiškę:

“Mandagumas, nuolankumas, savigarba, pagarba užimamai padėčiai ir kitų pasiekimams yra dorybės, prisidedančios prie kiekvienos bendruomenės gerovės, tačiau išdidumas ir savęs išaukštinimas yra tarp sunkiausių nuodėmių... galutinis kiekvienos sielos gyvenimo tikslas turėtų būti dvasinio tobulumo siekimas - laimėti tikrą Dievo pasitenkinimą. Tikroji kiekvienos sielos dvasinė būseną žinoma tik Dievui. Tai visiškai skiriasi nuo tos padėties ir būsenos, kurias vyrai ir moterys užima visuomenėje.”²¹⁵

BENDRUOMENĖS GYVENIMAS IR “DEVYNIOLIKOS DIENŲ ŠVENTĖ”

Vietiniu lygiu bahajų bendruomenės veikla reiškiasi periodiškose visos bendruomenės susitikimuose, vadinamuose “švente”. Tų susirinkimų datos yra bendros visam bahajų pasauliui ir remiasi bahajų Saulės kalendoriumi, kurį sukūrė Babas. Ši kalendorių sudaro devyniolika mėnesių po devyniolika dienų, iš viso 361 diena.²¹⁶ Keturios likusios dienos Saulės metuose (keliamaisiais metais penkios) vadinamos “Tarpkalendorinėmis dienomis” ir jos sudaro periodą, kai teikiamos dovanos, svečiuojamasi ir švenčiama.²¹⁷

Kiekviena pirmoji kiekvieno bahajų mėnesio diena yra šventė, ir taip susidaro devyniolika švenčių per visus bahajų metus.

Šventę sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoji yra pamaldžioji, ir jos metu skaitomos maldos bei atsiduodama meditacijai, o maldos gali būti paimtos ne tik iš šventų bahajų raštų, bet ir iš kitų apreikštų religijų. Antroji dalis yra administracinė: bendruomenės reikalus svarsto visi dalyvaujantieji, įskaitant jaunimą ir vaikus. Vietinė dvasinė asamblėja praneša apie tuos sprendimus, kuriuos ji priėmė ir kurie liečia bendrus gyvenimo klausimus bendruomenėje; pateikiama iždininko ataskaita; o bendruomenės nariai skatinami teikti pasiūlymus, kelti klausimus arba išsakyti savo rūpesčius pasitardami su visais vietinės dvasinės asamblėjos atstovais. Dvasinė asamblėja neprivalo laikytis tų rekomendacijų, kurios pateikiamos šventėje, tačiau jas privalo apsvarstyti ir pranešti bendruomenei, kokių priemonių imtasi kiekvienu atveju. Trečioji šventės dalis yra visuomeninis susijėjimas. Kartu su gaivinančiais gėrimais ir neformaliu bendravimu šioje dalyje gali skambėti muzika, vaidinti artistai, gali būti žaidžiami žaidimai ir linksminamasi. Šventei būtinos visos trys dalys, ir bahajai skatinami matyti dvasinio augimo galimybes ne tik pamaldume, bet ir pasitarimo ar visuomeninėje dalyse.

Daugelyje bahajų bendruomenių šventė vyksta privačiuose namuose arba nedideliuose bendruomenių centruose. Taip yra dėl to, kad šios bendruomenės dar nėra tokios didelės, jog galėtų investuoti lėšas į prašmatnius pastatus. Bendruomenės vystymosi eiga, numatyta Bahá'u'lláh, sąlygoja žymiai didesnių bendruomenių susikūrimą. Numatoma, kad ateityje kiekvienas kaimas ar kita vietovė turės savo "Maldos Namus" (Mašriku'l-Adchara, arba "Saulėtekio vietą Dievo garbinimui"). Šie maldos namai taps bahajų bendruomenės gyvenimo centru, o aplink bus pastatyta įvairių pagalbinių aptarnavimo įstaigų.²¹⁸

BAHAJŲ ĮSTATYMAS: DVASINĖ LAISVĖ DRAUSMĖS DĖKA

Visos bahajų institucijos, apie kurias kalbėjome, veikia pagal apreiškto įstatymo pavyzdį. Bahá'u'lláh patikina, kad įstatymas yra visos žmonijos visuomenės pagrindas.²¹⁹ Be jo neįmanoma tvarka, nėra rėmų, kuriuose galėtų plėtotis dvasinė, kultūrinė, technologinė ir intelektualinė veikla, kuri priklauso nuo žmonių sąveikos. Net asmeninė laisvė priklauso nuo įstatymo. Aukodamas dalį asmeninės laisvės visuotinai priimtose įstatymų sistemos reikalavimams, individas padeda sukurti aplinką, kuri jam daug naudingesnė laisvės prasme, negu paaukotos asmeninės laisvės dalis.

Svarbiausia yra gyvuliškąją žmogaus prigimtį pažaboti įstatymais. Ši tema smulkiai išnagrinėta jau anksčiau. Čia belieka dar kartą patvirtinti bahajų tikėjimą tuo, kad žmogaus dvasinės, intelektualinės ir moralinės savybės išlaisvinamos tik tada, kai jo fizinė prigimtis suvaldyta ir išstobulinta tiek, jog galėtų tapti patikimu instrumentu. Kai tik viršų paima fizinio kūno poreikiai, tikroji žmogaus prigimtis slopinama ir suvaržoma fizinės, gyvuliškosios prigimties.

Nuolatinis šaltinis, iš kurio kyla visi įstatymai, naudingi dvasiniam tobulėjimui, yra Dievo Apsireiškimai.²²⁰ Įstatymai, kuriuos apreiškė Mozė, Jėzus ar Mahometas, nėra vien tik įsakai ar moraliniai priesakai. Kadangi Apsireiškimų meilė paliečia mūsų širdis, tie įstatymai, kuriuos jie pateikia, turi galią iš naujo suformuoti žmogaus sąmonę. Požiūris į tai, kas teisinga ir kas neteisinga, keičiasi priklausomai nuo kiekvieno apreiškimo, o tuo pagrindu pati visuomenė sukuria naują įstatymų sistemą. “Nemanykite”, - sako Bahá'u'lláh, - “kad Mes jums apreiškėme paprastą įstatymų kodeksą. Ne, Mes atidarėme jums rinktinį vyną galios ir jėgos pirštais.”²²¹

KITAB - I - AQDAS, ĮSTATYMŲ KNYGA

Remiantis požiūriu, kad Dieviškojo Įstatymo svarba yra didžiulė, nestebina, kad Šogi Effendi Bahá'u'lláh įstatymų knygą Kitab-i-Aqdas (pažodžiui išvertus - Švenčiausią Knygą) vadina “žymiausiu pasiekimu Bahá'u'lláh gyvenime” “ryškiausiu Bahá'u'lláh proto pasireiškimu” ir “Jo naujosios Pasaulinės tvarkos chartija”.²²²

Kitab-i-Aqdas pateikia pagrindinius įstatymus dvasiniam individo gyvenimui ir bahajų bendruomenės nariams. Tai yra visapusiškai ypatingas dokumentas. Šios temos smulkus nagrinėjimas čia netelpa, tačiau trys bruožai ypač išryškėja: jos visapusiškumas, jos pritaikymo pažangumas ir jos išspausdinimo maniera.

Bahá'u'lláh įstatymai apima platų individo ir bendruomenės problemų spektrą. Tarp jų yra malda, pasninkas, vedybos, skyrybos, paveldėjimas, švietimas, laidotuvės, valia ir testamentas, medžioklė, tikinčiojo mokestinė prievolė, seksualiniai ryšiai, kūno priežiūra, darbas ir valgymo įpročiai.

Ir Bahá'u'lláh, ir 'Abdu'l-Bahá pabrėžia, kad Kitab-i-Aqdas įstatymų taikymas turi būti laipsniškas, žmonėms pamažu įprantant prie būtinų reikalavimų. Mokymasis paklusti kai kuriems įstatymams pagreitina dvasinio brendimo procesą, o tai įgalina taikyti vis naujus įstatymus. Bahá'u'lláh šį vystymosi principą aiškina taip:

“Žinokite, kad kiekviename Laikotarpyje dieviškojo Apreiškimo šviesa krito ant kiekvieno žmogaus priklausomai nuo to, kokie buvo jo dvasiniai sugebėjimai. Pažiūrėkite į Saulę. Kokie blyškūs jos spinduliai jai tik iškilus iš už horizonto. Kaip pamažu ryškėja jos šiluma ir galia kylant į zenitą, kad visi tvariniai galėtų prisitaikyti prie vis intensyvesnės šviesos... Jei ji staiga parodytų visą savo turimą energiją, tai, be abejo, pakenktų visiems tvariniams... Panašiai ir čia: jei Tiesos Saulė būtų atskleista staigiai, pačioje savo apsireiškimo pradžioje parodant visą galią, kurią Visagalis jai

suteikė, žmogiškojo pasaulio supratimas būtų visas išseikvotas ir išnaudotas; nes žmogiškoji širdis negalėtų pakelti jo apreiškimo intensyvumo, nei, juo labiau, toliau atspindėti jo šviesos sklidi-
mą.”²²³

Tuo remdamiesi, ir Globėjas, ir Visuotiniai Teisingumo Rūmai laipsniškai įvedinėja įstatymus iš Kitab-i-Aqdas, bahajų bendruomenei augant ir bręstant. Aišku, kad tas procesas bus ilgas. Šogi Effendi pabrėžė, kad kai kurie įstatymai buvo “suformuluoti orientuojantis į tą visuomenę, kuri iškils iš šiandieninio chaoso.”²²⁴

Kitab-i-Aqdas tik vadinasi “knyga”. Tiksliau tariant, tai yra iš-
tiso literatūrinio klando, kur pateikiami ir išaiškinami bahajų tikėji-
mo įstatymai, šerdis. Originalas arabų kalba tėra nedidelis tome-
lis. Bahá'u'lláh papildė jį daugeliu raštų, kurie išaiškino ten pa-
teiktus sakinius, bei parašė komentarus kai kuriais klausimais, ku-
riuos iškėlė devynioliktojo šimtmečio bahajų sekėjai Persijoje, per-
skaitę tą knygą. ‘Abdu’l-Bahá papildė paaiškinimus ir parašė išsa-
mią interpretaciją bei komentarus Kitab-i-Aqdas įstatymams, kaip
buvo nurodęs Bahá'u'lláh. To darbo apimtis smarkiai padidėjo,
kai išsamią interpretaciją pateikė Šogi Effendi, užėmęs Globėjo
padėtį bahajų bendruomenėje.

Todėl specifinius Kitab-i-Aqdas įstatymus galima nustatyti, tik
peržvelgus kiekvieno išvystymą per visą jų kodifikavimo procesą.
Šogi Effendi nurodė, kad galiausiai Kitab-i-Aqdas įstatymų ir prie-
sakų kodifikavimas bus užbaigtas ir išspausdintas. Jis pats intensy-
viai dirbo ir išvertė keletą originalo dalių bei sudarė “Reziუმė ir
Kodifikacijos” pagrindus ir papildymus. 1973 metais, šimtosioms
Bahá'u'lláh knygos Kitab-i-Aqdas metinėms Visuotiniai Teisingu-
mo Rūmai išspausdino rinktinius fragmentus, išverstus Globėjo,
kartu su temų, paliestų originale, reziუმė, pavadintus “Kitab-i-
Aqdas įstatymų ir priesakų reziუმė ir kodifikavimas”.²²⁵

YPATINGI KITAB - I - AQDAS ĮSTATYMAI

Kai kurių specifinių žmogaus elgesio sferų, kur jau pritaikyti Kitab-i-Aqdas įstatymai bahajų bendruomenėje, apžvalga leis susidaryti bendrą vaizdą apie Bahá'u'lláh nurodymus ir pailiustruos ką tik minėtus tris bruožus.

MALDA IR MEDITACIJA

Vienas iš svarbiausių įstatymų, kuriuos Bahá'u'lláh skyrė individo dienotvarkei, yra kasdienė malda ir meditacija. Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá parašytų maldų rinktinės išleistos trijų šimtų puslapių apimties rinkiniu. Šios knygos bahajams yra jų pamaldaus gyvenimo šaltinis.

Be bendro reikalavimo melstis ir medituoti, Bahá'u'lláh reikalauja, kad kiekvienas tikintysis, sulaukęs "pilnametystės"²²⁶ kalbėtų privalomą kasdienę maldą. Ši privaloma malda yra trejopa, o kiekvienas savo valia kasdien pasirenka vieną iš jų. Pavyzdžiui, vadinamoji "trumpa privalomoji malda" turi būti kalbama kasdien popiet iki Saulės laidos:

"Aš liudiju, o mano Dieve, kad Tu sukūrei mane tam, kad aš pažinčiau Tave ir garbinčiau Tave. Aš regiu šią akimirką, kad esu bejėgis, o Tu esi galingas, kad aš esu skurdžius, o Tu esi turtingas. Nėra kito Dievo, išskyrus Tave, Gyvenantį Savyje, Pagalbininką pa-vojuje."²²⁷

SUSILAIKYMAS NUO ALKOHOLIO IR NARKOTIKŲ

Bahá'u'lláh moko, kad alkoholio, narkotikų ar haliucinogenų vartojimas kenkia svarbiausiems fiziniams ir protiniams sugebėjimams ir apsunkina dvasinį tobulėjimą. Bahajams draudžiama juos

vartoti bet kuria forma. Vienintelė išimtis yra gydytojo prirašytas alkoholis ar narkotikas gydymui tokių ligų, kurioms nėra kitų vaistų. Jokių kitų draudimų dėl maisto ir gėrimų bahajų mokyme nėra. Pavyzdžiui, nedraudžiama rūkyti tabaką, nors ir stipriai smerkiama, nes rūkymas kenkia fizinei sveikatai ir dažnai nepatrauklus visuomenei.²²⁸

PASNINKAS

Kaip ir kitos religijos, bahajų tikėjimas mato didelę pasninko naudą, nes jis ugdo dvasinę drausmę. Bahá'u'lláh skiria kasmetinį devyniolikos dienų periodą, kai bahajai turi kasdien pasninkauti nuo saulėtekio iki saulėlydžio. Šis periodas sutampa su bahajų Ala (angl. loftiness - išaukštinimas) mėnesiu, nuo kovo 2 iki 21 dienos imtinai. Šis mėnuo yra prieš pat bahajų Noruzą, arba Naujuosius Metus, kurie pažymimi pavasario ekvinokcijos dieną; todėl pasninko periodas laikomas dvasiniu pasiruošimu ir atsinaujinimu naujų metų veiklai. Tačiau pagal Kitab-i-Aqdas nurodymą maitinančios ir nešėčios moterys, pagyvenę, sergantys, keliaujantys, sunkiai dirbantys žmonės bei vaikai nuo pasninko atleidžiami.²²⁹

ŠMEIŽTO PASMERKIMAS

Bahá'u'lláh įstatymai liečia ne tik tikintį individą; daugelis kitų įstatymų ir principų yra visuomeniniai. Pavyzdžiui, jis smerkia liežuvavimą ir kitų kritikavimą, kaip ypač kenkiančius dvasinei sveikatai: "Liežuvavimas slopina širdies šviesą ir sunaikina sielos gyvybę."²³⁰ Liežuvavimu vadinama kitų žmonių kritika už akių, kai ji, nors ir nevalingai, virsta šmeižtu. Bahajų bendruomenės nariai gali išreikšti susirūpinimą kitų elgesiu, tačiau tik konfidencialiai kreipdamiesi į vietinę dvasinę asamblėją ir palikdami tą reikalą dvasinės asamblėjos rankose bei susilaikydami nuo tolesnio jo svarstymo.

VEDYBOS

Bahajų įstatymas vedybas laiko ir dvasine, ir visuomenine institucija. Jos daro įtaką ne tik vedusiųjų porai bei jų vaikams, bet ir tėvams, seneliams, anūkams bei kitiems giminaičiams. Iš tikrųjų jos daro įtaką (bent jau sveikoje visuomenėje taip turėtų būti) visai supančiai bendruomenei. Todėl Bahá'u'lláh ir pabrėžia vedusios poros mokymą, kad abu sugebėtų pažinti ir žinoti vienas kito savybes ir galimybes, tuo pačiu ir apsaugoti nuo lemtingų klaidų, galinčių sugadinti jų tarpusavio santykius. Norintis vesti (ar tekėti) bahajas turi gauti savo teisėtų gyvų tėvų sutikimą, lygiai kaip ir būsimoji antroji pusė (nesvarbu, ar yra bahajas, ar ne). Priešingai ilgamžei Rytų tradicijai, tėvai neturi teisės parinkti partnerio sūnui ar dukrai. Tačiau ir priešingai dabartinei padėčiai Vakaruose, pora nėra laisva viena pati nuspręsti be tėvų (kuriuos tiesiogiai gali paliesti jų sprendimo susituokti pasekmės) pritarimo susituokti, nes tai paliečia daugelį kitų.²³¹

Bahajų tikėjimas reikalauja iki vedybų išlaikyti skastybę, nes seksualinis instinktas susijęs su naujos gyvybės užuomazga ir vedybinių ryšių stiprinimu. Dėl šios priežasties kitas įstatymas, kuriam bahajų raštuose skiriamas ypač didelis dėmesys, yra absoliuti partnerių ištikimybė, tenkinantis tik vedybiniais ryšiais. Nors vedybos bahajams nėra būtinai privalomos, jos primygtinai rekomenduojamos kaip „gerovės tvirtovė“. Celibatas bahajų raštuose ne tik nepripažįstamas ypatinga dorybe, bet ir laikomas nebūtinu apribojimu.²³²

Bahajų vedybų ceremonija neturi nustatyto ritualo ir gali būti labai paprasta. Griežtai reikalaujama tik prisiekti: „Mes abu tikrai paklusime Dievo valiai.“ Vedybas turi patvirtinti dvasinė asamblėja, kuri patikrina tėvų sutikimą ir skiria liudininkus. Dažnai ceremoniją užbaigia jaunųjų pasirinkta muzika ir maldos.

SKYRYBŲ ĮSTATYMAS

Bahajų tikėjime skyrybos leidžiamos, tačiau griežtai smerkiamos. Įprastiniai vedybinio gyvenimo sunkumai turi “gryninti charakterius” abiejų sutuoktinių ir stiprinti jų sąjungą kaip pačios visuomenės dalelę. Vis dėlto bahajų mokymas pripažįsta, kad vedybiniuose santykiuose gali iškilti neišsprendžiamų problemų, kai pora pasirodo esanti visiškai netinkama bendram gyvenimui. Todėl, didėjant susvetimėjimui tarp vyro ir žmonos, kai jau pradedama svarstyti skyrybų galimybę, bahajai naudojami institucija, vadinama “laukimo metai”: abi šalys gyvena atskirai vienerius metus, tuo būdu jiems suteikiama galimybė gauti patarimų ir pasistengti įveikti sunkumus, atvedusius iki vedybų suirimo. Tačiau bet kuris sutuoktinis gali kreiptis į vietinę dvasinę asamblėją, kuri išsikviečia juos po vieną ir nustato, ar jie turi noro pamėginti taikytis. Jei tokia galimybė neegzistuoja, dvasinė asamblėja nustato datą, kada prasideda vieneri laukimo metai, t. y. datą, nuo kurios pora pradeda gyventi atskiruose namuose.

Per bandomuosius metus dvasinė asamblėja turi dažnai profesionaliai padėti porai įveikti sunkumus. Skyrybas bahajai gali gauti tik pasibaigus vieneriems laukimo metams.

Tam tikra prasme šią instituciją galima laikyti “vedybų gydykla”, kurioje “gydomi” vedybiniai santykiai ir kuri padeda laikinai pašalinti nuolatinę įtampą; gydymo procesas trunka tol, kol sveikosios jėgos neatsigauna ir nesustiprina sutuoktinių sąjungos.

SUSILAIKYMAS NUO POLITINĖS VEIKLOS

Dar vienas įstatymas, kurį ypač pabrėžė Bahá'u'lláh, yra reikalavimas, kad jo sekėjai tvirtai stovėtų nuošaly nuo bet kokios politikos. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad bahajų bendruomenės nariai turėtų aktyviai reikštis plačios apimties politiniuose siekiuose

skelbiant universalius idealus. Iš tikrųjų yra priešingai. Bahajams leidžiama balsuoti, remiantis sąmoninga nuomone, už bet kurį kandidatą, kurį jie mano sugebėsiant įnešti indėlį į visuomenės, kurioje gyvena, vystymą. Be to, bahajai gali priimti paskyrimą į nepolituotus vyriausybinus postus. Tačiau jiems negalima priklausyti ar palaikyti kurią nors politinę partiją ar šalininkų judėjimą.²³³

To priežastis yra pagrindinis bahajų tikėjimas, kad svarbiausia visų tautų ir nacijų užduotis šiandien yra siekimas suvienyti žmoniją. Bahá'u'lláh sako, kad socialinė pažanga laukia, kol bus pasiektas šis naujas lygis žmonijos civilizacijos raidoje: “Žmonijos gerovė, jos taika ir saugumas bus nepasiekiami tol, kol nebus tvirtos jos vienybės.”²³⁴ Bahá'u'lláh mano, kad politinė veikla, kuri visada būna savo esme šališka ir skaldanti, negali išspręsti problemų, kurių pati prigimtis yra visuotinė. Jis pabrėžia, kad visos politinės priemonės yra ribotos ir nesvarbu, ar jos būtų nacionalinės, rasinės, kultūrinės ar ideologinės.

Bahajų principas laikytis nuošalėje nuo politikos nedraudžia bahajams užimti visuomeninius postus, susijusius su grynai socialinėmis ir moralinėmis problemomis, kai jos nėra kurių nors šališkų politinių debatų dalis. Ir iš tikrųjų daugelį metų bahajai buvo priešakinėse veiksmų linijose keliose socialinėse sferose, tokiose kaip rasinė lygybė ir kova su diskriminacija.

Principas laikytis nuošalėje nuo politikos glaudžiai susijęs su bahajų mokymo teorija ir praktika būti lojaliais savo vyriausybei. Bahá'u'lláh ragino savo sekėjus paklusti tuo metu valdžioje esančiai vyriausybei ir griežtai susilaikyti nuo mėginimo ją nuversti ar jai pakenkti. Jei šalies vyriausybė pasikeičia, bahajų bendruomenė privalo su tokia pat ištikimybės dvasia parodyti savo lojalumą naujai administracijai visais būdais, kurie neprieštarauja nesivėlimo į politiką principui.²³⁵

PAGRINDINIS BAHAJŲ BENDRUOMENĖS GYVENIMO REIKALAVIMAS: PASITARIMAS

Visų įstatymų ir bendruomenės struktūrų pagrindas bahajų tikėjime yra sprendimų priėmimo procesas, vadinamas “pasitarimu”. Iš esmės bahajų pasitarimas yra atviras, tačiau su meile atliekamas pasikeitimas skirtingomis grupės narių nuomonėmis, siekiant surasti tiesą ir grupinį susitarimą. Nė kiek neperdėsime sakydami, kad kiekvienas bahajų tikėjimo narys mokosi dalyvauti pasitarimo procese. Šogi Effendi yra pasakęs taip:

“Pasitarimo principą, kuris sudaro vieną iš pagrindinių Administracijos įstatymų, reikia taikyti visai bahajų veiklai, kuri daro įtaką kolektyviniams tikėjimo interesams, kadangi tik bendraujant ir keičiantis mintimis bei požiūriais galima geriau apginti ir puoselėti tikėjimo interesus. Nors asmeninė iniciatyva, sugebėjimai ir išradingumas yra neatskiriama dalis, tačiau neparemti ir nepraturtinti kolektyvine patirtimi bei grupės išmintimi šio didžiulio uždavinio nepajėgs įvykdyti.”²³⁶

Panašiai šis principas pabrėžiamas ir kalbant apie bahajų šeimyninį gyvenimą, o ypač apie žmonos ir vyro santykius. Netgi grynai asmeniniu požiūriu bahajai raginami ieškoti pasitarimo su kitais, jeigu aplinkybės to reikalauja. Tačiau Visuotiniai Teisingumo Rūmai perspėja, kad:

“Reikia turėti galvoje, kad visų pasitarimų tikslas yra rasti iškilios problemos sprendimą; pasitarimai visiškai skiriasi nuo grupinio sielos apnuoginimo, kas šiais laikais kai kuriuose sluoksniuose darosi populiariu ir kas artimai ribojasi su išpažintimi, kurią tikėjimas draudžia... “Mums draudžiama bet kuriam žmogui išpažinti... savo nuodėmes ir nusižengimus arba tai daryti viešai, kaip kai kuriose religinėse sektose. Tačiau, jei mums kyla spontaniškas noras prisipažinti tu, ką esame padarę blogo, arba jei mes jaučiame kokį nors savo būdo trūkumą ir norime paprašyti kito žmogaus

atleisti mums, tai mes galime daryti laisva valia.”²³⁷

Išsamiausiai apie bahajų pasitarimus randame parašyta ‘Abdu’l-Bahá raštuose, kurie tapo darbinium dokumentu, naudojamu bahajų nacionalinėse ir vietinėse dvasinėse asamblėjose:

“Pirmoji sąlyga yra absoliuti meilė ir harmonija tarp asamblėjos narių. Jie turi visiškai išsivaduoti iš susvetimėjimo ir turi savyje išreikšti Dievo Vienovę, nes jie yra bangos toje pačioje jūroje, vandens lašai toje pačioje upėje, žvaigždės tame pačiame danguje... Susirinkę kartu, jie turi atsigręžti veidais į Aukštybių Karalystę ir prašyti pagalbos iš Šlovės Karalystės. Tada jie gali reikšti savo požiūrius su didžiausiu pamaldumu, pagarba, savigarba, atsargumu ir kuklumu. Kiekviename reikale jie turi ieškoti tiesos, o ne ginti savo nuomonę, nes užsispyrimas ir savo požiūrio laikymasis neišvengiamai sukelia nesutarimus ir nesantaiką, o tiesa lieka paslėpta. Garbingi nariai turi visiškai laisvai reikšti savo mintis, ir jokiū būdu neleistina sumenkinti kito mintį, ne, jie turi kukliai toliau siekti tiesos, o jei nuomonės nesutampa, lemia balsų dauguma, ir visi turi klausyti daugumos ir paklusti jai. Tačiau vėlgi neleistina, kad kuris nors iš gerbiamų narių neigtų ar prieštarautų tiek susirinkimo metu, tiek ir jam pasibaigus, anksčiau priimtam sprendimui, nors tas sprendimas gali pasirodyti neteisingas, nes tokia kritika neleistų įgyvendinti nė vieno sprendimo... Jei jie stengsis pildyti tas sąlygas, Šventosios Dvasios Malonė nusileis ant jų, o ta asamblėja taps Dievo laiminimo centru, dieviškojo pritarimo angelai ateis jai į pagalbą, ir diena iš dienos ji jaus Jo Dvasią.”²³⁸

Dar vienas įdomus pasitarimo bahajų dvasinėse asamblėjose bruožas yra ryžtingas siekimas prieiti prie vieningo požiūrio. Todėl dauguma balsų priimtas sprendimas laikomas minimaliu reikalavimu bahajų administraciniam pasitarimui:

“Bahajų pasitarimų idealas yra pasiekti vienbalsio sprendimo.

Jei tai neįmanoma, reikia balsuoti... Kai tik priimamas sprendimas, jis tampa visos Asamblėjos sprendimu, o ne vien tik tų narių, kurie sudarė daugumą.”²³⁹

IŠVADOS

Tie įstatymai, kuriuos ką tik svarstėme, bei kiti pagrindiniai įstatymai ir bahajų tikėjimo vadovavimo procedūros yra ataudai “mąstymo išvermėje”, einantys per visą naujosios religijos audinį. Išoriškai gal ir galima tikėtis rasti atvejų, kai tikėjimo sekėjai yra abejingi ar galbūt nejaučia tikrovės, priklausydami tikėjimui, kuris sutelkęs visas pastangas į žmonijos suvienijimą ir naujos globalinės visuomenės sukūrimą teisingumo pagrindu. Tikrai bahajų žinia turi vizijos pobūdį, ir visi bahajų bendruomenės nariai yra užvaldyti tos vizijos. Kita vertus, jie netiki, kad šį uždavinį galima įvykdyti be didžiausių tiek atskiro individo, tiek ir visos visuomenės aukų ir pastangų.

Jie tiki, kad pasaulinės tvarkos ir pasaulinės civilizacijos įtvirtinimas įmanomas tik sukūrus naują gyvenimo būdą, kuris sudrausmins žmogaus prigimtį ir vers siekti aukštesnių Dievo tikslų. Ši drausmė turi reikštis pačiose paprasčiausiose gyvenimo aplinkybėse, lygiai kaip ir svarbiausiuose visuomenės reikaluose. Vedybų institucija turi atgauti tą fundamentalią padėtį, kuri įgalintų civilizacijos klestėjimą. Asmeninis gyvenimas turi tapti sudvasintu, praturtintu atsidavimu maldai, meditacijoms ir tarnavimu kitiems. Tokios visuomenės tradicijos, kaip liežuvavimas, kuris pakerta pačias žmonių bendravimo šaknis, turi būti sunaikintos, o žmonės turi liautis žavėjęsi tokiais Beverčiais siekiais, kaip šališka politika, užuot mokęsi bendrauti ir suprasti tikro pasitarimo vertę. Reikia diegti naujas socialines struktūras, kuriose individų dalyvavimas yra aukštesnio lygio. Šiuolaikinis žmogus nesugeba laikytis tokios būtinos (ir neišvengiamos) tvarkos bei įdiegti šias naujas struktūras; jis linkęs galvoti, kad egzistuoja stebuklingi sprendimai, galintys panai-

kinti aštriausias pasaulio problemas. Bahá'u'lláh žodžiais tariant:

“Tie, kuriems Dievas suteikė išvalgumo, tikrai supras, kad Dievo pateikti priesakai yra aukščiausia priemonė, padedanti palaikyti tvarką pasaulyje ir apsaugoti jo tautas. Tas, kuris nuo jų nusigręžia, laikomas žemu ir kvailu. Mes tikrai įsakėme jums nepaklusti savo žemoms aistroms ir tvirkinantiems troškimams ir neperžengti ribų, kurias nustatė Aukščiausioji Plunksna, nes tai yra gyvybės dvelksmas visiems tvariniams...

O pasaulio tautos! Žinokite tikrai, kad Mano įsakymai yra mano mylinčios malonės žiburys Mano tarnams ir mano gailestingumo raktai Mano tvariniams... Jei nors vienas žmogus paragaus saldybės žodžių, kuriuos panoro ištarti Gailestingąjo lūpos, jis išsižadės visų Žemės turtų, kuriuos turi, kad galėtų patvirtinti nors vieno Jo įsakymo teisingumą, kuris šviečia skaisčiau už Jo maloningo rūpesčio ir mylinčio gerumo Aušrą.”²⁴⁰

9. BAHAJŲ BENDRUOMENĖ

Nuo seniausių laikų aplink kiekvieną religinį tikėjimą susiburdavo bendruomenė. Patys pirmieji, atsiliepe į Budos, Jėzaus Kristaus ir Mahometo mokymus, yra ypač ryškūs pavyzdžiai, kai tūkstančiai žmonių susiburdavo į bendruomenes, vienijami tikėjimo, o jų organizavimas rėmėsi principais ir prioritetais, kuriuos paskelbdavo įkūrėjas. Bendruomenėms augant ir atsirandant galimybei padėti savo nariams, jų sekėjų skaičius pasiekdavo milijonus, drauge susikurdavo naujos valstybės ir kultūros.

Toks buvo religijos vaidmuo netgi dar primityvios žmonių civilizacijos pakopose. Plačiai pagarsėjusioje studijoje “Miesto istorinė eiga” (“*The City in History*”) jos autorius socialinių mokslų profesorius Luis Mamfordas (Lewis Mumford) apie pirmąsias žmonių gyvenvietes kalba taip:

“Jos susijusios su šventais dalykais, ne vien su fiziniu išlikimu: jos susijusios su vertingesniu ir prasmingesniu gyvenimo būdu, su sąmoningu praeities ir ateities puoselėjimu suvokiant pirminę seksualinės giminystės paslaptį ir didžiausią mirties paslaptį bei kas gali būti už jos. Miestui įgaunant formą, prisidės daug kas; tačiau tie svarbiausi klausimai išlieka kaip pati miestų egzistavimo prasmė, neatskiriama nuo ekonominio pagrindo, būtino jo egzistencijai. Pradedant aukščiausiais susirinkimais aplink kapą arba simboliniais piešiniais, dideliu akmeniu arba šventa giria, atsiranda daugelis miesto institucijų, pradedant nuo šventovės, baigiant astronomine observatorija, nuo teatro iki universiteto.”²⁴¹

Bahajų tikėjimo bendruomenių vystymosi procesas jau gerokai pažengęs į priekį. Per pirmąjį savo egzistavimo šimtmetį bahajų bendruomenė pirmiausia susitelkė Persijoje, kur, būdama paskelbta už įstatymo ribų ir smarkiai persekiojama, neturėjo didelių galimybių pritaikyti savo įkūrėjo mokymą. Tačiau kai Šogi Effendi davė nurodymus, kaip sudaryti mokymo planus, ir ypač kai tie pla-

nai pasiekė globalinę apimtį, kolektyviniame tikinčiųjų gyvenime pradėjo reikštis kai kurios tokio “visuomenės sukūrimo” galimybės. Ar bahajų tikėjimas galiausiai taps įkvepiančia ir vadovaujanti jėga ateinančiai civilizacijai kaip kitos apreiškotos religijos, parodys tik laikas. Svarbu pažymėti, kad tikėjimo veiklos rezultatas per pastaruosius 140 metų yra bahajų bendruomenės, kuri dabar sparčiai auga, sukūrimas. Tikėjimo supratimas turi remtis šio svarbaus vystymosi įvertinimu.

Kaip jau matėme, dvasinės bahajų bendruomenės paveldėjimas yra įspūdingas. Bendruomenės istorija, prasidėjusi 1844 metais, su jos kankiniais, aukomis, pasiekimais ir tragedijomis gali būti pavadinta herojiška. Lygiai taip pat galinga yra bahajų žinia: Bahá'u'lláh mokymas apima platų žmogiškųjų problemų spektrą ir tyrinėja daugelį nemalonių šių dienų žmogiškosios minties dalykų. Nedaug kas neigs ir tai, kad bahajų administracinė tvarka yra įstabus pasiekimas tiek tuo, kaip jos principai pritaikomi tikėjimo tikslams, tiek ir sėkmingu įkūrimu tų institucijų ir lygiai tokios pat formos, kaip buvo nurodęs įkūrėjas. Jei istoriją, mokymą ir bahajų administraciją laikysime Bahá'u'lláh palikimu, tada naujasis tikėjimas pradėjo savo gyvavimą turėdamas didelių privalumų.

Ką su šiuo palikimu darė Bahá'u'lláh įpėdiniai? Kokią bendruomenę iki šiol jie sugebėjo sukurti, koks rezultatas jų pastangų prilygti savo tikėjimo didvyriams, suprasti įkūrėjo tikslą ir žinią bei organizuoti savo kolektyvinį gyvenimą pagal administracinę tvarką, nurodytą jo paties ir jo paskirtųjų įpėdinių?

Būtų naudinga nustatyti bendruomenės dydį ir plėtimosi pobūdį pradėdant nuo jos įkūrimo. Kadangi nėra tikslų statistinių duomenų, atrodo, kad bahajų visame pasaulyje yra šiek tiek daugiau kaip 6 milijonai, iš kurių beveik pusė yra vienoje ar kitoje iš dviejų didžiausių nacionalinių bendruomenių: Indijoje ir Irane. Bendras skaičius nėra didelis, palyginti su kitais religiniais judėjimais, kurie yra maždaug tokio pat amžiaus, kaip ir bahajų tikėjimas.²⁴²

Augimo reikšmė išryškėja tik tada, kai pradedame nagrinėti plitimo esmę. Plitimas yra reikšmingas. Šiandien veikia 30 000 išrinktų vietinių asamblėjų, kurios funkcionuoja daugiau kaip 200 nepriklausomų valstybių ir pagrindinių teritorijų; yra virš 100 000 centrų, kur gyvena bahajai ir bahajų grupės; Tarptautinę bahajų bendruomenę sudaro virš dviejų tūkstančių įvairių etninių ir gentinių mažumų, kurių daugelis gyvena tolimuose pasaulio kampeliuose: Ramiojo vandenyno salose, Arktikos gyvenvietėse, džunglių kaimuose bei Andų aukštikalnėse. Stengdamosi mokyti ir vadovauti be galo skirtingoms bendruomenėms, kurios patikėtos jų rūpesčiui, 148 iki šiol įkurtos nacionalinės dvasinės asamblėjos išvertė ir išleido bahajų maldas ir kitą literatūrą daugiau nei 700 kalbų.

Kad palyginti nedidelė religinė bendruomenė galėtų tapti tokia kosmopolitine, plačiai paplitusia ir labai organizuota tokioje ankstyvoje savo istorijos stadijoje, yra ypatingas pasiekimas. Tą patį galima pasakyti apie bendruomenės sėkmę įtvirtinant savo autoritetą valstybinės valdžios akyse. Bahajų bendruomenė ne tik neignoruoja "pasaulio" ir jį valdančių institucijų, bet ir sąmoningai siekia kuo glaudžiau bendradarbiauti su valstybine valdžia, nes tai sudaro jos vystymosi dalį. Rodydamos nuolatines pastangas dalyvauti globalinio vystymo planuose, bahajų dvasinės asamblėjos, tiek vietinio, tiek ir nacionalinio lygio, įteisintos daugumoje šalių, kur įkurtas tikėjimas. Bahajų vedybinę ceremoniją oficialiai pripažino daugelis civilinių įstaigų, o įvairiose pasaulio dalyse bahajų šventos dienos pradeda gauti panašų statusą kaip ir pagrindinių religijų šventės ir yra pripažintos verslo, mokymo ir vyriausybines įstaigose.

Jungtinių Tautų Organizacijoje Tarptautinė bahajų bendruomenė tvirtai plečia savo statusą Ekonominėje ir Socialinėje Taryboje (ECOSOC). Jos atstovai dalyvauja plataus spektro tarptautinėse konferencijose, kurias organizuoja įvairūs JTO organai ir agentūros, taip stengdamiesi padėti tarptautiniam sutarimui ir išnaudoti progą prisidėti prie tikėjimo visuotinių idealų įgyvendinimo.²⁴³

Daug dėmesio skiriama tam, kad, kiek leidžia aplinkybės, visuomenė visose pasaulio dalyse sužinotų apie tikėjimo egzistavimą ir jo mokymo esmę. Daugelio šalių leidyklos leidžia ir platina įvairią bahajų literatūrą, pradedant Bahá'u'lláh raštų rinkiniais, žiniomis ir žurnalais. Kitos masinės informacijos priemonės irgi intensyviai išnaudojamos: filmai, televizijos programos ir vietiniai pranešimai, radijo laidos, straipsniai ir reklama laikraščiuose, brošiūros, afišos ir vadovėliai, kursai korespondentams, parodos, paskaitų sesijos, žiemos ir vasaros mokyklos. Visos šios veiklos tikslas yra užtikrinti, kad laikui atėjus kiekvienas žmogus Žemėje išgirstų apie Bahá'u'lláh žinią.

Viena iš bahajų institucijų, kuri suvaidino ypač svarbų vaidmenį visuomenės švietimo programoje, yra maldos namai. Šiandien bahajų maldos namai yra kiekviename kontinente, o daug sklypų nupirkta visame pasaulyje, kur tokie pastatai bus pastatyti ateityje, ir jie vaidins pagrindinį vaidmenį bahajų bendruomenės gyvenime. Laikui bėgant aplink juos įsikurs kitos įstaigos, tokios kaip mokyklos ar koledžai, bendrabučiai, namai pagyvenusiems žmonėms ir administraciniai centrai. Šiuo metu maldos namai naudojami vien tik bahajų bendruomenės reikalams. Jie yra atviri visiems įvairių religijų žmonėms (netgi tiems, kurie nepriklauso jokiai religijai), kur jie meldžiasi vieninteliui Dievui. Apeigas sudaro skaitymas ir maldos, parinktos iš įvairių pasaulio tikėjimų, be pamokslų ar mėginimų išsprauti mokymą į tam tikrus specifinės bahajų interpretacijos rėmus. Dažnai skaitymai parenkami pagal muziką ar choro giedojimą be instrumentų pritarimo. Vienintelė maldos namų architektūrinė ypatybė yra jų devyni kampai ir kupolas, simbolizuojantys bahajų pripažįstamas visas religines tradicijas ir tai, kad maldininkai gali įeiti per skirtingas duris, tačiau jie visi susirenka draugėn, nes pripažįsta vieną Kūrėją.

Daugeliu atžvilgių maldos namai išreiškia bahajų tikėjimo poziciją į santykius su kita visuomenės dalimi. Šventyklų konstrukcijos atviros, užlietos šviesos. Jų architektūra atspindi bahajų sieki-

mą vienybės įvairovėje ir demonstruoja šį principą tikrovėje. Ili-nojaus valstijos Vilmetos mieste esančios “Vakarų Motinos Šven-tovės” architektas sujungė keletą pagrindinių architektūros tradi-cijų ir įpynė kelių pagrindinių apreiškstų religijų simbolius. Jo pa-ties žodžiais tarant:

“Kai žmogaus sukurtų religijų šaknys kyla iš visų religijų, ran-dame tikrą harmoniją. Tačiau šiandien religiją žlugdo tokia daugy-bė prietarų ir teorijų, jog reikalinga nauja jos forma, kad dar kartą ji būtų išgryninta ir liktų be dėmelės. Tas pats ir architektūroje... Šioje naujoje Šventovės koncepcijoje įsipina, įgaudamas simbolinę formą, didysis bahajų mokymas apie vienybę - visų religijų ir visos žmonijos vienybę. Čia geometrinės linijos simbolizuoja visatą, apskritimas įkomponuotas į apskritimą parodant, kad visos religijos susilieja į vieną.”²⁴⁴

Maldos namų architektūroje atsispindi bahajų bendruome-nės optimizmas. Bahajai tvirtai įsitikinę, kad netrukus visa žmo-nija taps Bahá'u'lláh mokymo sekėjais. Jie mano, kad šio amžiaus krizės gilėja, todėl vyrai ir moterys bus priversti rimtai ieškoti tiesos; ir jei Bahá'u'lláh žinia bus tinkamai pateikta, tie, kurie ieško, atsilieps į jo priesakus vis gausesniais būriais. Atviras pasitarimas, įvairių architektūrinių tradicijų sintezė ir pamaldos be pamokslų ir ritualo išreiškia šią stiprią optimizmo dvasią bahajų maldos na-muose.

Iki šiol bahajų bendruomenės optimizmas atrodo visiškai pa-grįstas. Dabar bahajų tikėjimas yra viena iš labiausiai augančių re-liginių sistemų. 1979 metų balandyje Visuotiniai Teisingumo Rū-mai pranešė, kad paskutinis iš serijinių tarptautinio mokymo pla-nų, penkmečio planas, paskelbtas 1974 metais, sėkmingai įvykdy-tas. Daugelis jo tikslų buvo pasiekta pralenkiant lūkesčius, ypač smarkiai viršytas įkurtų dvasinių asamblėjų skaičius ir jų geografi-ja. Buvo numatyta, kad tikinčiųjų skaičius per penkmetį padidės 40 procentų.

Per prieš tai įvykdytą devynerių metų planą greičiausiai tikinčiųjų skaičius didėjo Afrikoje ir Lotynų Amerikoje, tuo tarpu dabar aiškiai pirmauja bahajų bendruomenės Azijoje ir Ramiojo vandenyno salyne. Įkvėpti šių laimėjimų, Visuotiniai Teisingumo Rūmai iškart paskelbė naują septynerių metų planą, kurį įvykdyti reikėjo 1986 metų pavasarį.²⁴⁵ Iki to laiko, kai bahajų delegatai iš viso pasaulio susirinko Haifoje į savo 1983 metų tarptautinę konvenciją, ši nauja programa jau buvo pasiekusi savo tikslą.

Tarptautinės bahajų bendruomenės apimtis ir plėtimo esmė, kuri jai būdinga, jau buvo trumpai aptartos. Sunkiau nagrinėti vidinį bendruomenės gyvenimą. Tiesioginis būdas apžvelgti jį yra per jos narių patyrimą. Kaip tampama bahajumi? Kokie požymiai ypač išryškėja žmogaus gyvenime perėjus į bahajų tikėjimą šiame istorijos tarpsnyje?

Matyt, kiekvienas žmogus pateiks vis kitokį atsakymą. Dar daugiau: tikrai bus pabrėžiami ryškūs skirtumai ir prioritetai, priklausomai nuo pasaulio dalies, kas irgi sąlygoja įvairius skirtumus. Vis dėlto bahajų tikėjimas, jo mokymas ir besivystanti administracinė tvarka visapusiškai atspindi turinį, kuris iš esmės išlieka toks pat visame pasaulyje, todėl šiuo požiūriu atsakymai, nors jie bus gauti iš įvairių etninių grupių, neišvengiamai turės bendrų bruožų.

Kalbant apie bahajų narystės požymius, Visuotiniai Teisingumo Rūmai rašė:

“Pagrindinis motyvas visada turi būti žmogaus atsakas į Dievo Žinią ir Jo Pranašo pripažinimas. Tie, kurie skelbiasi esą bahajais, turi jausti mokymo grožį, juos turi paliesti Bahá'u'lláh meilė. Sekėjams nebūtina žinoti visus įrodymus, istoriją, įstatymus ir tikėjimo principus, bet atsivertimo procese jiems būtina ne tik pagauti tikėjimo uždegančią kibirkštį, bet ir susipažinti su tikėjimo pagrindinėmis asmenybėmis bei galiojančiais įstatymais, kurių jie turės laikytis, ir administracija, kuriai teks paklusti.”²⁴⁶

Tiems, kurie gimė ir užaugo bahajų šeimoje, oficialaus įstojimo procesas yra gana paprastas. Nors bahajų mokymas smerkia dogmatizmą vaikų auklėjime, bahajų vaikai užauga kaip bendruomenės nariai. Jie dalyvauja visose bahajų kalendorinėse šventėse, studijuoja bahajų istoriją ir Bahá'u'lláh mokymą lygia greta su kitomis didžiausiomis pasaulio religijomis ir skatinami gyventi pagal bahajų gyvenimo reikalavimus, atitinkančius jų amžių.²⁴⁷ Ta reikšmė, kurią bahajų mokymas teikia socialiniams klausimams, be abejo, prisideda prie to, kad bahajų jaunimas skatinamas toliau tęsti dvasinius ir intelektualius ieškojimus bahajų tikėjime. Vis dėlto jie gali savo valia atsimesti nuo narystės, jeigu to patys pageidauja, sulaukę "sutikimo amžiaus", kuris bahajų bendruomenėje yra penkiolika metų, kada jaunuoliai prisiima atsakomybę už savo dvasinį tobulėjimą. Maždaug tokio amžiaus jaunuoliai apsisprendžia, ar jie laiko save bahajais ir toliau dalyvauja bahajų bendruomenės gyvenime.

Tais atvejais, kai į tikėjimą ateina suaugę, jų apsisprendimą įtوتي bendruomenę dažniausiai paveikia neformalūs ryšiai su tikinčiais. Plačiu mastu bendruomenės vykdoma informacinė veikla nuolat pritraukia tūkstančius žmonių, ieškančių ryšių su tikėjimo nariais. Mažose besimokančiųjų grupėse arba oficialiose prezentacijose besidomintiems pateikiamas bahajų tikėjimo mokymas ir tikslai tokiu lygiu, kokio nori patys besidomintieji. Po kurio laiko jie gali arba patys spontaniškai pareikšti pageidavimą tapti nariais, arba bahajai gali paraginti tai apsvastyti. Jei jie patys panorą tapti nariais, kreipiamasi į tos vietovės vietinę dvasinę asamblėją; jeigu ta institucija mato, kad norintysis supranta, ką reiškia tokia narystė, ir yra pasiruošęs prisiimti atsakomybę ir gyventi pagal Bahá'u'lláh mokymą, jiems suteikiama narystė. Nėra nei ritualo, nei priesaikos, tačiau tai gali būti proga neoficialiai šventei.

Tapusį bahajų bendruomenės nariu, naująjį tikintįjį įtraukia du tuo metu vykstantys procesai: asmeninis dvasinis tobulėjimas ir labai jaunos bendruomenės pastangos suprasti ir išreikšti tuos

idealus, kurie yra įkūrėjo mokyme. Malda, meditacijos, pasninkas nurodytu metų laiku, susilaikymas nuo narkotikų ir alkoholio bei pastangos vengti kritikos ir šmeižtų yra pagrindiniai individualios drausmės elementai. Lygiai taip pat bahajų bendruomenė dirba drausmės ilgalaikę augimo ir plitimo programą, kurios vykdymui reikalingos sutelktos pastangos ir dėmesys, prioritetai ir tikslai. Bahajų tikėjimo ir praktikos pagrindas reikalauja abipusio tikinčiojo ir bahajų bendruomenės bendravimo.

Abu tikslai sutampa, nes bahajų tikėjimas pabrėžia tarnavimą. Bahá'u'lláh moko, kad aukščiausia žmogaus prigimties išraiška yra "tarnavimas"; vidinis augimas, "savęs suradimas" įvyksta tarnaujant žmonijos suvienijimo idėjai. Visos asmeninės dvasinės drausmės tikslas yra išvaduoti sielą nuo rūpesčio savimi, pagilinti vienybės su žmonija jausmą bei nukreipti visą energiją tam, kad būtų surasti geriausi būdai tarnauti kitų naudai. Bahajų bendruomenės veikla teikia tam plačias galimybes. Kadangi nėra dvasininkijos, bendruomenės reikalai tvarkomi taip, kad visi jos nariai galėtų kuo aktyviau dalyvauti jos veikloje.

Ypač skatinama tokia veikla, kuri gali išplėsti tikėjimą. Bahá'u'lláh sako, kad didžiausia paslauga, kurią šiandien kiekvienas gali suteikti, yra "Dievo tikėjimo mokymas".²⁴⁸ Kiekvienas bahajas skatinamas įnešti savo indėlį perteikiant Bahá'u'lláh žinią daugeliui žmonių, kurie, bahajų nuomone, yra pasiruošę ją priimti. 'Abdu'l-Bahá įspėja, kad tam laiko nėra daug. Krizė, apėmusi šiandieninę visuomenę, gilės ir neš vis daugiau kančių ir galiausiai sugriaus dabar veikiančias institucijas. Reikia diegti kitokią gyvenimo būdą bendruomenėse, o tai įmanoma tik smarkiai padidinus tikinčiųjų skaičių visose šalyse, kurios atsiliepė į Bahá'u'lláh šaukimą ir pasiryžo įgyvendinti šį mokymą.²⁴⁹

Nieko stebėtina, kad dauguma naujų narių trokšta kaip mokėdami atsiliepti į šį kvietimą. Jie rado tai, kas suteikia pasitikėjimo savimi ir tikslą, kurio nori siekti kartu su kitais. Tačiau, nors ir pabrėžiama mokymo svarba, atvertimas yra griežtai draudžiamas.²⁵⁰

Todėl bahajų uždavinys yra rasti būdus perteikti tikėjimą taip, kad nebūtų pažeistas kitų asmeninis gyvenimas ar papročiai visuomenėje, kurioje jie gyvena. Taip buvo sukauptas didžiulis patyrimas, kuris labai skiriasi įvairiose pasaulio dalyse ir yra vis kitaip taikomas kiekvienam žmogui.

Sunku daryti apibendrinimus kalbant apie bahajų mokymo veiklą. Daugumoje Vakarų šalių bahajai moko savo ar visos šeimos pavyzdžiu kasdieniame gyvenime: pokalbiuose su kaimynais, draugais ir bendradarbiais; pažintimis, kylančiomis dėl bendrų interesų visuomeniniuose projektuose; mokymo kursuose ar atstatomojoje veikloje ir pažymint bahajų šventes, kurios atviros visuomenei. Daugelyje kitų pasaulio vietų religija yra didžiausio dėmesio centre ir ištisos bendruomenės gali dalyvauti diskusijose apie naująjį dvasinį mokymą. Plataus masto atsivertimas į bahajų tikėjimą vyko Centrinėje Afrikoje ir Pietų Amerikoje bahajų grupių vizitų dėka, kai muzikinis ir teatralizuotas pateikimas derinamas su pokalbiais ar tikėjimo nagrinėjimu. Kai kuriuose socialiniuose sluoksniuose iniciatyvą gali rodyti gabūs klausytojai. Šiaurės Amerikos bahajus kviečia kalbėti juodųjų kongregacijose pietinėse valstijose arba “pranešti bahajų žinią” senųjų Amerikos gyventojų prezentacijose Kanados prerijose. Bahajų akademikai iš Šiaurės Amerikos, Indijos kviečiami skaityti paskaitas apie jų tikėjimo mokymą koledžuose ir universitetuose.

Tačiau plačiausiai paplitęs metodas skleisti Bahá'u'lláh mokymą yra “pasisėdėjimai prie židinio”. Šis pavadinimas kilo pačioje pirmojoje bahajų grupėje Monrealio mieste Kanadoje, nors tai jau buvo daroma daugelyje centrų.²⁵¹ Tai nedidelės studijuojančiųjų grupės, reguliariai besirenkančios privačiuose namuose, į kurias kviečiami draugai ir pažįstami. Ši neformali veikla buvo dosnus naujų narių šaltinis. Čia galima nagrinėti bahajų koncepcijas, įstatymus ir mokymą neskubant, nesibaiminant, kad jų asmeniniai ieškojimai bus “išstatyti parodai”, kaip gali atsitikti viešame susirinkime. Tokia aplinka taipogi stiprina ryšius, kurie nenutrūksta po to, kai

naujasis narys ateina į bahajų bendruomenę, ir bahajas mokytojas toliau gali padėti jam integruotis į bendruomenę.

Speciali mokymo forma yra tarnavimas, bahajų vadinamas “pionierija”. Kadangi nėra dvasininkų, nėra nei misionierių - profesionalų, kurie galėtų visose vietovėse skleisti bahajų mokymą. Vietoj to bahajų tikėjimas sklinda dėka inciatyvų, kurios imasi tūkstančiai jo sekėjų atskirai ir ištisomis šeimomis, palikę savo namus ir persikėlę į naujas vietas. Pionieriai turi išlaikyti patys save darbo ir profesijos dėka, o bahajų tikėjimui tarnauti laisvalaikiu. Reikia keisti darbą, parduoti namus ir susirasti naujus, išmokti svetimą kalbą ir pertvarkyti kasdienį gyvenimą turint vienintelį tikslą - atnešti bahajų tikėjimą į naują miestą, vietovę ar teritoriją. Būnant pionieriumi gali tekti persikelti į visiškai kitokią šalį, kur tikėjimas dar nėra įsitvirtinęs. Kiekviename globaliniame plane Visuotiniai Teisingumo Rūmai pateikia sąrašą šalių, kur bendruomenėms reikalingi pagalbininkai iš kitur, ir nurodo, kiek jų reikia. Daugelyje planų nustatomi skirtingi tikslai įvairioms nacionalinėms bahajų bendruomenėms; neretai prašoma, kad trys ar keturios šalys pasiųstų pionierius į tą pačią šalį ar regioną. Taip, sakysim, centras Suomijoje ar Haityje gali sulaukti pionierių iš Irano, Prancūzijos, Japonijos ir Jungtinių Valstijų. Visiškai nepriklausomai nuo to, kokioms šalims naujieji atvykėliai atstovauja, šeiminių bendruomenė gerokai praturtinama remiantis principu “vienybė įvairovėje” (be abejo, tą patį patiria ir atvykėliai pionieriai).

Todėl šioje, kaip ir visoje kitoje veikloje, bahajų bendruomenė tiesiogiai priklauso nuo inciatyvų ir atsakomybės, kurios imasi atskiri tikintieji. Joks organas nenustatinėja, koks yra kiekvieno asmens įnašas į tikėjimo mokymą. Dvasinė asamblėja gali įsikišti, jei kuriuo nors požiūriu individo mokomoji veikla atrodo netinkama, tačiau kiekvienas tikintysis turi laisvai apsispręsti, ar turi pašaukimą mokymui. Tai tinka ir pionieriaus veiklai, kuri laikoma didele privilegija. Kas mėnesį pionierių ir mokymo tikslai aptariami vietinėje bahajų bendruomenėje devyniolikos dienų šventėje bei kon-

ferencijose ar bendruomenės publikacijose. Inicatyva turi eiti iš tikinčiojo širdies ir bahajų šeimų pasitarimų. Tada pionierius ar pionieriška šeima kreipiasi į administracinius tikėjimo organus informacijos apie realius projektus ir tikslus.

Savanoriškumas irgi yra daugelio bahajų tikėjimo programų finansavimo principas. Bahajų metų pradžioje kiekviena vietinė ir nacionalinė asamblėja sprendžia, kiek lėšų reikės tų metų numatytų projektų finansavimui, ar tai būtų mokymo tikslai, nuosavybės įsigijimas ir vystymo projektai, administracinės išlaidos, ar bendruomenės veikla. Tada informuojama bahajų bendruomenė, kiek lėšų reikės tam bei mokymo ir pionieriškai veiklai. Profesionalus "fondo sudarymas", kuris dažnai asocijuojasi su religinėmis ir labdaros organizacijomis, bahajų bendruomenėje draudžiamas. Leistinas tik bendras kreipimasis; asmeninis svarstymas draudžiamas. Visi įnašai būna savanoriški, ir Šogi Effendi griežtai pasmerkė bet kokią prievartinę psichologinę veiklą.²⁵² Dar daugiau: įnašai daromi slapta, žinant tik asmeniui ar šeimai bei išdininkui tos institucijos, kuriai perduodamas įnašas.

Galimybę prisidėti prie bahajų fondo bahajai laiko dvasine privilegija, kurios nusipelno tie, kurie pripažino Bahá'u'lláh. Aišku, bet kokios formos įnašai bahajų tikėjimo vystymui negali būti priimti iš asmenų, kurie nėra nariai. Neretai pasitaiko, kad bahajų asamblėjoms primygtinai aukas siūlo žmonės, kurie nėra bahajai, tačiau vertina vienos ar kitos bendruomenės programas. Tokiais atvejais, kai auka yra anoniminė, bahajų administracija įnašą perduoda visuomeninei labdarai. Iš nebahajiškių šaltinių fondai priimami ir panaudojami tik programoms, kurios tarnauja socialiniams, ekonominiams ar švietėjiškiems visuomenės poreikiams. Ši nuostata sustiprina kiekvieno nario pojūtį, kad jis yra dalis bendruomenės ir asmeniškai atsako už prisiimtus įsipareigojimus.²⁵³

Bahajų bendruomenės administracinis darbas irgi teikia daug galimybių kiekvienam rasti bahajų tarnavimo idealą. Tas faktas,

kad bahajų tikėjimas yra neprofesionalų religija, daro įspūdį kiekvienam naujai įstojusiam nariui. Jis suvokia, kad įstojo į bendruomenę, o ne į kongregaciją. Bandruomenės nariai atlieka ne tik kuklias “patarnavimo funkcijas”, bet ir visiškai atsako už sprendimų priėmimą, planavimą bei yra oficialūs bendruomenės atstovai.

Nauji bendruomenės nariai greit supranta, kad jų priimtasis tikėjimas tebėra vystymosi stadijoje. Čia ne vien tik gausu progų eksperimentuoti plačiame veiklos bare, nustatytame bahajų raštų ir nurodytame Visuotinių Teisingumo Rūmų; toks eksperimentavimas be galo reikalingas tam, kad greit besivystanti bendruomenė galėtų pasiekti savo užsibrėžtus tikslus. Jei naujasis tikintysis turi kokį nors ypatingą talentą, jis greit gali jį pritaikyti. Galima paprašyti mokyti vaikų grupę, sukurti laikraščio reklamą, dalyvauti delegacijoje pas miesto merą ar vyriausybiniėje komisijoje, būti šeiminku devyniolikos dienų šventėje, padėti rengiantis regioninei konferencijai, dalyvauti muzikinėje ar teatro šventėje, vadovauti projektui, paruošti parodą, atspausdinti raštus, padėti tvarkyti buhalterinę apskaitą, įkurti bibliotekėlę bei dalyvauti kitoje bendruomenės veikloje. Į klausimą: “Kodėl mes nedarome to ar ano?” dažniausiai atsakoma: “Nes iki šiol nebuvo nė vieno, kuris turėtų laiko ir sugebėtų tuo užsiimti.”

Aktyvus visuomeninis gyvenimas yra išskirtinis bahajų bendruomenės bruožas. 8 dalyje buvo užsiminta apie devyniolikos dienų šventę, kuri sudaro bahajų visuomeninio bendruomenės gyvenimo vietiniu lygiu pagrindą ir kurios svarbą visais aspektais nurodo bahajų raštai. Regioninės ir nacionalinės konvencijos irgi yra proga pasitarimui bendruomenės klausimais, tuo pačiu pagyvina tikinčiųjų bendravimą tame regione ar šalyje.

Be to, bendruomenė nuolat organizuoja įvairias konferencijas. Kiekviename globalinio mokymo plane numatomos tarptautinės konferencijos pagrindiniuose centruose. Tai gausiai lankomi renginiai, į kuriuos suvažiuoja daugelio pasaulio šalių bahajai, kad praleistų tris - penkias dienas šventėje pažymėdami mokymo pa-

siekimus, nagrinėdami paskutines kryptis ir poreikius; čia taip pat gausu naujausios literatūros, audio ir video priemonių bei kitų bendruomenės vystymui būtinų dalykų. Tikėjimo Rankos (žr. 8 dalį) šiuose renginiuose būna kviestiniai svečiai kartu su įvairių sričių mokslininkais bahajais. Konferencijos teikia bahajams galimybę tiesiogiai pajusti kultūrų įvairovę stebint pasaulinėje bahajų bendruomenėje atstovaujamą meninę, muzikinę ir teatrinę veiklą.²⁵⁴

Panašiai, kiek leidžia išgalės, daroma ir nacionaliniu bei regioniniu lygiu. Bahajams suteikiama nepaprasta galimybė geriau pažinti vienas kitą. Kelionėse į tuos renginius nariai gali artimiau susipažinti su tradicijomis ir socialine kitų visuomenių sankloda, ko kitaip neįmanoma patirti. Jokios abejonės, kad daugeliui tai suteikia galimybę neoficialiai skleisti mokymą, o pionieriško darbo projektą padaryti patrauklesnį ir ne tokį gąsdinantį individualiam pionieriui ar visai šeimai, kurie jį svarsto.

Jokia bahajų institucija negali tiek prisidėti prie tikinčiųjų socialinio patyrimo, kiek maldininkų kelionės. Bahá'u'lláh ragina kiekvieną savo sekėją nors kartą gyvenime išvykti į devynių dienų maldininko kelionę į Pasaulinį Bahajų Tikėjimo Centrą Haifos mieste Izraelyje. Vis daugiau tikinčiųjų atsiliepia į šį raginimą; iš tikrųjų jų tiek padaugėjo pastaraisiais metais, kad sudaromos eilės.

Maldininko kelionė kiekvieno bahajo gyvenime yra aukštasis tikslas. Į Haifą atvykstama grupėmis po aštuoniasdešimt žmonių iš visų pasaulio kraštų. Devynias dienas grupė lanko šventas vietas Haifos ir Akro apylinkėse. Po vieną ar grupėmis jie leidžia laiką Bahá'u'lláh, Babo ir 'Abdu'l-Bahá šventyklose. Jie gali aplankyti namus, kur tremtyje ir įkalintas Šventojoje Žemėje gyveno tikėjimo įkūrėjas, o dalį dienos skirti ekskursijai po nuostabius Archyvų Rūmus, kur galima pamatyti bahajų raštų originalus bei daiktus, saugomus kaip pagrindinių tikėjimo asmenybių ir jo pirmųjų didvyrių ar kankinių šventas atminimas. Babo ir Bahá'u'lláh portretai, kurių nėra niekur kitur, čia irgi eksponuojami.²⁵⁵ Artimi, ta-

čiau neoficialūs ryšiai, kurie jungia bahajų bendruomenę šioje anks-tyvoje augimo stadijoje, stiprinami dar labiau, nes Visuotiniai Tei-singumo Rūmai priima kiekvieną maldininkų grupę ir kiekvienas tikintysis gali neoficialiai bendrauti su šios jų tikėjimo aukščiausios institucijos nariais.

Maldininkams šis išpūdis būna stiprus. Bahajai tiki, kad maldi-ninko kelionė leidžia visų labiausiai priartėti prie Dievo Pasaulio šiame gyvenime. Tariant didžiai gerbiamo bahajų rašytojo, buvusio anglikonų arkidiakono Džordžo Taunsendo (George Townsend) žodžiais, “Dievas praėjo pro mus Babo ir Bahá’u’lláh apreiškimuo-se”. Haifoje ir Akre tikintysis pajunta intymų šio dieviškojo buvi-mo dvelksmą, ir šis pojūtis verčia jo protą ir širdį susikaupti ties fundamentaliomis bahajų apreiškimo tiesomis.

Maldininko kelionė suteikia tikintiesiems galimybę praturtinti savo socialinį supratimą apie globalinę bendruomenę, kurios nari-ai jie yra. Devynios dienos, praleistos drauge su žmonėmis iš dau-gelio skirtingų kultūrų, yra galimybė, reali tik nedaugeliui šiandie-ninės visuomenės narių. Būti aplinkoje, kuri primena bendrą tra-gedijų, pasiaukojimo ir laimėjimų istoriją - reiškia intensyviai pa-justi “globalinę šeimą”, kurią Bahá’u’lláh apreiškimas įkūrė. Be to, maldininko kelione bahajai dažnai naudojasi tam, kad suprastų mo-kymo keliaujant projektus, įgyvendinamus kitose šalyse, ir aplan-kytų draugus, kurie dirba pionieriais darbą užjūriuose, bei pasitik-rintų, ar patys tokiam darbui tinkami.

Greta tokio pobūdžio moralinio ir dvasinio augimo, Bahá’u’lláh pabrėžė švietimo svarbą meno ir mokslo sferose. Bahajai ne tik raginami suteikti savo vaikams geriausią išsilavinimą, bet ir pasi-naudoti visuomenės teikiamomis švietimo galimybėmis pačių to-lesniam tobulėjimui.

“Žinios yra sparnai žmogaus gyvenimui, pakopos jo kilimui. Jų gauti būtina kiekvienam. Tačiau reikalingos tokių mokslų ži-

nios, kurios duotų naudos Žemės tautoms, o ne tokios, kurios prasideda žodžiais ir baigiasi žodžiais. Iš tikrųjų Žemės tautoms reikia daug mokslininkų ir amatininkų.”²⁵⁶

Jau pirmomis dienomis bahajų bendruomenė Persijoje labai rimtai ėmėsi šio uždavinio. Dėl to per tris - keturias kartas bendruomenė pasiekė tokį išsivystymo lygį, kad sudaro svarbią išsilavinusios šiandieninio Irano visuomenės dalį, nors toje šalyje jų skaičius tesiekia 300 000 narių.²⁵⁷ Šalyje, kur raštingumas tėra vos 40 procentų, bahajų bendruomenėje jis buvo virš 90 procentų.

Iraniečių pavyzdžiu pasekė visi pasaulio bahajai, išnaudodami vietines galimybes. Viena iš pagrindinių užduočių vietinėms ir nacionalinėms dvasinėms asamblėjoms pagal paskutinius tarptautinius mokymo planus yra raginimas, kad bahajų jaunimas siektų gauti tokį išsilavinimą, kuris leistų maksimaliai tarnauti ne tik savo tikėjimui, bet ir visai žmonijai.²⁵⁸ Daugelis žiemos ir vasaros bahajų mokyklų suteikia galimybę dalyvauti tokiose programose. Jie išnaudoja visas progas, kai patyrę specialistai randa laiko ir organizuoja kursus, susiedami paskutinius mokslo pasiekimus su mokymu pagal bahajų raštus. Brandžių mokslininkų pavyzdys, įrodantis galimybę integruoti mokslą ir religiją į savo intelektualinį gyvenimą, be abejo, yra galingas stimulas jauniems tikintiesiems sekti jų pavyzdžiu.²⁵⁹

Ten, kur nėra visuotinio mokymo arba jis žemo lygio, vietinės bahajų bendruomenės vykdo savo švietimo programas, ypač ten, kur viskas pradeda nuo pradinio mokymo. Indijos Nacionalinė Dvasinė Asamblėja vadovauja kelioms pradinio, vidurinio ir techninio lavinimo mokykloms. Raštingumo kursai tiek suaugusiems, tiek ir vaikams bei jaunimui yra viena iš pagrindinių veiklos sričių daugelyje nacionalinių bahajų bendruomenių. Per pastarąjį tarptautinį veiklos planą trisdešimt septynios skirtingos nacionalinės dvasinės asamblėjos pradėjo panašias programas.

Viena iš švietimo dalių, kuria labai rūpinamasi iš pat pirmųjų

bahajų istorijos dienų, yra estetika. Bahá'u'lláh įvardijo meną kaip Dievo garbinimo formą, todėl išorinis grožis bahajų šventyklose, šventovėse ir soduose yra vienas iš stipriausių įspūdžių, kuriuos išsi-veža lankytojai, prisilietę prie savo tikėjimo. Sogi Effendi pabrėžė, kad praeis šimtmečiai, kol pasirodys kažkas panašaus į “bahajų meną”. Tik po to, kai apreiškimas visiškai integruosis į naująją civilizaciją, bus galima tikėtis pasirodant naujų meno formų. Be abejo, tuo pat metu šiuolaikinių bahajų menininkų darbai įkūnija Bahá'u'lláh harmonijos, atvirų erdvių ir optimizmo siekį. Amerikietis bahajų menininkas Markas Tobis (Mark Tobey), vienas iš pažangusių dvi-dešimtojo amžiaus tapytojų, apie šią įtaką savo kūrybai kalba taip:

“Visuotinis Bahá'u'lláh tikėjimas, kuris subrandina žmogaus išsivystymą, traukia jį ir skatina matyti šios dienos šviesą kaip viso gyvenimo vienybę; (jis) išlaisvina jį iš neišvengiamo, priklausomo nuo aplinkos paveldėjimo; (jis) siekia sukurti jame viziją, kuri absoliučiai būtina jo egzistencijai. Pats Bahá'u'lláh mokymas yra šviesa, su kurios pagalba matome, koks kelias veda į pažangą.”²⁶⁰

Kalbėdamas apie meno santykį su būsima civilizacija, Tobis priduria:

“Žinoma, šiandien mes kalbame apie tarptautinį stilių, tačiau aš manau, kad vėliau kalbėsime apie visuotinį stilių... pasaulio ateitis turi būti vienovė, kuri nurodoma mokyme, kaip aš suprantu iš bahajų tikėjimo, o iš tos vienovės natūraliai kils nauja dvasia mene. Tai yra dvasia, o ne vien tik nauji žodžiai ar naujos idėjos.”²⁶¹

Panašią įtaką patyrė ir bahajų muzikai. Iš tikrųjų 'Abdu'l-Bahá skyrė daug dėmesio ir skatino bahajų bendruomenes tinkamai išnaudoti tuos žmones, kurie turi muzikinį talentą:

“Muzikos menas yra dieviškas ir veiksmingas. Tai penas sielai ir dvasiai. Muzikos galios ir žavesio dėka žmogus jaučia pakilimą. Vaiko širdelę ji veikia įstabiai, nes jo širdis tyra ir imli. Slapti ta-

lentai, kuriais apdovanota vaiko širdis, pasireikš muzikos dėka. Todėl pasistenkite padaryti juos muzikos žinovais, mokykite dainavimo tobulumo. Kiekvienam vaikui pridera šį tą žinoti apie muziką...”²⁶²

Tokie tat bahajų bendruomenės gyvenimo požymiai, įsitvirtinę istorijos bėgyje, kuriuos Bahá'u'lláh išdėstė savo mokyme ir numatė administracinėse institucijose. Bendruomenės įsteigtos daugelyje šalių ir teritorijų; jose atstovaujama visoms žmonijos dalims; jos ir toliau lieka ištikimos tai misijai, kurią skelbė 'Abdu'l-Bahá: “dvasinis planetos užkariavimas”. Plitimo procese dalyvauja jos nariai, pasirinkdami įvairias veiklos kryptis, visuomeninę sąveiką bei individualų tobulėjimą. Ši visuomeninė sąveika ir jos skatinamas individualus tobulėjimas sukelia “globalinės šeimos” jausmą ir suteikia bendruomenei naują identitetą, skirtingą nuo kitų religinių tradicijų.

Bendruomenę bahajai laiko ne vien tik kolektyvine, bet ir organine visuma. 'Abdu'l-Bahá ir Šogi Effendi raštuose gausu biologinių terminų: pražydėjimas, evoliucija, gemalas, sėkla, organiškasis vystymasis, branduolys, vystymosi įtaka, asimiliacija. Bahajai linkę laikyti save, kaip individą, dalimi gyvo, augančio organizmo, kurio gyvybiškumą sistemą sudaro įstatymai, mokymas ir Bahá'u'lláh sukurtos institucijos. Visuotiniai Teisingumo Rūmai pabrėžė, kad individo vystymosi sugebėjimai ir identifikacijos su bahajų mokymu jausmas priklauso nuo jo ar jos dalyvavimo bendruomenės gyvenime:

“Kiekviena žmogaus kūno ląstelė, kiekvienas organas, kiekvienas nervas atlieka savo vaidmenį. Kai visi veikia vieningai, kūnas yra sveikas, gyvybingas, spinduliuojantis, reaguojantis į kiekvieną signalą. Nė viena menkiausia ląstelė neegzistuoja pati sau, atskirai nuo kūno, nesvarbu, ar pati duoda kūnui, ar semiasi iš jo. Tai taikytina žmonijos kūnui, kuriam Dievas “kad ir silpnam, suteikė gabumų ir talentų”, o labiausiai tinka bahajų pasaulinei bendruomenei, nes tas kūnas jau yra organizmas, kurį vienija siekiai, me-

today, pagalbos ir patvirtinimo iš to paties Šaltinio ieškojimas; jį apšviečia sąmoningas vienybės suvokimas... Bahajų pasaulinė bendruomenė, vystydama kaip jaunas sveikas kūnas, gamina naujas ląsteles, augina naujus organus su naujomis funkcijomis ir galio-
mis, kai siekia brandos, kai kiekviena siela, gyvenanti Dievo tikėjimui, gauna iš tikėjimo sveikatos, paramos ir gausybę Bahá'u'lláh malonių, ateinančių Jo dieviškosios Tvarkos dėka.²⁶³

Dar daugiau: bahajai tiki, kad jų bendruomenės gyvenimas tar-
nauja pavyzdžiu žmonijos susivienijimui, modeliui, skatinančiu vi-
sus bendraminčius tikėti šiuo idealu, sekti juo, nors ir ne visi taps
bahajais. 1976 metų liepos mėnesį, pažymint keturiasdešimtąsias
Pasaulio Tikėjimų Kongreso metines Kenterberio mieste Anglijo-
je, bahajų atstovas savo pasisakymą užbaigė taip:

“Apskritai galima pasakyti: ... kad jau dabar egzistuoja daug
žadantis, tikrai veiksmingas modelis, kaip dvasiniu pagrindu su-
kurti pasaulio visuomenę, o jį atrasti ir yra šio Kongreso sukūrimo
tikslas. Tas modelis yra globalinė bendruomenė, kuri nelaiko savęs
tobula ir galutine, o eksperimentuoja vietiniu, nacionaliniu ir tarp-
tautiniu lygiu, siekdama realizuoti žmonijos vienovės viziją pagal
jos Įkūrėjo Raštus ir visų Dievo Pasiuntinių valią. Šio didingo tiks-
lo siekyje gali dalyvauti visi geros valios žmonės.

Aš... atkreipiu ypatingą jūsų dėmesį į daugybę garbingų bruo-
žų, būdingų tam modeliui: universalumą, vienybę, šiuolaikinę efek-
tyvią moralinių vertybių sistemą, bendrą istoriją, nuoseklią admi-
nistracinę sistemą ir tokią apimtį, į kurią įeina visos žmonių gyveni-
mo sritys. Kad globalinė bendruomenė sugeba atspindėti visus šiuos
bruožus tokiu kritišku istorijos periodu, man atrodo esant didžiau-
siau laimėjimu, kuris nusipelno mūsų dėmesio. Kaip aš suprantu,
jos egzistavimas yra pirmasis įrodymas, kad tas tikslas, kurio sie-
kiame, yra realus ir įmanomas mūsų numatomoje ateityje. Nepai-
sant to, kokią įtaką tas modelis daro, toks nepaprastas reiškinys
nusipelno nešališko žmonijos įvertinimo.²⁶⁴

10. SĖKMĖS ŽENKLAI

Įvade jau pažymėjome Edvardo Grenvilio Brauno, pirmojo Vakarų mokslininko, pateiktą nuomonę, kad devynioliktojo amžiaus bahajų tikėjimą Persijoje reikia laikyti religija. Braunas išreiškė šitikinimą, kad naujasis tikėjimas reiškia naujos pasaulinės religijos atsiradimą.²⁶⁵ Pradėjęs tyrimą, Braunas per kitus tris dešimtmečius daug laiko skyrė bahajų originalų išsamiam studijavimui; jis parašė keletą kritinių komentarų ir išvertė į anglų kalbą pagrindinius bahajų ir bahajų raštus.

Ne visi Brauno amžininkai įvertino jo pastangas. Nors jo darbą kai kurie kolegos ir parėmė, kiti manė, kad jis skiria per daug dėmesio tam, ką jie laikė reformaciniu judėjimu islamo religijoje.²⁶⁶ Įtakingame moksliniame žurnale "The Oxford Magazine" vienas apžvalgininkas nuėjo taip toli, kad paskelbė Brauno studijas apie bahajus "absurdišku nusižengimu istorijos perspektyvai".²⁶⁷

Šimtmečio istorija nuo tada, kai Braunas ėmėsi studijuoti bahajų tikėjimo istoriją, patvirtino jo pradinę nuomonę. Lėtai, tačiau tvirtai nauja nepriklausoma religinė sistema ėgavo formą ir įsitvirtino visose pasaulio dalyse; sistema skiriasi nuo islamiškojo modelio, davusio jai pradžių. Nebestebina, kad šiuolaikiniai autoritetai, tyrinėjantys dabar gyvuojančią religiją, kaip antai istorikas Arnoldas Toinbis (Arnold Toynbee), bahajų tikėjimą laiko viena iš nepriklausomų pasaulio religijų lygia greta su islamu ir krikščionybe.²⁶⁸ Tokią pat nuomonę, nors visai kita dvasia, išreiškė oficialūs islamo atstovai. Jau nuo pat 1924 metų Sunni Apeliacinis Teismas, posėdžiaujantis Bebos mieste Egipte, savo sprendime paskelbė, kad: "Bahajų tikėjimas yra nauja religija, visiškai nepriklausoma (nuo islamo)... Todėl nė vieno bahajo negalima laikyti musulmonu arba atvirksčiais, lygiai kaip ir budisto, brahmano ar krikščionio."²⁶⁹

Bahajai tikisi, kad naujasis nepriklausomas tikėjimas sugebės suvienyti pasaulio tautas, o tolimoje ateityje ir sukurti globalinę civili-

zacija. Jie pabrėžia, kad taip atsitiks, nes jų tikėjimas atlaiko išbandymus, kurie iškyla jam sėkmingai vystantis. Ką reiškia išbandymai bahajų supratimu, reikalauja išsamaus paaiškinimo.

Bahá'u'lláh moko, kad išbandymai yra svarbiausias dalykas žmogaus augimui. Jei mes nepatirtume išbandymų, sako 'Abdu'l-Bahá, mūsų įgimti sugebėjimai, būdami mūsų amžinąja dovana, niekada nepasireikštų:

“Jei ne išbandymai, tikro aukso neatskirsi nuo apgaulės. Jei ne išbandymai, drašuolių neatskirtume nuo bailių... Jei ne išbandymai, ir didžiausiuose koledžuose mokslininkų intelektas ir gabumai nesivystytų.”²⁷⁰

Ši koncepcija tinka ir pačiai bahajų bendruomenės raidai. Šogi Effendi rašo:

“Iš tikrųjų pirmasis jos evoliucijos istorijos šimtmetis virsta daugybe vidaus ir išorinių krizių, gilesnių ar paviršutiniškesnių, pribloškiančių savo pasekmėmis, tačiau kiekvieną jų lydi paslaptinga dieviškoji galia, suteikdama naują impulsą jos raidai, po kurio, savo ruožtu, seka nauja neganda, nusipelnanti dieviškosios malonės, kuri dar labiau skatina jos žygį ir padeda siekti naujų pergalių.”²⁷¹

Todėl šios knygos pabaigoje naudinga aptarti naujus išbandymus, kuriuos dabar patiria bahajų tikėjimas kaip įsitvirtinusi, vis labiau pripažįstama religija. Artėjant šimtmečiui po jos įkūrėjo mirties, pagrindiniai uždaviniai, iškylantys bahajų bendruomenei, yra šie: 1) išlaikyti vieningą bendruomenę; 2) pasiekti visuotinio dalyvavimo; 3) atlaikyti stiprėjančią opoziciją; 4) įtvirtinti bahajų gyvenimo būdą kaip modelį, galintį tarnauti pasaulinės civilizacijos atsiradimui.

Vienas iš svarbiausių bahajų tikėjimo laimėjimų yra jo vienybė. Vienas iš pagrindinių bahajų bendruomenės uždavinių yra

padėti žmonijai suvienyti visą žmonių rasę. Todėl tokiame skeptiškame amžiuje įdomiausias tikėjimo požymis yra tai, kad jis sėkmingai įveikė lemiamą pirmąjį savo istorijos šimtmetį, tvirtai išsaugojęs bendruomenės vienybę (t. y. jis nesuskilo į sektas).²⁷² Jau vien šis laimėjimas išskiria jį iš kitų pasaulio religijų, nes nėra nė vieno religinio judėjimo, apie kurį galėtume pasakyti tą patį. Dažniausiai visose religinėse bendruomenėse sektantizmas pasireiškia ankstyvosiose, lemiamose stadijose; ir pirmas impulsas dažnai baigiasi naujos sektos pasiskelbimu.

Ankstesnėse pasaulio religijose ši problema nebūdavo tokia pavojinga. Tikinčiųjų dėmesį ir energiją prikaustydavo kiti rūpesčiai. Tačiau bahajų tikėjime vienybė yra jos dieviškosios kilmės įrodymas. Bahá'u'lláh griežčiausiais žodžiais pasmerkia bandymą įnešti užkrečiamą virusą, galintį suskaldyti bendruomenę.²⁷³ Nėra bahajų liberalų, ortodoksų arba reformatų. Yra tik bahajai, vienintelės, organiškai vieningos bendruomenės nariai.

Kas atsitiks dabar, kai tikėjimas ėmė labai smarkiai didinti savo narių skaičių visame pasaulyje, kai tautos radikaliai skiriasi savo kultūra? Ar bus įmanoma išlaikyti tokią pačią vienybę, kai vienos religinės bendruomenės keliais dešimtmečiais pirmauja kai kurių tikėjimo dogmų integracija į savo socialines struktūras, tuo tarpu kitos atsilieka keliais dešimtmečiais savo turimais ištekliais ir administraciniais pasiekimais? Šiandien mes gyvename įtemptos politinės atmosferos eroje. Ar bahajų bendruomenės tose šalyse, kur jas atskiria etninės ir kultūrinės varžybos, sugebės toliau didinti savo narių skaičių, pritraukiant žmones iš tų gausių besivaržančių sluoksnių? Visuotinių Teisingumo Rūmų autoritetas yra lemiamas veiksnys tikėjimo vienybei. Ar jie sugebės išlaikyti bahajams būdingą drausmę tokioje be galo skirtingoje ir greit augančioje religinėje bendruomenėje ir tokiu išplitusio socialinio nuopuolio periodu? Esant tokiai padėčiai, ar bahajų bendruomenė sugebės išlaikyti tikėjimo vienybę, sutelkdama dėmesį į Bahá'u'lláh mokyimo interpretacijas, kurias pateikė pagrindinės bahajų apreiškimo

asmenybės, įskaitant Globėją Šogi Effendi?

Vieną požiūriu akivaizdu, kad bahajų bendruomenė yra gerai pasirengusi atremti šiandienos iššūkius kaip ir praityje. Nė vienas, gerai suprantantis bahajų mokymą ir istoriją, neabejoja Visuotinių Teisingumo Rūmų, kaip vienintelio bendruomenės įstatymų leidžiamojo organo, autoritetu. Dokumentacija visapusiška ir informatyvi; visi tikintieji dalyvauja šios institucijos rinkimuose pagal Bahá'u'lláh nurodymus; o patys Visuotiniai Teisingumo Rūmai vadovauja globalinės bendruomenės raidai nuolatinių mokymo planų dėka, kurių kūrimu kiti bendruomenės organai suvaidino jiems Teisingumo Rūmų skirtą vaidmenį.

Silpnoji tikėjimo vieta šiuo jos istorijos laikotarpiu labiau susijusi su greitu bahajų bendruomenės plitimu ir nestabilia padėtimi pasaulyje. Pastaraisiais metais tūkstančių tūkstančiai naujų tikinčiųjų prisidėjo prie tikėjimo, ir tas nuolatinis narių skaičiaus didėjimas dabar, atrodo, dar labiau paspartėjo. Tai ypač pasakytina apie trečiojo pasaulio šalis. Didelę globalinės bendruomenės dalį sudaro nauji nariai, kurie atėjo į tikėjimą "intuityviai" pripažinę Bahá'u'lláh kaip Dievo Pranašą bei sužavėti praktinės bahajų vienybės ir jų dvasios.

Daugelis šių naujų tikinčiųjų yra beraščiai, todėl augančios bendruomenės vienybė labai priklauso nuo susisiekimo ir ryšių tinklo, kuris kasdien darosi sudėtingesnis dėl nekontroliuojamų įvykių pasaulyje. Ir 'Abdu'l-Bahá, ir Šogi Effendi išpranašavo, kad ateis laikas, kai dėl bendro socialinio susiskaldymo ir visiško žlugimo bendravimas su Pasauliniu Tikėjimo Centru kartais nutrūks (kaip ir atsitiko I ir II Pasaulinio karo metais), nes tam kartkartėmis sutrukdys nenugalimi įvykiai. Ar bahajų administracija, tebesanti kūdikystės stadijoje, sugebės išlaikyti tikėjimo ir veiksmų vienybę tokių procesų metu?

Bahajai įsitikinę, kad sugebės. Jiems Bahá'u'lláh Sandora yra

absoliuti garantija, kad Dievas ir toliau išlaikys savo bendruomenės vienybę, kaip tai darė istorijos vingiuose. Iš tikrųjų tikėjimo organai turi šventų raštų suteiktus įgaliojimus, reikalingus panaikinti bet kurio tikinčiojo ar jų grupės narystę, jei po pasitarimo ir įspėjimo jie ir toliau bando kurti sektą. Vis dėlto viena akivaizdu: dabar bahajų bendruomenė pereina į tokią savo vystymosi stadiją, kur taip sunkiai išlaikytos vienybės laukia nauji galingi smūgiai.

Antrasis uždavinys, šiandien iškilęs bendruomenei, yra užtikrinti masinį jos narių dalyvavimą darbe tikėjimo labui. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad vargu ar galima tokį tikslą nurodyti šio tikėjimo nariams. Bahajų bendruomenė yra neprofesionali organizacija (t. y. be dvasininkijos); vienas iš ryškiausių jos bruožų yra tas lygis, kurio pasiekė jos narių, nuo aukščiausios iki žemiausios padėties, dalyvavimas, jau tapęs tikrove, bendruomenės reikalų tvarkyme.

Tačiau šis bruožas nėra vien tik malonus priedas jos gyvavime. Jis yra esminis, užtikrinantis jos augimą. Bahajų tikėjimo *raison d'être* (priežastis) yra sukurti naujo tipo visuomenę, galinčią tapti pasaulinės civilizacijos modeliu. Tai įmanoma, bent jau jos įkūrėjo ir sekėjų giliu įsitikinimu, tik jai tvirtai žengiant tos misijos vykdymo keliu. O pažanga priklauso nuo milžiniškų žmogiškųjų ir materialinių išteklių sutelkimo. Tokiai sąlygiškai mažai bendruomenei tokių išteklių sukaupimas įmanomas tik visų ar bent jau didžiosios daugumos narių nusiteikimo aktyviai dalyvauti bendruomenės programose dėka. Be abejo, tik tuo remdamiesi Visuotiniai Teisingumo Rūmai nustatė “visuotinį dalyvavimą” esant svarbiausiu iš dviejų tikslų pirmuosiuose globaliniuose planuose, iš kurių pirmasis buvo paskelbtas 1964 metų balandį, praėjus metams po jų išrinkimo.²⁷⁴ Šiuo klausimu Visuotiniai Teisingumo Rūmai išplatino tokį pareiškimą:

“... kiekvieno tikinčiojo dalyvavimas yra visų svarbiausias dalykas ir galios bei gyvybingumo šaltinis, kuris tebėra mums nepažįstamas... Jei kiekvienas tikintysis vykdys šias šventas pareigas, mus nustebins galia, kurią įgaus visa organizacija ir kuri, savo ruož-

tu, paskatins tolesnį augimą ir šių naujas malones mums visiems.

Visuotinio dalyvavimo paslaptis glūdi dažnai kartojamame Mokytojo (t. y. 'Abdu'l-Bahá) pageidavime, kad "bičiuliai mylėtų vienas kitą, nuolat padrašindami vienas kitą dirbtų sutartinai, būtų kaip viena siela viename kūne ir taip darydami taptų tikrai sveiku, organišku kūnu, kuriam Dvasia suteikia gyvybę ir apšviečia."²⁷⁵

Šis kreipimasis aiškiai liečia bahajų bendruomenės gyvenimą Vakarų pasaulyje. Jaunesnėse Afrikos, Pietų Amerikos, Azijos ir Ramiojo vandenyno salyno bendruomenėse, kur tikėjimą pirmiausia atnešė pionieriai iš Irano ir Šiaurės Amerikos, visuotinis dalyvavimas reiškia ką kitą: tose šalyse šis kvietimas reiškia, kad didelį narių skaičių turinčios bahajų bendruomenės prisiimtų visišką atsakomybę už tikėjimo administravimą savo šalyje ir jo vystymą toliau kryptimi, kuri labiausiai atitinka jų kultūrinę terpę.

Bahajų bendruomenė kaip visuma jau padarė didelę pažangą šia kryptimi. Pačios pirmosios nacionalinių dvasinių asamblėjų nuotraukos tose dalyse (iš tikinčiųjų netgi kai kuriose pačiose mažiausiose Europos nacijose) rodo didelį užsieniečių pionierių procentą. Dabar padėtis visiškai pasikeitė. Beliko kelios arba visiškai nebeliko tokių bendruomenių, kuriose tikėjimo reikalų tvarkymas nebūtų čia gyvenančių tikinčiųjų rankose. Tačiau bahajų bendruomenės administracijos kontrolė tėra pirmasis žingsnis. Dabartinis tikslas yra tas, kad tų didelių bahajų bendruomenių vietiniai nariai prisiimtų visišką atsakomybę už daugelį smulkių veiklos sričių, įeinančių į globalinius planus, pateiktus Visuotinių Teisingumo Rūmų: įkurti mokyklas ir bendruomenių centrus, parengti ekonominio vystymo projektus ir siekti glaudesnių ryšių su pasaulietinės valdžios atstovais visais lygiais.

Niekur taip neskatinamas kuo aktyvesnis dalyvavimas, kaip bahajų žinios skleidime. Nors dabartinis narių augimo tempas laikomas įspūdingu daugelio religinių organizacijų atžvilgiu, jis toli

gražu nesiekia milijonų, reikalingų įgyvendinti Bahá'u'lláh viziją apie savo bendruomenę. Aišku, taip yra dėl to, kad tik maža bahajų dalis dalyvauja tikėjimo mokymo darbe. Iš dalies tą sąlygoja draudimas bahajams veikti agresyviai, t. y. perkrikštyti. Šį principą mažai kas linkę svarstyti. Tačiau, kadangi daugelis bahajų sėkmingai pritraukia žmones šio principo nepažeisdami, akivaizdu, kad būtina kuo daugiau dalyvauti šiame darbe.

Trumpai tariant, dabartinėje situacijoje atsiveria galimybės, kad to imtųsi tūkstančiai bahajų, sugebančių nelikti pasyviais stebėtojais bendruomenėje. Ar tikrai taip atsitiks? O gal patrauklūs ir aktualūs politiniai bei ekonominiai siekiai atitrauks gambiausių tikinčiųjų energiją nuo tikėjimo programų, kaip atsitiko daugelyje kitų religinių organizacijų? Ar gali vietiniai didesnių nacionalinių bendruomenių nariai pritaikyti sau bahajų gyvenimo pavyzdį, atvežtą užsienio pionierių, taip, kad atitiktų jų regiono reikmes, ir likti ištikimais Bahá'u'lláh vizijai? Ar gali sukaupti tokius žmogiškuosius išteklius, kurių taip skubiai reikia tarptautinei bahajų bendruomenei, siekiančiai įvykdyti tokias didingas programas?

Tokie ką tik paminėti uždaviniai yra savotiškas stimulatorius sveikam organizmui. Kiti tikslai nėra tokie patrauklūs. Yra žmonių, kurie visomis išgalėmis priešinasi bahajų tikėjimo plitimui, o kai kuriais atvejais net kenkia jam. Apskritai bahajai nelinkę to daug svarstyti, tačiau kaip tik apie tai daug rašoma jų tikėjimo raštuose. Pavyzdžiui, Šogi Effendi rašo:

“Kaip gali pradinės pasaulio perversmo jėgos, nesantaiką kursančios galios, griauančios socialinę, politinę ir ekonominę organizuotos visuomenės pusiausvyrą... nekonfliktuoti su tokio jauno tikėjimo institucijomis, kai jo mokymas daro tokią tiesioginę ir gyvybiškai svarbią įtaką kiekvienai žmonių gyvenimo ir veiklos sferai?”

Todėl nėra ko stebėtis, jei jie (bahajai)... patiria, kad šiame kovojančių aistrų sukūryje jų laisvė apribojama, jų principai sutry-

piami, jų institucijos sunaikinamos, jų motyvai iškraipomi, jų autoritetas sumenkinamas, jų siekiai atmetami.”²⁷⁶

Toks, didesnis ar mažesnis, puolimas žymi visą amžių ir trečdajį jaunosios religijos gyvavimo laikotarpio. Pastaruoju metu ši grėsmė iškilo visiškai rimtai ir reikalauja vis didesnio tarptautinės bahajų bendruomenės atsako. Kai kuriose musulmoniškose šalyse opozicija įgavo atviros priešiškos kampanijos formą, o Irane, bahajų tikėjimo giminėje, tai sukėlė dideles kančias daugybei žmonių.

Pagrindinis bahajų tikėjimo nusikaltimas musulmonų šiitų dvasininkijai Irane yra pati jo egzistencija. Musulmonų fundamentalistai teologai laiko Mahometą paskutiniuoju pranašu, kurį Dievas siuntė, o islamą - paskutiniąją religiją, skirta visai žmonijai. Todėl šiuo požiūriu absoliučiai neįmanoma atsirasti dar kokiai nors religijai. Priversti skaitytis su faktu, kad bahajų tikėjimas ne tik egzistuoja, bet ir sparčiai plečiasi, musulmonų fanatikai, ypač šiitai Irane, “nuolat vadina jį erezija”, “politiniu judėjimu” arba “pasikėsiniu į islamą”, o tikėjimo niekinimą laiko tarnavimu Dievui.

Šacho režimo metais, nusileidžiant dvasininkijos spaudimui, bahajų tikėjimas nebuvo pripažintas pasaulietinės valdžios, ir šalyje išliko tik trys religinės mažumos: žydų, krikščionių ir Zoroastros sekėjų. Kadangi Irane pilietinės teisės priklauso nuo oficialaus tam tikro tikėjimo pripažinimo, tai reiškia, kad virš 300 000 bahajų, kurių skaičius viršija tris minėtas religines mažumas paėmus kartu, nėra ginami civilinio įstatymo.

Tuo buvo siekiama suteikti galimybę musulmonų daugumai daryti su bahajais viską, ką tik sugalvos. Dažnai bahajų kapinės buvo niekinamos, sukiršinta minia žemindavo bahajų vaikus mokyklose, vadindama juos “purviniais Babiais”, bahajams buvo draudžiama dirbti kai kuriose pasaulietinės valdžios sferose, o daugelis tikėjimo narių buvo prievartaujami, mušami ir netgi žudomi fanatiškų išpuolių, kuriuos išprovokavo musulmonų šiitų dva-

sininkija, metu. Kartais, siekdamas atitraukti visuomenės dėmesį nuo politinių ar ekonominių problemų, šacho režimas pats sukeldavo riaušes, dėl kurių atpirkimo aukomis tapdavo bahajai. 1955 metais suorganizuotas persekiojimas netgi privertė įsikišti Jungtinių Tautų Organizaciją.²⁷⁷

Po Islamo revoliucijos 1979 metais padėtis dar pablogėjo.²⁷⁸ Šių dvasininkijos, kuri atėjo į valdžią, nurodymu bahajų nuosavybė buvo atimta, bahajų šventyklas užėmė ginkluotos musulmonų gaujos, dauguma jų buvo sugriautos, bahajų kapus sulygino buldozeriais, bendruomenės narius atleido iš darbo, pensijas nutraukė, sankaupas konfiskavo, o bahajų vaikus visame Irane pašalino iš mokyklų. Naujoji Islamo Konstitucija, priimta 1979 metų rudenį, atėmė bahajams visas pilietines teises dar ryžtingiau nei senoji imperijos konstitucija.

1980 metų vasarą revoliuciniai komitetai pradėjo vietinių ir nacionalinių bahajų asamblėjų narių areštus, įskaitant žymiausius tikinčiuosius, ir pasmerkė juos mirčiai. Nors režimo atstovai už Irano sienų mėgino šias žmogžudystes pavaizduoti kaip atlyginimą “šnipams”, tačiau buvo aišku, kad nuosprendžiai vykdomi bahajų tikėjimo išpažinėjams, o jų “nusikaltimas” buvo narystė; mainais už gyvybę buvo siūloma atsiversti į islamą. Mirties egzekucijos ir kiti persekiojamieji veiksmai prieš bahajus buvo atvirai aprašomi vyriausybės kontroliuojamoje Irano spaudoje kaip “bahajų erezijos” naikinimas.²⁷⁹ Galiausiai 1983 metų rugpjūtį Islamo režimas oficialiai uždraudė visas bahajų religines, švietimo ir labdaros institucijas Irane. Laikydamosi bahajų principo paklusti pasaulietinės valdžios sprendimams, Bahajų Nacionalinė Dvasinė Asamblėja Irane paleido visas vietines dvasines asamblėjas ir paskelbė pati nutraukianti savo veiklą. Nepaisant to, valdžia pradėjo suiminėti visus buvusius paleistų asamblėjų narius, nesilaikydama savo išleisto dekreto įsigaliojimo termino. Jungtinių Valstijų Kongresui buvo pateikti tiesioginiai įkalčiai, patvirtinantys, kad suimtieji buvo nuolat kankinami siekiant kalinių prisipažinimo “šnipinėjimu”.

Bahajų atsakas buvo dvejopas. Kai nė vienas Irano revoliucinis režimas neatsakė į pakartotinį kreipimąsi, buvo sutelktos visos pastangos, kad kreipimasis įgautų tarptautinį mastą. Pradedant 1980 vasarą vienbalsiai priimtu Kanados Parlamento sprendimu, keletu kitų valstybių vyriausybės pradėjo reikšti spaudimą Iranui, reikalaujamos sustabdyti teroro kampaniją. Europos Parlamentas ištyrė bylą 1980 metų rudenį, o Jungtinių Tautų Organizacijoje kasmetiniai tyrimai leido priimti rezoliucijas, įskaitant 1984 metų kovo mėnesio rezoliuciją, suteikusią mandatą Generaliniam Sekretoriui pačiam ištirti šį reikalą. Jungtinių Valstijų Kongresas dukart griežtai pasmerkė tokį persekiojimą. Šis spaudimas, kartu su plačiai pasaulio spaudoje pasireiškusiu viešumu apie bahajų persekiojimą Irane, šiek tiek palengvino jų padėtį Irane. Visiškas išnaikinimas, kuo vienu tarpu grasino ekstremistiniai musulmonų šaitų dvasininkijos sluoksniai, kol kas neįvyko.²⁸⁰

Tačiau ilgainiui geriausią atsakymą, matyt, duos pati Irano bahajų bendruomenė. Nepaisant mulų puolimo, Irano bahajai išlaikė pagarbą islamui. Jiems toks kritinis požiūris, kad jų tikėjimas gali prieštarauti islamui, atrodo ypač neteisingas. Jie pabrėžė, kad tapdami bahajais daug krikščionių, budistų arba induistų irgi pripažino dieviškąją islamo ir jo Pranašo esmę.

Bendruomenė taip pat pademonstravo, kad laikosi bahajų principo, pagal kurį pasaulietinė valdžia gerbiama ir vengjama įsivelti į šališką politiką. Nors šiandieniniame Irane jie yra labiausiai persekiojama mažuma, bahajai atsisakė dalyvauti įvairiuose socialiniuose judėjimuose, su kurių pagalba islamo režimo politiniai priešrinkai bandė jį nuversti. Iš pradžių jie net neprašė tarptautinės paramos, suteikdami režimui progą ištaisyti padėtį. Tokios pat politikos, kurią bahajai laiko ilgalaikę savo tikėjimo apsauga, buvo laikomasi ir valdant Pahlavių dinastijai.

Žiūrint objektyviai, dabartiniai sunkūs išmėginimai Irane, galima sakyti, davė naudos religijai, kad ir kokia skaudžia kaina. Sten-

giantis palengvinti bahajų kančias, atkreiptas pasaulio dėmesys buvo masinis vyriausybės narių, akademikų, visuomenės ir publikos iš daugelio šalių supažindinimas su bahajų tikėjimo prigimtimi, tikslais ir mokymu. Pati problemų esmė padėjo įrodyti taikingą ir pažangų bahajų bendruomenės pobūdį. Bahajams už Irano ribų šis bandymas susiburti ir ginti savo draugus tikinčiuosius nuo nepelnyto ir barbariško puolimo, be abejojimo, padarė didžiulę vienijančią įtaką. Galiausiai pats sugebėjimas aukotis, kurį rodė Irane tikintieji, yra tvirtas įrodymas, kad tikėjimui įgimtas dvasinis impulsas nė kiek nenusilpo. Dar kartą senasis posakis, kad “kankinių kraujas yra tikėjimo sėkla”, pasiteisino, šįkart prieš pasaulio televizijos kameras.

Bahajų persekiojimas neapsiribojo vien tik musulmoniškose visuomenėse. Kaip ir dauguma kitų religijų, bahajai nukentėjo nuo totalitarinių režimų. Nacistinė Vokietija oficialiai uždraudė jų veiklą. Svarbiausia to priežastis buvo ta, kad bahajų mokymas skelbia rasinę vienovę. Komunistinėse šalyse draudimas buvo beveik toks pat. Marksistinė teorija, kuri neigia Dievo egzistenciją ir racionalios sielos buvimą ir kuri siekia pagrįsti visą žmonijos visuomenės istoriją materialistine filosofija, be jokių tyrimų “nepripažįsta” bahajų tikėjimo. Marksistinėje kosmografijoje nebuvo vietos naujam Dievo apreiškimui, kaip ir ankstesniems. Sovietinėje Rusijoje dauguma bahajų buvo areštuoti ir ištremti į Sibirą; tikėjimo institucijos buvo paleistos; jų literatūra ir archyvai perimti; buvo uždraustas jų mokymas. Bahajų maldos namai Aščabade, pati pirmoji šventykla, buvo konfiskuota vyriausybės nurodymu.²⁸¹ Šiandien komunistinėse valstybėse draudimai šiek tiek skiriasi, tačiau visais atvejais tolesnei bahajų bendruomenės egzistencijai grasina labai griežti apribojimai.²⁸²

Dėl šio politinio - filosofinio dvasinio tikėjimo pagrindo neigimo bahajai neturėjo jokių galimybių pradėti pokalbius su komunistinėmis vyriausybėmis. Ši padėtis gali pasikeisti, nes antireliginė kova komunistinėse šalyse silpsta. Žinoma, išaiškės, kad nėra

jokio objektyvaus pagrindo laikyti bahajų tikėjimą politine grėsme.²⁸³ Bendruomenė visomis išgalėmis stengiasi išvengti sutapatinimo su diplomatine bet kurios nacijos ar tautų grupės politika; vietoj to ji visas savo jėgas skyrė darbui Jungtinių Tautų Organizacijoje ir begalėje jos padalinių ir struktūrų.

Vykstant tolesniam bahajų bendruomenės plitimui, bahajų mokslininkai siekia pritaikyti Bahá'u'lláh mokymą ekonominiams tikslams. Kuo toliau, tuo labiau jie įsitraukia į dialogą su įvairių socialinės - ekonominės minties mokyklų ideologais, įskaitant tas, kurias veikė marksizmo ideologija. Be abejo, ši veikla stimuliuoja tolesnį bahajų bendruomenės gyvenimą ir mintį. Bahajai tikisi, kad tai nesukels naujų priešiško jėgoms formų.

Galiausiai bahajų tikėjimas turėjo atlaikyti nuolatinį įvairių tradicinės krikščionybės atstovų puolimą; ypač tuo pasižymėjo sugrįžę misionieriai.²⁸⁴ Niekur taip sunku ir pavojinga nebuvo krikščionių misionieriams, kaip islamiškuose Artimuosiuose ir Vidurio Rytuose. Prieš septyniasdešimt metų Edvardas Ğrenvilis Braunas pažymėjo, kad daugelis krikščionių misionierių, pamatę, kad jų pastangos bevaisės, ėmė pavydėti sėkmės bahajų mokytojams, kurie dirbo tose pačiose vietovėse. Šis prieštaravimas paaštrėjo dar labiau, kai bahajų tikėjimas patyrė sėkmę ir tarp Vakarų šalių krikščionių. Atsakydami misionieriai prisidėjo prie savo musulmoniškųjų šalininkų spausdindami publikacijas, kuriose smarkiai kritikavo bahajų motyvus ir veiksmus. Tikėjimas buvęs barbariškų persekiojimų objektu Rytuose, dabar pajuto, kad Vakaruose stengiamasi iškraipyti jo istoriją, mokymą ir parodyti jį priešišką krikščionybei.²⁸⁵

Šiandien krikščionių dvasininkai, kurie priešinasi bahajų tikėjimui, labiau remiasi istoriniu, o ne teologiniu pagrindu. Dažnai jie prisistato neutraliais mokslininkais, susidūrusiais su bahajų tikėjimu studijuojant dabartinę religiją, ir vaizduoja tikėjimą kaip religinę paslaptį, kurią palaiko įtartinos moralės asmenys.²⁸⁶ Nors tie

mokslininkai nesiremia nei dokumentais, nei kitokiais istoriniais įrodymais, panašu, kad autoriai pasiekia savo užsibrėžtą tikslą. Akademiniis įforminimas suteikia tokiems darbams autoritetą, kuris apgauna daugelį skaitytojų, kuriems neprieinami kiti šaltiniai šiuo klausimu.

Toks tikėjimo puolimas iškelia bahajams ypatingus uždavinius. Nenuostabu, kad dauguma vengia susieti save su religiniais nesutarimais. Tačiau, kad ir kaip to nesinorėtų, bahajų mokymas irgi griežtai smerkia ginčus ir keršto troškimą. 'Abdu'l-Bahá žodžiais tariant:

“Laikykite savo priešus draugais, o bloga linkinčius - linkinčiais gero. Nematykite blogio blogyje ir neieškokite kompromiso, nes jūsų malonus, švelnus elgesys su tais, kuriuos laikote priešais ar blogais žmonėmis, bus veidmainystė, kuri neverta ir neleistina. Ne! Laikykite savo priešus draugais, o blogo linkinčiuosius - gėrio linkinčiais ir elkitės su jais atitinkamai. Elkitės taip, kad jūsų širdyje neliktų neapykantos.”²⁸⁷

Todėl bahajai užduotį atsakyti į suirzusių krikščionių dvasininkijos kritiką jų tikėjimo atžvilgiu palieka bahajų institucijoms. Kai išpuoliai patenka į masines informacijos priemones, bahajų asamblėjos atsako į juos viešais pareiškimais, pagrįstais atitinkamais moksliniais šaltiniais. Tačiau, daugelyje pasaulio šalių kylant religiniam fundamentalizmui, kai kurių krikščionių dvasininkų opozicija bahajų vizijai apie žmonijos ateitį, matyt, vis stiprės.

Atremti opoziciją yra toks uždavinys, kuris įgaus vis naujas formas ir apimtį, plečiantis bahajų bendruomenės veiklai ir patraukiant vis didesnę visuomenės dėmesį. Tą dvasia, su kuria bahajai atremia vis naujus išpuolius, daro didelę įtaką tarptautiniam jų tikėjimo įvaizdžiui ir gyvenimo būdai pačioje bendruomenėje.

Vienybės išlaikymas, atsakas į išpuolius ir didžiosios dalies narių įsitraukimas į bendruomenės plėtimo darbą vieni patys neiš-

spręs Bahá'u'lláh iškeltų uždavinių. Negalima tikėtis nė to, kad visa žmonija laikytų bahajų apreiškimą atsaku į žmonijos ateities klausimą. Tai įvyks tik tada, jei vis didėjančio skepticizmo amžiuje žmonės išvelgs bahajų gyvenime naujesnį ir patrauklesnį pavyzdį. Šogi Effendi dažnai kartodavo:

“Vienintelis, vienui vienas dalykas neabejotinai pats patvirtins tikrą šio švento tikėjimo triumfą, būtent: tas lygis, kuriuo mūsų vidinis gyvenimas ir charakteris sugebės atspindėti daugialypius aspektus tų amžino grožio principų, kuriuos skelbė Bahá'u'lláh.”²⁸⁸

Nėra abejonų, kad bahajų bendruomenė yra patrauklus pavyzdys, sukeliantis visuomenės susidomėjimą. Nuo pat pirmųjų savo dienų tikėjimo narių gyvenimo būdas kelia juos stebintiems susižavėjimą ir pagyrimus. Edvardas Grenvilis Braunas devynioliktojo šimtmečio pabaigoje pastebėjo:

“Dažnai girdėjau krikščionių dvasininkus stebintis ypatinga babių (t. y. bahajų) sėkme, palyginti su jų pačių nesėkmėmis... Mano nuomone, atsakymas yra aiškus kaip Saulė vidurdienį. (Toliau eina kai kurių krikščionių sektantiškumo aspektų kritika)...

Tačiau didžiausio Vakarų stebėtojo dėmesio nusipelno absoliutus babių nuoširdumas, jų bebaimis požiūris į mirtį ir kankinimus, kenčiamus dėl savo religijos, jų tvirtas įsitikinimas savo tikėjimo tikrumu, jų bendrą susižavėjimą keliantis elgesys su visa žmonija ir ypač su savo bičiuliais tikinčiaisiais.”²⁸⁹

Šiandien visi stebėtojai vieningai giria bendruomenę. Joje visiškai įgyvendinta rasinė integracija, matomas nuolatinis siekimas vengti religinės nesantaikos arba kitų religijų kritikos, moralinių ir finansinių skandalų, būdingų šiandieniniams religiniams judėjimams, skleisti bahajų žinią agresyvaus atvertimo priemonėmis; ji įgijo svetingumo reputaciją, o visa kartu yra pagrindas visuotinei užtarnautai pagarbai.

Tačiau šiandieninė gilėjanti žmonijos krizė iškelia gąsdinančias problemas bahajų bendruomenei, kuri yra radikalių socialinių pokyčių modelis. Vakarų valstybėse visuomenė stebi, ar, pavyzdžiui, bahajų vedybos ir šeimyninis gyvenimas reiškia naują pradžią: ar Bahá'u'lláh mokymas suteiks viltį ir galimybę sustabdyti šios pagrindinės visuomenės ląstelės irimą. Afrikoje gentinė santvarka toliau niekais verčia politinių ir religinių judėjimų pastangas sukurti atitinkamą modelį, kurio pavyzdžiu galima būtų organizuoti skirtingas visuomenes. Ar bahajų bendruomenės tose šalyse pasiekė ženklių laimėjimų? Daugelyje Azijos kultūrų, nepaisant sutelktomis jėgomis vykdomų švietimo programų, moterys lieka žemesnėje socialinėje padėtyje, kokioje buvo daugelį šimtmečių. Bahajų bendruomenės pasiekė didelių laimėjimų šioje srityje, tačiau ar gali Bahá'u'lláh mokymas apie lyčių lygybę pasireikšti tose bendruomenėse tokiu mastu, kad suteiktų bahajų moterims galimybę užimti visuomenėje tokią padėtį, kokią jis pats numatė?

Galiausiai ar gali bahajų bendruomenė pademonstruoti savo tikėjimo svarbą ekonominių problemų, kurios deformuoja socialinę ir dvasinę žmonijos gyvenimą, sprendimui? Jau keliuose trečiojo pasaulio šalyse yra regionų, kur bahajai tampa dauguma ir kur jų vietinės asamblėjos tiesiogiai sprendžia šias problemas. 1983 metų tarptautinėje konvencijoje Visuotiniai Teisingumo Rūmai paskelbė apie naujos Socialinio ir Ekonominio vystymo organizacijos sukūrimą. Bahajų bendruomenės raginamos pradėti nuo "žemiausio visuomenės lygio" ir pateikti projektus, pagrįstus socialiniais ir ekonominiais Bahá'u'lláh principais. Aišku, kad bendruomenė savo uždaviniu laiko dalyvavimą mokymo procese, darant eksperimentus ekonominėje srityje, o ne įdiegiant ideologinę sistemą. Šios pastangos sudaro tą bahajų gyvenimo dalį, kuri bus ypač atidžiai nagrinėjama sunkiais metais, laukiančiais ateityje.

Paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus metais bahajų didvyriškumas ir entuziazmas patirs didžiausius išmėginimus. Ypač bus tikrinamas globalinės bahajų bendruomenės, kaip naujo socialinio modelio, potencialas. Pačiais artimaisiais metais Bahá'u'lláh

sekėjai turės rimtą priežastį visapusiškai apsvarstyti pareiškimą, kuriuo jų tikėjimo įkūrėjas aiškiai atskyrė savo misiją nuo ankstesnio Dievo Apsireiškimo:

“Iš tikrųjų Jis (Jėzus) sakė: “Sekite paskui Mane, ir aš padarysiu jus žmonių žvejais.” Tačiau šiandien mes sakome: “Sekite paskui Mane, kad galėčiau padaryti jus žmonijos prikėlėjais.”²⁹⁰

Nė vienas bahajų kovos liudininkas neliks nepastebėjęs to, kad jų tikėjimas iškovoję dar vieną pergalę, nebūdingą nė vienam jų istorijos periodui. Atrodo, kad pasaulis pagaliau yra pasiruošęs išklaudyti. Vis spartesniais tempais žmonės daugelyje pasaulio šalių tampa bahajais, bet tai tėra dalis istorijos. Lygiai taip pat svarbu yra tai, kad vis daugiau žmonių, kurie nėra bahajų bendruomenės nariai, pripažįsta Bahá'u'lláh raštuose pateiktą žmonijos būvio diagnozę. Vis mažiau pasitikima technine pažanga, gerovės daroma įtaka ir netgi politinių priemonių efektyvumu, daugelyje sluoksnių vis gilėja įsitikinimas, kad radikalūs socialiniai pokyčiai priklauso nuo dvasinių ir moralinių pasikeitimų. Kitaip tariant, atsiranda sutarimas tarp daugelio mąstytojų ir vieninga nuomonė, kad “globalinis kraštas”, kurio sukūrimas įmanomas mokslo ir technikos dėka, bus tas, kuriame žmonės galės gyventi tik tuomet, jei kokia nors universali vertybių sistema suburs juos vieningam tikslui. Aurelio Peccei savo prezidentavimo paskutiniame kreipimesi į Romos klubą Budapešto susitikime šį reikalą trumpai apibūdino taip:

“Ypač greitos pažangos, kurią pasiekė mūsų techninis - mokslinis ir pramoninis potencialas dėka mes sukaupėme fantastinę galią ir priemones; tačiau mes neturime aiškios vizijos ir supratimo, koku mastu ši pažanga sustiprino mūsų padėtį ir padidino mūsų atsakomybę Žemėje...”

Todėl turime sukurti gyvenimo filosofiją, tinkamą mūsų laikams, paremtą “išminties kolonomis”, neprieštaraujančią šio amžiaus pobūdžiui ir reikalavimams.”²⁹¹

Dauguma visuomeninių mokslų atstovų, politinių filosofų ir ekonomistų yra tos pačios nuomonės, kad tikėjimas yra socialinės tvarkos pagrindas ir kad, tariant bahajų žodžiais, „pasaulis sudaro vieną ekonominę sistemą”.²⁹² Iki 1980 metų atliktas Brandto komisijos tyrimas išpėjo, kad mūsų sistemos vertybių perkainojimas reiškia mūsų išlikimą.²⁹³ Gausūs leidiniai, kurių autoriai yra socialinių mokslų atstovai Elvinas Tofleris (Alvin Toffler), Merilina Ferguson (Marilyn Ferguson), Frithofas Kapra (Fritjof Capra) ir Džonas Neisbitas (John Naisbitt), pasiekė, kad ši žinia ir jos metafizinės pasekmės taptų prieinamos masiniam skaitytojui.²⁹⁴ Konferencijos, skirtos ateities problemoms, plačiai atspindėtos masinėse informacijos priemonėse, atkreipė visuomenės dėmesį į dvasinius klausimus, kuriais ne per seniausiai domėjosi tik teologai.

Jei šis požiūris būdingas žmonijos saugumo siekiams ir jei bahajų tikėjimas toliau laikysis tos pačios nepajudinamos krypties, tada tikrai galima tikėtis, kad ateityje laukia bendras visiems taškas, apie kurį prieš šimtą metų kalbėjo Bahá'u'lláh:

“Tai Diena, kurią Dievas suteikė savo didžiausią malonę žmonėms, Diena, kurią Visagalis parodė gailestingumą visiems tvariniams... Greitai pasirodys šios dienos įstatymas, kuris pakeis senąjį.”²⁹⁵

PRIEDAS:

EDVARDAS GRENVILIS BRAUNAS

Edvardo Grenvilio Brauno vardas užima ypatingą vietą pirmojo amžiaus bahajų tikėjimo istorijoje. Studijuodamas mediciną Kembridže 1880 metais, Braunas susidomėjo tyrimų sritimi, tapusia viso jo gyvenimo darbu: Persijos literatūra ir istorija. Tai, savo ruožtu, leido jam tyrinėti babių judėjimą, apie kurį pirmąkart sužinojo iš garsios studijos, parašytos Jozefo Artūro Gobino (Joseph Arthur Gobineau), *“Les Religions et les Philosophies dans l’Asie Centrale”* (“Centrinės Azijos religijos ir filosofijos”). Po kelionės į Persiją 1887-1888 metais jis išvertė ir sudarė rinkinį iš svarbiausių babių ir bahajų kūrinių bei parašė keletą mokslinių studijų tuo klausimu. Kai kurias išspausdino Karališkoji Azijos Draugija.

Netrukus tyrinėjimai atvedė Brauną į Palestiną, kur 1890 metais jam buvo suteikta privilegija gauti keturis Bahá’u’lláh interviu, likus dvejiems metams iki jo mirties. Būdamas gabus idealistas, Braunas pajuto nenugalimą susižavėjimą didvyriška naujojo tikėjimo istorija. Šis poveikis pastebimas jo ‘Abdu’l-Bahá *“Traveller’s Narrative”* (“Keliautojo pasakojimas”) vertimo išangoje ir didelės apimties kūrinyje “Babizmas”, išspausdintame leidinyje *“Religious Systems of the World”* (“Religinės pasaulio sistemos”).

Deja, laikui bėgant Brauno mokslinį darbą persunkė vėlyvojo Viktorijos periodo problemos. Be galo žavėdamasis persais, jis siekė matyti juos laisvais, raštingais, nusikračiusiais dvigubo šiutų dvasininkijos ir Qajaro dinastijos režimo despotų. Todėl jis tapo vadinamojo “Konstitucinio judėjimo” Persijoje šalininku.²⁹⁶ Europoje Braunas rado pinigų paremti judėjimui, plačiai už jį pasisakė, o jo namai Kembridže tapo stovykla persų pabėgėliams. Jo liberalias politines simpatijas parėmė nacionalistinės: Britanijos imperialistiniai sluoksniai laikė Konstitucijos šalininkus natūraliais priešinkais carinei Rusijai, kuri rėmė Qajaro šachus.

Kadangi, Brauno nuomone, bahajų bendruomenė (arba “babių” bendruomenė, kaip jis ir toliau ją vadino) buvo pažangiausia vienijanti jėga Persijoje, jis laukė, kad ji perimtų vadovavimą politiniams bei socialiniams pasikeitimams. Didžiausiam jo nusivylimui, bahajai atsisakė ir neįsitraukė nei į vietinius, nei į tarptautinius konfliktus. Priežastis buvo Bahá’u’lláh pranašo vaidmuo, kuriam Babas atvėrė kelią, ir jo atsisakymas sudaryti kompromisą tarp universalaus jo žinios pobūdžio ir šalininkiškos politikos siekių. Braunas jautėsi nelaimingas, ir tai matyti iš jo parašytų žodžių, skirtų Bahá’u’lláh tvirtinimui apie žmonijos vienovę:

“Mano nuomone, bahajų tikėjimas yra pernelyg kosmopolitinis savo tikslais, kad galėtų tiesiogiai prisidėti prie atgimimo (t. y. Persijos politinio gyvenimo). “Didžiutis turi ne tas, kuris myli savo šalį”, sako Bahá’u’lláh, “bet tas, kuris myli visą pasaulį.” Tai puiškus jausmas, bet kaip tik dabar Persijai labiau už viską reikia žmonių, mylinčių savo šalį (skliausteliai pridėti)”.²⁹⁷

Tik saujelė babių buvo pasiryžę, tiksliau, troško imtis politinio vaidmens, kurį Braunas jiems numatė. Tai buvo Azaliai, jau atsimetę nuo savo ankstesnio lyderio Mirzos Yahya, kuris buvo ištremtas į Kiprą; jie staiga tapo politiniais ideologais, žurnalistais ir po grindžio agentais.²⁹⁸ To proceso metu jie pradėjo artimą susirašinėjimą su Braunu ir, jo žodžiais tariant, tapo patikimiausiais bendražygiais. Kaip tik šie žmonės, visomis išgalėmis siekdami savo politinės šlovės, kuriems Bahá’u’lláh galiausiai uždraudė naudotis Babo palikimu, teikė Braunui dokumentinę medžiagą, kuria jis rėmėsi savo tolesniuose tyrinėjimuose.²⁹⁹

Moksliniu požiūriu, rezultatas buvo nesėkmingas. Azaliai teeturėjo trumpalaikį poveikį bahajų istorijai, o laikui bėgant išaiškėjo, kad dokumentai, kuriais rėmėsi Braunas, buvo suklastoti.³⁰⁰ Ypač apgailėtina, kad Braunas tokią reikšmę suteikė keistam dokumentui, kurį jis rado 1892 metais tarp velionio Comte de Gobineau dokumentų ir vėliau išspausdino siauram ratui skirtame kūrinyje persų kalba Kitab-i-Nuqtatu’l-Kaf (“K taško knyga”). Šis

klausimas pernelyg platus, tačiau trumpai apžvelgti būtina dėl pasekmių, kurias sukėlė Brauno sprendimas laikinai nutraukti bahajų originalų studijas.

Tariamą babių judėjimo istoriją, Nuqtatu'l-Kaf, Braunas parašė remdamasis gerbiamu babių kankiniu Hadži Mirza Džani, kurį buvo nuteisę mirti prieš keturiasdešimt metų, 1852 metais; buvo žinoma, kad jis parašė asmeninius atsiminimus apie kai kuriuos įvykius, kuriuose pats dalyvavo. Braunas rėmėsi vien Mirzos Yahya liudijimu, kuris jau buvo diskredituotas savo ankstesnių bendražygių; rankraštis neturėjo autoriaus.

Nors ištraukos iš dingusių Džani užrašų, atrodo, tikrai buvo įterptos, Braunui turėjo būti aišku, kad kankinys negalėjo būti "Nuqtatu'l-Kaf" autoriumi. Be šių įrodymų, remiamasi 1853-1854 metų įvykiais, t. y. praėjus metams po Džani mirties. Dar daugiau: yra tvirtas pamatas tikėti tuo, kad galutinė rinkinio versija buvo sudaryta praėjus šiek tiek laiko po 1860 metų, o kopija anonimiškai pasiūsta į Paryžių arba pačiam Gobineau, arba po jo mirties į Nacionalinę Biblioteką, išsaugojusią jo knygų kolekciją. Šio rinkinio pats Gobineau savo knygoje *"Les Religions et les Philosophies dans l'Asie Centrale"* ("Centrinės Azijos religijos ir filosofijos") nemini (išspausdinta 1865 metais), kur jis tikrai turėjo būti pagrindiniu šaltiniu.³⁰¹ Žymus bahajų mokslininkas, vienu metu dirbęs, tyrinėjant Džani atsiminimų kopiją, Mirza Abu'l-Fadl Gulpaygani, tvirtai paneigė, kad Nuqtatu'l-Kaf yra tas dokumentas, dėl kurio kilo ginčai.

Kadangi Nuqtatu'l-Kaf tekste yra daug panegirikos Mirzai Yahya ir siekio sumenkinti Bahá'u'lláh vadovaujantį vaidmenį, kurį jis suvaidino tuose knygoje aprašomuose įvykiuose, rankraštis gali būti siejamas su Yahya šalininkų bandymu sustiprinti blėstančią pastarojo šlovę 1860 metų gale. Šią prielaidą dar labiau sustiprina groteskinis teologinio tyrimo pobūdis, kai ištikimai atkartojami žinomi Yahya teiginiai. Žymiai daugiau pastangų reikės įdėti norint atskleisti dokumento atsiradimo paslaptį.

Tačiau Braunas remiasi Nuqtatu'l-Kaf, kaip autentiška įvykių, kuriais jis labai domėjosi, istorija. Priešingai visiems objektyviems įrodymams, atrodo, jo bendražygiams azaliams pasisekė jį įtikinti, jog bahajų bendruomenė sąmoningai nuslėpė šį pirmąjį aprašymą, norėdama pakeisti babių istoriją, kad galėtų sustiprinti Bahá'u'lláh pasiskelbimą. Iš paties Brauno pasisakymų šiuo klausimu matyti, kad amžininkų tarpe jis save laikė vadinamosios "aukštesnės kritikos" biblijos tyrinėtojų atstovu, kurie įvairiose biblijose rasdavo tarp pirmųjų krikščionių besivaržančių sektantų.³⁰²

Kad ir kokios buvo priežastys, vienintelis tikslas buvo nukreipti dėmesį nuo tragiškų įvykių naujosios religijos gimime. Galbūt tai nujausdamas, Braunas iki paskutinės dienos palaikė ryšius su bahajų bendruomene, susirašinėjo su 'Abdu'l-Bahá, susitiko su juo ir Londone, ir Paryžiuje jo kelionės į Vakarus metu 1911 metais bei išspausdino nekrologą 1922 metų sausį žurnale "*Journal of the Royal Asiatic Society*". Mirusį bahajų tikėjimo vadovą jis apibūdina kaip žmogų, "kuris tikriausiai darė didžiausią įtaką ne tik Rytuose, bet ir Vakaruose, palyginti su bet kuriuo šių laikų Azijos mąstytoju ir mokytoju".

Pirmąjį bandymą rimtai įvertinti Brauno įnašą į bahajų istoriją 1970 metais padarė Britanijos - Irano mokslininkas Hasanas Balyuzi savo darbe "Edvardas Grenvilis Braunas ir bahajų tikėjimas". Norint visapusiškai įvertinti reikia išsamesnių tyrimų, kurie išskirtų Brauno patikrintus mokslinius pasiekimus iš jo meto efemerinės politinės veiklos. Ką beparodytų tokie tyrimai, reikia pripažinti, kad bahajų literatūrą žymiai praturtino išlaikyta pusiausvyra tarp mokslėškumo ir užuojautos, paskatinusių autoritetinę Vakarų mokslo atstovą taip smulkiai aprašyti jo betarpišką bendravimą su naujojo tikėjimo įkūrėjais.

¹ Iš laiško dr. N. Kunterui (Kunter), Avakatas, Stambulas, Turkija, 1959 m. rugpjūčio 12 d. Išspausdinta "*British Baha'i Journal*", Nr.141, p.4, 1959 m. lapkričio 4 d. Tikras religijos pavadinimas yra bahajų tikėjimas, ne babaizmas.

² Plačiau apie Brauno įnašą žr. "Priedą".

³ Edward G. Browne. *A Traveller's Narrative Written to Illustrate the Episode of the Bab*, p.viii. Išsami bibliografinė informacija apie šią knygą ir visus kitus darbus, cituojamus šioje knygoje, pateikiama bibliografijoje.

⁴ Vernon Elvin Johnson. "The Challenge of the Baha'i Faith" kūrinyje *World Order*. Tomas 10, Nr.3, p.39.

⁵ "Apreiškimas, kurį skelbė Bahá'u'lláh, jo pasekėjų manymu, yra... mokslinis savo metodu... religinė tiesa yra ne absoliuti, o sąlyginė". Shogi Effendi, *The World Order of Bahá'u'lláh, Selected Letters*, p.xi (1938 m. leid.).

⁶ Allamah Siyyid Muhhammad Husayn Tabataba'i, *Shi'ite Islam*, p.76. Sunitai irgi neigė bet kokį ryšį su bahajų tikėjimu. Dar 1925 m. religinis Bebos teismas Egipte išleido tokį nutarimą: "Bahajų tikėjimas yra nauja religija, visiškai nepriklausoma, su savo tikėjimu, principais ir įstatymais, kuri ne tik skiriasi, bet yra visiškai priešinga islamo tikėjimui, principams ir įstatymams. Todėl nė vieno bahajo negalima laikyti musulmonu, arba priešingai; lygiai kaip ir nė vieno budisto, brahmano ar krikščionio irgi negalima laikyti musulmonu, arba priešingai." Cituojama iš Šogi Effendi, *God Passes By*, p.365.

Apie bahajų religijos ryšį su islamu žr. Udo Schaefer, "The Baha'i Faith and Islam," paimta iš *The Light Shineth in Darkness, Five Studies in Revelation after Christ*, p.113-132. O dėl klausimo, ar bahajų tikėjimas yra "sekta" (kaip pasakyta anksčiau), žr. Schaefer'io diskusiją šiuo klausimu, kur remiamasi religinės sekto modeliu pagal šio amžiaus tėvus Weber ir Troeltsch, pateikiama šioje apybraižoje, p.113-114. Schaefer'is šioje diskusijoje pastebi: "Bahajų tikėjimas, kaip jis pats skelbia, nesiekia tapti islamo reforma ar restauracija; vietoj to jis skelbia kilęs naujo Dievo apreikimo dėka, naujos dieviškosios dvasios ir naujos dieviškosios sandoros dėka. Tikėjimo ir įstatymo pagrindas yra naujas dieviškasis žodis, atskleistas paties Bahá'u'lláh. Štai kodėl bahajų negalima laikyti musulmonais." Ten pat, p.114.

⁷ Valdant Pahlaviams (1925-1979 m.). Persijos pavadinimas buvo pakeistas senoviniu vardu Iranas. Šioje knygoje naudojamas vardas Persija, kai aprašomi devynioliktojo ir dvidešimtojo amžiaus pradžios įvykiai, o Iranas vartojamas kalbant apie pastarojo meto įvykius.

⁸ "Visi žmonės buvo sukurti tam, kad skatintų nuolat progresuojančios žmonijos pažangą". Bahá'u'lláh, *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, p.215.

⁹ Bahá'u'lláh, *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, p.217. Apie diskusijas šia tema žr. Juan Ricardo Cole, *The Concept of Manifestation in the Baha'i Writings*.

¹⁰ Kodėl ši sunitų atšaka iš islamo būtinai charakterizuojama kaip ortodoksinė daugelyje musulmonų autorių darbų, pats savaime yra nuostabą keliantis klausimas. Dažniausiai minima to priežastis kyla iš to fakto, kad apie šižmą Vakarai paprasčiausiai nieko negirdėjo dėl jo centrų geografinio nuotolio nuo Europos ir europinių kolonijų, įsteigtų Kryžiaus žygių metu. Apie pačių šiitų požiūrį žr. Tabataba'i, *Shi'ite Islam*, p.9-16. Dar detalesnė diskusija pateikiama Seyyed Hossein Nasr, *Ideals and Realities of Islam*.

¹¹ Trumpą, tačiau puikų įvadą temoms apie prieš islamą Irane buvusią religiją žr. Geo. Widengren, "Iranian Religion", *Encyclopedia Britannica*, p.867-872.

¹² Dabartinį šios doktrinos tyrinėjimą žr. Vahid Rafati, *The Development of Shaykhi Thought in Shi'i Islam*, taip pat Henri Corbin, *En Islam iranien: aspects spirituels et philosophiques*, 4 tomas.

¹³ Taip pat žr., pavyzdžiui, Whitney R. Cross, *The Burned - over District* ir Ira V. Brown, "Watchers for the Second Coming, the Millennial Tradition in America" paimta iš *Mississippi Valley Historical Review*. 39 tomas, Nr.3, 1952, p.441-458.

¹⁴ Buvo ginčijamasi stengiantis įrodyti, ką dažniausiai darė bahajų tikėjimo oponentai, kad

Babo koncepcija apie savo misiją palaipsniui "išsirutuliojo" jo galvoje, greičiausiai dėl didelės sėkmės. Tai aiškiai klaidinga. Pareiškimas, kurį Babas pirmiausia atskleidžia Mulai Huseinui, parodė jį ne tik kaip Dievo pranašą, bet ir kaip ypatingą "Priminimą apie Dievą" bei "Įrodymą apie Dievo egzistavimą"; tai vardai, kurie nedviprasmiškai apeliuoja į ilgai lauktąjį pasiūlytą imamo atėjimą. Kad jo pasiskelbimą balsu vienodai suprato ir jo sekėjai, ir musulmonų dvasininkija, buvo aišku iškart. Vienas iš pirmųjų Babą pripažino Mula Aliy-i-Bastamis, kuris išvyko iš Persijos beveik iškart po Babo pripažinimo, pasiimdamas *Qayyumu'l-Asma* kopiją, ir buvo areštuotas už erėziją tuoj pat, kai tik atvyko į gretimą Bagdadą. 1845 m. sausį jį oficialiai nuteisė susirinkusios šiitų ir sunitų dvasininkijos nuosprendžiu. Pasmerktas buvo už tai, kad tikėjo tuo, kuris skelbė esąs apreiškimo šaltiniu, kaip pasakyta Korane, o Babas buvo pasmerktas kaip autorius. Visą šio dalyko aprašymą žr. Muhammad Afnan ir William S. Hatcher, "Western Islamic Scholarship and Baha'i Origins", *Religion*, 15 tomas, Nr.1 (1985), p.29-51.

¹⁵ Šogi Effendi, *The World Order of Bah'ā'u'llāh, Selected Letters*, p.123-128.

¹⁶ Keturi pagrindiniai šaltiniai, panaudoti Babo religijos istorijoje, yra Shogi Effendi, *God Passes By*; Hasan Balyuzi, *The Bab, The Herald of the Day of Days*; Nabil-i-Azam (Muhammad-i-Zarandi), *The Dawn-breakers, Nabil's Narrative of the Early Days of the Baha'i Revelation*; Joseph Arthur, Comte de Gobineau, *Les Religions et les Philosophies dans l'Asie Centrale*.

¹⁷ Hamid Algar. Religija ir valstybė Irane, 1784 - 1906, p.19.

¹⁸ Gobineau apie Mohamedą Šachą ir jo pirmąjį ministrą sakė: "Mohamedas Šachas, apie kurį jau kalbėjau, buvo princas, turintis labai keistą charakterį - tai gana įprasta Azijoje, tačiau Europoje vargu ar ką nors panašaus pamatysi, nekalbant jau, kad niekas to nesuprastų... Jo sveikata visada buvo silpna; susuktas baisiausios podagros, jis kentė nuolatinius skausmus ir mažą kas juos galėjo palengvinti. Jo būdas, aišku, buvo silpnas, jis buvo niūrus, nes jam labai trūko draugystės, kuria retai kada galėjo džiaugtis šeimoje su savo žmonomis ir vaikais, todėl visą dėmesį skyrė mulai, savo auklėtojiui. Mula buvo vienintelis draugas, patikėtinis, vėliau visagalis pirmasis ministras ir galiausiai, nė kiek neperdedant, jo dievukas... Hadži, savo ruožtu, buvo labai ypatingas dievukas. Galimas dalykas, kad jis pats tikėjo tuo, kuo buvo visiškai įsitikinęs Mohamedas Šachas. Visais atvejais jis skelbė tuos pačius pagrindinius principus, kaip ir valdovas, kuriam pats ir buvo nesunkiai juos įskiepijęs." *Les Religions et les Philosophies*, p.160-162, autoriaus vertimas.

¹⁹ Nicolas rašo: "Anekdotas rodo, kokiais jausmais vadovavosi pirmasis ministras veikdamas Šacho valią. Princas Farchadas Mirza, dar visai jaunuolis, buvo Hadži Mirza Agasi mokinys. Vėliau jis pasakojo: "Vieną dieną, vaikščiodamas su juo sode ir matydamas jį esant geros nuotaikos, aš išdrįsau jo paklausti: "Hadži, kodėl jūs išsiuntėte Babą į Maku?" Jis atsakė: "Tu dar jaunas, todėl yra dalykų, kurių nesupranti, bet tu turėtum žinoti, kad, jei jis būtų atvykęs į Teheraną, šiuo metu mudu nebūtume be rūpesčio vaikščioję šioje paunksnėje." *Siyidas Ali-Mohamedas, Dit le Bab*, cituojama iš Nabil-i-Azam, *The Dawn-Breakers*, p.231-232.

²⁰ Šogi Effendi. *God Passes By*, p.21 Balyuzi pateikia smulkų teismo aprašymą knygoje *The Bab*, p.139-145. Žr.t.p.Browne. *A Traveller's Narrative*, p.277-290.

²¹ Mušimas per padus kaip bausmė arba kankinimas.

²² Cituojama iš Balyuzi. *The Bab*, p.146-147.

²³ Išsamų šio dalyko svarstymą žr. Muhammad Afnan ir William S. Hatcher, "Western Islamic Scholarship and Baha'i Origins."

²⁴ Ankstesnių vakariečių komentatorių Persijoje atskaitose galima rasti daugelį šių istorijų, tačiau nereikia pamiršti, kad jos buvo gautos iš pažįstamų musulmonų, nuo kurių visiškai

priklausė jų supratimas, nes viskas buvo persų kalba ir persai aiškino religinius šalies reikalus. Momen (*"The Babi and Baha'i Religions"*, p.3-17) surinko daugelį šių ataskaitų, įskaitant užuominas apie sukilimą, nihilizmą, ateizmą, bendras žmonas ir turtą. Tik mokslškai ištyrinėjus tokiems mokslininkams, kaip Gobineau, Browne, Nicolas ir kitiems, kurie galėjo tiesiogiai bendrauti su naujojo tikėjimo šalininkais, šie įspūdžiai buvo paneigti.

²⁵ Gobineau sakė: "Valdžios pasikeitimas Centrinėje Azijoje visada dramatiškas. Persijoje, Turkistane, Arabų valstybėse įsigali anarchijos periodas, kuris gali tęstis labai ilgai, įgaudamas gana įnirtingą ir maištingą pobūdį, tačiau jo metu visada sugebama toliau taikyti įstatymus pagal principą, kad valdovas dingęs tik trumpesniai ar ilgesniai laikui... Tai laikrodinis, kuris sustoja; spyruoklės nėra ir neįmanoma jos pakeisti; todėl, kol ji užves kieno nors ranka, jis neveikia.

Dar daugiau, yra daug aistrų ir interesų, kuriuos reikia sukelti, sujaukti ir įpūsti bendrą nesutarimų liepsną. Jei į sostą yra keli pretendentai, jie nori dar didesnės sumaišties, kad padidintų savo sėkmės galimybes ir surastų aktyvių rėmėjų." (*Les Religions et les Philosophies*, p.175-176, autoriaus vertimas).

²⁶ Šogi Effendi. *God Passes By*, p.47.

²⁷ Keleto Vakarų valstybių diplomatai siekė, tačiau nesėkmingai, atkalbėti pirmąjį ministrą nuo jo sprendimo, sakydami jog tokia baudmė tik skatins tolesnį mokymo plitimą, ko jis ir bijojo. (Momen. *The Babi and Baha'i Religions*, p.71-72, 103).

²⁸ Šogi Effendi. *God Passes By*, p.52.

²⁹ Momen. *Babi and Baha'i Religions* (p.77-82), kur surinkta daugelio liudytojų ataskaitos apie šį įvykį, perduotą Vakarų komentatorių.

³⁰ Šogi Effendi. *God Passes By*, p.53.

³¹ A.L.M. Nicolas. *Siyid Ali-Muhammad, Dít le Bab*. Cituojama Šogi Effendi knygoje *God Passes By*, p.55, versta autoriaus.

³² Cituojama iš Šogi Effendi. *God Passes By*, p.65. Rusijos ambasadorius, kunigaikštis Dolgorukovas, kuris irgi buvo šių žiaurumų liudytojas, asmeniniame pokalbyje su Šachu pavadino juos "barbarų veiksmais", kurių "nenaudojo net labiausiai laukinėmis laikomos tautos." Britanijos atstovas panašiai reiškė protestą Persijos valdžiai, smerkdamas tuos darbus, kuriuos "Jos Didenybė Valdžia įsivaizdavo galinti priskirti barbariškomis tautoms... Afrikoje." (Momen. *Babi and Baha'i Religions*, p.100-101).

³³ Cituojama iš Šogi Effendi. *God Passes By*, p.65.

³⁴ Į prancūzų kalbą *Bayan, Le Bayan Persan*, išvertė A.L.M.Nicolas, Prancūzijos vyriausybės konsulato atstovas, ilgai gyvenęs Persijoje.

³⁵ E.G.Browne. *A Literary History of Persia*, p.415-416.

³⁶ Cituojama iš Nabil. *The Dawn Breakers*, p.92-94. Taip gimė gandai, platinami musulmonų, priešiškausi nusiteikusių naujosios religijos atžvilgiu, kad babių valstybė sunaikinsianti visas knygas. Paibaigus atskyrimo nuo šiizmo periodui, Bahá'u'lláh šį draudimą panaikino (žr. p.76-77).

³⁷ Koranas, III, 104. Taip pat žr. II, 143.

³⁸ Ypač tai tinka režimui, kuris atėjo į valdžią Irane po 1979 metų, kai visiškai įsigalėjo šiutu mulų koncepcija apie žmogaus prigimtį bei žmonių visuomenę.

³⁹ Šogi Effendi. *God Passes By*. Įvadas, XVII. Taip pat žr. p.24-25.

⁴⁰ Šogi Effendi. *The Dispensation of Bahá'u'lláh*, p.8. Išsamesnį Babo pareiškimų tekstą šiuo klausimu žr.: Bab. *Selections from the Writings of the Bab*, p.3-8 ir p.153-168.

⁴¹ Cituojama iš Šogi Effendi. *The World Order of Bahá'u'lláh*, p.101.

⁴² Pagrindinis autorius, iš kurio imamos žinios apie Mirzos Huscino Ali, vadinamo Bahá'u'lláh, gyvenimo įvykius ir misiją, yra Šogi Effendi, *God Passes By*, 5-8 daly. Išsamia biografija

parašė ir H. M. Balyuzi, *Bahá'u'lláh*. Kitas patikimas šaltinis yra serija Bahá'u'lláh raštų studijų, kurių autorius yra Adib Taherzadeh, *The Revelation of Bahá'u'lláh*, 1, 2, 3 tomai.

⁴³ Šeima buvo kilusi iš vienos didžiausių aukštos kultūros Sasanjan dinastijų priešislaminio periodo Persijoje. Balyuzi, Bahá'u'lláh, p. 9-11.

⁴⁴ Išsamiai konferenciją aprašo Nabil-i-Azam, *The Dawn-Breakers*, p. 292-298.

⁴⁵ Nabil-i-Azam, *The Dawn-Breakers*, p. 505.

⁴⁶ Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 100.

⁴⁷ Šogi Effendi, *God Passes By*, p.77-78.

⁴⁸ Edward g. Browne, "Babism" in *Religious Systems of the World*, p.352-353.

⁴⁹ Pati Persijos vyriausybė straipsnyje, išspausdintame vyriausybės laikraestyje "Ruznamy-i-Vaqayi-i-Ittifaqiyih", naiviai pripažįsta Bahá'u'lláh ir kitų asmenų, valdžios areštuotų, nekalumą, bet pareiškia, kad jie vis vien nusipelno bausmės: "Tarp babių, kurie pakliuvo į teisingumo rankas, yra šeši, kurių kaltė iki galo nenustatyta, tačiau jie įkalinti iki gyvos galvos." Bahá'u'lláh vardas yra antrasis tame laikraščio sąrašė (Momen, *Babi and Baha'i Religions*, p.141). Kaip ir būdinga devynioliktojo amžiaus Persijai, su pasitenkinimu aprašomi barbariški kankinimai, kuriuos iškentė pasmerktos aukos.

⁵⁰ Pats Mirza Taki Chanas, pirmasis ministras, vadovavęs pogromams prieš babilus, buvo nuteistas mirtimi 1853 metais jaunojo Šacho įsakymu, kuris pavydėjo jo didėjančios šlovės. Toks likimas nebuvo neįprastas pasižymėjusiems valdžioje žmonėms Persijos istorijos Kajaro periodu.

⁵¹ Cituojama iš Šogi Effendi, *God Passes By*, p.101.

⁵² Cituojama iš Šogi Effendi, *The World Order of Bahá'u'lláh*, p. 146-147.

⁵³ Netgi ir tuo atveju įsakymas dėl Bahá'u'lláh ištrėmimo iš Persijos (kurio originalas išliko) liečia tik jį vieną, o apie Mirzą Yahya neužsimenama.

⁵⁴ Šogi Effendi, *God Passes By*, 7 ir 10 dalys. Taip pat žr. 'Abdu'l-Bahá, *A Traveller's Narrative*, p. 53.

⁵⁵ Žr. Šogi Effendi, *God Passes By*, 10 dalis; Balyuzi, *Bahá'u'lláh*, p. 112-114.

⁵⁶ Ridvano šventė tęsiasi penkiolika dienų, nuo balandžio 21 iki gegužės 2 dienos, iš kurių pirmoji, devintoji ir dvyliktoji dienos laikomos šventomis bahajams dienomis. Šiuo laikotarpiu vyksta bahajų rinkimai.

⁵⁷ Pradžioje Turkijos valdžia pasipriešino šiam sprendimui. Austrijos ambasadorius grafas fon Prokesch-Osten cituoja Ali Pašos, pirmojo ministro, žodžius, kad jis jautė "didelę pagarbą" Bahá'u'lláh, laikydamas jį "labai žymiu žmogumi, pavyzdingo elgesio, didelio kuklumo ir didžiai gerbtina asmenybe": Momen, *Babi and Baha'i Religions*, p. 187.

⁵⁸ Susirašinėjimo apie bahajų tremtinių pavyzdžių tarp Persijos užsienio reikalų ministerijos ir jų ambasadoriaus Stambule žr. Edward G. Browne, *Materials for the Study of the Babi Religions*, p. 278-287.

⁵⁹ Žr. Adib Taherzadeh, *The Revelation of Bahá'u'lláh*, 2 tomas, p.161-162.

⁶⁰ Taherzadeh, *The Revelation of Bahá'u'lláh*, 1 tomas. Tie, kurie liko su Mirza Yahya, vadina mi "azaliais" pagal vardą Subh-i-Azal, kurį Babas suteikė Yahyai.

⁶¹ Bahá'u'lláh, "Nuotropos" p. 249. Bahá'u'lláh laiška, tiek kolektyviniai, tiek ir asmeniniai, pasiūsti pasaulio religiniams ir pasaulietiniams vadovams, surinkti Visuotinių Teisingumo Rūmų ir pavadinti "Bahá'u'lláh proklamacija".

⁶² Momen, *Babi and Baha'i Religions*, (p. 198-200): pateikiamas sąrašas dokumentų iš Osmanų imperijos valstybinių archyvų, susijusių su Mirzos Yahyos kampanija. Vienas iš jų yra Kuršid Pašos, Adrianopolio gubernatoriaus, ataskaita centrinei valdžiai; jis išreiškia nuomonę, kad Bahá'u'lláh turi visišką teisę skusti Yahyos ir jo rėmėjų veikla.

⁶³ Yahya mirė 1912 metais tremtyje Kipre. Visišką jo neturtą parodo vieno Yahyos sūnaus

laiskas profesorui Braunui. Aprašydama, kaip skaudžiai jo tėvas išgyveno tai, kad visi jį pamiršo, sūnus skundėsi, kad Yahyai teko surengti įprastas musulmonų laidotuves su vietinio mulos pagalba, nes "čia neatsirado nė vieno, kuris būtų buvęs Bayano liudytoju" (t. y. Babo sekėju). Tas pats sūnus parciškė norą perduoti daugelio savo tėvo raštų originalus, tačiau Braunas pasiūlymą atmetė, nes "reikalaujama kaina, jo nuomone, buvo per didelė..." E. G. Browne, *Materials*, p. 317-315.

⁶⁴ Cituojama iš Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 190.

⁶⁵ Cituojama iš Bahá'u'lláh, *Bahá'u'lláh proklamacija*, p. 95-96.

⁶⁶ Cituojama iš Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 65.

⁶⁷ 1870 metais, praėjus vieneriems metams nuo tos dienos, kai popiežius Pijus IX gavo laišką, Vatikano popiežiui buvo atimta teisė būti nepriklausomu valdovu. Italijos nacionalinės revoliucijos jėgos privertė jį perduoti popiežiaus valdžioje esančias šalis karaliui Viktorui Emanueliui. Tada popiežius pats pasitraukė iš valdžios ir tapo "Vatikano belaisviu."

⁶⁸ Cituojama iš Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Bahá'i World Faith*, p. 50.

⁶⁹ Alistair Horne, žymus tyrinėtojas tų įvykių, apie kuriuos kalbama, sakė: "Turbūt istorija nežino ryškesnio pavyzdžio to, ką graikai vadina peripetija, - siaubingo kritimo iš garbingų aukštumų. Tikrai nė viena dabartinių laikų tauta, tokia pilna didybės ir tokia turtinga materialiai, nėra patyrusi tokio pažeminimo per tokį trumpą laiką." *The Fall of Paris* (London, Macmillan, 1965), p. 34.

⁷⁰ Šiam dalykui Šogi Effendi paskyrė visą knygą *The Promised Day Is Come*. Žymus musulmonų akademikas, tapęs didžiausiu bahajų tikėjimo tyrinėtoju Artimuosiuose Rytuose, Mirza 'Abdu'l-Fadl atsivertė į šį tikėjimą, pamatęs pildantis visas pranašystes.

⁷¹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 303. Trumpą *Kitab-i-Aqdas* turinį žr. Bahá'u'lláh, *A Synopsis and Codification of the Laws and Ordinances of the Kitab-i-Aqdas*.

⁷² Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 330.

⁷³ Browne, *A Traveller's Narrative*, p. xxxix - xl.

⁷⁴ Visą tekstą iš minimų dokumentų žr. Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Bahá'i World Faith, Selected Writings of Bahá'u'lláh and 'Abdu'l-Bahá*, Wilmette, Bahá'i Publishing Trust, 1943, pataisyta 1956, p. 204-210. Ši citata paimta iš p. 205.

⁷⁵ Browne, *A Traveller's Narrative*, p. xxxvi.

⁷⁶ 'Abdu'l-Bahá gyvenimo faktai paimti iš Šogi Effendi, *God Passes By*, 14-21 dalys, taip pat iš biografijos, parašytos Balyuzi, 'Abdu'l-Bahá, *The Centre of the Covenant of Bahá'u'lláh*.

⁷⁷ Cituojama iš Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 258.

⁷⁸ Cituojama iš Šogi Effendi, *The World Order of Bahá'u'lláh*, p. 139.

⁷⁹ *The Bahá'i Centenary, 1844 - 1944*, p. 139.

⁸⁰ Browne, *Materials*, p. 115-150.

⁸¹ Žr. 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, ypač 1 ir 5 dalis. Krikščionių misionieriai, nusistatę prieš bahajų tikėjimą, mėgino prieštarauti sakdami, kad 'Abdu'l-Bahá pradėjo šį socialinį mokymą po kontaktų su Vakaraus. Tačiau Browne buvo radęs tai Bahá'u'lláh raštuose dar 1880-aisiais: Browne, *Babism*, p. 351-352. Nuo tada išversta ir išspausdinta pagrindinė Bahá'u'lláh raštų dalis įtikinamai parodė, kad tie raštai buvo šaltiniai, iš kurių temas ėmė 'Abdu'l-Bahá.

⁸² Žalioji Akras buvo pagrindinis bahajų tikėjimo centras Šiaurės Amerikoje iki pirmosios nacionalinės dvasinės asamblėjos rinkimų 1925 metais. Asamblėja įsikūrė būstinėje Vilmetoje, Iliojaus valstijoje, Čikagos priemiestyje, toje vietoje, kur maldos namas buvo pašventinęs 'Abdu'l-Bahá.

⁸³ Išsamesnį aprašymą apie jo kelionę į Kanadą ir Jungtines Valstijas, apie kreipimąsi ir interviu ten žr. 'Abdu'l-Bahá in Canada iš Balyuzi knygos 'Abdu'l-Bahá; taip pat Allan L.

Ward, *239 Days, 'Abdu'l-Baha's Journey in America*.

⁸⁴ Vieši 'Abdu'l-Bahá krepimaisi Šiaurės Amerikoje surinkti į knygą pavadinimu *The Promulgation of Universal Peace, Talks Delivered By 'Abdu'l-Bahá During His Visit to the United States and Canada in 1912*.

⁸⁵ Šio dokumento angliškas vertimas vadinasi: 'Abdu'l-Bahá, *Will and Testament of 'Abdu'l-Bahá*.

⁸⁶ 'Abdu'l-Bahá, *Tablets of the Divine Plan, Revealed By 'Abdu'l-Bahá to the North American Baha'is*, kurias 'Abdu'l-Bahá pateikė Šiaurės Amerikos bahajams.

⁸⁷ Visas aprašymas yra specialiaame memorialiniame leidinyje *World Order*, 6 tomas, Nr. 1 (1971). Palestinos žmonių reikiama meilė ypač akivaizdi. Šiūtų režimas šiandieniniame Irane stengėsi pavaizduoti Britanijos valdžios suteiktą garbės riterio titulą 'Abdu'l-Bahá kaip politinio dėmesio ženklą. Iš tikrųjų tai buvo pavėluotas ir formalus Britanijos Vyriausybės pripažinimas tos filantropinės veiklos, kuri jau buvo įvertinta daugybės žmonių, pasinaudojusių ta pagalba.

⁸⁸ Šogi Effendi buvo tiesioginis Bahá'u'lláh palikuonis iš motinos pusės, o Babo - iš tėvo pusės.

⁸⁹ 'Abdu'l-Bahá, *Will and Testament of 'Abdu'l-Bahá*, p. 25-26.

⁹⁰ Išsamų Šogi Effendi darbo nagrinėjimą žr. Ruhyyih Rabbani, *The Priceless Pearl*. Taip pat žr. Ugo Giachery, *Shogi Effendi, Recollections*. Giachery glaudžiai bendradarbiavo su Šogi Effendi Bahajų Pasaulinio Centro Haifoje statybos metu.

⁹¹ *Baha'í Administration; The Advent of Divine Justice; The World Order of Bahá'u'lláh, Selected Letters; Messages to the Baha'í World, 1950-1957; The Promised Day Is Come; Messages to Canada*; taip pat: *Citadel of Faith, Messages to America, 1947-1957*.

⁹² Šogi Effendi, *God Passes By*. Planų aprašymą žr. toliau.

⁹³ *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh; The Kitab-i-Iqan, Tikrumo Knyga, atskleista Bahá'u'lláh; Slėpiningi Bahá'u'lláh žodžiai; The Seven Valleys and the Four Valleys; Epistle to the Son of the Wolf*; taip pat: *Prayers and Meditations of Bahá'u'lláh*.

⁹⁴ Cituojama iš Šogi Effendi, *Citadel*, p. 30.

⁹⁵ Aprašymą apie karalienės atsivertimą žr. Ruhyyih Rabbani, *Priceless Pearl*, IV dalis.

⁹⁶ Abi bendruomenės atsiskyre 1948 metais, kai Kanada suformavo savo nacionalinę dvasinę asamblėją specialiu Parlamento Aktu.

⁹⁷ Šogi Effendi, *Advent*, p. 14-16.

⁹⁸ Šogi Effendi, *Messages to Canada*, p. 12-13.

⁹⁹ Louis J. Bourgeois, *The Baha'í Temple: Press Comments, Symbolism*, p. 7.

¹⁰⁰ Žr. Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance, Messages 1963-1968*, p. 44-56 ir 81-91.

¹⁰¹ Veiksmyų reziumė, kurių ėmėsi Tikėjimo Rankos savo valdymo laikotarpiu nuo 1957 iki 1963 metų, kartu su pareiškimų tekstais kasmetinėse konklavose pateikta: *The Baha'í World: An International Record*. 13 tomas, 1954 - 1963, p. 333-378.

¹⁰² Pakartotiniai rinkimai į Visuotinius Teisingumo Rūmus vyksta kas penkeri metai nuo 1963 metų: 1968, 1973, 1978 ir 1983. Rinkimai vyksta minint Rūdvano šventę.

¹⁰³ Dar vienas bandymas suskaldyti bendruomenę įvyko 1960 metais prieš Visuotinių Teisingumo Rūmų rinkimus. Vienas iš Rankų, Charles Mason Remey, amerikietis, kurio amžius buvo per aštuoniasdešimt, staiga pateikė pareiškimą, kad jis kažkokių nepaaiškinamų būdu yra Šogi Effendi "įpėdinis pagal paveldėjimą". Remdamiesi įgaliojimais, suteiktais paties 'Abdu'l-Bahá "Valioje ir testamente", jo bendražygiai Rankos pašalino jį iš tikėjimo gretų. Remey pareiškimas nesukėlė didelio susidomėjimo, jis mirė 1974 metais, apleistas netgi tos nedidelės saujelės žmonių, kuriuos jis pradžioje traukė.

¹⁰⁴ 1973 metais, tuo pat metu, kai buvo išspausdinta pirmoji laida *Synopsis and Codification of the Kitáb-i-Aqdas (Istatymų Knyga)*, Visuotiniai Teisingumo Rūmai paskelbė savo konstituciją: *Visuotinių Teisingumo Rūmų konstitucija*.

¹⁰⁵ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 64-65.

¹⁰⁶ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 261-62.

¹⁰⁷ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 65.

¹⁰⁸ Pagal bahajų raštus, akivaizdūs skirtumai tarp etninių grupių iš tam tikrų kultūrinio pasiekimo vietų priklauso nuo ilgą laiką buvusių nevienodų švietimo ir kultūros galimybių, lygiai kaip ir nuo rasinių prietarų bei priespaudos.

¹⁰⁹ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 42-43.

¹¹⁰ Šogi Effendi, cituojama iš William Hatcher, *The Concept of Spirituality*, p. 29.

¹¹¹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 288.

¹¹² Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 250.

¹¹³ 'Abdu'l-Bahá, cituojama iš Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *The Divine Art of Living, Selections from Writings of Bahá'u'lláh and 'Abdu'l-Bahá*, p. 109-110.

¹⁰⁹ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 163.

¹¹⁴ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 202.

¹¹⁵ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 163-164.

¹¹⁶ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 340.

¹¹⁷ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 287-288.

¹¹⁸ Bahá'u'lláh mokė, kad laiko tarpas tarp apsiškieškimų gali būti apie tūkstantis metų. Jis taip pat mokė, kad apreiškimo procesas nesibaigs su jo apreiškimu, o ateis kitas apsiškiešimas po jo, nors tai bus ne anksčiau kaip praėjus tūkstantmečiui nuo Bahá'u'lláh atėjimo. Pagal Bahá'u'lláh raštus, apreiškimo procesas tęsis be galo, ir žmonija matys dar daugelio apsiškiešimų atėjimą.

¹¹⁹ Šogi Effendi, "The Faith of Bahá'u'lláh", išspausdinta *World Order*, 7 tomas, Nr. 2, 1972-1973, p. 7.

¹²¹ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh* (1938 metų leidimas), p. xi - xii.

¹²² 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 129.

¹²³ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 136.

¹²⁴ Bahá'u'lláh, *Slėpiningi žodžiai*, p. 20.

¹²⁵ 'Abdu'l-Bahá, *The Promulgation of Universal Peace*, p. 181.

¹²⁶ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 143.

¹²⁷ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 146.

¹²⁸ 'Abdu'l-Bahá, cituojama iš *Star of the West*, 9 tomas, Nr. 7, p. 87.

¹²⁹ 'Abdu'l-Bahá, *The Promulgation of Universal Peace*, p. 108.

¹³⁰ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 153.

¹³¹ Bahá'u'lláh, *Slėpiningi žodžiai*, p. 44.

¹³² Bahá'u'lláh, *Slėpiningi žodžiai*, p. 39.

¹³³ Bahá'u'lláh, cituojama iš Visuotinių Teisingumo Rūmų laiško, parašyto 1978 metų kovo 27 dieną, *The Continental Boards of Counselors*, p. 60

¹³⁴ Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Divine Art of Living*, p. 108.

¹³⁵ Smulkiai nagrinėti bahajų požiūrį į ekonomiką šioje knygoje nėra galimybių. Rekomenduojami 'Abdu'l-Bahá pasisakymai šiuo klausimu. Žr. 'Abdu'l-Bahá, *Promulgation of Universal Peace*, p. 107, 216-217, 238-239; *Paris Talks*, p. 151-154; *Abdu'l-Bahá in Canada*, p. 31-36; Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Bahá'í World Faith*, p. 288; Gregory C. Dahl, "Economics and the Bahá'í Teachings", *World Order*, 10 tomas, Nr. 1, 1975, p. 19; W. S. Hatcher, "Economics and Moral Values", *World Order*, 9 tomas, Nr. 2, 1974, p. 14-27.

¹³⁶ 'Abdu'l-Bahá, *The Promulgation of Universal Peace*, p. 238.

¹³⁷ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 33-34.

¹³⁸ Egzistuoja įdomus istorinis ryšys tarp bahajų tikėjimo ir esperanto kalbos, kurią sukūrė dr. Zamenhof. Dr. Zamenhof duktė Lydia buvo aktyvi bahajų tikėjimo narė, ir 'Abdu'l-Bahá gyrė jos tėvo pasiekimą. Niekada nepatvirtinęs, kad esperanto kalba gali tapti universalia, 'Abdu'l-Bahá sakė, kad ji labai pagelbės pasaulio vienybės reikalui. Galiausiai sėkmingas tokios kalbos, kaip esperanto, sukūrimas rodo, kad toks dalykas yra įmanomas ir kad žmonija nebūtinai turi rinktis tik iš esamų natūralių kalbų. Tas faktas gali sumažinti pasipriešinimą universalios kalbos idėjai, nepaisant to, ar tai bus natūrali, ar sukurta, ką galiausiai nuspręs pasaulio tautos.

¹³⁹ Bahajai jaučia, kad universali kalba sustiprins vienybę, palengvins bendravimą ir ne tik įgalins visuotinį mažumų kultūros pažinimą, bet ir faktiškai padės išsaugoti ir apginti jį. Tai tipiškas pavyzdys, kaip Bahá'u'lláh randa būdą siekti vienybės įvairovėje, o ne vienodumo, nors taip būtų patogiau.

¹⁴⁰ 'Abdu'l-Bahá, *The Promulgation of Universal Peace*, p. 403-405.

¹⁴¹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 70.

¹⁴² Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 65.

¹⁴³ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 264-266.

¹⁴⁴ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 68.

¹⁴⁵ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 79-80.

¹⁴⁶ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 215.

¹⁴⁷ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 153-155.

¹⁴⁸ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 155-156.

¹⁴⁹ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 91.

¹⁵⁰ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 81-82.

¹⁵¹ Šogi Effendi, cituojama iš William Hatcher, *The Concept of Spirituality*, p. 9.

¹⁵² 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 183 (1981 metų leidimas).

¹⁵³ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 183-184 (1981 metų leidimas).

¹⁵⁴ 'Abdu'l-Bahá, *Paris Talks*, p. 89-90. Tačiau dvasinis augimas turi paveldimas ribas tiek šiame, tiek ir aname pasaulyje. Bahajų raštuose tvirtinama, kad žmogus gali siekti, tačiau taip niekada ir nepasiekti absoliučios tobulybės. Žr. mūsų tolesnę diskusiją, ypač citatas iš bahajų raštų šiame knygos skyriuje.

¹⁵⁵ 'Abdu'l-Bahá, *Divine Art of Living*, p. 92.

¹⁵⁶ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 215 (1981 metų leidimas).

¹⁵⁷ Bahá'u'lláh aiškina, kad ankstesniųjų religijų raštuose minimas Šėtonas yra simbolis, ir nereikia suprasti to paraidžiui. Šėtonas įkūnija žemąją žmogaus prigimtį, kuri jį gali sunaikinti, jei nebus pasiekta harmonija su dvasine prigimtimi. Iš tikrųjų gerai žinoma filosofinė problema egzistuoja ir ji liečia Dievo gerumą ir visagalybę bei galimą Šėtono egzistavimą. Siek tiek smulkiau šia tema diskutuojama ir Bahá'u'lláh, ir 'Abdu'l-Bahá raštuose.

Tokių pat būdų Bahá'u'lláh moko, kad rojus ir pragaras nėra konkrečios vietos. Jie labiau simbolizuoja psichologinę ir dvasinę būseną, susijusią su priartėjimu prie Dievo ar nutolimu nuo jo. Rojus yra natūrali dvasinio augimo pasekmė, o pragaras yra nepavykusio dvasinio augimo rezultatas.

¹⁵⁸ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 214-215 (1981 metų leidimas).

¹⁵⁹ Apie tai Bahá'u'lláh sako: "... žmogus turi pažinti pats save ir žinoti, kas veda į aukštybes, o kas traukia žemyn - į gėdą ar į garbę." (Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Bahá'í World Faith*, p. 167).

¹⁶⁰ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 330-331.

¹⁶¹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 4-5.

¹⁶² Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 285.

¹⁶³ Realiai šią diskusiją apie pagrindinį prigimties klausimą, kurį bahajai vadina Dievo apsi-reiškimu, dar labiau apsunkina tradicinės nuomonės. Kiekvieno apsi-reiškimu ortodoksai linke priskirti unikalumą arba pirmenybę savo tikėjimo įkūrėjui. Pavyzdžiui, daugelis krikščionių Jėzų laiko Dievo įsikūnijimu. Mozė laiko žemesniu už jį, o Mahometą - apsišaukėliu. Dauguma ortodoksų žydų mato Mozėje Dievo apsi-reiškimą žmonijai ir laiko Jėzų Kristų netikru pranašu. musulmonai ir Mozė, ir Jėzų Kristų laiko tikrais pranašais, tačiau dauguma atmeta Budą ir kitų religijų įkūrėjus. Jiems Mahometas buvo paskutinis pranašas, kurį Dievas pasiuntė žmogui, o Dieviškosios valios apreiškimas baigiasi Koranu.

¹⁶⁴ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 47-48. Diskusiją šia tema žr. Juan R. Cole, *The Concept of Manifestation in the Baha'i Writings*.

¹⁶⁵ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 287-288.

¹⁶⁶ *Baha'i World Faith*, p. 27-28.

¹⁶⁷ Analogija tarp Saulės ir veidrodžių įgalina mus suprasti bahajų interpretaciją apie tradicinę ankstesnių apsi-reiškimų "grįžimo", arba "naujo pasirodymo", sąvoką. Sugrįžimo tema aptinkama visų pagrindinių religijų šventuose raštuose, dažnai išreikšta labai simboliškai. Vakarų skaitytojams geriausiai pažįstama idėja krikščionių laukiama Kristaus "antrasis sugrįžimas", kuris grindžiamas kai kuriais Biblijos Senojo ir Naujojo testamentų teiginiais. Bahá'u'lláh aiškina, kad sugrįžimas, apie kurį kalba ankstesni raštai, yra Dievo dvasios ir savybių sugrįžimas kitame apsi-reiškimu veidrodyje, o ne to paties asmens sugrįžimas: "Aišku ir akivaizdu... kad visi pranašai yra Dievo Tikėjimo Šventovės, kurios pasirodo skirtingais apdaraais... Jei tu žvelgsi viską matančiomis akimis, tu juos visus matysi gyvenančius toje pačioje padangtėje, sklendančius tame pačiame danguje, sėdinčius tame pačiame soste, kalbančius ta pačia kalba ir skelbiančius tą patį tikėjimą... Todėl jei vienas iš šventųjų apsi-reiškimų skelbtųsi sakdamas "aš esu visų pranašų sugrįžimas!" jis tikrai kalbėtų tiesą. Kiekviename kitame apreiškime buvusiojo apreiškimo sugrįžimas yra faktas, kurio tikrumas tvirtai nustatytas..." (Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 52). Todėl bahajai mano, kad Bahá'u'lláh apsi-reiškimas yra pažado apie Kristaus sugrįžimą įvykdymas, nors Bahá'u'lláh ir Kristus turi atskiras individualias sielas ir yra skirtingos žmogiškosios būtybės.

¹⁶⁸ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 151-152 (1981 metų leidimas).

¹⁶⁹ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 154 (1981 metų leidimas).

¹⁷⁰ Šogi Effendi, *High Endeavours, Messages to Alaska*, p. 71.

¹⁷¹ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 157-159 (1981 metų angliškas leidimas).

Šioje pastraipoje aiškiai įrodoma, kad Dievo įstatymai yra tikrovės struktūroje: Apsireiškimas supranta šiuos įstatymus, bet nesukuria jų. Todėl žmogus gali pats atrasti kai kurius iš šių įstatymų, tačiau kiti bahajų raštų teiginiai rodo, jog žmogus sunaikina pats save, jei jis palieka tas be pagalbos (t. y. be dieviškojo apreiškimo), kuri jam tuos įstatymus atskleidžia.

¹⁷² 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 230-231 (1981 metų angliškas leidimas).

¹⁷³ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 164 (1981 metų angliškas leidimas).

¹⁷⁴ 'Abdu'l-Bahá, *Kai kurie atsakymai į klausimus*, p. 220-221 (1981 metų angliškas leidimas).

¹⁷⁵ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 177-179.

¹⁷⁶ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 49.

¹⁷⁷ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 49-50.

¹⁷⁸ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 105-106.

¹⁷⁹ Šiuo požiūriu Šogi Effendi apie Bahá'u'lláh apsi-reiškimą kalbėjo kaip apie "visišką Dievo vardų ir požymių įsikūnijimą". (Žr. *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 112).

¹⁸⁰ Apie tai 'Abdu'l-Bahá sako: "Dieviškosios Tikrovės pažinimas yra neįmanomas ir nepasie-

kiamas, tačiau Dievo apsiereikimų pažinimas yra Dievo pažinimas, nes juose yra malonės, puikumai ir dieviškieji požymiai. Todėl jeigu žmogus siekia pažinti Dievo apsiereikimą, jis siekia pažinti Dievą; o jei jis neįstengia pažinti šventųjų apsiereikimų, jam nebus lemta pažinti Dievo." (Žr. *Atsakymai į kai kuriuos klausimus*, p. 222 (1981 metų angliškasis leidimas).

¹⁸¹ Apsiereikimų seka yra svarbiausia *Kūtab-i-Iqan* (*Tikrumo Knogos*) tema. Sandoros koncepcija randama daugelio religijų raštuose. Pavyzdžiui, Biblijoje, Būties knyga, 17, aprašoma Dievo ir Abraomo sandora, kad pastarasis taps "daugelio tautų tėvu". Ten pat rašoma: "Aš padarysiu tave be galo vaisingą; ir iš tavęs išeis tautos, ir karaliai gims iš tavęs. Ir aš sudarysiu sandorą tarp savęs ir tavęs, ir su tavo įpėdiniais po tavęs per visas kartas bus amžinoji sandora, kuri bus Dievas tau ir tavo įpėdiniais po tavęs". (Būties knyga, 17:6-7).

Dabar akivaizdu, kad ši sandora nebuvo skirta vien tik žydams ir krikščionims (t. y. Abraomo palikuonims per jo sūnų Izaoką iš pirmosios jo žmonos Saros), bet ir tiems palikuonims, kurie gimė iš Abraomo santuokos su Hagara (žr. Būties knyga, 16:15-16) ir Ketura (žr. Būties knyga, 25:1-2). Kadangi pranašas Mahometas buvo Izmaelio, Abraomo ir Hagaros sūnaus, palikuonis (žr. Būties knyga, 25:5-6), musulmonai save laiko Abraomo sandoros bendrais paveldėtojais. Bahá'u'lláh buvo Abraomo palikuonis iš santuokos su trečiąja žmona Ketura (žr. Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 94). Dėl to bahajai laiko Abraomo sandorą varomąją jėgą, kurios dėka pasirodė bent jau keturi pagrindiniai Dievo pranašai: Mozė ir Jėzus Kristus (iš Saros per Izaoką), Mahometas (iš Hagaros per Izmaelį) ir Bahá'u'lláh (iš Keturos).

¹⁸² Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 331.

¹⁸³ Bahá'u'lláh, cituojama iš Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 116.

¹⁸⁴ Bahá'u'lláh, *Baha'i World Faith*, p. 211.

¹⁸⁵ Bahajų raštų žinovai pažymi, kad Mažoji sandora minima ir kitų religijų raštuose. Įst 29:10-13, sakoma, kad Mozė sudarė "priesaikos sandorą" su savo sekėjais, Izraelio tauta, kad Dievas bus jų saugotojas ir gynėjas, jei jie, savo ruožtu, bus "jo tauta" ir paklus jo įstatymams. Analogiškai sakoma Naujajame Testamente, kai Jėzus savo sekėjams pažada, kad paklusdami jo mokymui jie gaus galios ir ant jų nusileis palaima. Pavyzdžiui, krikščionims liepiama: "eikite ir padarykite mano mokiniais visų tautų žmones", "mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs". Savo ruožtu, jiems buvo pažadėta: "Prašykite, ir jums bus duota, ieškokite, ir rasite, belskite, ir bus jums atidaryta." (Žr. Mt 7:7-8; ir 28:19-20).

¹⁸⁶ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 136.

¹⁸⁷ Bahá'u'lláh sako, kad: "Kai mano buvimo vandenynas nuslūgs ir mano apreiškimo knyga baigsis, atgręžkite savo veidus į jį (Abdu'l-Bahá), kurį pasiuntė Dievas, kuris kilo iš šių Senovės Šaknų... ieškokite jo, jei ko nesuprantate knygoje... Šių šventųjų eilučių objektas yra ne kas kitas, kaip ši Galingiausia Šaka (Abdu'l-Bahá)." (Cituojama iš Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 134).

¹⁸⁸ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 134.

¹⁸⁹ Warren Wagar, *The City of Man, Prophecies of a World Civilization in Twentieth Century Thought*, p. 117.

¹⁹⁰ Šogi Effendi susumavo pagrindinius administracinės tvarkos principus kūrinyje *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 143-157.

¹⁹¹ Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 52.

¹⁹² Savo "Valioje ir testamente" Abdu'l-Bahá rašo: "Į Švenčiausią Knygą kiekvienas turi atsi- gręžti, o jei kas nors joje parašyta neaiškiai, reikia kreiptis į Visuotinius Teisingumo Rūmus. Tai, ką šis organas vienbalsiai ar balsų dauguma nuspręs, tai tikrai bus tiesa ir Paties Dievo tikslas... Ką jie nuspręs, bus taip pat patikima kaip ir pats tekstas. Teisingumo Rūmai turi teisę ne tik leisti įstatymus, kurie nėra įrašyti knygoje, ir tvarkyti kasdienes reikalus, bet ir

turi galią juos anuliuoti.” (Žr. Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Baha'í World Faith*, p. 447-448).

¹⁹³ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 145.

¹⁹⁴ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 203-204.

¹⁹⁵ Šis tradicinis požiūris sudaro kai kurių sunkumų dabartiniams vadinamosios socialinės krikščionybės atstovams. Jau dvidešimto amžiaus pradžioje daugelis žydų krikščionių mąstytojų sukūrė pamatus jų vadinamai socialinei Biblijai, kurioje Dievo Karalystės atėjimas interpretuojamas kaip teisingos ir taikios visuomenės Žemėje sukūrimas. Jų pastangas sužlugdė priešininkų argumentai, kuriuos pateikė tradiciniai krikščionybės mąstytojai, kad Karalystę gali iškurti tik sugrįžęs Kristus. Jų požiūriu, pastangos siekti socialinės reformos, kad ir kokios naudingos, negali reikšti nieko daugiau, kaip silpnus žmonijos bandymus pagerinti padėti. Šis prieštaravimas vėl iškilo dabartiniu metu paaštrėjus prieštaravimams tarp ortodoksinių krikščionių bažnyčios sluoksnių ir liberalių elementų, veikiančių marksistų pateikto požiūrio į dabartines socialines sąlygas.

Bahajai jaučia, kad šis konfliktas kilo dėl nepakankamo tarpusavio supratimo. Kadangi pagal bahajų tikėjimą Kristaus apsišaukimas grįžo Bahá'u'lláh pavidalu, pasaulinis judėjimas link naujos visuomenės, paremtos humanitariniais siekiais gerinti socialines visos žmonijos sąlygas, sukūrimo, reiškia laipsnišką Dievo Karalystės kūrimą Žemėje aktyviai dalyvaujant visiems jos gyventojams.

¹⁹⁶ Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 52.

¹⁹⁷ Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 4.

¹⁹⁸ Cituojama iš Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 5.

¹⁹⁹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 254.

²⁰⁰ 'Abdu'l-Bahá, *The Secret of Divine Civilization*, p. 64-65.

²⁰¹ 'Abdu'l-Bahá, *Selections from the Writings of 'Abdu'l-Bahá*, p. 32.

²⁰² Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 123.

²⁰³ Šogi Effendi, *World Order of Bahá'u'lláh*, p. 19.

²⁰⁴ Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 123.

²⁰⁵ Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 123-124.

²⁰⁶ Pavyzdžiui, 'Abdu'l-Bahá sako, kad: “Tos dvasinės asamblėjos yra degančios lempos ir dieviškieji sodai, iš kurių po visas šalis sklinda šventumo kvapai... Iš jų šviesos dvasia plaukia visomis kryptimis. Jos iš tikrųjų yra žmogaus progreso galingas šaltinis...” Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 332.

²⁰⁷ Ivadą apie bahajų dvasinių asamblėjų esmę ir funkcijas žr. Adib Taherzadeh, *Trustees of the Merciful*.

²⁰⁸ Plačiau žr. rinkinius Šogi Effendi raštus apie bahajų administraciją, įskaitant *Principles of Baha'í Administration. A Compilation*; Šogi Effendi, *Baha'í Administration, Selected Messages, 1922-32: The Local Spiritual Assembly*; taip pat: *The National Spiritual Assembly*.

²⁰⁹ Šogi Effendi, *Principles of Baha'í Administration*, p. 62.

²¹⁰ Vieni iš paskutinių rinkimų į Visuotinius Teisingumo Rūmus įvyko 1983 metų balandį.

²¹¹ 'Abdu'l-Bahá, *Will and Testament of 'Abdu'l-Bahá*, p. 12-13; taip pat cituojama *Baha'í World Faith*, p. 444.

²¹² Žr. bendrą Visuotinių Teisingumo Rūmų pranešimą 1968 metų birželio 24 dieną, išspausdintą leidinyje *Wellspring of Guidance*, p. 140-144.

²¹³ “Įgaliojimus ir nurodymus teikia asamblėjos, o galią įvykdyti tuos uždavinius turi visi tikintieji kartu. Pagalbinis tarybų pagrindinis tikslas yra pagalbėti šiai galiai susiformuoti ir pasireikšti.” Cituojama iš Visuotinių Teisingumo Rūmų laiško, parašyto 1969 m. spalio 1 d., *The Continental Boards of Counsellors*, p. 37.

²¹⁴ *The Continental Boards of Counsellors*, p. 45-48.

²¹⁵ *The Continental Boards of Counsellors*, p. 60.

²¹⁶ *Baha'i World*, 13 tomas, p. 751.

²¹⁷ Keturios arba penkios tarpkalendorinės dienos įterpiamos į bahajų kalendorių prieš pat paskutinį metų mėnesį, pasninko mėnesį, kuris prasideda kovo 2 dieną pagal Grigaliaus kalendorių. Be švenčių ir tarpkalendorinių dienų, metuose yra keletas bahajų šventų dienų, o kai kurios iš jų yra nedarbo dienos. Daugelis šių dienų pažymi pagrindinius ankstyvosios tikėjimo istorijos įvykius, pavyzdžiui, Babo ir Bahá'u'lláh gimimo dienas.

²¹⁸ Žr. taip pat 9 skyrių.

²¹⁹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 330-333; ir p. 335-336.

²²⁰ 'Abdu'l-Bahá, *Secret of Divine Civilization*, p. 94-99.

²²¹ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 332.

²²² Šogi Effendí, *God Passes By*, p. 213.

²²³ Bahá'u'lláh, *Synopsis and Codification of the Laws and Ordinances of the Kitáb-i-Aqdas*, p.5.

²²⁴ Cituojama iš Bahá'u'lláh, *Synopsis and Codification*, p. 7.

²²⁵ Bahajų tikėjimo oponentai, ypač musulmonų ir krikščionių dvasininkijos atstovai, mėgino teigti, kad, negalėdami paprasčiausiai išversti ir išspausdinti "Kitab-i-Aqdas" tekstą, bahajų bendruomenės vadovai atėmė bendruomenės nariams galimybę paklusti Bahá'u'lláh reikalavimui "atsigręžti į Švenčiausiąją Knygą". Tačiau, kaip jau pažymėta, Bahá'u'lláh aiškiai reikalavo, kad vienintelis būdas sekėjams atsigręžti ir sekti jo mokymais yra naudojimas jo paskirto įpėdinio 'Abdu'l-Bahá interpretacijomis. 'Abdu'l-Bahá lygiai taip pat aiškiai vieninteliu interpretatoriumi po savęs paskyrė Šogi Effendí. Abu jie išdirbo šešiasdešimt penkerius metus. 'Abdu'l-Bahá ir Šogi Effendí pateikė išsamią Bahá'u'lláh mokyimo interpretaciją, kuria vadovaujasi bahajų bendruomenė. Iš tikrųjų be šių interpretacijų neįmanoma įsivaizduoti, kaip "Kitab-i-Aqdas" išdėstyti principai ir įstatymai būtų galėję tik per keletą dešimtmečių padaryti tokį stiprų ir visapusišką efektą.

²²⁶ *Kitab-i-Aqdas* nurodė šį amžių esant nuo penkiolikos metų. Pasiekęs penkiolika metų, kiekvienas tikintysis visiškai atsako už savo paties dvasinį gyvenimą ir jo ugdymą.

²²⁷ *Baha'i Prayers, A Selection of Prayers revealed by Bahá'u'lláh, the Bab and 'Abdu'l-Bahá*, p. 4.

²²⁸ Žr. taip pat Bahá'u'lláh ir 'Abdu'l-Bahá, *Baha'i World Faith*, p. 333-336. 'Abdu'l-Bahá mintis šiuo klausimu.

²²⁹ Pasninko metu bahajai keliasi ir pusryčiauja prieš aušrą, o visą dieną jie susilaiko nuo valgyimo ir gėrimo iki Saulės laidos. Dažnai diena prasideda šeimynine malda, o tas laikas, kuris per dieną paprastai skiriamas maisto gaminiui ir valgymui, dažnai pašvenčiamas malda ir meditacijai.

²³⁰ Bahá'u'lláh, *Nuotrupos*, p. 265.

²³¹ Žr. *A Fortress for Well-Being, Baha'i Teachings on Marriage*, kur tas klausimas aptariamas visapusiškai.

²³² Kreipdamasis į krikščionių dvasininkiją, Bahá'u'lláh rašo: "Sakau: o vienuolių draugija! Neužsidarykite bažnyčiose ir vienuolynuose. Eikite mano paliepimu ir užsiimkite tuo, kas duos naudos jūsų žmogiškosioms sieloms... Ženkite į vedybinį guolį, kad po jūsų būtų kam užimti jūsų vieta. Mes draudžiame klatingus poelgius, o ne tuos, kurie rodo ištikimybę. Ar jūs laikotės savo pačių reikalavimų, o Dievo reikalavimus paliekate nuošaly? Bijokite Dievo, bet nebūkite kvailiai. Bet kas gi gali žmogui papasakoti apie mane Žemėje ir kas gali apreiškinti mano požymius ir mano vardą?" Šogi Effendí, *Promised Day is Come*, p. 102.

²³³ Daugelyje bahajų raštų šia tema pabrėžiama, kad būtina paklusti vyriausybei ir vengti politikos. Pavyzdžiui, žr. Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 131-136.

“Relationship of Baha’is to Politics”; ir Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Messages from the Universal House of Justice*, 1968-1973.

²³⁴ Cituojama iš Šogi Effendi, *World Order of Bahá’u’lláh*, p. 203.

²³⁵ “Kiekvienoje šalyje, kur begyventų bahajai, jų elgesys savo vyriausybės atžvilgiu turi rodyti lojalumą, sąžiningumą ir ištikimybę.” Bahá’u’lláh, *Tablets of Bahá’u’lláh revealed after the Kitáb-i-Aqdas*, p. 22-23.

²³⁶ *Consultation: A Compilation, Extracts from the Writings and Utterances of Bahá’u’lláh*, ‘Abdu’l-Bahá, Shogi Effendi and the Universal House of Justice, p. 15.

²³⁷ *Consultation*, p. 22-23.

²³⁸ Šogi Effendi, *Baha’i Administration*, p. 22-23

²³⁹ *Consultation*, p. 21.

²⁴⁰ Bahá’u’lláh, *Nuotrupos*, p. 331-332.

²⁴¹ Lewis Mumford, *The City in History*, p. 9.

²⁴² Plačiau apie plitimą rašoma leidinyje *The Baha’i Faith, 1844-1952*; taip pat: *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 7 tomas, 1936-1938; *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 8 tomas, 1938-1940; *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 9 tomas, 1940-1944; *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 10 tomas, 1944-1946; *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 11 tomas, 1946-1950; *The Baha’i World: A Biennial International Record*, 12 tomas, 1950-1954; *The Baha’i World: An International Record*, 13 tomas, 1954-1963; *The Baha’i World: An International Record*, 14 tomas, 1963-1968; *The Baha’i World: An International Record*, 15 tomas, 1968-1973; ir *The Baha’i Faith, Statistical Information, 1844-1968*.

²⁴³ Pavyzdžiui, vykdydama septynerių metų planą (1976-1983 m.), Tarptautinė bahajų bendruomenė dalyvavo daugiau kaip 200 Jungtinių Tautų organizuotų konferencijų, seminarų ir susitikimų visame pasaulyje.

²⁴⁴ Cituojama iš Louis Bourgeois, *Un Homme et Son Oeuvre*.

²⁴⁵ Detalai penkmečio plano pasiekimai išdėstyti *The Five Year Plan, 1974-1979: Statistical Report*.

²⁴⁶ Cituojama iš: Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 32.

²⁴⁷ Žr.: *Baha’i Education: A Compilation, Extracts from the Writings of Bahá’u’lláh*, ‘Abdu’l-Bahá and Shogi Effendi.

²⁴⁸ Žr. rinkinį *The Individual and Teaching, Raising the Divine Call, Extracts from the Writings of Bahá’u’lláh*, ‘Abdu’l-Bahá and Shogi Effendi.

²⁴⁹ Bahá’u’lláh, *Nuotrupos*, p. 277.

²⁵⁰ “Jei jums žinoma kokia nors tiesa, jei turite brangakmenį, kurio neturi kiti, dalinkitės su jais siūlydami švelniausia kalba ir gera valia. Jei tai bus priimta, jei pasiekėte savo tikslą, jūsų uždavinys įvykdytas. Jei kas nors atsako, palikite jį ramybėje ir prašykite Dievo nurodyti jam kelią. Rūpinkitės, kad jūsų elgesys su juo išliktų malonus.” Bahá’u’lláh, *Nuotrupos*, p. 289.

²⁵¹ Už šią informaciją autoriai dėkoja ponai Rukiyyih Rabbani, bahajų tikėjimo Globėjo našlei, kurios motina organizavo pačius pirmuosius pasisėdėjimus prie židinio Monrealyje. Be abejo, pavadinimas taip plačiai paplito dėl to, kad Globėjas jį vartojo savo susirašinėjime.

²⁵² *Baha’i Funds and Contributions*, p. 11.

²⁵³ Bahajų požiūris į tikėjimo finansavimą išreiškiamas Šogi Effendi laiške Bahajų nacionalinei dvasinei asamblėjai Jungtinėse Valstijose 1942 m.: “Mes turime būti kaip fontanas ar šaltinis, nuolat save sekinantis tuo, kuo nuolat pripildo iš nematomos versmės. Nuolat duoti gerovei savo draugų, nebijant skurdo ir pasitikėti nesenančia versmės gausa, teikiančia turtą ir gerovę: štai teisingo gyvenimo paslaptis.” Cituojama iš: *Baha’i Funds and Contributions*, p. 16.

²⁵⁴ Pastarojo septynerių metų plano periodu tarptautinės konferencijos vyko Monrealio mieste Kanadoje; Kito mieste Ekvadore; Lagoso mieste Nigerijoje; Kanberos mieste Australijoje; Dublino mieste Airijoje.

²⁵⁵ Šogi Effendi draudė eksponuoti Babo ir Bahá'u'lláh portretus, išskyrus trumpą laiką, skirtą maldininkams, kad jie netaptų garbinimo objektais.

²⁵⁶ Bahá'u'lláh, *Epistle to the Son of the Wolf*, p. 26-27.

²⁵⁷ Šis pasiekimas sukėlė netikėtą ir nepageidaujamas pasekmes pastarosios politinės suirutės Irane metu. Daugeliui bahajų, sudarančių žymią dalį išsilavinusios klasės, pasisekė padaryti karjerą visuomeninėse struktūrose, versle, pramonėje ir profesinėje veikloje. Tačiau tas pasiekimas sukėlė revoliucinių elementų priešišumą. Likimo ironija, bahajai buvo apkaltinti "pasinaudoję" buvusiuoju režimu, nepaisant to, kad jie nuolat kentė dviejų Pahlavių šachų diskriminaciją ir buvo absoliučiai nuošaly nuo šališkos politikos.

²⁵⁸ Irano bahajai yra pavyzdys kitoms bendruomenėms, turinčioms pionieriškų išpareigojimų, kad skatintų savo jaunimą lankyti kursus, kurie palengvintų rasti darbą besivystančiose šalyse: medicinos srityje, slaugoje, inžinerinėje - techninėje sferoje, žemės ūkio moksliniame darbe ir pan.

²⁵⁹ 1974 metais grupė bahajų studentų ir universiteto profesorių įkūrė Bahajų studijų asociaciją (ABS). Po to ji įkūrė Bahajų studijų centrą Otavos mieste Kanadoje su filialais visame pasaulyje. Pagrindinis asociacijos tikslas yra organizuoti kursus ir rengti medžiaga studijuojantiems bahajų tikėjimą aukštojo mokslo įstaigose.

²⁶⁰ Cituojama iš: Arthur Dahl, "The Fragrance of Spirituality: An Appreciation of the Art of Mark Tobey," *The Baha'i World: An International Record*, 16 tomas, 1973-76, p. 638-645. Tobijus į tikėjimą patraukė kitą tarptautiniu mastu pagarsėjusį menininką Britanijos keramiką Bernardą Lyčą (Bernard Leach).

²⁶¹ Ten pat, p. 644.

²⁶² 'Abdu'l-Bahá, cituojama iš: *Baha'i Writings on Music*, p. 6.

²⁶³ Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 37-38.

²⁶⁴ Douglas Martin, "Bahá'u'lláh's Model for World Unity", *Baha'i World: 1973-1976*, 16 tomas, p. 685.

²⁶⁵ E. G. Browne, *A Traveller's Narrative*, p. viii.

²⁶⁶ Žr., pavyzdžiui, E. Denison Ross, "Babism", *Great Religions of the World*, p. 189-216. Ross buvo Britanijos orientalistas ir akademiko Browne kolega.

²⁶⁷ Cituojama iš: E. G. Browne, įvadas į Myron H. Phelps, *Life and Teachings of Abbas Effendi*, p. xiii, I išnaša.

²⁶⁸ Žr. įvadas, I išnaša.

²⁶⁹ Cituojama iš: Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 365.

²⁷⁰ 'Abdu'l-Bahá, *The Divine Art of Living*, p. 91.

²⁷¹ Šogi Effendi, *God Passes By*, p. xiii.

²⁷² Sprendžiant iš istorijų su Mohamedu-Ali ir Ibrahimu Cheiralla (žr. 4 skyrių), bahajų bendruomenei pasisekė išvengti sektantizmo ne dėl to, kad nebuvo grėsmės jos fundamentaliai vienybei. Be šių dviejų 'Abdu'l-Bahá amžininkų, bahajų tikėjimas po Bahá'u'lláh mirties 1892 metais patyrė keletą įžymių bahajų bndruomenės narių bandymų padaryti jos dalį lojaliais sau. Tačiau nė vienas iš šių bandymų nesulaukė didesnės bahajų paramos, ir sekėjai išnyko kartu su tokių iniciatorių mirtimi.

²⁷³ 'Abdu'l-Bahá savo "Valioje ir testamente" (p. 12-13) ragina Tikėjimo Rankas nedelsiant šalinti iš tikėjimo kiekvieną, kuris sąmoningai siekia suskaldyti bendruomenės vienybę. Išbandymui nustatomas kiekvieno požiūris į centrinės institucijas, nurodytas Bahá'u'lláh Sandoroje: "Šventą ir jauną šaką, Dievo tikėjimo globėją ir Visuotinius Teisingumo Rūmus, kuriuos renka

ir skiria visuotiniais rinkimais, saugo ir gina Abha Grožybė (t. y. Bahá'u'lláh), juos globoja ir veda Jo Šventenybė, Išaukštintasis (t. y. Babas)... tuo keliu, kurį nurodo Dievas...”

‘Abdu’l-Bahá aiškiai pasako, kad čia jis nekalba apie nuomonių skirtumus arba asmenines nesėkmes, o tik apie sąmoningus bandymus sukurti sektą, kuri neigia bahajų raštuose nurodytus įgaliojimus. Tuos, kurie bando tai padaryti, jis vadina “sandoros laužytojais” ir reikalauja, kad tokio žmogaus niekas nebelaikytų bahaju, priklausančiu bahajų bendruomenei.

²⁷⁴ Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 25.

²⁷⁵ Visuotiniai Teisingumo Rūmai, *Wellspring of Guidance*, p. 38.

²⁷⁶ Šogi Effendi, *Advent of Divine Justice*, p. 2.

²⁷⁷ Plačiau Pahlavių periodo persekiojimams aprašomi: Douglas Martin, “The Baha’is of Iran under the Pahlavi Regime, 1921-1979”, *Middle East Focus*, 4 tomas, Nr.6 (1982), p. 7-17.

²⁷⁸ Režimo požiūrį išreiškė Ajatola Chomeini interviu su profesoriumi James Cockroft iš Rutgerso universiteto 1978 metų gruodį, išspausdintame JAV žurnale apie visuotinius reikalus *Seven Days*, 1979 m. vasario 23 d., p. 20. Interviu stenogramą aprobavo Ajatola ir jo padėjėjas daktaras Ibrahimas Jazdi:

Klausimas: “Ar Islamo vyriausybė suteiks bahajams religinę ar politinę laisvę?”

Atsakymas: “Jie yra politinė frakcija; jie kenkia; jie nebus pripažinti.”

Klausimas: “O jų religinė laisvė - laisvė išpažinti savo tikėjimą?”

Atsakymas: “Negaus.”

²⁷⁹ Savo interviu vyriausybės kontroliuojamam laikraščiui *Khabar-i-Junub* Širaze 1983 metų vasario 22 d. islamo bažnyčios teisėjas, kuris pasiuntė dešimt to miesto moterų ir mergaičių į kartuves, pasakė: “Kol nevelu, bahajai turi atsakyti bahaizmo. Priešingu atveju, islamo tauta netrukus... įvykdyt Korano maldos žodžius: “Viešpatie, nepalik Žemėje nė vienos netikėlių šeimos.” Dokumentais paremtą persekiojimų ataskaitą žr.: *The Baha’is in Iran, A Report on the Persecution of Religious Minority*.

²⁸⁰ Aprašymą apie islamiškojo režimo vykdomus persekiojimus ir bahajų atsaką žr. Douglas Martin, “The Baha’is of Iran under the Islamic Republic, 1979-1983”, *Middle East Focus*, 6 tomas, Nr.4 (1983), p. 17-27, 30-31.

²⁸¹ Pastatyti dvidešimtojo amžiaus pradžioje. Netrukus sovietinė valdžia juos nugriovė.

²⁸² Šogi Effendi, *God Passes By*, p. 361-362; pateikiama apžvalga apie bahajų bendruomenę valdant nacių ir komunistiniams režimams.

²⁸³ Reikalaujama, kad bahajai paklustų komunistinei vyriausybei, kaip ir bet kuriai kitai, nors Šogi Effendi aiškiai stato komunizmą į vieną gretą su rasizmu ir nacionalizmu, kaip ideologiją, žalingą žmonijos progresui: Šogi Effendi, *The Promised Day Is Come*, p. 113.

²⁸⁴ Žr., pavyzdžiui, S. G. Wilson, *Baha’ism and Its Claims*; J. R. Richards, *The Religion of the Baha’is*; W. M. Miller, *Baha’ism, Its Origins and Teachings*, Niujorkas, Čikaga, Fleming H. Revell company, 1931; R. P. Richardson, įvairūs straipsniai, įskaitant “The Persian Rival to Jesus...”, 1915 m. rugpjūtis, ir “The Precursor, The Prophet and The Pope”, 1915 m. spalio, *Open Court*, naujausių religijų žurnalas.

²⁸⁵ Robert Richardson, “The Precursor, The Prophet and The Pope”, *Open Court*, XXX tomas, 1916 m. lapkritis, p. 626, pavyzdžiui, apie bahajų tikėjimą, kad Dievo apsiireiškimas yra neišvengiamas, sako: “Ši doktrina, kurią galima charakterizuoti tik kaip žalingiausią religinį principą, kurį kada nors žmogus yra išdrįšęs pareikšti - tas pats principas, davęs pradžią religinei sektai, žinomai teroristų vardu - yra nuolat palaikomas babių ir bahajų, nepaisant jokių kliūčių.”

²⁸⁶ Pavyzdžiu gali būti knyga, parašyta daug metų dirbusio misionieriumi, nusistačiusio prieš bahajų tikėjimą gerb. William Miller, *The Baha’i Faith, Its History and Teachings*. Bahajų ko-

mentarus žr. Douglas Martin. "The Missionary as Historian", *World Order*. 10 tomas, Nr.3, 1976, p. 43-63.

²⁸⁷ Cituojama iš: H. Colby Ives. *Portals to Freedom*, p. 169.

²⁸⁸ Šogi Effendi. *Bahá'í Administration*, p. 66.

²⁸⁹ E. G. Browne. Knygos Myron H. Phelps. *Life and Teachings of Abbas Effendi*, įžanga, p. xv-xx.

²⁹⁰ Cituojama iš: Šogi Effendi. *Promised Day Is Come*, p. 120.

²⁹¹ Aurelio Peccci. "Food Prospects...", *Globe and Mail*, Torontas, spalio 20 d., 1983, p. 11.

²⁹² Žr., pavyzdžiui, Robert L. Heilbrunner. *Beyond Boom and Crash*, Niujorkas: W. W. Norton, 1978; Michio Morishima. *Why Has Japan Succeeded? Western Technology and the Japanese Ethos*, Kembridžas: Cambridge University Press, 1982; Barbara Ward. "A Global Marshall Plan", *Dialogue for a New Order*; išleista Haw Khadija, Niujorkas: Pergamon, 1980.

²⁹³ The Brandt Commission. *North - South: A Program for Survival*. Kembridžas: M. I. T. Press, 1980.

²⁹⁴ Žr., pavyzdžiui, Fritjof Capra. *The Turning Point*, Niujorkas: Bantam Books, 1982; Marilyn Ferguson. *The Aquarian Conspiracy*, Los Andželas: J. P. Tarcher, 1980; Hazel Henderson. *Creating Alternative Futures*, Niujorkas: Berkley Windhover Books, 1978; John Naisbitt. *Megatrends*, Niujorkas: Warner Books, 1982.

²⁹⁵ Bahá'u'lláh. *Nuotrupos*, p. 6-7.

²⁹⁶ Konstitucijos šalininkai, tas keistas aljansas tarp šižmo muļų ir radikalių pasaulietinių politikų, buvo pirmtakai to revoliucinio judėjimo, kuris atvedė Ajatolą Chomeinį į valdžią 1979 metais.

²⁹⁷ Įvadas anglų kalba į *Nuqtatu'l-Kaf*, cituojama iš Balyuzi. *Edward Granville Browne and the Bahá'í Faith*, p. 88.

²⁹⁸ Azaliai atsakė pripažinti Bahá'u'lláh ir toliau vadinosi babiais. Tačiau dauguma jų apleido religinę veiklą dėl radikalių politinių veiksmų, kur jų artimiausiais bendražygiais (likimo ironija) tapo musulmonų šiuo dvasininkija, inicijavusi pirmąsias babių skerdynes.

²⁹⁹ Du vadovai buvo Ahmad-i-Ruhi bei Aga Chanas-i-Kirmanis, kurie buvo vedę Mirzosa Yahya dukteris. Atrodo, jog jie Brauno susidomėjimą Bahá'u'lláh laikė grėsme savo politiniams siekiams. Todėl jų pateikiamų dokumentų tikslas buvo parodyti Bahá'u'lláh uzurpatoriūmi tų teisių, kurios priklausė Mirzai Yahya. Jų įtaką parodė Brauno užsispyrimas vartoti terminą "babiai" kalbant apie bendruomenę, seniai pasivadinusią bahajais.

³⁰⁰ Žr., pavyzdžiui, apie dviejų azalių įnašą: Hasan Balyuzi. *Edward Granville Browne: the "Hashi Bihishi"*, p. 19-21, 33-34, 80-84; taip pat įvadą persų kalba į *Kitab-i-Nuqtatu'l-Kaf*, p. 70, 73-88.

³⁰¹ Lieka paslaptis, kaip iš tikrųjų rankraštis pateko į Gobineau kolekciją; nėra jokių įrodymų, kad pats Gobineau kad nors būtų turėjęs arba būtų susipažinęs su jo turiniu.

³⁰² Dėl to Braunas pamini vieno iš savo artimiausių draugų, Britanijos užsienio reikalų skyriaus tarnautojo sero Cecil Spring - Rice prielaidą, kad santykį tarp Bahá'u'lláh ir Yahya galima lyginti su santykiu tarp šv. Pauliaus ir šv. Petro (turima galvoje pirmojo prioriteto pasisavinimas iš pastarojo). Faktiškai, kaip Braunas pažymėjo anksčiau, vienintelė galima analogija krikščionybės ir bahajų istorijoje yra Babo veikla Bahá'u'lláh naudai, kaip Jonas Krikštytojas atvėrė kelią Jėzui Kristui. Vienintelis vaidmuo, priskirtinas Mirzai Yahya, yra toks pat, kokį savaidino krikščionių Judas Iskarijotas.; tačiau ta idėja nebūtų patikusi nei Braunui, nei jo korespondentams azaliams.

WILLIAM S. HATCHER
J. DOUGLAS MARTIN

**BAHAJŲ TIKĒJIMAS
GLOBALINĒS RELIĢIJOS IŠKILIMAS**

Vertē *Vida Andrašiūnienē*
Literatūrinē redaktorē *Vanda Lakiē*
Korektorēs *Rima Mackevičienē, Vanda Simutyē*

Pasirašyta spaudai 1997 12 30. Ofsetinē spauda.
Formatas 60x84 1/16. 12,56 saļ. sp. l. Tiražas 1000 egz.
Užs. Nr. 13996. Kaina sutartinē.

Leidējas UAB "Bahajų leidyba". SL 1445.
Spaudē AB "Klaipėdos rytas".
Baltijos pr. 10, 5799 Klaipėda.